

ఓం

రాజ్యాంగవివేకము

[మొదటి భాగము]

చరిత్రదీపిక

రాజ్యాంగవివేకము మండే శ్వరశర్మ

ప్రశ్నా

1935

ఓం.

రాజ్యాంగవివేకము

[మొదటి భాగము]

చరిత్రదీపిక

(An attempt to trace the evolution
of Political thought from Vedic
times up to date on this, our
Globe from Indian
stand point)

మొదటి కూర్పు ౧౯౦౦ ప్రతులు

రెబ్బవరగిరి మండేశ్వరశర్మ

ప్రణీతము

ప్రచురణకర్త

ఆంధ్రగీర్వాణ విద్యాపీఠపక్షమున

వల్లూరి సూర్యనారాయణరావు

సంపాదకుని తొలి పలుకు

ఏయే దేశములలో, యేయే కాలములో, అప్పటప్పటి పరిస్థితులను బట్టి, మానవసంఘములు, తమ రాజకీయవిషయములలో, యెట్లు మార్పులు చేసికొనుచుండెనో, యీ గ్రంథము దిజ్ఞాత్రముగ నూపించుచున్నది ఒకానొకపుడు, మన పూర్వులకు శ్రేయోదాయకమైనది యిప్పుడు ఆచరణయోగ్యము కాకపోవచ్చును. మన పూర్వులు కని విని యెఱుగని అనేక క్లిష్టపరిస్థితులు, మనల నెదుర్కొనుచున్నవి. కాబట్టి, సాంఘికార్థిక రాజకీయవిధానములు మారుచునే యుండును. ఏ రాజకీయవిధానముగాని, శాశ్వతముగ నుండుట బట్టి కల్ల. ఈ ప్రపంచ మున్నంతవరకు, ప్రకృతింతటిలోవలెనే, రాజకీయార్థిక సాంఘికవ్యవస్థలు కూడ పరిణామమును పొందుచు, నిరంతర పోరాటము మానవసంఘములలో జరుగుచునే యుండును. నూతన సమస్యలు బయలు దేరుచునే యుండును వానిని పరిష్కరించుకొను విధానములు కూడ మారుచునే యుండును. అట్లు కానిచో సంఘము స్తంభించిపోయి శిలారూపముదాల్చి, కాలమానస్థితులను బట్టి మార్పులు చేసికొనుచుండు బలీయములైన యితర మానవసంఘముల వశమైపోవును.

పై ప్రకృతినుక్రమము సనాతనధర్మవాదులచే చెప్పఁ
కొనేవారు గమనించి, సా ఘికసంస్థలలో భూక శీత్రక్త
మారుల కంగీకరించబడిన యుండును అని చెప్పిచో
రాజకీయార్థి స్వరాజ్యము కూడ గగనమున పరిసరి నుండునై
స్వాతంత్ర్యమును నడచుమునా స్త్రీ పురుషులకు సమానము
నొసఁగఁబడునెనో వలన దేశమునకు రాజకీయస్వాతంత్ర్య
మెన్నటికిని రాదు

ఈ గ్రంథాంతమున, మన మందేశ్వరశర్మగారు నూచిం
చిన భవిష్యద్రాజకీయవిధానములు, ఆచరణలో మనము పెట్ట
గలిగినను కూడ, అనేక లోపములు, నూతన సమస్యలు బయలు
దేరుచునే యుండును. రాజకీయార్థిక సాంఘికవిషయములలో
సమస్యముకొరకు చేయు ప్రయత్నములు సాధ్యుడనలెనన్న
ఉపప్రపంచములోనివి, రుజువుపరచజాలనివి, హేతువూర్వక
ముగానిదియగు మతసిద్ధాంతములన, రాజకీయ సాంఘికార్థిక
విద్యావిషయములలో చొరనీయకూడదు. వర్ణాశ్రమ ధర్మ
ములు, హిందువులును, స్వమతదారిభిన్నానము ముస్లిములును
విడనాడి, భారతజాతీయ స్వాతంత్ర్యమునకు పోరాడునపుడే,
మన దేశప్రత్యేకతను ప్రపంచములో నిలుపుకొనెదము. అట్లు
మనము చేయజాలనిచో, ఆంగ్లేయులుకాకపోయిన, రషియా

లేటి జపాను దేశీయులకు లోబడి గోయి, వారి శాఖ్యమునకే
మన మూడిగము చేయవలసి యుండుము ఇతర దేశీయులవారి
సహజమును సుగము కోరినను, ఎప్పుడెలాజనము. ఏదేశ
ములో ప్రజలైనను, వా రెండు రకు ల్యాగము, రాజవీతి రాజ
కేముసాంఘిక వ్యాంత్వములను కనుపరచుటలో, దానికి
బ్రాహ్మణ రాజ్యాంగ విజ్ఞానమునకే వారిద్దరు లగుచుందురు.

5-9-31
కొత్తూరు }
కొత్తూరు

స్వర్ణాని సూర్యచారాయణరావు

కొందరు విఖ్యాతపండిత ప్రముఖుల అభిప్రాయాలు
(డాక్టరు భోగరాజు పట్టాభి సీతారామయ్యపంతులుగారు,

“రాజ్యాంగవివేకచరిత్రదీపిక” యను మీ నూతన గ్రంథము... .. చదివినంతనే, గ్రంథరచనయందు మీరువదిన శ్రమయు, అందుల మీరు మాపిన శాస్త్రపరిచయమున న్నష్టమగుచున్నది ఒక యుగముయొక్క చరిత్ర వ్రాయుట సులభము అభిప్రాయభేదము నుండవచ్చును. కాని ఆయుగమునందలి సంభవములు (Events) కారణకార్యసంబంధముగలవై—సోపానక్రమాగతముగ జరుగుచున్నట్లు గాన్పించుకొని శకపర-పర-యుగపరంపరలందు రాచకీయభావములు ఏవిధమున పరిణామము నొందుచుండెనో, వాని యనుక్రమణికయొక్క రహస్యములెట్టివో చూపుటకు మీరు గావించిన యత్నము—ప్రపథమమైనదే కాక—జయప్రదమైనది కూడా నని నేను జెప్ప సాహసించుచున్నాను. ఇందులకు మీకు సహాయభూతములైరివి—మీ సంస్కృతభాషా పరిచయము, శాస్త్రశోధన, చారిత్రకపరసము అనుటలో సతిశయోక్తి లేదు ఆంధ్రదేశము మీ ఈ యత్నమును ఆదరణభావముతో జూతురుగాక యని కోరుచున్నాను

మ చి లీ పట్టణము }
5—10—1984

చిత్తగించవలెను
(Sd) భో. పట్టాభిసీతారామయ్య

Andhra University,
Waltan
1st January 1935

Dear Mr Sarma,

I was able to look through a few pages of your manuscripts and I feel that it is an ingenious attempt to bring together the traditional conception of this country with some modernist notions of the West. I have no doubt that the book will prove eminently instructive and interesting to the cultured readers in Telugu.

Yours Sincerely,
(Sd) S Radhakrishnan

ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయ చైనుచాన్సలరుగారిగు
శ్రీరాధాకృష్ణపండితులు

ప్రియమైన శర్మగారికి,

మీయొక్క గ్రంథములో కొన్ని పుటలు చదివితిని. అది ఈ దేశముయొక్క సాంప్రదాయక భావములను (రాజ్యాంగ) పాశ్చాత్యసవ్యభావములతో కలిపి ఏకస్థలమందు ప్రదర్శించుటకు చేయబడిన ప్రసిద్ధావంశమైన ఉద్యమము. మీగ్రంథము ఆంధ్రపండితిలోకముచే బహుమానంపబడు ననుటలో సందేహ మెంతమాత్రమును లేదు.

ఆంధ్రవిశ్వవిశాలపరిషత్తు,
వాల్తేరు

(Sd) ఎస్ రాధాకృష్ణన్.

M VENKATA RANGAIYA, M A

Reader & Head

ANDHRA UNIVERSITY

Department of History Economics

Vizagapatam

and Politics

Dated 1—1—1935

It gives me much pleasure to state that the "History of the Evolution of Political Thought" by M R Ry R Mandeswara Sarma Garu is a book which has on it every mark of wide and deep study, of careful and penetrating analysis of the subject and a considerable degree of original thinking. I am particularly impressed with his survey of Chinese political thought, his interpretation of the Divine Right Theory and the Social Contract Theory in the light of Indian Literature and his attempt at the reconciliation of individualism and socialism. His comparison of Sankara with Marx is scholarly and original. His survey of recent political thought and his discussion of Socialism, Syndicalism and Fascism are all interesting. There is no work of this type in Telugu so far. He has succeeded to an eminent degree in making his ideas intelligible, in coining appropriate terms in Telugu, and in writing in a dignified style.

(Sd) M VENKATARANGAIYA

ప్రాధానరు వెంకటరంగయ్య పంతులుగారు

చరిత్ర, ఆర్థిక రాజకీయకాస్త్రకాఖాధిపతులు, ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయము

మ. రా శ్రీ రె. నుంచే శ్వరశర్మగారిచే విరచితమైన

“రాజ్యాంగభావపరిణామచరిత్ర”కు సంబంధించిన గ్రంథము,
వైశాల్యమున్న లోతున్న గల గ్రంథపరిశీలనము, శ్రద్ధాయుక్త
మున్ను, సూక్ష్మమున్ను అయిన విమర్శనాదృష్టితో కూడుకున్న
దేశిక గమనించదగిన స్వతంత్రజ్ఞానకూడ కలిగినదై
యున్నదని తెలుపుటకు మిక్కిలి సంతసించుచున్నాను. ఋషి
ముగా వైనారాజ్యాంగభావపరిణామము, రాజులకు అధికారము
దేవదత్తమును సిద్ధాంతము, సామాజికుల ఒడంబడిక సిద్ధాంతము,
వ్యప్తి సమిప్తి వాదన మన్వయములను గూర్చి భౌతిక చాక్రము
దృష్ట్యావారు గావించిన చర్చలు నాకు సచ్చినవి. మూర్ఖుని
శత్రువులను గూర్చిన వారి పోలికలు పాండిత్య ప్రకరణ,
న్యతాంగ భావసంపదన తెలుపుచున్నవి రాజ్యాంగభావము
లలోని ఇటీవలి పరిణామములు, సామ్యవాదము, కార్మికసంఘ
పరిపాలనాపద్ధతి, ఫాసిజమ్, వీనిని గురించి విరియొక్క
పోకడలు మనోహరముగా నున్నవి తెలుగులో సంత
వరకీర్తి గ్రంథములేను వారిభావములు సువ్యక్తము చెయుట
లోను, ఉచితమైన పారిభాషిక పదములను తెలుగులో రచించు
టలోను, ఒజోవంతమైన శైలిలో వ్రాయుటలోను కూడ వీరు
చాలవరకు జయమందిరి.

ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయము

వి కా ఖ ప ట్ట ణ ము

1—1—1985

(Sd) ఎమ్ వెంకటరంగయ్య

శ్రీయుత బెజవాడ రామచంద్రారెడ్డిగారు

మదరాసు శాసనసభాధ్యక్షులు

శ్రీయుత రెబ్బాపెగ్గడ మండేశ్వరశర్మగారి 'రాజ్యాంగ వివేకము'న మొదటి భాగమును చాలవరకు జూది మిగుల సం తోషండితిని ఈ శాస్త్రపరసము ఆంధ్రలోకమున చక్కగ నలవాటు పడియుండని దినములలో ప్రపంచరాజ్యాంగపరిణా మములన, వాని పూర్వచరిత్రములన, భాషపరివర్తనములగు లవసరముగ దెలిసికొనవలసిన కాలమునందు, వీరిట్టి గ్రంథ రచనతిగడంగి కృతకృత్యులగుట ప్రశంసనీయుము ప్రపంచ మున నాగరకత నెఱింగిన నానాజాతుల రాజ్యాంగవివేకాభి వృద్ధిని, నానాటిమార్పులను, వర్తమానపరిస్థితులను క్లుప్తము గన, విశదముగన, ప్రమాణపూర్వకముగను, గ్రాహ్యముగను ఆంగ్లము నెఱుంగని యాంధ్రులకును, ఆంగ్లము నే యెఱింగి నాంధ్రశాస్త్రగ్రంథముల నర్థముగావించు కొనలేని ఆంధ్రు లకును ఉపయుక్తమగునటులు రచించి భాషకేగాక రాజకీయ విజ్ఞానసంపాదనాతులగు వీరు యెక్కువ సాయపడిరి

ప్రస్తుతమున నిట్టి గ్రంథముల యావశ్యకత కొంచెము గాదు రాజకీయశాస్త్రవిజ్ఞానమును చక్కగ జీర్ణించుకొను ప్రయత్నము లొనర్చక చిలుకపలుకులు బలికెడు కొన్ని వార్తా పత్రికల యభిప్రాయానుసారముగ సామాన్యజనులు తమరాజ కీయాభిప్రాయములను కుదుర్చుకొనుచుండు నీ కాలమున, నిజ

మైన రాజకీయవిజ్ఞానావబోధమునకు స్వతంత్రవిచక్షణాత్మక నల
వాటు పరచుకొనుటకు యీ గ్రంథమొంతయును తోడ్పడగల
దని నా తలంపు. కేవలపాశ్చాత్యగ్రంథములను జాతులను
గురించియేగాక, ప్రాచ్యరాజ్యాంగనిర్మాణములను వానిచే
ర్యాపరచరిత్రములను గుర్తించి నాగరక తాపనియందు యాజా
తులకు తాపేర్పరచుచు గ్రంథాంత్యమున ఆర్థికమును ఎదురెరి
చిన సంఘపునర్నిర్మాణమును గురించి యెక్కువగా చరి
చిరి ఇందులభిప్రాయభేదములున్నను గ్రంథకర్త మిక్కిలి వచు
త్కారముగా సమర్థించుకొనినది నా సమ్మతము. అంగీకరించు
నిట్టి గ్రంథరచన ప్రథమమైనను స్వతంత్రముగా నుండుట మర
యు సమంజసము. మొదట బాగము రెండవ బాగమునకు
యెదురు జూచునట్లుగర్పించి

బుచ్చిరెడ్డిపాలెం

22—8—35

}

బె రామచంద్రారెడ్డి

—

వి న ప ము

న ర్హమాన మానవసంఘముయొక్క కేంద్రము అర్ధిక ముపై న గిలిచిన రాజకీయ జీవితము దృష్టి స్థా వికమును జాతీ యుతగకూడ మిం విన ప్రపంచదృష్టి పరచూర్ధగునగా, వాస్తవ జీవితములో—సూచకములయొక్క నిశ్చయబాధాలలో, మావ పలసిగ సామరస్యము వర్తమాన యగమగ్యన యిటుల కలిపించుచున్నది ప్రపంచమొత్తముపైన ప్రతిదేశములోను యీనానవ్యసూత్రములనుబట్టి సంఘమునన్నిర్మాణము చేయుచు లకై ప్రకృతి ఒక ఉద్యమమును ప్రపంచపరముగా విజృంభింప జేయుచున్నట్లు గోచరించుచున్నది అందుకే ఇది చుగనంధి, లేక శ్రుతిసమయము ప్రతిదేశములోను నేకు చునము చూచు చున్న మార్పులు, సంఘములూ,—ముఖ్యముగా రాజ్యాంగాలలో—ప్రకృతియొక్క ఇట్టి “చహతహ” వలన కలుగు చున్నవే.

బాహ్యజాతి ఇట్టి పీడునతో తన స్వీయవిజ్ఞానములో యీ సూత్రములను భుక్తము చేసికొని జీవకళాపంతమైన సంఘవ్యవస్థను నిర్మించుకోవలెనంటే, ఇట్టి జిజ్ఞాసలుచేసి సారాంశములు తేల్చేస్వతంత్రగ్రంథాలు—కేవలము అనుకరణ గ్రంథాలుకాదు—దేశభాషలలోనే పుష్పించాలి కాని ఏమాత్రం స్వతంత్రభాషప్రతిభ ఉన్నను అట్టి గ్రంథాలు ఆంగ్లంలో

ప్రాప్తేనే వన్నె కక్కే వాతావరణములో మునిమింకను ఉన్నా
మన్నమాట చా సుము చాని ఎరో జెరు ఎప్పుడో ఒక
వ్వులు గట్టి సమస్యలు అప్పు గావల్లో కావడమేమో, అప్పు
భావలో ప్రాయశః, అనెచారి అయి కనవులు అందుకై
కొంత—భాషావాక్యము—త్యాగం తొలుతనే తప్పులు అన
గాక! సహజధర్మము ఎనుసరించి ఇంకలగు పూర్వోక్తా
శ్రీ ప్రాప్తేనదు రాజాకృష్ణగారు మూర్ఖింకము చూచు
పుడు, కర్తవ్యముకొని యీ లంగర్త భావాన్ని కనిపెట్టుకొని
నారు

ఈప్రపంచ గోళమును మా అరచేతిలో పెట్టుకొని, అనా
దివి జ్యయములని పాశ్చాత్య పండితులుకూడ కేడగీకరించు
చున్న వేదాలు మొదలు నేటివరకును యీగోళముపైన కేక
కాలపాత్రముల మార్పులనబట్టి రాజ్యాంగాలు, వాణికి సలబం
ధించిన భావాలు, ఏవిధంగా పరిణామము పొందుతూవ
చ్చాయో, భారతీయదృష్టిలో వీక్షించేసి భారతీయులకు ఒక
కథగా తెలుపుట కుద్యమించినాము ఆయా ఘట్టములలో
భిన్నమితియులను—అలాగా ముఖ్యమైన ప్రాచ్యపాశ్చాత్య
మతిములనహా—భిన్న వాదములనుగూర్చి పూర్వవత్తు సద్ధాం
తముల ననువదించినాము మేమున్న నవినయంగా కొన్ని
ప్రతిపాదించినాము ఇది చరిత్రదీపిక. మాడ్యుచుములో మొద
టిభాగము. రాజోవు రెండవభాగము సిద్ధాంతదీపిక. అందు
ముఖ్యముగా రాజ్యాంగములు, రాజ్యాంగ సిద్ధాంతములను

గూరి, చర్చచేయబడును. సిద్ధాంత దీపికకు పారకునిబుద్ధి నిలయింపచేయుటకై వర్చడినదీ చరిత్రదీపిక ఆదృష్టితోడనే యిది వ్రాసినాము మూడవభాగమునందు, అనగా అంభవ దీపికయందు నుమారు పదహారు ప్రపంచరాజ్యాంగ విధానముల నడవడికనుగూర్చి తెలుపబడును కాని ఏభాగమున కాభాగము స్వతంత్రమైనదే !

ఆంధ్రులలో రాజ్యాంగశాస్త్ర ప్రచారము, ప్రపంచ పరిణామములను దృష్టిలోనుంచుకొని జాతీయవిజ్ఞానమును పునరుక్తముచేసే భావచైతన్యము, జాతీయసమన్యలను ఏత్తించే శక్తి తక్కువగానున్నవి కాని ఆంధ్రభాషలో ఇట్టి సమన్యలనుగూర్చి స్వతంత్రవిజ్ఞానము చేసికొనుటకు ఉత్సాహించే నూతన జనగణము బయలుదేరుచున్నది ఆంధ్రభాషలో రాజ్యాంగ శాస్త్రమునుగూర్చి ౧౯౧౨ నం రం నుండి సక్పతుగా గ్రంథములు వ్రాయబడుచున్నవి కాని మాయొక్క ప్రత్యేకదృక్పథమునుబట్టి వ్రాయబడిన యీ గ్రంథానికి పునరుక్తిదోషము పట్టలేదని తలచెదము

ఈగ్రంథము లోని ముఖ్యవిషయములు ౧౯౩౨ నం రం నుంచి తరగతులనుబట్టి పారములుచెప్పుచు, ఆంధ్రదేశములో అక్కడక్కడను, ఆయాసంస్థల పక్షమునను ఉపన్యాసాలు— ఆఉపన్యాసావకాశములు కూడ ఒకప్పుడుమేమే కల్పించుకోవలసి వచ్చేది—ఇచ్చుచు, తద్వారా ఇందలిభావాలు ప్రాజ్ఞులు ఏలా స్వీకరిస్తుంటారో చూచుకుంటూ, అందుపైన తిరిగి

జిజ్ఞాస చేసుకుంటూ, సాధ్యమైనంత వదిలంగా వ్రాసినాము కాని సప్రమాణమైన అనువాదాలు, ప్రాచ్యపాశ్చాత్య సిద్ధాంతముల సమన్వయములు, పూర్వపక్ష సిద్ధాంతములు, కథాక్రమము, వీనినిగూర్చిన వివేకములోనే ఈ “రాజ్యాంగ వివేకము” ఎక్కువ మెలకువగా వర్తించవలసి వచ్చినది. అందుచే భాషకు ఇవ్వగలిగినంత శ్రద్ధను ఇవ్వలేక పోయినామేమో!

గుప్తాధిపతి ప్రకాశిక చేతుల్లో నిరంతరము ఉండే రోజు లొకప్పుడున్నను యిప్పుడు ఆఫక్కి వదలుకొన్నాము సంధులు పాటించలేదు అవసరమునుబట్టియే సమాసాలు కూడ సృజించినాము. కాని శబ్దసంస్కారమును సాధ్యమైనంతవరకు విడువలేదు అంగ్లపారిభాషికములకు వీలైన ఆంధ్రపదములు వాడుకలో నన్నంతవరకు ఉపయోగించినాము వాడుకలోనన్నవి పరియైన అర్థమును ఇవ్వజాలవని తోచినప్పుడును, క్రొత్తవి అవసరము వచ్చినప్పుడున్ను అట్టి కల్పనలుకూడ చేసితిమి మాటలు మున్నగు పొరబాట్లకు శుద్ధపట్టికను గ్రంథాంతమున జేర్చినాము కాని యింకను కొన్ని అచ్చుపొరపాట్లు | నాయన కాని పొరవాట్లుమున్నగునవి ఉండవచ్చును. మహాజనులు వానిని ప్రస్తుతము మన్నించినముందు కూర్పులో సవరించుకొంటాము ఉపోద్ఘాతమును కూడ పొడిగించి ప్రచురిణకర్తల వ్యయము సధికము చేయజాలము. ఈ గ్రంథమును పరిశీలన చేయుటకు సంపూర్ణ దక్షతకలిగినట్టి నలుగురు ఆంధ్రప్రముఖులు గ్రంథమునుగూర్చి యిచ్చిన అభిప్రాయములను యిం

దుశో జితపర్చినాఁడు. గ్రంథ పరిశీలనమువల్ల నాకు చూపించి
అభినవేశము న కున్న, స్వయముగా ఇంటకివచ్చి అంత
వంశ గ్రంథమును వుచ్చుకొని ప్రచురింపించిన ఆంగ్లీషా
విద్యాపీఠ కాన్యదర్శులు, శ్రీ సూర్యనారాయణరావుగారు
గారికిన్ని కృతజ్ఞత తెలుపకుండా మాత్రము దీనిని ముగింప
జాలము

గ్రంథముయొక్క మంచి చెడ్డల నిర్ణయము విబుధుల
వని. దీనిని ఉపయోగించుకొనేవని మహాజనులది నిష్కామంగా
ఆంధ్రలోకానికి దీనిని నివేదించుటతో ప్రస్తుతం మా పని
తీరినది.

గా త మీ తీ రం	}	ఇట్లు విన్నవించు
కొ వ్వు రు		గ్రంథ ప్రణేత
యువ సం ఆశ్వయుజ శుభా శ్చిరవారం		

రాజ్యాంగ ప్రశ్నలు

మొదటి భాగము — చరిత్ర

— 1914 —

(వేదముల నాటినుండి నెబ్బవరకున ప్రపంచవందలి రాజులు)

భావాల పరిణామము)

విషయము

అధ్యాయము — ౧ (౧ — ౬ గె పుటలు)

౧. (౧ — ౯ పుటలు)

విషయప్రవేశము — మానవోత్పత్తి అయిన తొలిరోజులలో శాంసెక్ జీవితమును గూర్చి నేడూహించుట కష్టము — రానోజ్జాగము — భారతవిజ్ఞానముయొక్క ప్రాచీనత — యూరపియను పండితులచేత ధనలింకను సమోక్తములుగా నున్నట్లును నాటక మనవు నిలో సాంఘికజనము కలన — భూనవోర్పు ప్రస్తుతార్థము ౨౫౦౦౦ — ౫౦౦౦ సం॥ ౨౫ జ గిలకె శక్తి — ౫౦౦౦ సం॥ యెట్లుండెను? మానవసంఖ్యలు — వనసుండి (Nomadic State) భౌతికవిపర్యయన లు మున్నగు పరిస్థితులను స్థిరవర్ధన వచ్చుట — చిరావస్థలో నే “రాష్ట్రము” అయ్యెను, అప్పుడు — ముఖ్యముండెను — రామ — జాతిగా మానవసంఘ పరిణామము — తొలి రాష్ట్రము — (States) భారతదేశమున కొదా ఉద్భవమునవి?

౨ (౧౦-౧౯ పుటలు)

(ప్రాచీనభారత రాజ్యాంగవృద్ధి)

సామ్రాజ్యస్థితిని యావిభాగము వ్రాయవలసి వచ్చినందులకు తంత్రవ్యవస్థలను—వేదకాలము—ఎన్నుకొనబడిన రాజస్వామికములు—గణస్వామికములు—సభాయుక్తుడైనరాజు (King in Council) లేక అధ్యక్షుడు అను పద్ధతిని పరిపాలనజరుగుట వేదకాలములో తరుచుగా కనబడుచున్నది సభ—సమితి—పరిషత్తు—వీని నిర్మాణమును గూర్చి తెలిసి నంతవరకు వివరములు—కొని యీ సభాయుతపరిపాలనావిధానము గల వ శత్రుత్వమువరకును భారతదేశములో కనబడుచునే యున్నది—సభావిధానము వృద్ధిమతరంగములోను ప్రాచీనభారతస్థానిక పరిపాలనలోను చక్కగా వికసించినది

3 (౨౦-౩౧ పుటలు)

వేదములనుండి క్రీ. పూ. ౩౦౦ శతాబ్దమువరకును ప్రస్తుత పరికరములను జట్టి భారతరాజ్యాంగచరిత్రకు చీకటి సమయము. కొని మెగస్తనీసు వ్రాత కొంచెము వెలుతురునిచ్చునేమో—భారతగణ ప్రజాస్వామ్యములు—మొదటికాలము క్రీ. పూ. ౬౦౦-౪౫౦ శాత్యగణస్వామ్యము—దాని ప్రాముఖ్యత—వజ్జీయుల సంయుక్తరాష్ట్రములు—వీరి న్యాయస్థానములు—తదితర గణస్వామ్యముల పేరులు—భారతగణ ప్రజాస్వామ్యములు—రెండవకాలము క్రీ. పూ. ౩౫౦-౩౦౦. నాలుగు—ఆరట్టులు—మాలవులు శూద్రకులు—మూడవకాలము క్రీ. పూ. ౧౫౦ to క్రీ. పి. ౩౫౦ యోధియులు—మాలవులు—బౌద్ధులు—జైనులు—ఆంధ్రరాజునకు ఉత్తరదేశవర్తకులు గణస్వామ్యమును గూర్చి తెలుపుట—గ్రీకుప్రజాస్వామ్యమునకు వలెనే యీ గణస్వామ్యములు మౌర్యసామ్రాజ్యమునకు లాంగిపోవుట—ప్రజాస్వామ్యభావములు భారతప్రజాసాంప్రదాయములోని వనుట సిద్ధము.

౪ ప్రాచీనచైనా విజ్ఞానము (౩౨-౫౦ పుటలు)

భారతవిజ్ఞానమునకు పిమ్మట చైనా ఆరేబియా విజ్ఞాన లే ప్రాచ్యవిజ్ఞానాలలో పేర్కొనదగినవి—చైనాయొక్క చరిత్ర స్త్రుతముగా—ప్రపంచరాచకీయ భావపరిణామముతో ప్రాచీన చైనాయొక్క స్థానం యెచ్చుట—సిద్ధాంతలక్ష్యంతో—ఇప్పుడు రాచకీయ లృకికములను గూర్చి ప్రపంచపండితులు చెయుచున్న విజ్ఞానవివరణలు ౨౫౦౦౦ సంవత్సరములకు పూర్వము చైనా అర్హతలైన భావాలలో కనపడుట గొప్ప విషయము—కన్ఫ్యూషియస్ సిద్ధాంతములు—ఈయన చైనాకు వ్యాససీమ—మెనిషియస్ హన్స్ లు సిద్ధాంతములు—తోయిస్టుమలను—మోట్సుయొక్క సిద్ధాంతము—న్యాయనిబంధనల కలననే సంఘషేమము నిలచునను పక్షముగారు—ఈమతముల సమన్వయము—ప్రభుత్వము లేక రాజు—అనునవి యెటుల పుట్టినవి?—సాంఘికత ఒడంబడిక సిద్ధాంతము—ప్రభుత్వమునకును ప్రజలకును గల సంబంధమును గూర్చి యీ సిద్ధాంతము లేమి చెప్పుచున్నవి?—అక్కడక్కడ భారతదేశముతో పోల్చవచ్చును

౫ (౫౧-౬౫ పుటలు)

మహమ్మదీయవిజ్ఞానము—ప్రపంచరాచకీయ పరిణామముతో దాని స్థానము—మహమ్మదీయ విజ్ఞానము ప్రాచ్యవిజ్ఞానముగా తెలుపుటకు హేతువులు—మహమ్మదీయవిజ్ఞానము వాక్యార్థవిజ్ఞానాభివృద్ధికి తోడ్పడిన మాట నాస్తవము—మహమ్మదునకు పూర్వపు ఆరేబియా—ఆరేబియా సంఘవ్యవస్థ—గజాభిమానప్రేరితులైన అరబ్బీలను మతమునే విశాలపీఠముపైన యేకసంఘముగా కూర్చిన మహమ్మదీయ మతము యూరపుఖండములోని క్రైస్తవసంఘ మంతయు వర్గములక్రింద నలుగుచున్న ఆకోజులలో ప్రశంసించదగినదియే!—కలీఫాసంస్థ—రాచకీయముగా దీని యర్థము—కలీఫాపదవిని మతసంఘముల యెన్నిక ఆమోదమును

బునియే వ్యక్తి అనేమించుటను—కొని, అదర్బరీయమైన కళిఫా-
అలీ అబూ బెకల్లే—ఇన్నట యీ సంస్థయందు ప్రవేశించిన వీరి లి-
ఆరబ్బుల అధ్యోగర్థము—ఆరబ్బేరయలైన పరిషియా మున్నె
జాబులలో యించువలె ఆశ్చర్య గలుగుట—కొలఫల్ బద్వాడుగు
మాగుట—పిస్కాట బాని పునము—ఇస్లాం—రాజ్యాంగ సంస్థ
బాని గా 'మహామహన' యిచ్చి, వీరు క్షిప్ర క్రి—కొని
యూరపు ఖుమరుని పు-రొద్దరిణకొము (Renaissance co-
period) ను దిన సామ్రాజ్యాన్ని సంపదతో పోషించి మాట
వా సమయ

అధ్యక్షము—రెండు (ఒక-రెండు వేల లు)

౧. (ఓ.ఓ.-౮౭ పుటలు)

గ్రీకులు | ఐజాన్యామ్యములు

పూర్వ ముక్కున నూ రాజ్యధర్మ మండ్రెను—సాలోశరాజయొక్క
నబంధన—అది క్రమము నుండవలసికొరపముగా మరలను—
కౌస యెథెన్న ప్రజాస్వామ్యము నేటి ప్రజాస్వామ్యముగా
అత్యమ—గైరి నరాదు—యెదలని ప్రజాస్వామ్యము నేటి ప్రజా
స్వామ్యమని అంటది కాదు—అక్క యుక్తివికాస మనకె పెంచు
ప్రాధాన్యము—వ్యక్తి స్వేచ్ఛాప్రతిపది అచ్చియు నుండు ప్రజా
యొక్క ఆధిపత్యమే ప్రధానము

అదే - జ్యోతిషం

క్రిమినల్ అనే పేరను—నిర్మాణము—అధికారబాధ్యతలు—ప్రభుత్వ
(కార్యవర్గమువంటిది) నిర్మాణము—అధికారబాధ్యతలు—అంగనవాడీ
నికాసనముల (Constitutional laws) కును రోజువారీ పరిపాలనకు

సూచించిన శాసనములను (Statutory law) యిప్పటివలెనే రచనావిధానములో కేసు గల సామాన్యముల పద్ధతి అప్రస్తుతము గలను—ఉచన్యాయములవలన మనస్సులను ప్రాప్తమొనగ్గముల త్రిప్పరాదు—బావిగలు, ఇం పొరులకు అన్నియు అనుభవపైట వలననే వీరు నిరంజరియ సభాయుతులై యు దుటకు కలయ్యెను—గ్రీకుప్రజాస్వామ్యముల పరిణామము—ప్రాంతనిర్వహణము గరికి తెలియదు సమాఖ్యవిధానము ను సమకాలినిపజాలంపొవుట—ప్రజాస్వామ్యరా పరిపాలన జరుపు పద్ధతి ప్రాచీన అర్ధశాసిత గా ప్రదానించు—మే—చైనా, ఇండియాలో ఎంతై గ్రీకుల అది బాగుగా వికసించుటకు భౌతికపరిస్థితులు ముఖ్యకారణము—గ్రీకురాజ్యము విజృంభము—సాక్రటిసు—పెటో—ఆర్స్టటిల్—నానిస్థాంతములు

౨ (కవి-నా వుటలు)

ਗ੍ਰੰਥ - ੧੬

తోము, గ్రీకు—సభ్యతలకు గల భేదము—కృత్రిమత్వము—విశాల
పద్ధతుల న్యాయశాస్త్రము—రోమనుల కానుక—ప్రపంచవికృతము
అనే అదర్శము రోమనుల తొలిప్రసాదమా? ప్రాచీన చైతన్యచరిత్ర
యందును గూర్చి యేమి తెల్పుచున్నది? రోమక రాజ్యాంగము—
కొన్నలు—వారి నిర్మాణము—అధికారబాధ్యత—సేనేటు
సభ—ప్రజాసభ—పెట్రీషియన్, ప్లెబియన్ విభాగాలు—కొన్నలులు
కత్తెలకప్పిపాసగలవారు—ఈ కొన్నలులకు—ప్రజలకు—ఒకరిపై
ఒకటి గల చైతన్యము—రోమక ప్రజాస్వామ్యపరిణామ—హేతువులు—
కొన్నలు చిక్కివచ్చెరి—రోమక సామ్రాజ్యము—బిషిషు సామ్రా
జ్యము—ప్రాచీన ప్రజాస్వామ్యము—నవీనములయొక్క “క్రొవ
మైన ప్రాకృతిరూపములు” అను వెల్లుపండితుని మాట

శ్రీ సవమశిము—ట్యూటను ౨

3 (౯౨-౯౫ వుటలు)

క్రైస్తవమతము—కర్మజడులై బహుదేవతారాసకులైన యూరపుఖండీయులకు యేకేశ్వరారాధన, భక్తియోగము, అహింసాబోధ అవసరములయ్యెను ఇది రాజకీయముగా మానవసమానత్వమును ప్రవేశపెట్టినది—కొని ఒక రాష్ట్రములో రెండు అధిపత్యములు—మతిపీఠము—రాజ్యపీఠము—వచ్చినవి ఉభయులకును ప్రజలపైన అధిపత్యము దైవనిర్ణయమని (Divine right of Kings) ప్రజలు నమ్ముట—ఇక్కడ భారత యూరపుఖండి సిద్ధాంతములపై విమర్శ—వెంటనే పూర్వ ప్రజాస్వామ్యభావాలు అడుగున పడినవి—ఇక్కడ Foot Note లో రాజసంస్థయొక్క మూలమును గూర్చియు దానికిని ప్రజలకును గల సంబంధమునుగూర్చియు అప్పటి పాశ్చాత్య సిద్ధాంతముతో భారత, బౌద్ధ, చైనా సిద్ధాంతములు పోల్చియు లెల్లపడినవి

౪ (౯౬-౧౦౨ వుటలు)

ట్యూటనుసభ్యత వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యమును రోమనులకంటె అధికముగా ప్రేమించెదరు ట్యూటను, రోమను నాగరికతల కలయిక—దాని ఫలితము—రోమను నాగరికతను ట్యూటనులు గౌరవించుక తప్పలేదు—కొని సానికపరిపాలనాంకురములు తొలుత యూరపులో నాటినది ట్యూటనులే

అధ్యాయము 3 (౧౦౩-౧౦౮ వుటలు)

సంక్షేపము

పూర్వోదత్ విధానలక్షణములు—దాని వ్యాప్తి

పూర్వోదత్ విధానము, ప్రముఖస్వామ్యము (Aristocracy) తో కూడినది—రాజు—ప్రముఖులు—అను యా యిద్దరిమధ్యనే సర్వవ్యవహార

మలు నడిచుచుండెను గాని ప్రజాభికి అందు ప్రసక్తిలేదు ఖ్యాడల్ విధానము క్రిందనున్న రాష్ట్రములయొక్క రాజకీయస్వరూపము— ౧౦౦౬ సం॥రం లో విల్లియంరాజు కాలీస్బరియొద్ద చేసిన గ్రామ పెద్దల సమావేశముయొక్క రాజకీయప్రాముఖ్యము—కాని సానిక పరిపాలన ఖ్యాడల్ విధానములో కూడ సన్నగిలలేదు

అధ్యాయము ర. (౧౦౮—౧౧౯ వుటలు)

పూర్వోక్తకాలము (Renaissance Period)

౧. (౧౦౮—౧౧౯ వుటలు)

ఖ్యాడల్ దాస్యము నడిచుటకు సహాయపడిన పరిస్థితులు—నల్లపెగు— వ్యవసాయకుల తిరుగుబాటు—పారిశ్రామికోద్యమ ప్రారంభము— క్రైస్తవయాత్రాస్థలముల రక్షణోద్యమము (Crusades) మైసిలియొక్క “రాజు” అను గ్రంథముకూడ రాజప్రభుత్వమును (Monarchy) పోషించుటచే ఖ్యాడల్ దాస్యమునకు సిద్ధాంతబలము తగ్గినది— సంఘము తిరిగి రాజస్వామ్యపరముగా మారుట ప్రారంభమయ్యెను

౨. (౧౧౮—౧౧౯ వుటలు)

విజ్ఞానాభివృద్ధి—స్పెయినులోని మహమ్మదీయపండితులు ప్రాచీనగ్రీసు భారత మొదలైన విజ్ఞానమును యూరపుఖండములో ప్రవేశపెట్టుటకు కారకులు—ఇటలీ—వర్తకనగరములు—ప్రాచ్య—పాశ్చాత్యవిజ్ఞానపు కలయికలకు తోడ్పడినవి—స్పెయిన్—ఇటలీ—లలోని విద్యా పీఠములలో జిజ్ఞాస—సింహావలోకనము—క్రైస్తవమతిమును యిప్పటికి బాగుగ జిర్ణముచేసికొనిన ప్రజలలో బయలుదేరిన జిజ్ఞాస—స్పెయిన్—ఫ్రాన్సు—లలోను, ముఖ్యముగా గ్రేటుబ్రిటనులోను—క్రైస్తవమత

పేరవాస్యము తక్కువ—జాతీయత యిక్కడ తొలకరించుటకు ప్రసక్తి గలుగుట—అప్పటి రాజకీయ స్వారంభములు బహిర్ముఖమయినవి— (External Sovereignty) అందుబాటున వచ్చి కాలము యింకను రాలేదు—ఇంక నన్నియు ప్రంథముల ప్రజలచే సన్మానింప బడుచుండెను—ఈ కాలములో రాజ్యాంగపరిణామ దృష్ట్యాప్రాముఖ్యముగల అంశములలో నొకటి—పాపపు పరిపరి పాలనసంఘము (Conciliator moment) అందు జాతీయము బట్టి ప్రాతినిధ్యము తొలుర నూచింపబడుట—ఈ దృశ్యమును పిమ్మట వశించినను మతములోవలెనే రాజకీయమున మన రాజులు ప్రతినిధిరంభుగ్గులై పాలించవలెనను భావమును ఉద్దీపన చేసిన జిజ్ఞాసువులను బయలుదేరి దీసినది

అధ్యాయము ౧౬ ౧౬-౧౭ శతాబ్దములు (౧౭౦-౧౭౯ వుటలు)

౧ (౧౭౦-౧౭౩ వుటలు)

లూథరు—కొవ్వొకల మరెసంస్కారోద్యమములు—ఆవి రాజ్యాంగభావముల మార్పుదలకు ఎల్లు తోడ్పడినవి—౧౭ వ శతాబ్దములో యూరపుఖండములో వుట్టిన రాజకీయపు శాస్త్రము యీ మతకక్షలలో నుండి వచ్చినవే

౨ (౧౭౪-౧౭౫ వుటలు)

అప్పటి రాజకీయపరిస్థితులు

యోగ్యులైన రాజులు అరుదుగుటవలన అసలే ప్రాతలకు మన్న రాజస్వాస్థ్యమంటే అనిష్టత హెచ్చుచుండెను—ప్రాన్సులో ప్లేట్టు జనరల్ అనే ప్రజాపతినిధుల సభ ఆవిర్భవించినది—దచ్చిప్రజల విప్లవము—కొని యిది రాజును మంచి దొంగతనము చేయునుని కోరుటకే—ఈ

మా త్రమ కూడ ప్రజలు అడుగుట అప్పటి రాజులకు బహుకృతముగా
 ఉండెను—ఇంగ్లండులో మొదటి చారెసు సార్ల మొదలు ఆచుబ—
 ిష్టవన—కొని అప్పటికితపు ప్రజలు రాజుల హమును యెంతమాత్ర
 మును సహింపజాలనివారు

3 (౧౨౬-౧౨౯ వుటలు)

ప్రజాస్వామ్యపరమైన రాజ్యాంగమును గూర్చి జిజ్ఞాసులు ప్రారంభించుట—
 హుబ్బు—లాల్—హుబ్బు—మొదలు యొక్కడ వంతునును!
 ఎక్కడ విడిచిపెట్టెను.

౪ (౧౩౦ వుట)

ఇటువలెగర స్వామ్యములు—శ్రేణులు—జర్మనీ హెన్ర్యాటిక్ వర్తక
 సమితి—ప్రాన్సులోని నగరస్వామ్యములు

౫ (౧౩౧-౧౩౯ వుటలు)

పూర్వోద్ధరణ అలచు ముగించుటకు ముగిసి లేల్చినవి
 సారాంశములు

అప్పటి ఆంగ్లోశనకు అద్యము—ఉన్న రాజ్యమునందలి సామ్రాజ్యము
 గారి నాజనము గాను—ఈ సారాంశమునే అప్పటి యూరపుబండపు
 మతరాజకీయ సారస్వత ఉద్యమములు తెచ్చుచున్నవి అనుకుంటే
 ప్రాతస్థానము నిమిత్తము ఇక ఆసాధ్యమని భావించేయగల గావ
 రుద్దము ఇంకను ముందు గలదు—ఈకొలనులోని శత్రు—తత్వ
 వేత్తల ప్రావములు—యూరపుబండ అరిహానులకు జాతిన ప్రవాహము
 గలవి—అచ్చయంత్రము—మంగుగుండు—ప్రపంచపరిశోధనము—
 ప్రపంచపరమైన వర్తకస్వామ్యపాఠమునకు దోహదము నొసగింది—వ్యవ
 సాయకులు కౌర్మికులుగా మారుట—పరిశ్రమలు—పెట్టుబడి విధాన
 యంతములగుట (capitalistic) నగరములు వృద్ధియగుట—అధినివేశ

ములకు యూరప్తఖండరాష్ట్రములు పెనగులాడుట — తమ పరిశ్రమలకు
మార్కట్టులను మారుకొను ప్రారంభమయ్యెను — ఈవిధముగా యూ
రప్తఖండదేశములు చిన్న జాతీయతలక్రింద విడిచిపెట్టి యొక్కడి
కక్కడ యీ జాతీయత నిబంధనకు లోబడి విడిచిపెట్టుచు — ప్రపంచ
మును కలిపిపజూచెడు కాలములో భారతవరము సానికకలహము
లతో ప్రాద్దువుచ్చుట — బహిఃప్రపంచము విషయమై ధర్మరాజునాటి
నమ్మికలనే భారతప్రజలు కలిగి యుండుట

అధ్యాయము ౬ (౧౮౦—౨౪౭ పుటలు)

౧. (౧౮౦—౧౮౬ పుటలు)

రాజులేకుండ ప్రజలే రాజ్యవక్రమును నడిపెడి పద్ధానము,
ప్రథమతః, ఉత్తర అమెరికాలో మూర్తిభవించినది

అమెరికారాష్ట్రములు — వారి తిరుగుబాటునకు కారణములు — ప్రజలే
ప్రభుత్వముగా పరిణమించె దశ ఈ తాత్పర్యమునుండి ప్రారంభము పైని
రూపాలు అమెరికనులకు భావసంపద చేకూర్చిన జిజ్ఞాసువులు — అమెరి
కన్ విప్లవముయొక్క ముఖ్యలక్షణములు — వారు జయించిన పిమ్మట
రాజ్యాంగనిర్మాణము చేయుటలో పడిన కష్టములు — సమాఖ్య
రాజ్యాంగవిధానము అమెరికాప్రజల కవసరమయ్యెను దీని ఫలితము —
పూర్వముండిన రాష్ట్రభిమానముస్థానే విశాలమైన అమెరికన్ జాతీ
యతను యిది ప్రజలలో ప్రవేశపెట్టెను — నీగ్రోదాస్యవిముక్తి —
యీ సమస్యపై అమెరికన్ ప్రజాస్వామ్యములో అంతఃకలహము —
చివరకు యీ దాస్యవిముక్తి నేడుకూడా పూర్ణముగా జరుగలేదు

౨. (౧౮౭-౧౯౧ వుటలు)

ప్రైవేట్ ప్రజావిప్లవము

ప్రైవేట్ విప్లవమునకును ఆమెరికన్ విప్లవమునకును తారతమ్యములు—
 లాక్—మాంటెస్క్యూ—సంస్కరణ వాదులు—రూసోవే త్ర యొక్క
 “సాంఘికత” ఒడంబడిక (Social Contract) అది ప్రైవేట్ విప్లవ
 మును ఉద్దిష్ట చేసిన విధము—సాంఘికముగా అది మానవులమధ్య
 బుద్ధిపూర్వకముగా ఒడంబడిక జరిగెనా? రూసోయొక్క సాంఘికత
 ఒడంబడికకు అనువాదము—రాజ్యాధికారము త్రికాలాబాధితముగా
 ప్రజానిష్ఠము — సంపూర్ణము— (absolute) అనిభాజ్యము—
 (Indivisible) రూసో—లాక్—నాబ్యుల కలయికలు, విడిపోవు
 టలు—ప్రత్యక్షముగా ప్రజలు—గ్రీకుప్రజాస్వామ్యములలో వలె—
 రాజ్యాధికారము చలాయించు సంస్థలే రూసో మతమునకు దగ్గరగా
 నున్నవి—రూసో సిద్ధాంతములు అనాటి ప్రజలలో యెట్టిసమ్మతమును
 కల్గించినవి తెలిసికొనుటకు జేమ్సురాజును అంగ్లేయులు పదబ్ర
 మ్మనిగా ప్రకటించిన వార్త మెంటు సభవారు చేసిన ప్రకటనములోని
 భాష—౧౮౭౩ సం॥ రము లోని ఆమెరికా ప్రజల ప్రకటనము—
 ప్రైవేట్ విప్లవములోని ప్రజాపక్షమువారి ప్రకటనము—ఇవి నిదర్శన
 ములు—రూసోసిద్ధాంతముపై నవీన పూర్వపక్షము కలదు—మహాభారత
 శాంతిపర్వము రూసో వాదమును సాంఘికత ఒడంబడిక సిద్ధాంతమును
 బలపరచుట—ప్రైవేట్ విప్లవము మానవుని సర్వతోముఖ జిజ్ఞాసను రగు
 ల్కొల్పినది—అందుచే ఆమెరికన్ విప్లవము కొంత భావసంపదలో
 యిది ఘనమైనదే—రాజప్రభుత్వపతనము—అందువల్ల లభించినను ప్రజల
 మధ్య సమత్వస్థితి యేర్పడు విధానము అందు లేదు—అందుచే నేటి
 వారు దానిని నిజమైన ప్రజావిప్లవ మనుటకు సంశయించెదరు—ఆమె
 రికా విప్లవమునకు నిర్మూలన ప్రతిభతోసాటు నిర్మాణప్రతిభ కలదు—
 అది ప్రైవేట్ విప్లవమునకు లేదు—ఎందుచేత? ప్రైవేట్ విప్లవానంతరపు

ప్రస్తుతముగా రాజ్యాంగపరిశోధన — స్వప్నము లెంత ఉన్నతభావ
ప్రకాశమైనది దేశమున సంకుచిత మానసి ప్రవృత్తికి వాని అద
వుల నొక్క పెట్టెగల శక్తి గలది

౬ (౧౬౨-౧౬౫ పుటలు)

ప్రౌఢస్వప్నభూతిముగా యూరపుఖండములో కన్పించు మార్పులు—నిరంకుశ
రాజ్యాధ్యక్షుడై ప్రజల తరుగుబాటు—జాతీయరామంత్రము తీవ్ర
రాజాజ్ఞాని సహజ—జాతీయతావికాసమునకు కారణములు, అను
వగు సైనికము—ప్రజాస్వామ్యనిర్ధారము పూర్వము ఊహపేరులేని
సామాన్యవ్యక్తికి ఒకసత్త్వల నిచ్చినది—రాని యా నిర్ధారము జాతీ
యత యను కంచెలమధ్యను విహరించవలసి యుండెను—అధిక పారి
శ్రామికయుగము కూడ “జాతీయత” అను నవిను అవసరము కన్పిం
చినది—ఆరోగ్యములో స్వామ్యము, మహమ్మదుల కూడ జాతీయాధి
మానులై—జాతీయత జన్మనలె వ్యక్తిత్వమున కూడ—భారతదేశమున
విలె పగాదీనతగల కూడ జాతీయతను పోషించును—కాని భారత
దేశపు జాతీయత ఆతి ప్రాచీనమైనదని తెలుతెల్లము

౭. (౧౬౫-౧౬౯ పుటలు)

జాతీయప్రేమములైన నాటి ప్రజాస్వామ్యాద్యములు—ఇటలీ—
జర్మనీ—ఇంగ్లాండ్—కెనా—హంగరీ—ఫ్రాన్స్—జపాన్—ఈజిప్టు
ప్రజల జాతీయోద్యమము—రాజాజ్ఞాని—నరసింహ—ఇటలీ
జాతీయరాష్ట్రము—గెనా—నార్ల మెంటరీ విధానము—జర్మను
సమాఖ్యవిధానము—బిస్మార్క్—ముంత్రీ—ఫ్రాన్సులో 3 వ ప్రజాసాజ
ముగ్ధ—సర్గియా—మాంటినిగ్రో—రొమేనియాలో జాతీయప్రభుత్వ
స్థాపన—గ్రీస్ యంతకుపూర్వమే విడబడినది—యథేచ్ఛానిరంకుశత్వ
ముతో రాజ్యము చేయుచుండిన టర్కీ—ముల్తానుకూడ రాజ్యాంగనిబం
ధనను ప్రకటించవలసి వచ్చెను—పిమ్మట బక్కెరియా, జపాను ర్వా

ప్రభుత్వములు కూడ యీ దారినే త్రొక్కినను—బ్రిటీషు అధికారము లోనికి కూడ యీ జాతీయ ప్రజాస్వామ్యము గలదు. కుద్యము ప్రవృత్తి నది—కెనడా లెప్ట్రోగియో—చుండలేదు. చివరకి అసలైన ఫిన్లండ్ మెక్సికో—ఇర్లాండ్ ల ప్రజల్—మీరు దీనిని చూడండి. ప్రజలు—గొర్రెల పరిమళములో నవీబాల్ జాలియో—ఇప్పుడు ప్రజల భము—పై చుట్టూ—ములపై తెలస గాజీయ సెలారముల—రాజు నిరంకుశము తొన్నివోల్ట్ లెగ్గించబడినను—కొన్నిచోట్ల ఆర్యుల చేయబడిన సిద్ధాంతముల ప్రజలు రాజ్యాధికారమును పునరుద్ధరించుచు (People are the fountain source of sovereignty) స్థాపించబడినది—కాని పూర్వము—రాజు, ముగ్గురు ప్రభులు గ్రహము వైయొక్క నిరంకుశత్వములోనుండి బయటపడిన యా ప్రజాగణము—జాతీయత, వ్యక్తిపట్టుబడి విధానము (Individualistic Capitalism) అనే నూతన నిర్వహణములలోనికి పోవుచు ప్రచారము మొనరించి,

శ్రీ (౧౭౬-౨౪౭ పుటలు)

५३१५

శక్తిక పేట్టబడినై పదార్థోత్పత్తిని గూర్చి యిదివరలో కలుపమున్నదాని పునఃకౌశలమునకు యిప్పుడె సహజముగఁ జెల్లెను. ఇప్పుడు పేట్టబడి విద్యావిముక్తు—యందునునునగా నేమి పదార్థముననున్నది? ఇది చివరిచివరి—పూర్వదేహ దాగ్ధ్యమునును పేట్టబడినది. అది నాకొకటి జీవితమునకు లాభముగఁ జూపించునది. పదిమందిలో శక్తి (వర్తమాన వానిమీదికి దేహము) కేర్పిరిజీవము లేప్పనినది—దానికి కొంచెమెరుక పట్టుబడినది. అది బాధ్యుడు—మరియు దృష్టిలో పెట్టుకొనినదానము అనునది పేట్టమునము జను యొక్క భావిభివృద్ధిపై పై అనుభవించదగిన పదార్థము.

మావస్థ—కొన్ని కుని సితి యజమానులకు లోకువ చిక్కించినది—
 కేనిపై జిజ్ఞాస — దెంధము — మిల్లుపండితుడు కన్నులారగాంచిన
 కొన్నిక పరిస్థితులవలన తన గురువుగారి సిద్ధాంతమును సవరణచేయవలసి
 వచ్చినది—కొన్నికాందోళన ప్రారంభము — రాబట్టవోవన్—అంగ
 దేశములో కొన్ని కుల షేమమునకై కాసనము కొవలెనను ఆందోళన—
 రాజ్యాల విభిన్నవిధాలవలెనను మహాకారు కొంతకొంత పాటు వాని
 దగ్గర నిరంతరము జీవనముగడిపి కొన్ని కునికి కూడ ఉన్నతజీవితము
 కొవలెనను కొంత సహజమే—ప్రపంచమున మహాకారు, కొన్నిక
 విజయము అమితవ్యాప్తి గాంచినది—వెంటనే మతము, రాజకీయ
 మునున్న ఇదలి ప్రబాధవృద్ధి యిక్కడ ప్రసరించుట ఆవసరమయ్యెను—
 ఇందునగూర్చి సిద్ధాంతజిజ్ఞాస—మార్క్సు—ఆయన పుట్టుక—ప్రప
 ముగా చరిత్ర—మార్క్సుని కు స్థానిమిచ్చిన అంగదేశము ధన్యమైనది—
 సంఘస్వామ్య సమాజవాదములు, కేవలము మార్క్సు ముఖమునుం
 డియే నిర్గమించలేదు—విశ్వమయదృష్టి — శుకయోగీంద్రుడు—ఋష్యాశ్ర
 మములోని వ్యక్తి, సత్వరహితమైన జీవితము—భారతసంఘవ్యవస్థలో
 సంఘపు అధిక సంపత్తు—సద్వినియోగము (సమభుక్తము) కొవలెనను
 సూత్రము కొన్నించుచున్నది—అయితే అది నాటిపరిస్థితులకు లోబడి
 ఎర్పడినట్టివి—సప్తసంతానములు — తులాభారములు — ఉంఛవృత్తి,
 శిలావృత్తులతో బ్రహ్మజ్ఞాననిరతుడై జీవించవలసిన బ్రాహ్మ్యము—
 హింసను సంఘములో ఒకమూలకు గెంటివేసి ధర్మప్రణామే దాని
 ప్రయోగమునకు కరణ్యముగా పెట్టిన త్వాత్రపద్ధతియు నేటిరోజులలో
 కూడ ఆదరపాత్రములు—కొని అప్పటివ్యక్తి సాధన నేడు “సంఘకర్తః
 కలాయుగే” అను న్యాయానుసారము ప్రస్తుతదశలో సాంఘిక సాధ
 నగా మారవలెననుట తథ్యమే — సామ్యవాదము, మహామృదీయ,

కైస్తవమతములు—చౌధమతము—అంగ జిజ్ఞాస—బెంబం— అధిపా
 తిక ముఖవాదము (Utilitarianism) రైకార్డ్—వ్యక్తి ఆర్థవా
 దము (Individualistic Economists) స్వేచ్ఛావ్యాపారము—
 వ్యక్తులమధ్య జరుగు ఒడంబడికలలో రాప్రము జోక్యము పుచ్చుకొన
 రాదు (Freedom of Contract)—అనాటి పరిస్థితులలో యిట్టి ప్రతి
 పాదనలకు సబబు లేకపోలేదు—స్వేచ్ఛనిపండితుని మతముమీద వ్యప్తి
 పరిమైనది డార్విన్ జీవపరిణామసిద్ధాంతము విరి మనస్సుపై వశపర
 ముకొనినది—మూల్ దన్ — మిల్ల పండిత అచేతులలో, వ్యప్తివాదుల
 నైష్కర్మ్యవాదము (Inaction) తొంచెము పురుషకౌరవముగా
 మారింది రైకార్డ్ యలు లాక్ పండితునిచే ప్రతిపాదించబడిన షడార్థ
 మయొక్క కర్మ మూల్య సిద్ధాంతమును (Labour theory of
 value) వ్యప్తివాదపరముగా సమర్థించుట—జర్మను జిజ్ఞాస—హేగేలు—
 రాప్రస్వామ్యము—హేగేలు మతానువాదము —ప్రెంచి జిజ్ఞాస—
 సెయింటుసైమన్, పోలియర్ ప్రాధన్, లూయీ బ్రాంకోల జిజ్ఞాస

మార్క్సియ సిద్ధాంతములు

మార్క్సు కర్మక్షేత్రములో ప్రవేశించునప్పటికి యూరపుఖండపరి
 సిక్కులు—అప్పటి సిద్ధాంతములు—యూరపుఖండమునకు నూతనశ్రుతి
 సమయము—మార్క్సు—హేగేలు—ఒకరు భౌతిక పరిస్థితులకు—
 మరొకరు భావమునకును ప్రాధాన్యమిచ్చిరి (ఇక్కడ Foot Note
 లో యీ వాదము విపులపరచబడినది) రాప్ర, సాంఘికవాదులు—
 సమాజవాదులుగా మార్క్సుమతము శాఖలగుట—మార్క్సు వ్యక్తి
 ఆర్థవాదులు—రైకార్డ్—అయి కర్మమూల్యసిద్ధాంతమును మార్క్సు
 పూర్వపక్షముచేయుట—సామ్యవాద ఆదర్శస్వాదులు (Utopian

Socialists)-మార్క్సిస్టు యొక్క వాదనలు—మార్క్సిస్టు—సామ్య
తమ-శ్రమకరుడు—విప్రుడు మాయావశుడైనట్లే ఇక్కడి ఛౌదరదస్సిని
దాసును గణాదర (Economic determinism) ద్వారా దృఢపరిచి
దృఢా ముక్తు, చట్ట యాచనానికొంది, యాచనానికొంది
వశముగా చూడవలెను—మార్క్సిస్టు గ్రామనివాసము (Unit of
Freedom) ఏ క్రొత్త—దాని నాధారము—మార్క్సిస్టులో నిష్కా—
మకర్త, దృఢానికొంది ప్రశ్నపడినది—అప్పుడు వైవిధ్యము—ద
మోత—దృఢానికొంది చరిత్రమునకు సామర్యముగా జెసివాను మార్క్సిస్టు
శంకరుడు కిర్మిసు ప్రేమముగా నిరసింపబడుతు కారణమేమి? మార్క్సిస్టు పనికి
భారతీయరచనానికొంది నిరసింపబడుతు కారణమేమి? మార్క్సిస్టు పనికి
రాదను నా దృఢానికొంది పారవాటు — దృఢానికొంది — చింతరుడు—
మార్క్సిస్టు లోకములో అద్వైతవాదములు —మార్క్సిస్టు సిద్ధాంత
ముపై శూన్యవాదములు మార్క్సిస్టువాదముయొక్క ప్రచారము
(1912-1913) మార్క్సిస్టు యొక్క సామ్యవాద ప్రచారము
మున్నగు గ్రంథములు 1913 వ. క్రొత్తాంతుపు సముష్ణాది చరిత్రలో
మార్క్సిస్టు ప్రచారసామ్యము —సామ్యవాదమును వెదా లెనకుండు
సిద్ధాంతముగా, అది కార్మికవాదముగా, మార్క్సిస్టు మార్క్సిస్టు అది
పండితుల ముందు కొని చూడవలెను ఇది ప్రబలము—దృఢానికొంది
ప్రచారములు —సమిష్టి దిము —మన నామ్రోము—మన
త్వము —మార్క్సిస్టువాదమునకు దగ్గర —మన నామ్రోము—మన
వాదములు—అనార్కవాదము (Anarchism) కేవల కార్మికసంఘ
పరిపాలనాపద్ధతి (Syndicalism) గ్రేజీస్వావ్యవహారము (Guild
Socialism)

అధ్యాయము—2. (20 వ శతాబ్దము 20-21 శతాబ్దములు)

౧ (20-21 శతాబ్దములు)

ఇప్పటికి ప్రపంచభూభాగములు, —పరివర్ధనము, కడియో, అరివిద్యుత్తులవలన అతిదగ్గరపడినవి —సంకీర్ణముగా కూడినవాలు, విజ్ఞానము ప్రపంచదేశములవారు అపరిమితముగా యిచ్చి పుచ్చుకొనుచున్నది—కంటనె పూర్వకరబద్ధముల బహుదేశక జాతిమలయొక్క సర్వము వికలము కారకప్రకారము—పూర్వమువలె—ప్రజాస్థియొక్క కేంద్రము యూరపుమండి యేయూకు మాడి మార్చినకనిపితులు—ప్రతిజాతయు తన నిర్మాణములో ప్రపంచపరిస్థితులకు ప్రాధాన్యము నివ్వవలసిన కాలమువచ్చింది—ఈ శతాబ్దప్రథమ పాదములో ఎవ్వరినియు విశ్వాసము గలపరముయొక్క గౌరవమును తగ్గించగల పరిస్థితులు.

2. (21-22 శతాబ్దములు)

గత శతాబ్దములోని ఆయిరోపియను జాతి రాజ్యవస్తీర్ణవిధానము, ఈ శతాబ్దములో పర్యావృత్తి విస్తీర్ణవిధానము (Expansion of market) గా మారుట—ఇందులకు నేడు యూరప్రఖండము యొక్క జీవిత పూర్ణకారికామికముగా మారబడుచున్నది—తాము తియ్యచేసిన వస్తువుల విడిదలకను, కరిచులకు వలయు మడిమకులను, ఆద్రో, విద్యుత్తులను, లెములను దాననాలో పుచ్చుకొనుట వారి నెప్పుడెప్పుడు—ఈపెను లోలుచేసి ఇంకా ప్రజాస్థితి పరకయూలోపియను జాతి 19 శతాబ్దములనుగ్రామ—ప్రపంచము టకనుకొరము సంగ్రామతోబాటు నివ్వబడియు ఉన్న మునులు —“భారతదేశ స్వాంత్ర్యమునకు, స్వాంత్ర్యమునకు పోరాడవలెన” ని బలపరచుటను బ్రతిష్ఠాసహకారమునకై గాఢి

ఉద్బోధించుట — మెరికా మిత్రమండలితో చెకట — ప్రసిడెంటు
విల్మింగ్ టౌన్ స్వయం నిర్ణయాది ఈ జరమాములు — ద్వితీయా
ము — దేశమును విధియును జనులనుగా ప్రపంచకా తి ద్విమ
టను స్వయం — నానాజాతీయమితి — దశలక్షల గునిగ్రహముల
శుభ్యులండ చెడొనన మానవజాతిని విల్మింగ్ టౌన్ నూతనము కలత
అకిరించిన మాట చాస్త్రమే వర్ణింపబడి — విల్మింగ్ టౌన్ ప్రక
టనప్రకారము జర్మనీలో ప్రకాశ్యమృగీర్ణముట — ఇతరప్రా
మే రష్యా సావియట్ విధానము నవలంబించి విప్లవము తెచ్చిన దేశ
మును స్వాధీనపరచుకొని మహాసంగ్రామమునుండి బయటపడుట —
వర్ణింపబడి — కన్బియా, టర్కీ, జర్మనీ సామ్రాజ్యములు అస్తమిం
చుట — నూతనరాజ్యాలు బయలుదేలుట — ఇవి విజయుగా స్వయం నిర్ణ
యమాత్రములబట్టి బయలుదేరినవా — లేక పై సామ్రాజ్యములు మును
తిలలెత్తకుండ చీల్చివేయుటకొ — మేండ్లె — ప్రాటక్రెంట్ల —

అధ్యాయము — ౮. (౨౫౮-౨౬౪ పుటలు)

౧. (౨౫౮-౨౬౨ పుటలు)

యుద్ధానంతరపు రాజ్యాంగపరిణామము.

ఇటలీ — యురకులో ఇటలీకి కలిగిన పరాభవము — వెర్మలీన్ స.ధి నాటి
ఇటలీ దేశములోని రాజకీయపరిస్థితులు — ఇటలీ ప్రజలు జాతీయతాధ్వం
సకరమైన సామ్యవాదములు స్వీకరింపరని మనోస్థితి కనిపెట్టుట —
ఈ మనగరముపై దండెత్తి కోటతాళపుకెవులు రాజుగావలన పుచ్చు
కొనట — నూతన ఇటలీ విధానము — కార్పొరేట్టు రాష్ట్రము, ఫాసి
జిమ్ అనగా నేమి ?

టర్కీ

యుద్ధానంతరపు టర్కీ జాలీయోద్యమము—ముస్తఫా కమల్ పాషా, నాయకత్వమున టర్కీ, వర్మీనిన్ సూధి నిరాకరించుట—పిమ్మట లాసానిస్—టర్కీ జాతీయనిగ్రాహము కమ్రాంషా నాయకత్వమున ప్రశంసనీయుముగా ౧౯౦౮—యుద్ధానంతరపు అయిల్లెండు, ఛెనా, ఖరతదేశముల రాజకీయ పరిస్థితులు స్పష్టముగా—జాతీయ ప్రజాస్వామ్యోద్యమము యెడారులలోనికి హామీ ప్రాప్తినది—సుహమ్మీ దీయప్రజల—అస నిశానము, నవీనతప సురాజ్యాంగము, స్పెయిన్—యుద్ధానంతరము విడిచి ౧౯౧౧ కేసనములు వాస్తవములో విడిచి రాజ్యాధిపత్యమునుండి తొలగిన స పూర్ణ హిరంగరాజ్యాధికారము (External Sovereignty) గలవిగా మారుట—యుద్ధానంతరమున ప్రజాస్వామ్యోద్యమము లేని దేశమే ప్రపంచములో లేదు—ఇదివరకే ప్రజారాజ్యము అనుభవించుచుండిన దేశములలో ఎన్నికవాక్కులు అధిక వైశాల్యము చేయుటకు కుదిరలో స్త్రీలకు హడ హక్కుల నిచ్చుట పురుషులకు తప్పినది కాదు—ఇంగ్లండున కార్మికులకు వోటింగు బలము హెచ్చుట—ఇదివరలోనే కొందరితో గొప్పగానో బలముకలిగి పనిచేయుచుండిన మార్క్సుమతమునకు సంబంధించిన సాంఘిక స్వామ్య వాదులు, సమాజవాదులు, వీరిలో ఏదో యొక పక్షము యూరపుఖండములో ప్రతిదేశములోను ప్రబలమగుట—రిఫ్టయొక్క ప్రసర్ని రాష్ట్ర విధానము ప్రతిదేశమునను ప్రజాదృష్టి నాకరించుట—కార్మికక్షయము యొక్క భవిష్యత్తు

నా నా జాతీయము

మొదటిలో దీనిని గూర్చి ప్రజలలో గల ఉత్సాహము క్రమేణ సన్నగిలు ట—నేటి యీ సమితియొక్క స్థితి—కొని యీ సమితి మానవుని రాజకీయ పరిణామములో అత్యున్నతదశను నూచించుచున్నదనుట

కాస్తవమే—అయితే వ్యక్తిని సంఘాలక్రింద బంధించుటలోనే ప్రపంచ
కాలికి భంగముకలదేమో అనిరైకొన్నోనాటినుండి, జిడ్డుకృష్ణమూర్తి
వరకును ౧౭ పూర్వపక్షము కూడ విచారణీయమే—

అంతర్జాతీయ కార్మిక సమితి

ఇది వ్యర్థీన సంధిలో పుట్టిన బిడ్డ—విని ముఖ్యతీర్మానములు—ఇంచు
మించు యేదేశమున్ను అమలుజరుపకపోయినను కార్మికోద్యమప్రచార
మునకు ఇది కొంత సహాయపడుచున్నది

ఆర్థిక దృష్టి

యుద్ధానంతరము యూరపుఖండములోని దేశములు చాల దెబ్బపడినవి—
జాతీయముగము పెరిగిపోవుట—పరిశ్రమ నశించుట—పరాజితదేశ
ములపై విధించబడవలసిన ఆపరాధములను అన (Reparations) యూరపు
ఖండము యొక్క అధికజీవితము దుస్థితిలోనికి యెటుల వచ్చినది—సోవి
యెట్ పంచవర్ష విధానము యొక్క చెల్లు—అధిగోల్పిర్తిదోగము—
ఇది సహకారకర్మ లాభాదవృద్ధిలోనే—60 పుటక్రింది (Foot note)
లో యూరప్ సమితులకు అధిక రాష్ట్రస్వయ్య ఆంతరార్థము వికరించ
బడినది రాష్ట్రస్వయ్య అధికజులము ప్రధానముగా నిడికొని
జాతీయ పునర్నిర్మాణము లను ప్రతిదేశములో తప్పనిసరిగా కలుగు
టకు హేతువులు—ఈపుటలోనే ౨వ (Foot note) లో ప్రాచీన
ములపై బ్రిటిష్ పార్లమెంటు సుస్కారము జరుగవలెనని, అస్వల్ప
మాన్యే, ప్రాధుగ్ల గ్రీపుగార్ల సూచనలు—తమలాభములు నిగ్గిననను
కారణములు—గత్యంతరము లేని కార్మికులను పెట్టుబడిదార్లు అగ్గిం
చుట—జీతములు తగ్గించుట—విద్యోగసమస్య—ఈవిధముగా ధర్మ
క్షేత్రము రాజకీయమునుండి ఆర్థికమునకు మారినది పెంటనే ప్రాత
రాజ్యాంగములు క్రొత్తపరిస్థితులకు మదరక మధనము ప్రారంభమైనది

౨. (౨౫౦-౨౯౫ వుటలు)

పింహావలోకనము—ప్రపంచమే అస్థిరము—కాని అస్థిరములోనే అభివృద్ధి కలదు మార్పు అనగా నేమి.—జిజ్ఞాసువుల మూలముననే ప్రాతః క్రొత్తలయొక్క పోకడరాకడలను గూర్చి మనము తెలిసికొనగలము— క్రైస్తవమొదలు కారల్ మార్క్స్ వరకునుగల పాశ్చాత్యజిజ్ఞాసువులలో చాలమంది మూర్ఖులను జీవితకాలములో ప్రజలు గౌరవించ లేకపోయిరి పిమ్మటనే వీరి అస్తికలకై తడుముకొనుచున్నారు— భారతదేశములోని అనుభవము మరియొకరికి నున్నది—ఐరోపాసం గ్రామానంతరపు రాజకీయజిజ్ఞాస—అదిని కుటుంబాధిపతికింద జీవిత మును ప్రారంభించిన వ్యక్తి నేడు యొక్కడ నున్నాడు?—అనిభారత, చైనా నాగరికతలు పఠనమగుట—గూఢ భావమువరకును గల రాజ్యాంగపరిణామమునకు మూలరంగము, యూరపుఖండముగానే ప్రస్తుత మంగీకరించెదము—కుటుంబాధిపత్యమునుండి గణయాజమాన్యమునకు వ్యక్త వచ్చుట—గ్రీకు ప్రజాస్వామ్యమునుండి పారిశ్రామిక యుగమువరకును గల రాచకీయభావపరిణామము నవలోకించుట— ఖనమైన యీ ఆధునికయుగమున వ్యక్త యెచ్చట నున్నాడు?— దినదినము పెరిగిపోవుచున్న జాతీయతావరణములోని పెట్టుబడిదారుల యాజమాన్యమున ఒంధింపబడియున్నాడు అనఁబాలు వచ్చుచున్నట్లు కొన్నింటుచున్నది—సమత్వము, స్వేచ్ఛ సోదరత్వము అను త్రిమూర్త్యాశ్రయమైన ప్రజాస్వామ్యచూత్రసీద్ధి ఇంకనుదూరముననే యున్నది— ఇంగులకై నేటి ప్రజాస్వామ్యరాజ్యాంగముల విచుర్కనాజ్యోతికింద పరిశీలించవలసి యున్నది

3. (౧౯౬-౧౯౩౪ వుటలు)

“ప్రజలచే—ప్రజలకొరకు నిర్మించబడిన ప్రజలయొక్క ప్రభుత్వము” అను నూత్రములోని పదార్థముల ఆయా దేశముల ఆచారములలో విమర్శ— “ప్రజలచే” అమెరికాలో నీగ్రోలు రెడ్డియండియనులు మిగిలిన ఒక దేశములో స్వప్రజలకు ఓటంగుహక్కు లేకపోవుటవలన ప్రజలందఱు ప్రభుత్వమును ఏర్పరచుకొన్న ప్రవృత్తి దక్కటలేదు—ఇక వోటింగు హక్కు గలిగిన ప్రజలయిన ఆఫ్రికా ప్రజాస్వామ్యము ఏర్పడుటకు నిజముగాను బుద్ధిపూర్వముగాను ఏర్పడలేదు—అను ప్రతినిధిగా యెన్నకొనేవానిని ఓటరు బాగుగా తెలిసికొని గుర్తుపెట్టాడా?— అమెరికాలోని దుస్థితి—ఇంగ్లండు ఫ్రాన్సుదేశములోని అనుభవము— ఇక యీ ప్రజాస్వామ్య కానససభలోని సభ్యులు ఎట్లు ప్రవర్తించుచున్నారు? సార్వత్రికత—దేశమంతటను రెండు పక్షములక్రింద— అనగా అనుకూలవ్యతిరేక పక్షములు—అను రెండు పక్షములక్రింద విభజింపబడుటవలన కలుగు నష్టములు—Chance majorities— పక్షదాస్యము—మంత్రివర్గము—క్రస్తుత ఇంగ్లండు, ఫ్రాన్సు మున్నగు దేశములలోని మంత్రివర్గములయొక్క అనుభవమువలన బ్రెస్ పండితుడు ప్రజాస్వామ్య మంత్రివర్గమునకును పూర్వనిరంకుశ ప్రభుత్వములోని మంత్రివర్గమునకును తేడా కొంచెమేనని అంగీకరించుట— ప్రజాస్వామ్యములలో గూడ దేశములోపల సంఘర్షణలు ఆశాంతియు హెచ్చుట — ప్రజాస్వామ్య మంత్రివర్గములు మహాకార్య లాభమునకై అకసరమగు చర్యలతో పూర్వము మునిగియుండుట—జనసామాన్యస్థితినిగూర్చి వీరు యోచించుటకు పూనుకొనుట యిట్టి పరిస్థితివలననే—క్రస్తుత కానససభలో గ్రంథము జరు

విధానము కాలము సక వ్యయప్రయోగము అనుభవజ్ఞులను
 ప్రభుత్వ తో సంబంధము లేకపోయిన జనాభి, అయిల్లండులోని
 అధిక సంఖ్యలు ఇటలిలోని క్రేడిట్ సమాఖ్యలు అమెరికాలోని
 National Recovery act—అప్రేరియూ గోవి మాతర రక్షణ విధా
 నము (New Protection) వోలిరాబాల పాటములోకింటె
 కన్నులు తగినవా?—అధికార భేజములు, కార్యాలయ ఆదంబర
 ములు తగినవా? దెంపం, నిల్లుపంశతులు బోధించిన వ్యక్తస్వాతం
 త్రము యీ ప్రజాస్వామ్యములో ఎటు పరిణమించినది?—అస్థి—
 స్వాస్థ్యము—అనువాని నిర్వచనములు—పూర్వమే యిప్పటికంటె
 ఇవి ధర్మసమ్మతముగా నున్నవేమో—నవీన పారిశ్రామిక యుగ
 ములో వ్యక్తి స్వాతంత్ర్య సిద్ధాంతము మరింత దుర్బినియోగమగుట—
 ఇది యెటుల ప్రస్తావించెడి—కొని ప్రస్తుత ప్రజాస్వామ్య విధానముల
 లోని దోషములను తెలిసికొనట గౌరవహానికాదు ప్రస్తుత ప్రజాస్వా
 మ్యాద్యమము క్రిందపూడ జరసామాన్యము కొంత అభివృద్ధి పొందిన
 మాట వాస్తవమే—కొని జిజ్ఞాస అగిపోయినచో వృద్ధిపూడ అగిపో
 వును—“రాజు గారి మంశ్రులు” “మన మంత్రులు”—పైవిధముగా
 ప్రజాక్షేమము ప్రమాదించు కుండునట్లు రాజ్యాంగ వేర్తలు Checks
 and balances అను కొన్ని ఏర్పాట్లు చేసిరి—ఈ ఏర్పాట్లు సిద్ధాంత
 ములో ప్రజాస్వామ్య సూత్రమునకు అవరోధకములే—ఇవిశిష్టసభ
 (Upper house) పీటో అధికారము (Vetoing power)—సమా
 ఖ్యవిధానములోని న్యాయస్థానములు—స్విజరులెండులోవలె కాపన
 నభ్యులకు ఓటరులే అజ్ఞులిచ్చుట మొదలైనవి—ఇక్కడ Foot note
 లో స్థానిక స్వపరిపాలన విభాగములు ఎంత చిన్నవిగాయున్న అంత

ప్రజాస్వామ్య విజయమునకు తోడ్పడునను నవీన పాక్షాత్మ సిద్ధాంత మతో పూర్వ భారతదేశపు స్థానిక పరిపాలన విధాన టోల్కబడి నది—కాని యీ Checks and balances కలన సాధ్యము & (Ends) మరుగనబడి సాధనము (Means) లకే ప్రాధాన్యము వలెను— అందువలన గలిగిన దోషములు—మిథ్యముగా ఆర్థిక వివికపురస్థితి రాష్ట్రమునకు ప్రస్తుత శాసనసభలలోగల కార్యవిధానము—అంతరాయము గలగజెయుచున్నది ఇందులకీ 1920 నుంచి మిథ్యముగా యూరపుఖండ నాగరక రాష్ట్రములలో రాజ్యాంగము లెగుచ్చి అపరిమిత జిజ్ఞాస బయలుదేరినది—ఈజిజ్ఞాస సాధనములకు సంబంధించినది కాదు సంఘము యొక్క మౌలనూత్రములలోనికి ఇది దిగి ది—9 వ శతాబ్దపు జిజ్ఞాసకును, నేటి జిజ్ఞాసకును గల మిథ్యభేదమిదియే— బెర్నార్డుషా, మన్రోలిసి, రిస్సెలు, బాస్కీ మొదలగాగల జిజ్ఞాసువులు, పండితులు, రాజకీయనాయకులు నూతనశృతి—సమయమును నూచించుట — అందు ప్రస్తుతమున్న యీ ప్రజాస్వామ్య విధానమనే బట్టను అత్యుత్తమము కుట్లతోను వాడుటగాక నూతన సర్వతను బట్టి పునర్నిర్మాణము చేయవలెనని ఆయాదేశములలో ఉద్యమాలు బయలుదేరుట—ఇటలీలో దీని పరిణామము—ఫ్రాన్స్ లో, జర్మనీలో దీని పరిణామము—నాదీజిమ్—గర్వాధికారులను విజ్ఞాన వంతులైన యూరోపియను ఓటరులు ఏల అంగీకరించుచున్నారు?—ప్రజాస్వామ్య నూత్రములపై యెంత తిరుగుబాటు?—రాజరాజ్యపు రోజులు యింకను పోలేదు—ప్రజులు—రాజ్యాధికారము కంటే ప్రజాశక్తిని కార్యోన్మథమున మేలగించి వారికి కూడు, గుడ్డును పెట్టగల ప్రజానాయకుడే నేటిదశలో అవసరమయ్యెను—అధికముగా

నిర్మాణకౌశల్యమును రచించి (Planned Economy) ఆంధ్ర
రాష్ట్ర ప్రవృత్తిసజ్జయు ఉత్తిమపునఃసని సర్వాదికౌశల్యము క్రేస్తమును
అందు నిక నేడు కొన్ని దేశములలోని ప్రవృత్తిములు—కొన్ని
సర్వాదికౌశల్యమును రచించి—ఇప్పుడు మొదటికి భావి
యందు మునుగుర్చి ఇప్పుడు యెవ్వరును చెప్పజాలక సార్ల మెంటరీ
ప్రజాస్వామ్యపువిధానము, ప్రజాదృష్టిలో జనుకబడుచున్నదనుట
అర్థము నునకారిత నొకప్రదాయభాగములో యీ పరిస్థితులు కలుప
జరిగివచ్చుచో 'వైశ్యశాస్త్రధర్మములు, వ్యక్తుని సంఘపరము చెడు
వలెనని సంఘరీంచుచున్నది' అని చెప్పవలసివచ్చును నేటి ఆర్థికజీవి
తను పురుషధర్మమునకు అతలోగముగా చూడటమే ధర్మసాపనకు
వచ్చుట క్షేత్రముగలుగుటకు కారణము—సార్ల మెంటరీ పద్ధతిని గూర్చి
మితవాదులు మురియుటకు కొంగ్రెసువారు తీవ్రయోచనచేయక పోవు
టయు విచారకరము—ఎస్తుత ఛారతపరిస్థితులలో కొంతవరకు
కొన్నివర్గము పరిశీలించునెమో వ్యప్తివాదులును, సమిష్టివాదులును
అత్యున్నతలో విక్రము గలవారు—కొని కద్దర్వరముల వామగర్భ
దైగము సాధ్యముగను సంబంధించినది గాని ముఖ్యముగా సాధనమునకు
సంబంధించినది కొడు క్షుద్ధిమిష్టి సాధనము గూడ సంఘపరిణామము
లోని అయాదశలలో అవసరమగును నేటిపరిస్థితులు సమిష్టిసాధనా
వశ్యకతను నూటించుచున్నది అత్యున్నతముల వ్యప్తి సమిష్టివాదుల
మధ్యగల తీవ్రవ్యవ గూడ ఇంతటితో ఎరుచు గాక

అధ్యాయము—౯ (337—34౨ చటలు)

ప్రపంచమును ఏకోన్ముఖముగ మార్చే ఉద్యమాలు పరిస్థితులు—నానా
జాతిసమితి—గుణదోషముల అంతర్జాతీయ కౌర్మిక సంఘము—సమా
జవాదుల అంతర్జాతీయ సంఘము—విశ్వభారతి—అంతర్జాతీయ సహ
కారసమ్మేళనము తదితరఆంధ్ర, రాచకీయ శాంఖ్య శిల్ప, సాగర్వతి
ఉద్యమాలు (బలహితుల జట్టుసహ)—ప్రపంచ సైక్లత్త తపస్సు చేసే
నేటి జిజ్ఞాసువుల పండితులు కవులు శిల్పశోధకులు తపస్సు ఊరక
పోవునా?—విశ్వసమాజము చిత్తరువులు రచించాలనే ఏక సమీ
యత యేలాగు?—కోమోహః—కర్మోకః ఏకత్వమనుష్యతా
అనే శ్లోకాంతా

— — —

రాజ్యాంగ వివేకము

మొదటిభాగము-చరిత్రదీపిక

అధ్యాయము-ఒకటి

౧

నృప్తియొక్క మూలమును గూర్చిగాని, మానవపరిణామమును గూర్చిగాని యిటు మనకు పనిలేదు. మనకుకావలసినది మానవుల సామాజికజీవనమునకు సంబంధించిన ప్రభుత్వము-దానిఉత్పత్తి-దానిపరిణామము - వీటియొక్క కథ. భారతజాతి నీ మధ్యకాలములో నానరించియుండిన మానసిక దాస్యత నేడు తొలగించుచున్నది. అందుచేతనే భావిభారత రాజ్యాంగమనే చిత్తగువు, నర్వశముఖ సౌందర్యముతో రచించుకొనవలెనని యవకులప్రేషించుచున్నారు. ఇట్టితరుణములో యీ విమర్శయెంతయును ఉపవత్తివంతమైనది. మిఠయు క్రమముగా తెలుపబడు ఆయా దేశములలోని ప్రభుత్వపువిభానములు, అవి ఆయా దేశములయొక్క పరిస్థితులను బట్టి యెట్లు ప్రవర్తిల్లుచున్నవియు తెలిసికొనుటకుముందు ఈ ప్రపంచరాచకీయ భావపరిణామము (Evolution of Political ideas), తదనుశ్రుతమైన రాజ్యాంగ పరిణామము

(Evolution of Constitutions) వివిధయొక్క చరిత్రను దిజ్ఞాత్రముగా నైనను తెలిసికొనుట యవసరము. అప్పుడే నేడు రాజకీయవిగతులలో జరుగుచున్న అపూర్వవిప్లవము యొక్క అంతరార్థము మనకు నిశ్చయముకాగలదు.

మానవోత్పత్తియైన తొలిరోజులలో సామాజికజీవనముండెదా? అది యెట్లుండెను? అను విషయమునుగూర్చి మనకు నేడు—సంఘములు, నభిలు, మంత్రవర్గములు, మతవీరములు, కంపెనీలు మున్నగు—యొక్కడికక్కడ యుల్లుకొని పోయిన సామాజిక జీవితచిత్రాబంధన జన్యసంస్కారబద్ధమైన నేటి బుద్ధితో ఊహించుటగాని, విచిన్చించుటగాని మిక్కిలి కష్టమే!

భారతివిజ్ఞానము, నాగరికతయు అతిప్రాచీనమైనవని—అనగా బాబిలోనియా, అస్సీరియా, ఈజిప్టు, ఛాల్డియాల యొక్క నాగరికతల కంటెను ప్రాచీనమైనవని నేడు కొన్ని దృష్టాంతములు కనబడుచున్నవి.¹

కాని యింతవరకు జరిగిన పరిశోధనలన్నియు యాజిప్తు మున్నగు దేశములకున్నూ, యూరపుఖండమునకున్నూ ప్రధా

1 చూ జయస్వాలుపండితుడు 1938 సంవత్సరమున ప్రాచ్య విజ్ఞానమహాసభలో యిచ్చిన అధ్యక్షోపన్యాసము అందులో సింధుప్రవాహమునకు పూర్వముగల పాంచాల నాగరికతను పైదేశములవారు అనుకరించినట్లు దృష్టాంత పూర్వకముగా తెలుపబడినది ప్రజాస్వామ్య, స్త్రీస్వాతంత్ర్యఉద్యమములు, వ్యక్తిపైట్టబడి విధానములతో కూడిన నేటి నాగరికత

నముగా సంబంధించినవి. నేడు హిశోధనవిద్యలో ముందంజ పైచుచున్న సాంప్రద్యపండితులకు (రిటరెడ్) మనస్సులో అజ్ఞాతముగా నైనను భౌతిక జీవమువల్ల నిరసనభావముండుట మరియొకచిక్కు. ప్రాచీనచరిత్రను గూర్చి మనము వేమువలసిన చర్చలు ముఖ్యముగా యూరప్ యున్ పండితులు యూరపు ఖండము, మధ్యదక్షిణములలో శోధించి గ్రాసిన యుగముల పైననే ఆధారపడవలసి వచ్చుచున్నది. కాని భారతీయవిజ్ఞానము ప్రపంచములో యొకను వాస్తవికమైన కొలదియు ఏకజీవముగా నుండిన సాంప్రద్యపండితుల యొక్కయు, తిదను యాయులయొక్కయు గృహి నేటకంటె నదికముగా సత్యోన్ముఖము కాగలదని మా తలంపు.

“మర్కటములో ‘ండి మనుష్యుడు వచ్చినాడు’ అను వాదము నిజమైనచో, మర్కటము నాటికే యీ మనుష్యునకు కుటుంబభావము (Family Consciousness) గలదు. ఈ మందలోని పెద్దకు (యీ పెద్ద సామాన్యముగా మందను తినజాహుబలమువలన వశపఱచుకొనిన పెద్దకోతి) తక్కినవారందఱు లొంగియుండునట్లు భయప్రేరితమైన కట్ట

అవంటి అయిదునాగరికతలు బాబిలోనియాకు పూర్వమే వర్ణి, నాటి భావివికాసమునకు అవకాశము తగినందున పతనమయ్యె నని ఫ్లిండర్సుపెట్రీ (Flinders Petrie) పండితుని సారాంశ మును బెర్నార్డుషా అనువదించుచున్నాడు (చూ Political Mad house in America and nearer homes by G. Bernard Shaw P. P. 27.)

బాటు ఉండింది ఇది క్రీ. శ. నకు కొన్ని లక్షల సంవత్సరముల పూర్వపుమాట.

మానవోత్పత్తి క్రీ. శ. నకు 25000 సంవత్సరములకు (అనగా 40-75 వేలకు మధ్య) పూర్వము జరిగినదని ప్రస్తుత పరిశోధకులమతము ¹ ఈ “పూర్వము” పూర్వమునకెంతయైన పొడిగించవచ్చును! ప్రభుత్వము అనునది ప్రదముతఃకుటుంబ యజమానియొక్క పాలనలో బడులు దేరెను అతఁడు సామాన్యముగా తండ్రి అయి యుండెను కుటుంబము యొక్క యావత్సవ్యవహారములకును అతఁడే యధిపతి అశఁడనిన కుటుంబమునకు భయము, భక్తి. అతఁడు కూర్చుండిన స్థలములో కూడ కూర్చుండుటకు కుటుంబములోని యితర సభ్యులు జంకుచుండిరి. చివరకు యాయన చనిపోయిన తర్వాతకూడ, జీవించియుండగా కుటుంబములో యాయన జరిగించిన వాయాముయొక్క షహశ్ర్యమే యాయనను పితృ దేవతగా భావించి పూజించుటకు కారణమని యూహింప బడుచున్నది ² ఏకపితృజగనమే యీ కుటుంబసభ్యుల అనోన్యత

1 చూ వెల్పుపండితుని ప్రపంచచరిత్రము పే 36

2 చూ రామాయణకాలమునాటికి పితృవాక్పరిపాలన, మహాద్ధర్మములలో నొకటిగా నుండెను పైన తెలుపబడిన భయముతోకూడిన (పాశ్చాత్యపండితుల) పితృభక్తి సిద్ధాంతము వేదములకంత సమ్మతము కాదేమో, “మాతృదేవోభవ, పితృదేవోభవ” అన్నది శీక్ష. పైగా ‘పితృ’ శబ్దమునకు సంస్కృతములో మాతాపితల కుభయులకు అన్వయమగును.

సంబంధము (Family tie) నకు శారణము. క్రమముగా కుటుంబములు పెద్దవియగుట, అన్యకుటుంబములోనుంచి వివాహములు జరుగుటకు శారణము. ఇందు మూలమున సాంప్రదాయములును, ఆచారములును, యిచ్చిపుచ్చుకొనుట కూడ జరిగినది.

పిమ్మట కొంత కాలమునకు కుటుంబయజమాని పాలనము, (Patriarchal system) కల, లేక, వంశచూజ మాన్యముక్రిందకు మాటెనది ఇదియే “గెన్స్” (Gens) లేక జాతియొక్క యజమాని పాలనముగా పరిణమించినది ఇంత వరకును మానవసంఘములు స్థావరత్వమును (Static Condition) పొందలేదు ఇవి చరావస్థలోనే యుండినవి. నిర్దిష్టమైన భూభాగములలో నివసించుచు, న్యాయశాస్త్రనిబంధనలతో జీవించుసంఘము “రాష్ట్రము”¹ అను నిర్వచనము లోనికి అప్పటి సంఘములు యింకను రాలేదని పాశ్చాత్య పండితుల మతము ఇది వారి మతప్రకారము క్రీ. పూ. 10,000 సంవత్సరములకు పూర్వపుమాట (భారతీయనిదర్శనములు యాయంశమును యింకను చాల ప్రాచీనమునకు నెట్టుచున్నవి) అప్పటి సంఘమునందలి సంఘీభావమునకు మూలము కుటుంబ, కులములయొక్క విశాలపరిణామము వలనగాని, సమ్మేళనమువలనగాని యేర్పడిన (బహుశః ఏక

1 చూ విశ్వానుపండితుని “రాష్ట్రము” జ్ఞాన్తపండితుని రాష్ట్ర సిద్ధాంతము

గోత్రజమైన) గణ, జాత్యభిమానము, వారికిగల యేకవిధమైన ఆచారములు, అనుసరించుచున్న యేకరీతిగల నిబంధనలు, అనుభవించుచున్న యేకరీతిగల శీతోష్ణములు, వీనితోబాటు స్వతిస్సిద్ధమైన—అన్యమునండి కాపాడుకొనుటకు వ్యక్తికి ప్రకృతిదత్తమైన—“ఆస్మరక్షణ” భావమే (Instinct of self protection) యై యుండెను కాని మధ్యయుగములో వలె కేవలమతాభిమానముకాని, ఆధునికయుగములోవలె నిర్దిష్టమైన దేశాభిమానముగాని సంఘీయులను ఏకకార్యోన్ముఖులగుగా చలింపజేయు (Incentive to common action) ఉద్దీపనముకాదు. కాని అప్పటికే వీరిలో రాజులు, అధ్యక్షులు, సంఘీయులు వీరందఱునకూడి సంఘమునకై శాసనములుచేయుట మున్నగు రాష్ట్రక్షణములు లేకపోలేదు కాని అది రాష్ట్రము మాత్రముకాదు దానిని రాచకీయార్థములో రాష్ట్రమనవలసివచ్చినచో అది చరావస్థలోనుండిన ప్రభుత్వము లేక “రాష్ట్రము” (Dynamic state) అనవచ్చును.

పిమ్మట వ్యవసాయమునందు మానవునికి అభిరుచి గలిగినది ఇటుకలుతీరగుచు వేటపుగములను, కాయకసరులను, పోడు వ్యవసాయఫలితమును తినుచు, నిరంతరము “మజిలీలు” చేయుటయందు కొంత విసుగుకలిగినది. బుద్ధివికాసమునకును, వ్యవసాయాభిరుచికిని అన్యోన్య సంబంధముకలదు వెంటనే యీ భూగోళముపై అనకూల శీతోష్ణపరిస్థితులుగల్గి

ఫలవంతములైన భూభాగములను మానవసంఘములు ఆశ్రయించవలసిన దశవచ్చినది. పైగా భౌతిక పరిశోధనలనుబట్టి పండితులచే నేడు అనుమానింపబడిన యీకాలపు భౌతిక విపర్యయములు—ఉత్తరధ్రువహిమ ప్రళయములు, మరెకొన్ని చోట్ల భూభాగములు జలమయములగుట, జలమునుండి కొన్ని భూభాగములు—అరేబియా యెడారిలై—బయటపడుట—మున్నగు పరిస్థితులవలన మానవసంఘములు యీ భూగోళములో ఒక స్థలమునుండి వేరొక స్థలమునకు వలసవోవుట జరిగెను. అందువలన వలసపోయిన భాగములోని సంఘములకును, పైనుండి క్రొత్తగావచ్చిన వారికిని సంఘర్షణలు, భావ సంఘర్షణలును గల్గుట, అనితరమందుండి నూతన సభ్యతలు, నాగరికతలు, విజ్ఞానములు బయలుదేరుట జరిగియుండును.

ఇప్పటినుంచియే మానవ సంఘములు రాష్ట్రములుగా (గంగానదీతీర ప్రాంతముల రాష్ట్రములు, మధ్యయేషియా రాష్ట్రము లిట్టివే యనవచ్చును) యేర్పడుట ప్రారంభించినటులను, యిట్టి రాష్ట్రముల యుత్పత్తి తొలిదొల్త యీజిప్టు, మధ్యయేషియాలలోని బాబిలోనియా, అస్సీరియా, చాల్డియాలలో బయలుదేరెననియు పాశ్చాత్య శాస్త్రజ్ఞులలో కొందరి మతము. కాని “రాజు” “రాష్ట్రము” “ఎన్నికపద్ధతి” (“పరణము” చూ.—జెయిన్స్‌లో పండితుని ప్రాచీన హిందూ రాజ్యాంగము) అనునది ఋగ్వేదకాలమునాటికే భారతిదేశములో రూఢమైనట్లు కన్పించుచున్నది. ఈవేదముల యుత్పత్తి

అధమము క్రీ పూ. 10,000 సంవత్సరములకు పూర్వము జరిగియుండవలెనని పాశ్చాత్యపండితు లంగీకరించుచునే యున్నారు. మరియు పాశ్చాత్యుల మతప్రకారమే భారత దేశము యూరప్ ఖండము, యాజ్ఞులకంటె ముందుగా సముద్రముచండి పైకితేలియున్నది.¹ అందుచే వేదకాలము యెంతవెనుకకు నిర్ణయింపబడిన భారతదేశపు రాజ్యాంగ చరిత్రకు అంతప్రాచీనత్వము సిద్ధించును. సిద్ధాంతములు దిన దినము తారుమారగుచున్న నేటిరోజులలో పాఠకులు కేవల బడి పుస్తకముల దాస్యమున బడియుండవలదని తెలుపుటకు మాత్రమే యీ యంశములను కేవల ప్రస్తుతములు కాక పోయినను యిక్కడ కొలదిగ తెలుపుటలోని యాశయమే యున్నది. ²

1 చూ బ్లాంఫోర్డు పండితుడు మానవోత్పత్తి ప్రపంచ మంత టికంటెను భారతదేశములోనే ముందుగా జరిగినదని తెలుపు చున్నాడు చూ — Journal of Royal Asiatic Society of Bengal (P P 144—145) చూ — వెల్పు పండితుని “ప్రపంచ చరిత్రము” కూడ

2 “దేవ” ఆసురనాగరికతలే ప్రపంచముయొక్క ఆది సభ్యతలు, నాగరికతలు అనియు, వీనినుండిగాని యీశాభయుల సంఘరణ ఫలితముగాగాని, హిందూ, యాజ్ఞు, అస్సీరియా మున్నగు నాగరికతలు బయలుదేరినవనియు ఈషక్షమువారి మతములో మానవ నాగరికతయొక్క చరిత్ర యాజ్ఞుకంటెను చాల పురాతనమైనదనియును నవీన వాదమొకటి గలదు.

మొదట మానవసంఘములన్నియు ఆచార నిబంధితములే ! ప్రభుత్వాధికారము వంశపరంపరమైన హక్కుగా నుండెను. కొన్ని సంఘములు అన్యసంఘములతో గల్గిన యుద్ధములవలన తమ సంఘముతో యున్న క్రైష్టవ్యక్తిని నాయకునిగా యేర్పరచు కొనవలసిన అవసరము పట్టుకొనినట్లు కనిపించుచున్నది. ఇదియే యెన్నిక పద్ధతిక మూలమని తలవబడుచున్నది వేదప్రామాణ్యముగూడ కొంతవరకు దీనిని బలపరచుచున్నది.

“ఆంధ్ర” శబ్దమునకు “ఇంద్ర” శబ్దమునకు “ఆన్త్ర ఫాలజి” (Anthrophology) అను సంబంధము కనుపించుచున్నది మరియు ఆంధ్రశబ్దము ఇట్టి చరిత్రలేని ప్రాచీనకాలమున (Pre-historic times) అది మానవజాతి పరమైనట్టిదిగా గాని, భారతదేశములోని అది నాగరికతగల యావత్తు జాతిపరమైనదిగా గాని యుండవలెననియు, నాడు దేశవ్యాప్తిగాంచిన నామముక్రమేజాదేశములోని ఒక అంతర్భాగమునకును, ఒకజాతికిని చెందిన నామముగా తగ్గిపోయెననియు, క్రీ శ ప్రారంభములో ఆంధ్రులు గణప్రజాస్వామ్య పరిపాలనయే జాతిధర్మముగా గలవారైయుండిననియు నామిత్రులు సుప్రసిద్ధచరిత్రకారులు, శ్రీ చిలుకూరి వీరభద్రరావుగారితో నేజరిపన సంప్రతింపు ఫలితముగా తేలిన యంశములనిట నుదహరించితిని చైనాదేశములో కూడ యిటులనే ప్రాచీనకాలముననే సక్రమ రాజ్యపద్ధతు లుండినట్లు చరిత్రశోధనలు తెల్పుచున్నవి

[ప్రజానిర్ణీత ప్రభుత్వములనుగూర్చి వేద, పురాణముల

లోని నిదర్శనములు

ఇప్పటికి 2,400 సంవత్సరములకు పూర్వము వర్ధిల్లిన గ్రీసుదేశము లోని సగంపాలస్వామిక రాష్ట్రములతోడనే రాజ్యాంగచరిత్ర ప్రపంచములో ప్రారంభించెనని నిన్నటివరకును చాలమంది పండితుల మతిము ¹ కాని వేదకాలము నాటికే పైన తెలిపినటుల రాష్ట్రములు భారతదేశములో వర్ధిల్లుచుండినవనుటకు నిదర్శనములు కలవు. అందునుగూర్చి విస్తృతమైన చరిత్రలింగను కాలగర్భమునుంచి బయట పడక పోయినను నవీన పరిశోధకుల ఫలితములు, ప్రభుత్వవిధానమునకేగాక ఎన్నిక ప్రభుత్వ (Elected Monarchical and Presidential systems) విధానమునకును, ఆదిమస్థానము భారతవర్ష మేయనుటకు యవకాశము లిచ్చుచున్నవి. కాని కాలక్రమముగా రాజ్యాంగ పరిణామమునుగూర్చి తెలుపుటకై యుద్దేశింపబడిన యీదీపికలో భారత విధానములనుగూర్చి (చరిత్రలు యింకను తక్కువగానున్నందున) క్లుప్తముగా తెలిపి

---

1 చూ — ఇంతకు పూర్వమే చార్డ్లియన్ ప్రజాస్వామ్యములు ఉండినట్లు కనుపించుచున్నను అవి నామమాత్రములని తలచబడినవి కాని Flinders Petrie పండితుని పరిశోధనలు, వేదాదిప్రమాణములు దీనిని విచ్ఛేదము చేసినవి.

పిమ్మట చైనా, అరేబియా గ్రీనువిధానములను వశ్యము. ప్రాచ్యవిధానములను గూర్చి వాత్సాత్య విధానములపట్ల జరిగినంత వరిశోధనయును, లభించినన్ని వినగములను యింకను లభ్యముకానందునన, సిద్ధాంతములంకను స్థిరపడకుండునను చరిత్రశోధనకుండు ఉన్నచరిత్రను బట్టి—ముఖ్యముగా వాత్సాత్యవిధానచరిత్రలు, సిద్ధాంతములనుగూర్చి—తండ్రి ప్రజాభివృద్ధి కుటుంబములు యిత్రాంధ్రములో 1. భోజ్ దేశము గావునను, మేమున కొంతవలకు వాత్సాత్యగ్రంథము .. వారి ఖక్కినిబట్టియే యివి వ్రాయవలె వగుచున్నది

“ఈశానం,” “నభ,” “నమి,” “వవత్తు” మున్నగు శబ్దములు ఆతప్రాచీనమైన ఋగ్వేదములోని వేదకాలపు ప్రజాస్వామ్యపరములు. ప్రజాస్వామ్యముగా “ఎన్నో బడిన రాజు లేక “అభవతి” అనుఉద్యోగి నభాయుతుడై పరిపాలించుట అని ఇచ్చట వివక్ష.

ఆకాలములో రాజశబ్దము ఉద్యోగపరము, అప్పటి రాజు యొక్క యెన్నికను గూర్చి వాడబడు పదము “వరణము¹”

1 చూ —“విశస్త్రా సర్వావాంఛంతు” “మృత్యోరాష్ట్రాయ, కతుదిత్రయస్య తతోన ఉగ్రోవిభజావచూని” ఋగ్వేదము (X 178-1 ౧౦-౧౭3-౧) (సర్వప్రజలు నిన్ను రాజున వాంఛించెదరుగాక) ఇట్టి ఉన్నతస్థానము ఆశ్రయింపుము అక్కడనుంచి ప్రకృతియొక్క విశ్వవ్యమును మాకు ఉగ్రముగాపంచుము) “దేవాసురావా ఏషు లోకేషు సమయతంత తాం సతో ఆసురా ఆజయన్ .. దేవా అబ్రువన్. .

అనబడును. ఈశబ్రములు అప్పటి శాసనసభలు, వాని హోదా

అరాజితయాజ్ఞానోజయంతి రాజానం పరివామహే తద్ధేతి” వితిరేయ బ్రాహ్మణము ౧-౧-౧౪ దేవతలును, అనురులును యీలోకమునందుయుదము చెసిరి దేవతలను అనురులు జయించిరి అప్పుడు దేవత లిట్లనిరి “రాజు లేకపోవుటవలన (అరాజితయా) వారుమనలను జయించుచున్నాగు మనము రాజును వరించెదము” అందుల కందఱును “అలాగే” నని యంగీకరించిరి “తే ఆయం విశాన రాజానం వృణేన” (ప్రజలు రాజును యేర్పరచుకొనునట్లు)

ఇంతేకాక సమితిశబ్రము (సమావేశమగుట) రాజశబ్రము (ప్రజలను రంజింపచెయుట చేత వచ్చిన విరుదము) వేదకాలపు ప్రభుత్వములు తత్వములో ప్రజాస్వామ్యములని నూచించుచున్నవి

పిమ్మట ధర్మనూత్రకాలములోని “తిర్థరక్షణ ధర్మిత్వాత్” ప్రజలను రక్షించుట యను ధర్మమును నిర్వర్తించుచున్నందువల్ల రాజునకు పన్ను లీయవలయును, అను వేదములకు పిమ్మట వచ్చిన గౌరిమదర్మనూత్రములలోను “రాజు జీతగాడు, నూర్గురు ప్రజలు అతనికి అసమ్మతి తెలిపినచో ఉద్యోగమును వదలుకొనవలెను” అను శుక్రనీతివాక్యములవలనను—యితరపురాణనిదర్శనముల మాట యటుంచి కూడ—రాజు అనునది ప్రజాసమ్మతిని బట్టి చేసే ఉద్యోగమని శాస్త్రకారులు యెప్పటికప్పుడు స్పష్టపరచుచునే ఉన్నారు అధర్వణవేదిములోని పట్టాభిషేక భాగము కూడ యిందులకు నిదర్శనము రామాయణములో రామునకు పట్టాభిషేకమనకు దశరథుడు పౌరజానపదుల అంగీకారమును కోరుట, లేక “సమావేశమైన నానానగరవాస్తవ్యు” లకును “పౌరజానపదుల”కును మఱియుక అభిప్రాయమున్న

లను గూర్చి రుజువుపడుటయేగాక యవి అప్పటి కే దేశములో

యెడల దాని తెలుపవలసినదనుట, సురుడు కౌలభ్యము చెసిన వెనుక ప్రకృతిజనులు అంతమంతుని రాజుగా నంగీరించుట ప్రకృతిజనాః రాజానం రోచ యామానుః అంశమంతుం సుధార్మికమ్) దేవాపికై స్సద్ధముచెయబడిన పట్టాభిషేకము అదిడు చర్మవ్యాదిగలవాడను కౌరణమున, బ్రాహ్మణులు, వృద్ధులు, పౌరజానపదులు సహా వానిని నివారించి (లిస్ బ్రాహ్మణాశ్చ వృద్ధాశ్చ పౌరజానపదైఃసహా, సర్వేనివాః యామానుః, దేవాపేరభిషేచనమ్ (ఉక్యోగి పర్వం) దేవ సోదరుని రాజుగా గంగీకరించుట, ఈసందర్భములో దేవాపి తండ్రి “అశ్రుకంఠు” డగుట తిప్ప మరెమియు చేయజాలకపోవుట, యయాతి తన జ్యేష్ఠకుమారునకు మారుగా కనిష్ఠకుమారుడైన పురువునకు అభిషేచనము చేయబోగా పౌరజానపదులు జ్యేష్ఠుడు రాజు కావలెనని తిరస్కరించగా యయాతి వారలకు సమాధానము చెప్పి “తుష్టల”ను చేసి, పిమ్మట పురువును ప్రతిష్ఠించుట, (పౌరజానపదైః తుష్టైః ఇత్యైవ నమంషస్తదా, అన్యపింఛత్ తతః పురుమ్ రాజ్యేస్వేనుఆమాతృనః (ఆదిపర్వము) మొదలయిన పౌరాణిక నిదర్శనములు కూడ యీ సాంప్రదాయముయొక్క చిరకౌలానుసరణమును ఋజువు చేయుచున్నవి మఱియు రుద్రదామసుడను రాజును గూర్చి “సర్వవర్ణైః అభిగమ్యరక్షణాం పరిత్యేక్యతేన” అని చెప్పబడిన క్రీ పి ౧౫౦ సంవత్సరపు గిర్నార్ శాసనమున్ను, పాలరాజ్యస్థాపకుడయిన గోపాలుని “మాత్యన్యాయమ్ అపోహితమ్ ప్రకృతిభిః లక్ష్మ్యైః కరమ్ గ్రాహితః” (మత్యన్యాయరూపమయిన అరాజకమును పోగొట్టుకొనుటకై, ప్రజలు రాజ్యలక్ష్మియొక్క చేయిని

నాట కొని యుండుటలే నవుచున్నప్పటి మరలయు “గణము,” “గణాధిపతి,” (President) అను వేదములోని శబ్దములు ఋగ్వేదమునాటకే భాగతిక్రజలకు రాజులేని ప్రజాస్వామ్య విధానముల (Republics) కో కూడ పరిచయము గలదని దిజువుచేయుచున్నవి ఐతిరేయబ్రాహ్మణములోని “నై గాజ్య” పట్టభిషేకము కూడ యందులకు నిస్సంశయముని పండితుల అభిప్రాయములో ఈ వసులు పదే ప్రజాస్వామ్యముకం తెను అధమము రెండురెల్ల వరుసనుసరిం పెద్దెను వాద మును యెవ్వరును కాదనజాలరు. కేదివిజ్ఞ సముచండి గ్రీకులు ప్రభుత్వపుచారములు నెచ్చుకొనిరన టు నెడు ప్రబం నాక్ష్యము

పట్టించిరి) అను భారంపూర్తానమున్ను కూడ యందులకు మరింత ప్రత్యక్షనిదర్శనము ప్రజానామేవ భూత్యర్థం సతా భ్యో బలిషగ్రహీత్” “ప్రవర్తతాం ప్రకృహితాయస్థానికా” అనేకాళిదాసవాక్యాలు కూడ అప్పటి భావగతిని తెలుపు చున్నవి పై అంశములలో కొన్ని ఆర్ సి మాజుమ్దారుగారి “ప్రాచీన భారత సాంఘికజీవనము” నుండి గైకొనబడినవి. మఱియు డాక్టరు “అనీబిసెంటు” గారి “రాజ్యాంగశాస్త్రము” అను గ్రంథములో ౧౪౩ వ పేజీ కూడ ఈ సిద్ధాంతమును గూర్చి చూడవగును

2. చూ — “రాజానసత్యః సమితోరియానః” (యదార్థమైన రాజా సమితికి పోవునట్లు)

3 “ఏకేచపరేణ హిమవంతం, జనపదా ఉత్తరమరవ, ఉత్తరమద్రా ఇతి, శైరాజ్యాయైవతే అభిషిచ్యంతే” ఐతిరేయ బ్రాహ్మణము ౧-౩-౧౪ హిమవంతమునకు పరమందున్న ఉత్తరమరు ఉత్తర

లేకపోవచ్చును. కాని ప్రాచీనభారతదేశము ప్రభుత్వవిధానము నకును, ఆకాశపరిస్థితులకు అనుకూలమైన ప్రజాస్వామ్య విధానమునకును స్వయంత్రమేరమనీ ప్రైవేటుశాఖలు, ముందు తెలుపబడు మరగొన్ని పరిశోధనలును స్పష్టికరించగలవు.

“సమితి” అనునది పెనమిలలో కేటమగా నాడబడు చున్నది రాజనమితిచే నెన్నుకొనబడుట, సమితిచే తొలిగింప బడుట, తిరిగి మరియొక రాజు యెన్నుకొనబడుట ము కూడ వేదకాలములో జరుగుచుండెను రాజు సభకు పోవుచుండెను “సమితి ప్రజాపతియొక్కపుత్రి” యని పేరములలో చెప్పబడుటవలన దాని ప్రాచీనత్వమును, ప్రాముఖ్యతయును వెల్లడియగుచున్నది

అట్టిదే “సభ” యని యొకటియుండెను. ఈ సమితికి సభలకుగల అప్పటిగాచక్రీయ సంబంధము తెలియుటలేదు. వేదకాలములో రాచక్రీయజీవనములకు గ్రామమే ప్రాతిపదిక “(Unit).” “గ్రామణి” అను గ్రామప్రతినిధి యీసభకు పోవుచుండెను. దీనినిపట్టి గ్రీకుప్రజాస్వామ్యమునాటికి గ్రీకులకు స్పష్టముగా తెలియని ప్రాతినిధ్యవిధానము (Representative Government) వేద కాలపు భారతదేశమునకు తెలిసి యుండినటు లగపడుచున్నది. ఈ సమితి, సభలే “రత్నిములు” పరిషత్తులుగాను, పిమ్మట అనగా క్రీస్తుశకమునాటికి మారి

మద్రాసు జనపదములందు రాజులేని పద్ధతినే అభిషేచనము చేయబడుచున్నది

నట్లు కనుపించుచున్నది. వేదకాలమునాటికి యీపరిషత్తు సభవారిపై “రాజునకు తీరస్కారం అధికారములేదని” (Vetoing power) పండితులమతిము. ఈ పరిషత్తు సభల వంటక పురాణకాలములలోను, బుద్ధయుగములోను గలవు. రామాయణములోని “పాప”, “జానపదములు” అననవి రాజ్యపరిపాలకు సంబంధించిన సంఘములని జయస్వాల్ పండితునిమతము కాని దీనిపై పూర్వపక్షము గలదు¹. “పరిషత్తు సహాయములేనిది రాజు రాజ్యముచేయరాదు” అని శుక్రనీతి విధించుచున్నది. చాణక్యని అశాస్త్రము పరిషత్తునకు ప్రాముఖ్యమిచ్చుచున్నది. రుద్రదామనుని కాలమున పరిషత్తు సభవారు నుదిర్చిన నరస్సుని ప్రభుత్వధనమునుండి మరమ్మత్తు చేయించరాదని తీర్మానించినందున, రాజు (రుద్రదామనుడు) స్వంతిడబ్బుతో దానిని చేయించవలసివచ్చెనని శాసనము వలన తెలియుచున్నది. అశోకునవంట చక్రిపర్తికూడ ప్రజాధనమును బౌద్ధమరిములకు విరివిగాఖచ్చుపెట్టు చున్నందున, రాధాగర్భుడను కోశాధ్యక్షునిచే నిరోధింపబడెను.

ఇట్టిసభమూలమున రాజుగాని, అధ్యక్షుడుగాని వాలన చేయు విధానము శ్రీ. శ. 7 వ శతాబ్దములోని చాళుక్య చక్రవర్తుల పరిపాలనములోను శ్రీ. శ. 16 వ శతాబ్దములోని శివాజీ ఛత్రపతి “అష్టప్రధాన్” విధానములోనూకూడ

1 చూ — వినయకుమారసర్కారుగారి Political theories
E. T. C of ancient Hindus

బలముగా నాటుకొనినది. ఈసభ ధర్మపరిపాలనలో రాజునకు సహాయముచేయుటకు యేర్పడినది అనుటస్పష్టమే. ఎంత వరకు దీనికి ప్రజాప్రతినిధ్యపు హోదాగలదు, అను అంశమునకు సమాధానము అంత సులభముకాకపోయినను, వేదకాలమునాటి గ్రామణిమొదలు శత్రుసేనీతి నాటి “గ్రామ ప్రతినిధులకు యిందు కొన్నిస్థానములుండవలెనను నిబంధన,”¹ పిమ్మట క్రీ. పి. ౭ వ శతాబ్దములొని చాళుక్య రాజ్యములలోని “నాడు” సభలవరకును, జనసామాన్యముతో యీ సభలకు యేకొద్దిపాటిగానైన సంబంధము కన్పించుచునే యున్నది. అయితే గణస్వామ్యసభలవంట “వైశాల్యత” రాజస్వామ్యములో, ముఖ్యముగా చంద్రగుప్తుడు వెలసిన — అతనికి పిమ్మట రాజస్వామ్యములలో కనపడకపోవుట సహజమే. క్రీ. శ. మొదటి శతాబ్దమునకు పిమ్మట బయలుదేరిన ఆంధ్రగుప్తనామ్రాజ్యములలో బాటు గా ప్రజాస్వామ్య విధానములు క్రియమగు నంత మొందినను, ఏదోవిధమైన ప్రజాభిప్రాయమును తెల్పుచు ప్రజాక్షేమమునకై పాటుపడే సభములముననే యీ నామ్రాట్టులైనను రాజ్యము చేయవలయును నూత్రము మాత్రము క్రమముగా బలపడెను¹ అందుచే “సభాయుత్తుడైన రాజు”

1 ప్రాచీనభారత పరిపాలననుగూర్చి పరిశోధించువారికి ఒక్క విషయము స్పష్టముగా గోచరించును గ్రామము మొదల కేంద్ర ప్రభుత్వము వఱకును సభాయుత పరిపాలనా వర్గములె ఇంచును గూర్చి పాఠకులకు కొంత అభిప్రాయము యేర్పడుటకు

(King in Council), “సలహాతో” (ప్రభుత్వముచేయుట)” (Government by advice) అను 12 వ శతాబ్దముకంటె ప్రాచీనముకాని యింగ్లీషు పార్లమెంటరీ సాంప్రదాయములు భారతదేశమున అతి ప్రాచీనకాలములో నుండిన నిబుదనలే.

కొన్ని యుగములను శుష్టముగా తెలుపుచున్నాము ఉత్తరదేశములలో కుసుంఘము, దానిపైన వృత్తిపనుబట్టి తేకయావత్తు సంఘముపైనను యేర్పడిన శ్రేణిసంఘము, దీనిపైన నిర్దిష్ట చూఢాగములోని పారిస్వర్వము పైన కుర్పడిన “పూగా” అను సంఘము, వీటి అన్నిటవంటెను ఉన్నరమైనది, బహుశః మఁదు తెలుపబోవు గానది అని పరిచయముచేయుచు ఇంక దక్షిణదేశములో దానికొకటి కాననములబట్టి గ్రామములో బ్రాహ్మణ అగ్రహారసభ, దానిపైన “హిరా” (Urer) అను అందఱు వర్ణములసభ, దానిపైన “నల్దార్” అను జిల్లాసభ, దానిపైన “నాడు” సభ అనునదియు యుండెను ఒకప్పుడు “నగర”, “నాడు” సభలు కలిసి జాయంటు సభలుగా వర్తకాది వ్యవహారముల నిమిత్తము యేర్పడుచుండెను ఇవి కౌక ఆయావృత్తులవారు తమ వృత్తులయొక్క వాలనరక్షణలకొఱకు వృత్తి సంఘములను (Guilds) గలిగియుండిరి అత్యవసర పరిస్థితులలో అగ్రహారములలోని బ్రాహ్మణుల సహాయము, మొదలు వృత్తిసభవారైన చాకిలి, మంగళ్ల సభలవారుసహా సమిష్టి సమావేశములను జరిపి, విషయములను నిర్ణయించుటకూడ జరుగుచుండెను కేంద్రప్రభువు యొవరైనను గ్రామమునుండి రాజధానివరకును గల యాథానిక పరిపాలనా సంఘముల యొక్కయు, వృత్తిసంఘముల యొక్కయు నిర్ణయములనుబట్టి పోవుటయే సాంప్రదాయము. ఇక దేవాలయ

కొని వేదకాలమునండి క్రీ. పూ. ౮ వ శతాబ్దము వఱకును గల భారత రాజ్యాంగ చరిత్ర కేవలము పరోక్ష సాక్ష్యముపై ఆధారపడియుండుటచే దానిని యింగను నేటి యర్థముగోచరితము. అటు నీలులేదని కొందఱి మతము

ఇక యిందును బార్పి ప్రత్యక్ష సాక్ష్యముగల క్రీ. పూ. ౭ వ శతాబ్దమునందు గల చరిత్రను తగుమాత్రముగా తెలి

-
- 1 చూ — వేదకాల నిర్ణయము లక్షలకొలది సంవత్సరముల పూర్వమునుండి క్రీ. పూ. ౧౦౦౦౦ సంవత్సరముల వఱకును, భిన్న భిన్న మతములవారిచే చెయబడుచున్నది వేదములలో రూఢమైన ప్రభుత్వవర్ధతులు విస్తృతచరిత్రగల క్రీ. పూ. ౩౦౦ వరకును, ఎట్టమార్గములను పొందినదో అట్టి ప్రభుత్వముల వివరముల యెటులుగడినవో క్రీస్తు శకముననుసరిత పూర్వమున మనము భారతదేశములో గాంచగల్గిన గణరాజ్యవర్ధతి ఈ ఆగాధ (అనగా వేదములమొదలు క్రీ. పూ. ౩౦౦౦ మధ్యకాలము) కాలగర్భములో యెప్పుడు యేయే మార్పులగుచుండి ప్రవర్తించుచుండెనో తెలుపుటకు గాని, ఊహించుటకుగాని చరిత్రకారు లింకను తగు స్థానము లేదు. కాని పరిశోధనలు చెసినకొలదియు, భారతదేశ చరిత్రయొక్క ప్రాచీనత్యము మరింత రుజువుచున్న దనుటకు సందేహములేదు “Dromsosos” (బహుశం ధర్మరాజు) మొగలు శాసనములను (చంద్రగుప్తుని) కనుకునుగల ౬౦౦౨ సంవత్సరములకాలములో భారతదేశములో గణప్రజారాజ్యములు మూడుపర్యాయములు స్థాపింపబడినవని క్రీ. పూ. ౩౦౦ వ సంవత్సరములో మెగస్తనీస్ అనుగ్రీకుయాత్రికుడు వ్రాసినది పై యంశములను బలపరచుచున్నది

పెదము. క్రీ. పూ. ౭ వ శతాబ్దము మొదలు క్రీ. పి. ౧ వ శతాబ్దమువఱకును గల భారతదేశములోని గణప్రజాస్వామ్యములను గూర్చిన చరిత్రను వినయకుమార సర్కార్ గారు మూడు భాగములుగా విడదీసియున్నారు.

మొదటికాలము క్రీ. పూ. ౬౦౦-౪౫౦

అంతకు పూర్వముండినవి పోగా యీ కాలములో చరిత్రలోనికి వచ్చిన గణప్రజాస్వామ్యములు గంగాతీరప్రాంతమందలివి ఇవి ౧౧ రాజ్యములు ఈ కాలములో చరిత్రాత్మకములైన మరికొన్ని గణరాజ్యములు భారతదేశపు ఉత్తర-తూర్పుభాగమున, అనగా ప్రస్తుత బీహారు రాజధానిలో విస్తరించియుండెను పై ౧౧ గణములలో ౪ గణములను గూర్చి ముఖ్యమైన వివరము లింకను లభ్యము కాలేదు. ఏరుసింసు మూరపర్వతము కేంద్రముగాగల అలకప్ప రాష్ట్రములైన భగ్గులును, (Bhaggas) కానపుట్ట నివాసులైన బలీయులును. (Bulis), (Kalamas), కాలములును, (Pippahalivala) పిప్పహలివల రాష్ట్రములైన మోరీయులును, (Moriyas) రామగాను రాష్ట్రములైన కోలీయులును, (Koliyas) మొదలైనవారు. కాని శాక్య, వాజీయ, లచ్చవి గణస్వామ్యములే యీ కాలమున ప్రాముఖ్యతగన్నవి.

శాక్యగణసామ్యము — గౌతమబుద్ధుని తిండియైన శుద్ధోదనున రాజ్యమిదియే! ఎన్నికవలసిన శుద్ధోదనునకు ఈ “రాజ్యము” గలిగెను. శాక్యలు (౧) లక్షలసంఖ్యగల గణము రాష్ట్రముయొక్క పరిపాలన, న్యాయనిర్వహణము మొదలగు చర్యములన్నియు, యావత్తుపౌరులతో కూడిన వహాసభద్వారాకే నిర్వహింపబడుచుండెను

“అజాతి పిలువబడు రాష్ట్రము ఖోవ్యోద్వ్యగి ప్రతి లందరిచే నెన్నికబడుచుండెను

“రాజ్యవ్యవహార ముంయు సద్దశిన్నలతో కూడిన ప్రజాసభలో జరుగుచు అది సాముదాయక ఉపయోగము లలో నున్న ముంయులలో (Santhagala or Mote Hall, జరుగును. రాష్ట్రమున ‘పసేనది’ (Pasenadis) యొక్క సూచనలను (Proposition) గూర్చి చర్చజరుగును అంబాష్ట అను శాక్యుడు కసిలవస్తునకు పనిమీద పోవునపుడు శాక్యలందఱు సభ చేసియుండిన యీ భవనమునకు పోవును” 1

వాజీయుల సంయుక్తరాష్ట్రములు .— అంతకుపూర్వము ప్రత్యేకముగాను, స్వతింత్రముగాను నుండిన (౨) గణములు

1 చూ — “సర్వాన్ శాక్యగణాన్ సన్నిపత్యేవ మీమాంసతే రాజాశ్చదోదనః”

“శాక్యగణేనసార్థం శాఖ్యాగారేనిషణ్ణోఅభూత్” (రైన్ దేవీన్ గారి వాదగ్రంథమునుండి జయస్వరోగారి గ్రంథమున అనువాదితము బా 1 పుట 50 లో అనువాదించబడినది)

కలసి సమాఖ్యరాష్ట్రముగా యేర్పడిరి “విదేహ”, “లచ్చవి”, గణములవారు యిందు ప్రదానిలు. విదేహులు పూర్వము ‘రాజస్వామ్యము క్రిందనండిరి అప్పుడు వారిరాజ్యము ౨౩౦౦ మైళ్లు విస్తరించె. ఒకప్పుడు “లచ్చవి” గణములవారు ముగ్గురుప్రధానల నెన్నుకొని (గ్రీకు ప్రజాస్వామ్యములోని అర్కనులవంటి ఉద్యోగీయులేమో వీరు), వారి ద్వారా ప్రభుత్వమును నడిపించుచుండిరి.

జయస్వాల్ గారి మతప్రకారము యీ సమాఖ్యవిధానము “లచ్చవి” “మొల్లకి” గణములమధ్య క్రీ. పూ. ౧౪౫౫ లేక ౧౪౫౦ లోగా యేర్పడినది. సమాఖ్యకార్యవర్గమునకు రాష్ట్రము ౧ కి ౯ గురు చొప్పున ౧౦ గురు ప్రతినిధులుండిరి. లచ్చవి పెద్దదియు, మొల్లకి చిన్నదియునైనను సభ్యరాష్ట్రముల ఆధిక్య, నూనత్వములనుబట్టికాక, రాష్ట్రములకు అన్నిటాకీని, సమాఖ్య సెనేటునభిలో సమానప్రాతినిధ్యము యివ్వబడుచున్న నేటి న్యాయము, ౨౫౦౦ సంవత్సరముల క్రితము భారతవిధానములో కనపడుట ఆశ్చర్యకరమే. ఇందులోనుంచి ౯ గురు గణరాజులు ² పాలకవర్గముగా నెన్నుకొనబడుదురు. లచ్చవి గణ

2 చూ —ఈ సందర్భములో రాజశబ్దము ఉద్యోగపరమని మరింత స్పష్టమైనది బౌద్ధవాఙ్మయము “రాజు” అను శబ్దము లోను ఆఉద్యోగములోను గల ప్రజాసేవకధర్మము, ఉద్యోగ బాధ్యతను మఱింత విశదీకరించినవి రాజశబ్దము ఉద్యోగపరమనుటలోను, భారతము శుక్ర నీతియుకూడ సంశయించుటలేదు.

రాష్ట్రములో గాఢాలని పిలువబడు ప్రజాప్రముఖులు ౭౭౦౭ మంది శాసనసభ్యులుగా నండిరి వీరు కేవలము శాసనకర్తలే గాక రాజప్రతినిధులు, సీనాధిపతులు మున్నగు ఉద్యోగములలో నండిరి వీరు ఆచారములను, దర్మశాస్త్రమునే గాక పరిపాలనా వ్యవహారములను—జాతిరక్షణ, యుద్ధము, సంధి, ధనము, మున్నగు సంశయములను—గూడ చర్చించి నిర్ణయించుచుండిరి. ఈ మహాసభయొక్క కార్యవర్గము ౯ గురు (నవరత్నములను పేగున) మాత్రమే వీరికి “గణరాయనులని” పేరు. రోమను గ్రీకు ప్రజాసభలలోవలె యిక్కడను యజ్ఞములు మున్నగునవి రాష్ట్రపక్షమున చేయబడుచుండెను వై శాలినగరసరోవరముయొక్క ఉదకము శాసనసభ్యులపై వపిత్రతకొఱకు చల్లబడుచుండెను. సభాప్రారంభము మృగబలితో చేయబడు రోమన్ ఆచారము యిక్కడ కనబడుటలేదు

బుద్ధప్రమాణములను యిందుక యిట తెలిపెదము ఆర్యదేవుడు చాటు శతకమున (క్రీ పి మూడవశతాబ్దము) రాజును “గణదాసు” అని వ్యవహరించెను

“ధమ్మేన పరిరంజితీతిరాజా” ధర్మముచేత సంతసింపచేయువాడు రాజు అనబడును) దీప్తునికాయ (Vol 111-౪౪-౯౬). మహావస్తుగ్రంథములో (Vol I P P ౩౪౭-౪౮) మానవసంఘము అదిని తమ అధిపతిగా అంగీకరించిన వ్యక్తి “మహాజనసమ్మతుడు” అను నామముతో హోదాలోనికి వచ్చెను. “రాజా”, “రాయను” ప్రాచీన అంగ్లక్షైరు సభాధిపతియైన “రీవు” గ్రీకు “అర్కును”లు, రోమన్ “కాన్సులులు”—యివి యన్నియు అనాటి ఉద్యోగపరమైన శబ్దములే

వీరి న్యాయస్థానములు — ఈవిధానములో ఒకదాని

పై నొకటి యేసు న్యాయస్థానముయిండెను క్రిందివారు వ్యక్తిని నిర్దోషిగా వదిలిన పై వారికి అప్పీలులేదు. క్రిందివారు దోషిగా నెన్నిన, పై స్థానములకు నిందితుఁడు అప్పీలునకుపోయి తన నిర్దోషిత్వమును స్థాపించుకొనవచ్చును. ఇది వ్యక్తిహక్కులను గావాదుటకై రచింపబడన అతివిశాలపద్ధతిగా గాన్పించుచున్నది. వీరిపైన తుదిపరిష్కారము యెన్నికవలన యేర్పడిన రాజునది. ఈరాష్ట్రములు విశాల భూభాగమునకు సంబంధించినవి స్థానిక ప్రభుత్వమును గూర్చి గణరాయనులును శ్రద్ధ తీసికొనుచుండిరి స్థానిక వ్యవహారములలో అనగా విశ్రాంతి మందిరములు, తటాకములు, బాటలు మున్నగు నిర్మాణములలో ఉపనంధుములక్రింద స్త్రీ పురుషు లుభయులు పాల్గొనుచుండిరి

రెండవకాలము—క్రీ పూ 3౫౦-3౦౦

ఈకాలపు గణప్రజా స్వామ్యములు ¹ ఏథెన్సు, స్పార్టా,

1 చూ — ఈగణ స్వామ్యములకు పేరు గణమునుబట్టి వచ్చినదా? లేక వారున్న దేశమునుబట్టి వచ్చినదా? లేక మొదట గణమునుబట్టి వచ్చి, క్రమముగా స్థావరత్వముగల్గిన పిమ్మట రాష్ట్రమునుబట్టి గణవ్యవస్థ (అనగా రాష్ట్రములో నివసించువాఁడందఱు ఒక గణమని) నిర్ణయింపబడినదా? అను ప్రశ్నలకు సంతృప్తికరమైన గమాధానము మాకింకను దొరకలేదు భూభాగమునుబట్టి గాక గణమునుబట్టియే స్వామ్యమునకు నామము గల్గినదని

ఫీబ్యుతో నమకాలీనములైనవి మాసిడన్ రాజైన ఫిలిప్, పై
వాని స్వాతంత్ర్యమును నాశనము చేసినట్లే యివియు క్రీ. పూ.
౩౨౩ సంవత్సరములో మౌర్యసామ్రాజ్యమునకు తలయొగ్గినవి.
కాని మౌర్యసామ్రాజ్య పతనానంతరము తిరిగి యివి తలతెత్తి
నట్లు కాన్పించుచున్నవి మఱియు భారతరాజ్యాంగ వద్దతిలో
యివికూడ ఒకతిరగతి విభానముగా రాజస్వామ్యవాదిఅయిన
భారతములోను చాణక్యదులచేతను అంగీకరింపబడుచున్నవి.
ఈరాష్ట్రములు అలగ్నాండరుయొక్క భారతదేశపు దండ
యాత్రలను అణిశౌర్యముతో పోరాడి, నిరోధించి గ్రీకుచరిత్ర
కారుల ప్రశస్తిని పొందినవి. ఇంగులో కొన్నిటని గూర్చి
యిట దెల్పెదము.

పాలులగణస్వామ్యము.—రెండు సుప్రసిద్ధమంశములకు
చేందిన యిద్దరు ప్రధానులు ఒక ప్రముఖనభ (Senate) ద్వారా

విషయకమార సర్కారుగారి మతము జయస్వాలుగారు గణ
మునబట్టి యేర్పడిన నామములు గావనియు ఇవిదేశమే ప్రధా
నముగాగలి యేర్పడిన స్వామ్యములనియు ఈగణరాష్ట్రములలో
బ్రహ్మక్షత్రాది వర్ణములకూడ నుంట యిందులకు నిదర్శన
మనియు తెల్పుచున్నాడు దేశనామములు, వ్యక్తులు ధరించు
ఆచారము భారతదేశములో కలదు

జయస్వాలుగారి, వాదమే సిద్ధాంతమగుచో “గణస్వామ్య
మను” నది (ఒకరాష్ట్రములోని ఆఖిలప్రజా గణముయొక్క
స్వామ్యము) నేటి “రిపబ్లిక్కు” అను శబ్దమునకు పర్యాయ
పదముగా వాడవచ్చును

రాష్ట్రపాలనము జరుగుచుండెను ప్రాచీన గ్రీసుదేశమునకు
లోను స్పార్తానగరము యెట్లు వీరనిలయముగా నుండెనో
భారతదేశమునకు యీ రాష్ట్రము అట్టవని గ్రీకు చరిత్రకారులు
వ్రాసిరి.

అరాట్టులు — వీరికి అధిపతియే లేదు.

మాలవులు, నూద్రకులు — ¹ వీరు స్వచ్ఛందమున
జాతులవారు అనిగ్రీకు చరిత్రకారులు వ్రాసియుండిరి సేగుద
యులమధ్యను నిరంతరయుద్ధములు జరుగుచుండినను గ్రీకులదండ
యాత్రి వచ్చినపుడు ఉభయమును సఖ్యపడిరి. ఒక గణములో
నండి మరియొక గణములోనికి వెయ్యిమంది కన్యలు పరిణయ

1 ఈ కాలము నాటి తదితరగణస్వామ్యములు

Brachamanoi	, Patala
, Masican1	
Ossad1oi	, Ambastha
, Agra Sunis	
Kshudraka	, Malavas
, Sibis	

వీరమునదీతరమున ఘనమైన ప్రజాస్వామ్యము యాధీయ
రాష్ట్రము యీ ప్రభుత్వవిధానము ప్రశంసనీయముగా పని
చేయుచున్నట్లు అరయాన్ ఆను చరిత్రకారుడు వ్రాసి
యున్నాడు వీరి మహాసభ ౫౦౦౦ మంది ప్రతినిధులతో కూడి
యుండెను ఈ రాష్ట్రములన్నియు శాంతిసౌఖ్యముతో వర్ధిల్లు
చుండెననియు పరిపాలన చర్యసమ్మతముగా నుండెననియు
గ్రీకు చరిత్రకారులు వ్రాసిరి

మున కియ్యబడిరి. ఇది రోమకచరిత్రలోని ప్లినియన్, పట్రిషియన్ కలయికతో కొంతవఱకు పొలియున్నది.

ఇంకను సరభసియలు (Sarabacai) అగతాసియనులు (Agatasians) న్యాసియనులు. (Nyasians) మున్నగు గణములవారు ఈకాలమునకలరు. “యాదవ” గణమువారి స్వామ్యములు “స్వరాజ్య” లేక “స్వరాష్ట్ర” అని పిలువబడుచుండెను (“చూ జయస్వారే.”)

మూడవకాలము క్రీ పూ ౧౫౦—క్రీ పి ౩౫౦

యోధీయులు, మాలవులు, అవుదుంబరులు మున్నగువారు తమ “గణనామములతో” నాణెములనుగూడ రచించుచుండిరి. (“యోధీయగణ”, “మాలవగణ” అను పేరులతో). యోధీయులు బియానునదీ తీరమునందలి ఘనమైన ప్రజాస్వామ్య రాష్ట్రమువారు వీరి మహాసభ ౫౦౦౦ మంది ప్రతినిధులతో కూడియున్నటులను ఈ ప్రభుత్వవిధానము ప్రశంసనీయముగా పనిచేయుచుండినటులను అరఘూన్ అను గ్రీకు చరిత్రకారుడు వ్రాసియున్నాడు.

ఆంధ్ర సామ్రాజ్యము విస్తీర్ణతలో నుండిన ప్రథమ శతాబ్దములో మధ్యదేశీయులైన వర్తకులు, దక్షిణాపథములోని ఆంధ్రరాజ్యములకు పోయినప్పుడు అచ్చటి రాజు ఉత్తరదేశరాజ్యములు యేవిధములైన పాలనము గలవని అడుగగా యీవర్తకులు “గణములచే పాలింపబడునవియు, రాజుచే

పాలింపబడునవియు రాష్ట్రములు రెండుతెలుగులుగా నుండే నని తెలిపిరి ¹

ఈ గణస్వామ్యములనగా వీరు అచటి సాంప్రదా మ సిద్ధముగా ప్రజాసభల మూలముగానే పరిపాలనమునకల వాటుపడినవారు ఇది వారి ప్రకృతిలోనేగల లక్షణము అన వలెగాని సిద్ధాంతాలముకల తెచ్చుకొన్నదికాదు, పైగా యీ గణములు గ్రీకులవలెనే సైనికధర్మప్రధానములైనవి. క్రీ పూ 530-500 లో యధ్య సమ ప్రభువుని దండయాత్రలకు పిమ్మట వీరు తమ గాజ్యాగ వ్యక్తత్వమును నిలువబెట్టుకొన గలిగినను సామ్రాజ్యమునకు సామంతులుగా నుండి కప్పముల గట్టుచుండిరి.

దీనినిబట్టి చూచిన, భారతజాతిలో వేదకాలమునుండియు ప్రజానిర్ణేతప్రభుత్వములు కలవనియు, ఇవి ప్రాచీనగ్రీకులు, రోము లలోవలెనే గణముగాని, చాచిలోని అంతశ్శాఖలుగాని, మూల ముగా గల్గి Tribe as the unit వ్యాప్తిలో నుండెననియు, ఉభయదేశములలోను యీ గణస్వామ్యములు మహా శ్వా సము, వీరధర్మప్రధానమైత, సమానదర్శములుగాగలవనియు, చివరకు విజేతలైన దక్రవర్తులచేత ఉభయదేశగణ ప్రజా రాజ్యములు కొంతివరకు లొంగిపోయెననయు తెలియగలదు. యూరపుఖండిము (౧౬) వ శతాబ్దమువరకు సిరింకుశ రాజ

1. చూ — “కెవిద్దేశాః గణాధినాః కేచిద్రాజాధీనాయితీ” (అవధాన శతకమునుండి జయస్వాల్ పండితునిచే ఉదాహృతము)

స్వావ్యములో మునిగియుండెను. కాని భారతదేశపు రాజస్వావ్యములో ఈ గ-క్రి పి. 200 ల 1¹ ములోని మారుప్రకారముతో వలె-ద్దాని పరిపాలన ప్రజాచుక్తముగ నుండి పరిపాలనలు గలవై ఇక్కడ మూగపుఖండము సంపూర్ణ రాజనిరంశశత్రుములో నుండిన రాజ్యములో మూడ భారతదేశ రాజస్వావ్యములో అనేక స్థలములలో ప్రజలను పరిపాలనలో సంబంధము కల్గిన లక్షణములనుండెను. కాని (12) వ శతాబ్దమునకు విష్ణుట యూరిప్ఖండములో జాతీయతయు ప్రజాస్వామ్యభావములును ఆవిర్భవించెను. యూరిపుఖండ దేశములు స్వతంత్ర రాజ్యముల పాలనములో నుండెనుగాన ఆ భావములు అచ్చట గృధ్ధియైనను యూరిప్ఖండమునకు సంబంధము లేదు. తెలియని విజ్ఞాన మిగత-రాచక్రములలో- జాతీయతకును, ¹ ప్రజాస్వామ్యములకును అనువైన పరిస్థితులు భారతదేశమునకు, క్రైస్తవశకపూర్వమే యుండినవి, విజాతీయదాస్యము వృద్ధియగుటచే అవి క్రమేణ వృద్ధియగుటకు మారుగా

-
- 1 చూ ... పూర్వ భారతీయుల హృదయములలో ఆశేతు సీతన గరపర్యంతము యేక జాతీయభావము ప్రవహించుచుండెననుటకు గల మతి, సారస్వత, సాంఘిక సాత్త్వములును, ఒక మూల వారితో సురియొక మూలవారికి సంబంధము బలపడునట్లు నిర్మింపబడిన దేశపుయాత్మాసల నిర్మాణము మున్నగు ప్రమాణములు కలవు ఇందునుగూర్చి యీ రోజునకూడ సంశయమానములు ఉన్నచో రా కృ ముఖర్జీగారి “భారతవిశ్లేష” అను గ్రంథము చదువనగును

సన్నగిల్లినది. కాలపరిస్థితులను బట్టి భారతదేశము తిరిగి తన స్వవ్యక్తిత్వమును అవలొకించుకొని, తాను “యిదివఱలో” ప్రపంచరాజ్యాంగ చరిత్రకేమైకను కావలసర్పిగని యుంటినా? అని సింహావలోకనము చేసికొనుటకే భావతీ దేశమునకు యూనివేకంటె మరి (200) సంవత్సరములు హెచ్చుకాలము పట్టినది.

పైన తెలిపినటుల యీ గణాస్వామ్యములన్నియు, సర్వ ప్రజాయుతిమైన పౌరసభలతోగాని లేక పౌరప్రముఖులసభలతోగాని కూడియుండెను. వారి గారి ప్రత్యేకపరిస్థితులనుబట్టి యెన్నుకొనబడిన ఒకరు, యీక యిద్దరు “గణరాయులు, యీ స్వామ్యములకు అధిపతులు. కొన్నిస్థలములలో శిష్టులతో కూడిన మరియొక సభకూడ (పైన తెలిపిన పౌరసభకాక) యుండెనని జనుస్వాలుగారి మతిము.

ప్రాచీనభారతీయ రాజ్యాంగచరిత్రను గూర్చి ఇంతటితో మనము ప్రస్తుతము సంతృప్తి నొందవలసియున్నది.

ప్రాచీన చైవావిజ్ఞానము—ప్రపంచభావపరిణామములో దాని
స్థానము

భౌరతవిజ్ఞానమునకు పిమ్మట చేరెన్నికగన్న ప్రాచ్య
విజ్ఞానములు మరిరెండు—చైనా, అరేబియాలవి. ప్రపంచపర
ముగా రాచక్రియభావపరంపరలగతిని తెలుపబూనిన యీ
గ్రంథమునపై విజ్ఞానములుకూడ రాచక్రియముగా నేటి
ప్రపంచనూన కిచ్చిన కానకలను గూర్చి తెలుపకుండజాలము.
ఇచ్చట చైనాను గూర్చి తెలుసుకొందము

చైనా దేశమునకు క్రీ.పూ ౨౦౦౦ సంవత్సరములనుండి
చరిత్ర కనబడుచున్నది ¹ క్రీ. పూ. ౨౩౫౭-౧౧౩౫ వఱకును
చైనాభిన్న తెగలవారి సచారస్థలముగా నుండి యింకను
స్థిరావస్థకు రాలేదు క్రీ. పూ ౧౧౩౫-౭౭౧ వరకు చైనా
ప్రభుత్వంలో స్వామ్యముక్రింద యుండెను. గ్రీకు, రోమను ప్రజా
స్వామ్యమునకు అసంతోషము చాలకాలమునకు పిమ్మట
మధ్యయుగములో యూరపుఖండమునకు కలిగిన పూర్వంలో
దాస్యత చైనాకు అం ప్రాచీనములోనే గల్గింది కాని యీ
పూర్వంలో విధానములో చైనాయొక్క నాగరికత అభివృద్ధి
లోనే యుండెను. క్రమముగా యీ పూర్వంలో దాస్యత నన్న

1 చూ —లియాంచీఫ్ పండితుని “చైనా రాచక్రియభావాల
చరిత్ర”

గిల్లినకొద్దియు, చైనా సరిహద్దులలోని ట్సినీ (Tsin), చూఱ్ఱ (Cheu) మొదలైన తెగలవారు దేశమునంతనులము నర్వాధికారమునకు నుంచుకొనుటకు ప్రయత్నించుచువచ్చిరి. దీనినే సరిహద్దు తెగలవారు చైనాలో దొంగబదులుటకు ఉద్యమించిన కాల మందురు (Period of Aggression) క్రీ. పూ. 220-180). అటు నమ్మట దేశము ఉదారించులైన చక్రవర్తుల పాలనలోనికి వచ్చెను (200-180 క్రీ. పూ.) ఈ కాలము లోనే “చీ” (Chi) రాష్ట్రములో క్వాన్-చెంగున్నూ, చెంగు రాష్ట్రములో జూ-చెన్ (Tzuchan) నూ, అను యిద్దరు యీ కాలపు రాజ్యాంగ వేత్తలు ప్రపంచపెట్టిన విధానములు బాగుగ నాటుకొనినవి దేశమునంతయు ఉప తవంశీయులై గవర్నరు-స్థానికాధిపత్యములో యుండెను. అట్టి రాష్ట్రములు యేకరీతి వినియోగ కలవికవు. సరబదమైన చింగిజీ విధానము అప్పుడప్పుడు.

దేశము క్రీ. పి. 1200 శతాబ్దము వఱకు నాచారి వలన చైనా దేశము దక్కినవర్తు చాలాగా దెబ్బ పడి (Sung) సంకషంశీ ము. క్రీ. పి. 1200 లో యుంగీన్-ఖాన్ యునే (మంగోలీయా ఆధిపతీ) దిగి వచ్చెను. అటు పిమ్మట 1202 వ సంవత్సరములో అతని మునుగుడుగు కుబ్లాయిఖాన్ (Kublai Khan) వందయాగలమును బట్టెను, పెకింగు, క్యాంగ్-న్ రాజధానులునహా చైనా, మంగోలీయుల ఆధిపత్యము లోనికి వచ్చెను. ఈ మంగోలీయా దండయాత్రల

నాటికే వైకృతముగా మాతృదేశాభిమానము తెచ్చుగా క విను నున్నది.

గద్యకర్తలు మొక్కడొక్క పాదములో ముగ్ధులను పోలి పొంగి పొర్లుచున్నారని దేశమాధిపత్యమును స్థాపించి వికారముగా వైకృతము చిహ్నముతో పొందిన ఉచ్చస్థితి తెలుపుటకు ఒక్కొక్కరూ (గద్య మైదు పొడవుగా) అచ్చటి దేశమును కట్టిబడిన పెద్దకోక, నుమారు గా మైదు పొడవుగా (చివ్వుబడిన మావూరీ కాంగ్రా) తెలిపిన చాలును. చైనా మొక్క సాగనగ్రనగ్రన్వము అనిపేరట కళాభ్యాసమున సిద్ధాంతములు, చరిత్ర, వేదాంతము, వాఙ్మయము, ఖగోళశాస్త్రము, సూర్యము (Cosmogony)—వైద్యము, కేళిము, స్వయంతము, శోమతము, చేతివరులు, కళలు వీరినిగూర్చిన మూలకంశములు ఒక మహాగ్రంథముగా కూర్చబడినవి ఇందు రెండువేలమందికి పైగా పండితులు నియమింపబడిరి. ఈగ్రంథము ౨౨౨౭౭ భాగములు గలదియు, దీని గున్డెక్కు అనుచరిఖండములు కలదిగాను ఉండెను. గద్యం సంపుటములుగల యీగ్రంథము అరంగుళము దళనరిలో, అడుగు మెలిమిది అంగుళముల పొడవున, ఒక అడుగు వెడల్పు మాత్రము కలదిగా నుండునట్లు రచింపబడెను. ఇంతటి పత్రములు ఒకదానిపై నొకటి మామూలుగా పెట్టినయెడల ఇంగ్లండులోని సెంటుపాల్ శిఖరముకంటె యెత్తుగా నుండును.

నాగరికతలు, భిన్నతెగలవారి దండయాత్రలకు లోనైన
చైనాదేశము తనవాతని వదిల లేదు, ప్రానుంచి వచ్చిన
వానిని త్రోసివేయు నేను కావుననే ఇది మధ్యకాలపు
యూరపు డమువలె భిన్న, భిన్నరాష్ట్రములుగా చీలిపో
లేదు. లేక భిన్నసభ్యులగు, ఆచారములును యేకరూపముగా
భుక్తముచేసినాక, పూర్వజతీయతగా బయలుపడినూ లేదు.
ఇదయే చైనానా యొక్క, ప్రాచీనచక్రవర్తి ఆధా-
వడిన గూఢము.

కాని ప్రాచీనచైనాదేశసిద్ధాంతజగత్తు. ముఖ్యముగా చైత్య
దృష్టి, చైత్యమున ఆధారపడిన రాజ్యాంగ జీవము చైనా
దేశముయొక్క ప్రత్యేకముగ నేడు ప్రపంచమును కలవరి
పఱచునున్న రాచయస్సులలో ముఖ్యమైన వాటిని గూర్చి
క్రీస్తుతొట్టమునకి పూర్వముచే గాలో శాఘ్యముగా జ్ఞాన
చేసి—ఇప్పుడనిత భౌతిక హేతువారిదృష్టితో కాకపోయి
నను—శాస్త్రవేత్తల కలగలు చైనాకే కాని ప్రాచ్యఖండీ
యొ బుద్ధిని భవమునకు కూడ గొప్ప దగ్గినము అట్లజ్ఞా
నమును గొన్నవని సంగ్రహపఱచదము.

చైనా యొక్క ఉత్తమ జిజ్ఞసువులు క్రీ. పూ
గెరె—౨౩౧ లోపుగా యలుదేరిరి. వీరిలో ముఖ్యసిద్ధాంత
ములవారిని నలుగురిని పేర్కొనెదము

కొన్ఫ్యూసియస్ (Confucius) క్రీ. పూ. ౫౫౧—౪౭౯

ఈయన చైనాకు వ్యాసవీరము. చైనా ప్రజామానసిక

ములో అచరించున సంస్కారముగావించి నేటికిని వైవాప్రజల
హృదయములో రాజ్యములుచున్న స్వక్తి. సంఘముం
తయు సాధ్యమైన అకారములను యీయబోధ.
కలములలోని స్వీకృతములను చూచు వికాస
రంగము, బలములను, ఇచ్చి ఉన్నతాదర్శమును అట్టి
ప్రచీనములలో చైనా ప్రజలమొదట పెట్టకలిగెను
యీయన గాచకలు జిగియును నెత్తము ఆధారము.
సుగుణవంతా రాజ్యమే ఆర్యవీయము. అట్టివాడు శన అను
ష్టాకలమువలన ప్రజాస్వామ్యములలో మాగుగలిగించ
గలుగును శక్తిపీఠము పూర్వకమై శిక్షకంఠ (Sanction)
పాస్పరప్రేమయు, నెత్తిక ప్రవర్తనను వికసింపజేయు : దృఢ
పారునకు అవసరము. అందుచే ప్రభుత్వమునునది శిక్షణనైన
గాక పాలకు సుగుణములపైనను ప్రజలలో నీతి, ప్రేమలను
వృద్ధిపొందించే విద్యపైననే ఆధారపడవలెనని యీయన
సిద్ధాంతము “ఒకసుగుణరాసి గిరి సంవత్సరములు రాజ్యము
చేసినచో రాజ్యమునుండి, హింస, క్రూరత్వములు తొలగి
పోగలవు” అని యీయన చెప్పినది యీ గాంధీయుగమునకు
మేళగించుచున్నది “నితిఅనునది, సేమునకు సంబంధించిన
అలోచన మనుష్యులలో కలిగినదోడక, దాసని అరికట్టు
చున్నది శాసనము అనునది శిరముజటి న పిమ్మటగాని అట్టి
దాసని అరికట్టజాలదు” మొదటిది శ్రేష్ఠముకాగా? అయను
ఈయన. ఈయన పరిభాషలో ఈప్రేమ, (అనుతాపము) అను

దానిని “జెన్” (Jen) అని పిలుచును. ప్రతీకారమును ఈయన బిష్పగు ఈయన ప్రజలకు అర్ధిక, రాచకీయ సమత్వమును ప్రతిపాదించును కాని నైతిక దృక్పథమును బట్టియే. యీయన దర్శనములలో గొప్పదైన విశ్వమానవ అయిక్యతను గూర్చిన దర్శనము యీక్రింది చూడనగును “ఈమహత్సిద్ధాంతము (Jen) అమలునకు వచ్చినపుడు ప్రపంచములోని యెల్లరును సంఘలాభముకొరకే పనిచేయుదురు. నత్తుగుఘలు అధికారులుగా నెన్నుకొనబడెనగు. సమర్థులకే ఉద్యోగశాధ్యత యివ్వబడును కృత్రిజ్ఞత అనునది సాధారణ ధర్మముగానుండును. సామగ్ర్యత రాజ్యముచేయును ఇందువలన యావత్తు మానవజాతియు ఈమె శిల్లిదండ్రులను ప్రేమించెదరు వృద్ధులు పోషింపబడుదురు యువకులు పాటుబడుదురు. పసికూనలు, వితంతువులు, అనాథలు, అవివాహితులు, అసమర్థులు వ్యాధి వీడితులను గూర్చి జాగ్రత్త తీసికొనబడును. పురుషులకు హక్కులుండును స్త్రీలు గృహాధిపత్యమును గలిగియుందురు. పదార్థములు వృధాగాపోవు. య్యకి, వాటన స్వంతముకొరకు నిలువ చేసికొను సనసరములేదు. బడినవాడుకొనుటగాని, శక్తిని వ్యర్థిలాభముకొరకు ఉపయోగించుకొనుటగాని ఉండదు. స్వార్థముపోవును. దొంగనము, అల్లరి అననేమో యెఱుంగని స్థితిలో సంఘముండును. అగుచే యిండ్లశలువులు వేసికొనుటయే అవసరముండినది. ఇట్ట స్థితియే మహాసంఘవ్యవస్థ

(Great commonwealth) అనెదరు.¹ ఈరచనయే చైనాజాతియొక్క రాచకీయ, ఆర్థిక భావములయొక్క వైశాల్యతకు నిదర్శనము

పదార్థముయొక్క తత్వము దానియొక్క రూపము వలన స్ఫుటముకావలెనని యీయన సిద్ధాంతములలోనొకటి. దీనినే “నామసంస్కారము” (Rectifying of names) అనెదరు. అందులకే చైనాభాషలో ఒకశబ్దము చూచునరికి దాని అర్థముకూడ శబ్దమున ఒట్టియే గోచరించును.

“ఆత్మవత్సర్వభూతాని” (నైతికవీక్షణతో) అనే యీ కన్ ఫ్యూసియన్ తత్వము, ఈయన శిష్యుల చెతులలో రెండు శాఖలుగా వీడినది వీరు మెనిషియన్ (Mencious 329-297 B C), హసన్జి (Hsuntze 339-229 B C) అనువారలు, కన్ ఫ్యూసియన్ మానవత్వభావము అభ్యాసము వలన చెడిపోయెనను నమ్మికపై సదభ్యాససిద్ధాంతమును బలపఱచెను. వీరిలో మెనిషియన్ మానవత్వభావము పుట్టుకలోనే మంచిదనియు, హసన్జి చెడ్డదనియు నమ్మిరి ఈనమ్మికలకులోబడి వీరుభయలు జీర్ణముచేసుకొనిన కన్ ఫ్యూసియన్ సిద్ధాంతములు భిన్నమతములకు తావిచ్చెను మెనిషియన్ ప్రజాస్వామ్యసిద్ధాంతములను బాగుగా బలపఱచెను “ప్రజలు మొదటివారుగన, రాష్ట్రము రెండవదిగాను, చక్రవర్తి ఆఖరు

1 లీయన్ గ్రంథమునుండి Ch P T—౪౪ వ పుటలో ఆమ వాదితము

వాడుగను" ప్రాముఖ్యతలు గణింపబడవలెను ప్రభుత్వము యొక్క ధర్మము "ప్రజలకు కావలసినవి యిచ్చుట, వృద్ధిచేయుట, నారికష్టమయినది తగ్గించుట" "రాజుతో ఒక వ్యక్తి యాచించి ను, నమర్చును అని తననభిలో ఉద్వోగి చెప్పినపుడు అది అబద్ధము కావచ్చును. కాని ఆచూకనే ప్రజలందఱును చెప్పినపుడు నీవు, (రాజు), అందునుగూర్చి యోచించి, అట్టి వానిని ఉద్వోగములోనికి తీసికొనవలసియుండును." "అయోగ్యుడయిన రాజు, రాజు కాదు. సామాన్యమానవునివలె అతను పదచ్యుతుడుగా చేయబడవలెను", ఇట్టివాక్యములు ప్రాచ్య ఖండియులు ప్రజాస్వామ్యభావాలకు శ్రోత్రవారు కారిని వెల్లడి చేయుచున్నది. కన్ ఫ్యూసియస్ న్ను, మెరిషియస్ న్ను కూడ ప్రయోజనము అపేక్షించి కర్మచేయరాదనుటలో ఆదిభౌతిక నుభవాదము (Utilitarianism) నకు వ్యతిరేకులైరి. నైతిక ప్రోద్బలము కర్మకు ప్రేరకము కావలెనని కన్ ఫ్యూసియస్ అనిన, ధర్మప్రోద్బలమున (Righteousness) కర్మచేయవలెనని మెరిషియస్ అను అందులకే ధర్మముకొరకయి అధర్మప్రభుత్వము పై తిరుగుబాటుచుకూడ మెరిషియస్ అంగీకరించవలసి వచ్చినది. మెరిషియస్ ప్రయోజనవాది కాకపోయినను కేవలము నీతివలన లాభములేదనియు, సంఘములో ధర్మము ప్రవర్తిల్లవలెననిన, ప్రతిచురుమ్యునియొక్కయు జీవితావసరములను ప్రభుత్వము సంతృప్తిపరచ గలిగినపుడే కన్ ఫ్యూసియస్ తెల్సిన వ్యక్తివికాసమే (Development of perso-

nality) ప్రభుత్వలక్ష్యమనే సిద్ధాంతము అమలు జరుగునని తెలిపెను.

ఇక హాసన్ జియాక్కు సిద్ధాంతము మానవస్వభావము సహజముగనే ముగిసిపోదనియు, వాంఛలతో కూడుకొని యున్నదియు, అందుచే సంఘమునకు నిబంధనలు కావలెనని నమ్మును. వాంఛలు నిబంధనలతో నడుపుకొని నప్పుడు అవిమంగళకరములే యగును “స్వక్రియైక్కు స్థాయా భావములకు (Emotions) గణిని చూపించు మానవప్రవృత్తికి వాద్దపద్దులు నిర్ణయించునదే నీతి” అని యీశిక్షము నారినిర్వచనము. అందుచే వాంఛలను అణచివేయుట యెంత తప్పిగమో వాటిని మితిమీరించుట కూడ యంతతప్పినదే. దీనినే నవీనకన్ ఫ్యూషియన్ సిద్ధాంతము (New Confucianism) అనెదరు. నిబంధనలు కావలెనుటలో ముందుచెప్పబోవునిబంధనావాదులకు (Legalists) వారికిదగ్గరగు చున్నది యాయన. అందులకే యాయన ఆర్థిక సమత్వపరముగా ఈవాంఛలన్నియు మానవసంఘమునకు లోబడి సమానముగ సమత్వదృష్టితో పరిపాలింపబడవలెననుచు “పదార్థము సమముగా విభాగింపబడినపుడు భేదముపోయినది. ప్రజలందరు అధికారములో సమానులయినపుడు ఒకరినెత్తిపై నొకరు యెక్కుజాలరు.” వారి వారి స్థానములకు సరిగిసట్లు పదార్థము సమభుక్తము కావలెనని యాయన అనును. తన పిల్లలను ప్రేమించువ్యక్తి ఇతరుల నసహ్యించుకొనజాలడు, అనే నైతిక

సిద్ధాంతమున కన్ఘ్యసియన్ ఆర్థిక, రాచకీయనమత్వమున కొరిక ధర్మము అత్యముగా గలిగి, అట్టి ధర్మరూప మైననీతిక, వ్యక్తియొక్క ఆర్థికసౌష్ఠ్యము అవసరమని నమత్వమున మెసిషియన్ కొరికే—ఈ నమ్రసికి వాంఛలు తప్పవు, సరిగా నడిపి నీవ ఆవి తప్పుకుంటే కావు, సాంఘిక నిబంధనలకు లొబడిన చర్యార్థిక సమస్యములోనే వాంఛాత్మస్థి లభిచగలదని వాననీజి ప్రతిపాదన.

రెండవమతము—తోయిస్తు (Taoist)లు. వీరు ప్రకృతిజీవన సిద్ధాంతము మనుష్యజాతికి గలిగిన యిక్కట్లులు మోసపుడు ప్రకృతిమార్గమున వదలిపెట్టుటవలననే గలిగినవి. పురుషప్రయత్నరూపకమయిన సంఘవ్యవస్థ, కట్టుబాట్లు పనికిరావనెరరు వీరు. అన్నియు ప్రకృతికి వదలినచో సవ్యగమము ప్రకృతిలోనే గలిగిన నమ్మదరు. వీరు కన్ఘ్యసియన్ సిద్ధాంతము వారి, రాచకీయములో నైతికవిద్యావిధానము, ఉత్తమవ్యక్తపాలనమును ఎరిగించరు సరిగదా సంఘనిబంధనే వీరికి పసికిరాదు. క్రొవెస్కిన్ నాయకత్వమున బయలుదేరిన అరాఢ్యము (Anarchy) వంట అనగా ప్రభుత్వవిరహిత్వమైన ప్రాకృతిజీవితమును కాంక్షించెదరు వీరు. ఇది వీరి ఆదర్శము.

“టో” (Toe) అనగా మనసాంఖ్యుల “తొత్” వంటిది. మనష్యుడు భూమినుండియు, భూమి ఆకాశమునుండియు, వచ్చినవి. ఆకాశము “తో” నుండివచ్చినది. అది ప్రకృతినుండి

వచ్చినది కాబట్టి యీ “తత్” కు మూలమయిన ప్రకృతితో పోల్చిన మనుష్యుడు బహుదుర్బలుడు. ప్రాకృతావస్థ అనగా నేమి ? ప్రాకృతావస్థలో మనుష్యునికి స్వార్థము, బుద్ధిప్రతిభ లేకుండెనా ? అని ప్రశ్నించునపుడు “లోంజ్జి (Loatze క్రిష్టా. ౮౮౨, ౪౩౨ మధ్యకాలము) ఇటులనును. “ప్రకృతియొక్క భౌతికద్రవ్యసంబంధము ఎలన గలిగిన ఉద్రేకము మనుష్యునికి స్వార్థ త్యాగి దురవస్థను తెచ్చిపెట్టినది ” మిక్కిలి ముదరరంగు చూచునపుడు కన్నులు మిఱుమిట్లు గొలుపును. పెద్దచప్పుళ్లు చెవులలోని పొరకు ప్రమాదము కలిగించును. అత్యధిక మసాలాసరుకులు నాలుకను మొద్దు బారచేయును ” “అందుచే వస్తు వాంఛాదృష్టిపోయినవాడు మనుష్యుడు నమరసభావమునందును. అవరోధములు, నిర్బాధములు హెచ్చిన కొలదియు ప్రజలలో దరిగ్రత హెచ్చును. ఆయుధములు హెచ్చినకొలదియు భద్రతకు అస్థిత్వముకూడ హెచ్చును. ప్రజలలో పాండిత్యము, కుశలత హెచ్చిన కొలదియు అసత్కార్యములు హెచ్చును. ఉత్తరువులు లేక శాసనములు హెచ్చిన కొలదియు దొంగలు కూడ పెఱుగుచునే యుందురు. “భక్తిని నిష్టను భగ్నపఱపుము విజ్ఞానమును వదలివేయుము, అప్పుడే యిప్పటికంటె ప్రజలు వేయిరెట్లు బాగుపడెనరు ” “వీరిసాంప్రదాయములో ప్రభుత్వము యీ క్రింది తరగతులుగా విభజింపబడినది “ప్రజలకు ప్రభుత్వము నేది ఉన్నదను విజ్ఞానము (The Consciousness that there is Government)

లేకుండునది ఉత్తిమనంఘము. ప్రేమమన్ననలకు పాత్రమైనది రెండవకము భయప్రేరేపితమైనది మూడవరకము. శాసనమను పేరుతో ధర్మమును దుర్వినియోగముచేయునది నాలుగవరకమును, అధమాధమమును” “ప్రజలు తమజీవితములో యిహలోకము శోకశ్రమము పుచ్చుకొనుట లగునది యెరుగక ప్రభుస్వామినునది శిమనెత్తిపై కలదనే దాన్యభావశూన్యనష్టయే వీరి ఆదర్శము.

వీరుక్కొనన్యాసనాదులు “తో” (తాను తగ్గిపోవు నగును) ను నైష్కర్మ్యస్థితికి వచ్చువఱకును అనుష్ఠించినవలెనని, నైష్కర్మ్యముకంటె చేయకగిన దేనియు లేదు” నీలకి ఘోషముగోరక కర్మలు చేయుటకూడ అర్థము. కర్మసన్యాసముకూడ అర్థముగానే కాన్పించుచున్నది. ఇదిబుద్ధుని “నిర్వాణ” స్థితి యేమో?

ఈ వాదమునుండి వ్యక్తివాదమును, సన్యాసమార్గము, అరాధ్యగము, ప్రాకృతవాదము అను నాలుగు బయలుదేరినవి

మూడవసిద్ధాంతము—మోట్జు (Motze క్రీ. పూ.

320) ఆ ప్రాంతమువాడు. కన్ఘ్యూసియస్, వ్యక్తి తన స్వాభిమానాన్ని గృహభిమానముగాను, దానిని దేశాభిమానముగాను, దేశాభిమానమును విశ్వాభిమానముగాను విశాలపఱచవలెనంటే మోట్జు యిది తప్పుఅనును. ఏలననగా? ఇందులో కూడ “స్వం” పోలేదు. “నాస్వాభిమానమును ప్రేమను యిత

దులపరముగా విశాలపఱచుచున్నాననే జ్ఞానము నశించవలె నని మోక్షముతము” “ప్రపంచమునకు గలిగిన విపత్తు “స్వ” “ప” భేదములవలన గలిగినదే. “పరుని గృహము తనదిగానే చూచునప్పుడు దొంగతనము ఏది?” ఇది ఈయన తాత్పర్యము. “ప” అ. గా “స్వ” యొక్క దీర్ఘీకృతరూపముగాగాక “ప”, “యే” స్వ” గా చూచుకొనవచ్చును. ఇది మరీ గొప్పఊహ. మంచికార్యమనగా ప్రయోజనకరమైనదని యాయన తెల్పును. అందుచే వీరు ప్రయోజనవాదులకూడ (Utilitarians) మానవుని ఆర్థికజీవితమునకు వీరు ప్రాము

ఖ్యగా నిచ్చిరి “పాటుపడేవారు జీవించెదరు అల నులు నశించెదరు అధికారములో నున్నవారు కృషిసలుప నిచో ప్రభుత్వ మల్పకల్లోహమును”. “ప్రతిస్థితియు తాను చేయదగిన కృషి చేయవలెను తనయోషిగొలయు పాటు పడవలెను దీనికి నిదిర్చు ముగా పూర్వము “యు” (Yu) అని రాజు నడులగుండి స్వయముగా చేడితే, పతులు కాళ్ల గుండి రోమము లూడిపోవునట” ను విడిచి తోడివేసి రాజ్య ముల”ని ససభాగములకును పడిపించెననియు, ఆ విధముననే సభ్యుమిత్ర జక. మనకండిగు కఱగించవలెనని మోక్షయొక్క బోధనయని చ్వాంగిజీ (Chwangtzi) యొక్క ముఖ్యాశయము. వ్యయము అధికమై, శక్తి అధికముగా ఖర్చుపడియు లాభ కారిగాని కృషిచేయరాదను యీమోట్లు సిద్ధాంతము నవీన ఆర్థికసిద్ధాంతమునకు దగ్గరగా నున్నది. మోక్షువలెనే హనన్ జి

కూడ ఆర్థికములకు ప్రాధాన్యత యిచ్చి యుండినట్లు యిది వరలో తెలుపబడినది

నాలుగవ మతము—సంఘము న్యాయనిబంధనలపై నిలచియున్న దనువారు (Legalist School) కన్ఘ్యూసియన్ చెప్పినట్లు, యెఱిగి ఉత్తమవ్యక్తిపాలన మున్నగు అది వ్యక్తి ఉన్నంతవఱకు గాని పిమ్మట అయచుగూనియు, ఉత్తమగుణములు స్వీకరూపముగా గాక, శాసనములు, నిబంధనలరూపముగా సంఘములో అభివ్యక్తము కావలెననియు, నిబంధనాయుతసంఘమే వగమప్రాప్యమనియు వీరి ఆదర్శము. వీరు తోయిస్తుమతమునకు పూర్ణవ్యతిరేకులు. కన్ఘ్యూసియన్ యొక్క సామ్రాజ్యత్వము టోయిసుల నమరసావస్థ, మోట్టు యొక్క కృషివలన జీవించే సాభాగ్యము, ఇవియన్నియు న్యాయనిబంధనా బద్ధసంఘములోనే సాధ్యముకాని అన్యత్రకాదనెదరు. వీరు నిరంకుశాధిపత్య (Despotism) వాదులు. వీరుమోట్టుపక్షము వారివలె ఆగిమానవులమధ్య జరిగిన ఒడంబడికలవలన (Social Contract) సంఘవ్యవస్థ యేర్పడినదను వాదమును ఒప్పురు మానవస్వభావము, ఈర్ష్య, స్వార్థముతో సంకులమయినదను ఊహపై వీరు ఆధారపడెదరు. అట్టి “మృగజీవితములో మనుష్యులుండగా వివేకవంతులు వారిని తమ సమిష్టి కృషివలన క్రూరత్వము, దౌర్జన్యములనుండి తొలగించి” రని వీరియభిప్రాయము. “ఆకాశము, భూమి నిర్మింపబడినపుడు మనుష్యులు పుట్టిరి. అట్టిస్థితిలో వారు తమ తల్లినే

గాని తండ్రి నెఱుగరు (ఇది వివాదాద్యుత్పన్న పూర్వపునాఠు వ్యవస్థ). అప్పుడు వారిపై ఒక కఠినము తీసుకొని, వ్యవసాయండు ప్రేమస్వార్థపరస్యమును గానీ, పక్షపాతిగబుద్ధియు, మఱియొక గానీ పక్షము (కోరిక కలిగిన) సుమచలన లోకములో కలతలు ప్రకాశింపజేయును. ప్రతి నిమిషమున భముకొఱకు యత్నించుటలో యిటువంటి పనులు కింగ పుచ్చుచొచ్చిరి అట్టిస్థితిలో, పురుష స్వాధీనమున బాధింప వేరు శరణ్యములేదు. అందుచే సమర్థులు బాధింపబడిన స్వాధీనమును, పక్షపాతరహిత స్వేచ్ఛలగు స్థానమున అవ్యక్తిగబుద్ధియు ప్రజలు న్యాయవిధేయులు (Law abiding) గా చేయుటకు చుండిరి ” “వర్తమానజీవితము సంఘర్షణగలదనియు పూర్వము యింత జనసంఖ్యలేదు ప్రతిఫల సమృద్ధి హెచ్చుగా నుండెను. అందుచే కష్టపడకుండగనే ప్రతిరానికిని ఆహార సమృద్ధియుండెను నేడు మనుష్యుడు నీ గుగు పిల్లలతోడనే తృప్తిపడదు, 10 మంది కావలె ననుచున్నాడు. 21వ మందిగల పితామహులు అనేకమంది కలరు. ఎంతదీర్ఘమైన పాటుపడి నను అల్పప్రతిఫలము నిచ్చుచున్నది. ఈ “స్థితిలో సంఘర్షణ తప్పదు ” ఇట్టి ఆధునికసాంఘికవాద మోససేకదృష్టి యీ పక్షము వారిలో కలదు. “ప్రాచీనప్రజలు స్వామ్యానస్థలో గడిపిన జీవితము ద్రవ్యసమృద్ధివలన సాగ్యమైనది. నేడుప్రజలు ద్రవ్యముకొఱకు పోతాడుచున్నారు. ప్రజలలో సుగుణసంపద నేడుకొఱక. అట్టిసుగుణసంపదకు కారణమయినద్రవ్యము

యొక్క విహీనతయే యందులకు కారణము” లియాం చీ-
 చో పండితుని మూలగ్రంథానువాదములు సరియైనవై సంద-
 ర్భశుద్ధిగలవైనచో మార్క్సియభౌతికవాద సిద్ధాంతములు
 యిట కనపడుట ఆశ్చర్యకరమే! పై ఊహపై (కేవలనైతిక
 బలమువలన లభించెడు) కొలదిమంది సుగుణవంతులుగల స్థితి
 కంటే జనసామాన్యము యింకను దుర్నిత్యిలోనికి దిగకుండ
 ప్రభుత్వమనే నిబంధన, మంచిగనియు అది సంఘానికి కావలె
 ననెదరు.

చ్యాంకో రాజ్యకాలములో యీ న్యాయసిద్ధాంతములు
 తలలెత్తినవి. అవి క్రమేణా భౌతికవాదమును అనుసరిం-
 టలో టోయిస్టు సిద్ధాంతమును కొంతవఱకు పునాదిగా చేసి
 కొని మోట్టు, కన్ ఫ్యూసియన్ సిద్ధాంతములను తమలో నిము-
 డ్చుకొని చూచి వికసించినవి. ఈ వాదమునకు క్రమగౌరవము
 గల్గుటకు క్రమముగా నిబంధనలయొక్క అవసరమును కలుగ
 చేసిన సంఘపరిస్థితులే. అంతేకాని కన్ ఫ్యూసియన్ సిద్ధాంత
 ములయందున్న లోటువలనకాదు. అప్పటి సంఘపరిస్థితులే
 వేరు. శాసనమంటే గౌరవమును యెంతవఱకు యీ పక్షము
 వారు ప్రజాదృష్టిలో ఉన్నతపథానికి యెత్తించినారనగా ఏక
 రాట్టు (Monarchy) విధానపు చక్రవర్తినే శాసనకర్తగా
 నిర్మించిరి. చర్చ (ప్రజావిమర్శ) లేని శాసనాధికారము వీరికి
 ప్రియము. ఉత్తరవులు పైనుంచి వచ్చినవి. అవి క్రిందివారిచే
 చర్చింపబడుచో అధికారముక్రిందకి దిగి ప్రజలలో నివసించు

చును. అని వీరి భీతి వీరు చాకాకాది భారశ అర్థశాస్త్రవాదులతో కొంతవఱకు పోలియున్నారు. కాని వారివలె సభాయుతరాజస్వామ్యము వీరికి నచ్చదేము.

కన్ ఫ్యూసియన్ తెలిపిన “ప్రజలు యేది యిష్టపడెదరో నీవును దానిని యిష్టపడుము” అను ప్రజాంగీకారనూత్రము యీ వాదము వానికి రాష్ట్రము లేదు. మానన్ జి యీ న్యాయవాదపక్షమువాడైనను “సంపూర్ణముగా నిమగ్నింపబడి, శాసనము చేయబడిన యెట్లొ అస్మిన్ వ్యవహారములును దోషరహితములగు శాసనములను పరిష్కరించుటకు ఉద్దేశింపబడిన విషయము వట్ల శాసనమే పరిష్కరించును. శాసనములో పరిష్కారమును తెలుపబడని విషయములు సబబును (Law of Equity) అట్టి పరిచరంపబడును”... “ప్రజలు శాసనచర్చలో వానిని శోధించుట కవకాశమున్న యెడల వారికి అనుమానములుండవు” అని ప్రజాబాధ్యతాపరమైన ప్రతిపాదనలు చేసినాడు

కన్ ఫ్యూసియన్ మాతము నైతిక ప్రధానమైనది. బంధము మానవప్రేమ. ఆదర్శము రామరాజ్యము అనిగా గృహయజమానిపాలనము వంటి క్షేత్రవ్యక్తిపాలనము (Patriarchal System). సుగుణములను మానవుడు వికసింపజేయగలడు. సుగుణాలు (అవి జడములనే అర్థములో) మానవుని విశాలపరిచలేవు. “మనుష్యుడు శాసనాలు చేయగలడు. శాసనాలు మానవప్రకృతిని నిర్మింపజాలవు” వ్యక్తివికాస

(Development of Personality) ప్రధానమైనది యీ మతము. ఈ తల్లిమతములో నుండియే మెనిషియన్ ధర్మ (దీనిని చైనాభాషలో “యై” యందురు) వాదిగాను, హానన్ జి సంఘనిబంధనలకు లోబడిన నమత్వ (కొంతవఱకు) వాదిగాను నిర్గమించిరి. ఇక తోయిస్తుమతము, అరాడ్వాదము, ప్రకృతిజీవనము, నైష్కర్మ్యమును బోధించుచున్నను ఆదర్శసంపదలో తీసిపోవుటలేదు. మోట్జుమతము ఆర్థికనమత్వప్రధానమైనది.

పై మూడుమతములవారును ప్రభుత్వముప్రజాంగీకారముపై నడువవలెనని స్పష్టముగా ప్రతిపాదించెదరు కన్ఫ్యూసియన్ పాలకుడు దైవనిర్మితుడని ప్రతిపాదించినను అతనికిగల ప్రజాబాధ్యతను విశదీకరించెను. మోట్జు పక్షమువారు సాంఘికుల ఒడంబడికను సిద్ధాంతమును (Social Contract) స్పష్టముగా ప్రతిపాదించెదరు. ఈ అంశములు రూసోయొక్క సాంఘికుల ఒడంబడిక సిద్ధాంతమును చర్చించుపట్ల మఱికొంచెము విపులముగా తెలిపెదము. ఇట్టిస్థితిలో యీన్యాయనిబంధనపక్షమువారు శాసనకర్తృత్వము గల్గిన సమర్థుడైన వ్యక్తి నిరంకుశత్వపాలనమునే ఆపేక్షించెదరు. వీరిలక్ష్యముకూడ ప్రజాశ్రేయమే. ఇందువలన పై మూడుమతములవారును తమప్రజాస్వామ్యముముఖమైన నూత్రాలను పెట్టి నూతనవిధానములు నూచించిరని మనము పొరపడరాదు. రాజులేక చక్రవర్తిపాలనకర్తలు వేరు విధానము అప్పటి యెట్టిఉదార జిజ్ఞాసువునకును

కూడ దృష్టిలోలేదు. అందుచే భిన్నమతములవారికి గల భేదము సిద్ధాంతములలోనే గాని విధానములో అందఱును రాజసామ్యవాదులే. ఒక పక్షమువారు రాజనిరంకుశత్వమే ప్రజాశ్రేయముంటే హోమూడుపక్షములవారు ప్రజలకు బాధ్యత వహించుచు, ప్రజాంగీకారముపై రాజ్యముచేసే రాజప్రభుత్వము మంచిదిగా భావించిరి. ఈ పక్షములో రాజస్వామ్య, సభాయుతరాజస్వామ్య, గణప్రజాస్వామ్యమను మూడువిధానాలు అమలు జరిపిన ప్రాచీనభారతదేశము విధానజగత్తులో ముందడుగు వైచినది. ఇక చైనావారికి గల ప్రజాస్వామ్య పరమైన సిద్ధాంతబలము స్వతస్సిద్ధమై, రాజులనగా ప్రజల యొక్క అంగీకారముపై పాలనచేయువాడు, అని వెంటనే శట్టుట వారి సాంప్రదాయముగా నుండును. ఇచ్చటవీరు భారత రాజస్వామ్యవాదులతో పోలియున్నారు. క్రీస్తుశకము యిప్పటికి సుమారు మూడువేల సంవత్సరములకు పూర్వమే చైనాలో, నవీన కాలములోని పండితులు, జిజ్ఞాసువులు తర్కించుచున్న ఆర్థిక, రాచకీయసమస్యలను గూర్చి జిజ్ఞాసచేసిన—దృక్పథము వేఱుగావచ్చును—తత్వవేత్తలు వసించియుండుట యే గొప్పవిషయము.

మహమ్మదీయవిజ్ఞానము - ప్రపంచరాచకీయ పరిణామములో
దానిస్థానము.

సంవత్సరములు వారీగా వ్రాయవలసినచో మహమ్మదీయ, గ్రీకు, రోముల చరిత్రకు పిమ్మటనే మహమ్మదీయ విజ్ఞానమునుగూర్చి వ్రాయవలసియుండును ప్రాచ్యఖండ విజ్ఞానములలో యిది మూడవది కావున కొంచెము ప్రక్రమభంగము జరిగించి ముందుగానే దీనినిగూర్చి తెలుపవలసి వచ్చినది. ఇంతేకాక ప్రాచ్యఖండీయులకు వ్యక్తిత్వముకలదా లేదా యను అంశముపై ప్రపంచములోని సహృదయులు అభిప్రాయ మిచ్చుటకుకూడ వీటిని యొక గుత్తిగా ప్రదర్శించుట అవసరము.

మహమ్మదీయ విజ్ఞానము అరేబియా యెడారిలో వుట్టినది. ఈవిజ్ఞానము జ్యోతిషశాస్త్రము, ఖగోళశాస్త్రము, రేఖాగణితము, బీజగణితము మొదలైన శాస్త్రములు, కళల వికసింపజేయుటబో గొప్ప ప్రసిద్ధినిపొందినది. ఇందులో పీరికి భారతవిజ్ఞానముయొక్క ఉపదేశము చాలకలదు. ¹ అరేబియా యొక్క శాస్త్ర కళావిజ్ఞానము ప్రపంచమునకు ముఖ్యముగా మధ్యకాలపు యూరపుఖండ సారస్వతోద్యమమునకు యెంతయు

1 చూ — లెగసీ ఆఫ్ యిస్లాము (Legacy of Islam), Astronomy and Mathematics by Carradevaun

పోషణనొసగినమాట వాస్తవమే. కాని భారతదేశములోని ప్రాచీన సభాయుత రాజస్వామ్యాలుగాని, చైనాలోని భిన్న రీతుల రాచకీయ సిద్ధాంత జిజ్ఞాసలుగాని, ముందు తెలుపబోవు గ్రీకు, రోములవంటి సంస్థలుగాని, రాచకీయ జిజ్ఞాసలుగాని ఈసభ్యత్వలో బయలుదేరనే లేదు. దీనికి కారణములు యుచు ప్రపంచ రాచకీయ పరిణామములో యిస్లాముయొక్క స్థానమునుగూర్చి తెలుసుకొనుటకు కొంత యత్నించెదము. మహమ్మదు ప్రవక్తకు పూర్వపు అరేబియా సంఘవ్యవస్థ యెట్లుండెను? అరేబియా యెడారి మయము. అందుచే అరేబియనుల జీవితము చరమైనది. స్థిరముగా వుర, గ్రామ జీవితములకు పరిస్థితులక్కడలేవు. అందుచే సాంఘికపరిపాలనము, నిబంధనలకుగాని అట్టి జిజ్ఞాసలకుగాని ప్రోత్సాహము తక్కువ. వీరు యెట్టి యాధిపత్యమును సహించని స్వేచ్ఛాప్రియులు. అరేబియా అంతయు గుంపులమయము. గుంపులు గుంపులుగా ఒంటెలనెక్కి ఒక స్థలమునుండి, మరియొక స్థలమునకు, పచ్చమేతకు, నీటికి, ఆహారమునకు (Oasis) స్థలముల నన్వేషించుచు, తిరుగుటయే వారి జీవితపురీతి. ఈగుంపులేక గణమే ఒకసంస్థ. ఇది రక్తసంబంధముపై యేర్పడినది. ఇందులో ఒక పెద్దయే వీరికి నాయకుడు. నిఱంతరము గుంపులమధ్య పోరాటముండెను. ఈగుంపుల జీవితములో నిట్టి నిరంకుశాధిపత్యము గుంపుయొక్క రక్షణకు కవనరమయ్యెనేమో. వీరు బహుదేవతారాధకులుగా నుండిరి.

ఇంతకంటె మహమ్మదు పూర్వపు అరేబియాయొక్క రాచకీయ రూపము మనకు తెలియదు. క్రీ. పి. ౫౭౧ ఏప్రిల్ లో మహమ్మదు జన్మించెను. ఈయన జీవితచరిత్ర మనకు అప్రస్తుతము. మహమ్మదునకు పూర్వమే హానిఫులు (Hanifs) అను జిజ్ఞాసకులు కొందఱు అరేబియాలో బయలుదేరిరి. వీరు అరబ్బీ సంఘసంస్కారమును, మానవసమత్వమును గూర్చి ప్రబోధన చేయుచుండిరి. వీరును క్రైస్తవ యూధవండితులును కూడ మహమ్మదుయొక్క మార్గమును కొంతవఱకు తెలిపిచేసిరి. మహమ్మదీయ మతము పూర్వపు రక్తసంబంధముస్థానే మత సంబంధమును సంఘవ్యవస్థకు ప్రాతిపదికగా స్థిరపఱచెను. “ఏకసమ్మకముగల నోదరులు శత్రువు ఆస్తి పంచుకొనుటలో సమాన హక్కుదారులు. శత్రువుపైన కత్తి కట్టె మిత్రులు.” అప్పటి అరేబియనుల బహు దేవతారాధనలు ఖండించి యేకేశ్వరోపాసనమునుకూడ స్థిరపఱచెను. ఎవరైతే అల్లా యనబడు యేకేశ్వరుని ఉపాసకులలో, ఎవరైతే మహమ్మదుయొక్క ఉద్యమమును నమ్మెదరో, ఆయన బోధించిన నూత్రిముల ననుష్ఠించెదరో వారు మహమ్మదుయొక్క “జనగణము” (Nummah) సుమ్మాలో నుండుటకు హక్కుదారులు. ఇది మహమ్మదీయ సంఘముయొక్క లక్షణము. గుంపులు, తెగలు అనే భేదములుకలిగి, కొట్లాడుకొనుచు, బహు దేవతారాధకులై, మూఢాచారిములకు లోనైన అరేబియన్ సంఘము, మహమ్మదీయ మతమునకు

లోబడి, ఒక్క డేవుని నమ్మవలెననియు, అట్టి నమ్మకముగల వారందరును సర్వవిధముల సమానులనియు సంఘమునకు యింత విశాలార్థముచెప్పిన ఘనత—అందులో వర్గములక్రింద కై) స్తవజనసామాన్యము యూరపుఖండములో నలుగుచుండిన ఆరోజులలో—మహమ్మదీయ మతమునదే. ఇందు అధి కుడనగా, మతము నందరికంటెను యోగ్యముగా అనుష్ఠించు వాడు, లేక మతమును మున్నందు స్వీకరించినవాడు. ఇంతకు తప్ప వ్యావహారికములో కూడ వ్యక్తులమధ్య యెక్కువ తక్కువలు లేవని యీమతము సిద్ధాంతీకరించినది. కాని యీ సంఘవ్యవస్థ రాచకీయ సిద్ధాంతములపై యేర్పడినది కాదు చైనావలె నైతిక సిద్ధాంతములపై ననూ నిలిచినది కాదు. ఇది కేవలము ఒకవ్యక్తియొక్క మతవిశ్వాసముపై నిర్మించబడిన సంఘము. ఇట్టి మతవిశ్వాసము, ఉద్రేకము, నందుండి వచ్చిన సంఘసమత్వము శత్రుజయమునకును, రాజ్యవిస్తీర్ణమునకును పనికివచ్చును. కాని పిమ్మట సంఘ నిర్మాణము చేసికొనటకు సిద్ధాంతబలమును శాస్త్ర కట్టుబాట్లును కావలెను ఇవి వాః

మహమ్మదీయమతప్రకారము రాజ్యమంతయు భగవంతునిది. శాసనకర్త యీశ్వరుడైన అల్లాయే. మహమ్మదు ఆయన ప్రవక్త. అందుచే మతగురువునకును, ప్రజల భౌతిక జీవితనాయకునకును తేడా లేదు ఈయిద్దఱును ఒకటే. అందుచే “కలీఫా” (Calipha) లేక “ఇమాం” అను శబ్ద

ములో రాచకీయ, మతాధిపత్యములు, రెండును యిమిడి యున్నవి. మహమ్మదునకు పిమ్మట సంఘాధిపత్యము వహించిన యీకలీఫాలు భగవంతుని ఆస్తికి ధర్మకర్తలు మాత్రమే.

ఈమహమ్మదీయ ప్రభుత్వముయొక్క లక్ష్యమేమి? “మనుష్యులు ఒకరికొకరు శత్రువులా.” వారంతట వారిని వదలిన మృగములవలె అన్యోన్యనాశనము చేసికొనెదరు. శాసనము మానవుని యీ క్రూరస్వభావమునుండి కాపాడుట కేర్పనది. అందుచే “భగవంతుడు రాజులను యేర్పఱచెను” ఆయనే పదచ్యుతులను చేయుచుండును” అనును ఖురాన్. “ఇంతకంటె స్పష్టముగా పాలనయొక్క లక్ష్యమేమనగా? ఇహలోకములో ప్రజలను మంచిస్థితిలోనికి కొనిపోవుట, పరలోకమున ముక్తికి కొనిపోవుట” యని విశదీకరించినది. ప్రజల ఐహికాముష్మిక జీవితములు రెండును ప్రభుత్వమువారి ఆదరణలో పడినవి.

పైలక్ష్యమునకు “కలీఫా” అవసరము. ఈకలీఫాను యెవరు, యెటుల యేర్పాటు చేయవలెను? ఎన్నికపద్ధతివలననే, కాని యిప్పటివలె జనసామాన్యమండలును యెన్నికదారులు కారు. “ముసద్దీలు, శత్రుములు ధరించువారు యిందు కర్హులు” ఈవదవికి అభ్యర్థి అరబ్బీజాతీయుడుగా నుండవలెను. మహమ్మదు ప్రవక్తవంశమునకు సంబంధించిన వాడుగా నుండవలెను. ఇక్కడ తిరిగి పూర్వ అరబ్బీసాంప్రదాయమైన రక్తసంబంధమునకు స్థానము వచ్చినది. ఈసూత్ర

మునుబట్టి రానురాను వచ్చిన అరజ్యేతరకలీళా యెన్నిక
 లన్నియు అశాస్త్రీయము లగుచున్నవి. ఈఅభ్యర్థి వురుషుడై
 యుండవలెను. “స్త్రీల యాధిపత్యముక్రింద ప్రజలు వృద్ధి
 పొందజాలరు” అన్నది ఖురాను. ఈఅభ్యర్థి యిస్లామునున్న,
 దైవశాసనములును తెలుసుకొనినవాడుగా నుండవలెను. సీతి,
 జ్ఞాన, బలసంపన్నుడు, అవికలాంగుడుగా నుండవలెను. ఇట్టి
 వాడు సైనికబలమువలనగాని, చాటు, మాటుపద్ధతులవలన
 గాని, గాక యిస్లాముసంఘము, లేక సంఘపుపెద్దల యెన్నిక
 వలన “కాలిఫ్ గా” యేర్పడవలెను. ఈకాలిఫ్ తనము న్యాయ
 శాస్త్రదృష్టిలో ఒడంబడికవలన (Iquad) యేర్పడుచున్నది.
 ఈఒడంబడికను స్థిరపఱచు విధానముపేరు “బాయహ్”
 (Bayah) అనెదరు. ప్రజలు యిచ్చిన యీహాకోదాను అంగీక
 రించుటతోడనే “కాలిఫ్” దైవశాసనానుసారము తనయధి
 కారమును చలాయించుటకు నిబంధితుడు. ఏలననగా
 మానవలక్ష్యము యీ అస్థిరమయిన భౌతికజీవితము కాదు.
 శాశ్వతమైన ఆముష్మికజీవితము. ఇస్లాము మతముయొక్క
 యిహలోకాభివృద్ధికై కృషినల్పుట కీయనబద్ధుడు. ఈవద్దు
 క్రింద రాష్ట్రసరిహద్దుల రక్షణ, యితరమతస్తులపై దండ
 యాత్ర, దేశములలోపల భద్రత, సంఘపు టాస్థిని పాలించుట
 న్యాయశాఖాపరిపాలన ఉపాంగములుగా నిమిడియున్నవి.

దీనినిబట్టి యిస్లాము, రాచకీయసంస్థ అని పిలువవలసి
 వచ్చినచో అది భౌతిక కీతరప్రయోజనములు ప్రధానముగా

గలది అని చెప్పవలసివచ్చుచున్నది. “సంఘము”, “నాయకుడు”—రాష్ట్రము, అధిపతి, కాదు—ఈరెండుశబ్దములలో యిస్లామునకు గల రాచకీయపు పెళుసుతనము గోచరించుచున్నది. కలీఫాతాను రాజుననిపిలుచుకొనుటకు భయమే. “మతవిశ్వాసవంతుల నాయకుడు” (Commander of the faithful) అనియే పిలువబడుచున్నాడు.

కొంతకాలమునకు అనగా “హిజిరా” ప్రథమశతాబ్దములో యీ కలీఫా ఉద్యోగనిర్మాణములో ఒకమార్పు జరిగినది. ఉద్యోగములోనున్న కలీఫా తనవారసుని నియమించుకొనునాచారము గౌరవింపబడినది. కాని అట్టి నియామకమును సంఘమువారు ఆమోదించుచో (Homage) అది ఖాయమగును. ఈ పైరెండుపద్ధతులపైనను యిస్లాం రాజ్యేర్పడుట, అతడు రాష్ట్రముయొక్క ప్రతినిధి—శాసనకర్తగాడు—ఖురానే శాసనమగుటవలన—కార్యనిర్వహకుడు (Executive head) గా నుండుట జఱిగెను. ఖురానులో ఒక విషయమై శాసించబడినపుడు, దానిని అమలుజరుపుట తప్ప వేరు స్వాతంత్ర్యతలేదు. అట్టి నియామకములోని అంశములలో ముఖ్యముగా యుద్ధము, యుద్ధపుదోపిడీల పంపకము, భూమి వన్న నిర్ణయము, ప్రజాధనమును వ్యయపఱచుట, ఉద్యోగుల నియామకములోను యితనికి స్వతంత్రతకలదు. ఇక్కడ సభాయుతపాలనము గానరాదు. పిమ్మట క్రమేణ శాసన

నిర్మాణములో భావ్యకారులు ఆచారబలమును ఒప్పినట్లు తోచుచున్నది.

ఇస్లాంయొక్క రాచకీయసిద్ధాంతాలు - సిద్ధాంతములు.

ఇక్కడ “రాజకీయము” అని ప్రయోగించుటవలన నవీన్-ర్థములో దీనిని పారకులు గ్రహించరాదు.

తదితరసాంప్రదాయములలో వలెనే అనగా అంతకు పూర్వము అరేబియాపరిసరములలో ప్రవర్తిల్లియున్న హెబ్రూ క్రైస్తవ సాంప్రదాయములలో వలెనే వీరును కృతయుగమున మదమాత్సర్యరహితములై మానవులు యొక్కటుంబముగా నుండిరినియు, అప్పుడు అధిపతిలేకయే సంఘము శాంతముగా నడచెననియు నమ్మెదరు. “కైన్” యొక్క నేరముతో క్రైస్తవ సాంప్రదాయములోని—ఈవుతిన అని పండుతిన్నటుల—కృతయుగము గతించెననియు, మనుష్యులు అరిష్టత్వములకు లోనై రనియు, సంఘములో సామరిన్యము పోయెననియు, జనులకు నిజమగుభక్తి శాసనము లవసరమయ్యెననియు నమ్మెదరు. కాని సాంఘికతల టడంబడిక సిద్ధాంతముగానీ, ప్రభుత్వమునే సంస్థ ప్రజానిర్ణీతముగనే ఆదిని యేర్పడెననిగాని వాదములు యిచ్చుట గానరావు.

కల్లీఫానంస్థను గూర్చి మహమ్మదీయులలో మూడు సాంప్రదాయములవారు కలరు. పెద్దలవలన ఎన్నుకొనబడిన వ్యక్తియే, కాలిఫ్ గా నుండదగునన యొకరు. వీరు (Sunnah) నున్నాని పిలువబడుదురు. ఆలియొక్క వంశస్తులే స్థరముగా

కలీఘా పదవికి అర్హులగు, పూర్వసాక్షాత్తా శుభు (Legitimists) పియ్యాయలు నురియ్యెరు. ప్రతి పూర్వసాక్షాత్తా శుభును, కూలివాడైననుకూడ, యోగ్యతయిన భగవద్విక్రమమైనచో కలీఘాపదవికి అర్హుడేమను అతివాదులుకూడ గలరు. ఈఅతివాదులలోని తీవ్రవాదులు, కలీఘాగని, రాజాగని సంఘమునకు అవసరమే లేనియు “మానవులు తమలో తామే న్యాయయుక్తముగా ప్రవర్తనలు జరుపుకొనవలెనని” అనెదరు. వీరిని ఖరీజీయులు (Kharijites) అందురు కాని యిట్టిసంశయస్థలములలో యావత్తు సంఘాభిప్రాయమును కనుగొనవలెనను ఆ దేశము, కితాబుల్ లామా (Kitabul Lama) అను గ్రంథములో కలదు.

మహమ్మదీయ న్యాయశాస్త్రవేత్తలు. ఇస్లాముమతాభివృద్ధి, రాజ్యాభివృద్ధి కలిగినకొలదియు, వీరిలో న్యాయశాస్త్రపండితులు బహులుదేరిరి. వీరందఱును అరిబ్బులేకారు. పారసీకులు మున్నెవారుకూడకలరు. కాని యిస్లాముయొక్క న్యాయశాస్త్రజ్ఞులలో, గ్రీకు, రోముయుక్క జాడలుగలవని పండితులమతము. ఇచ్చట పేర్కొనదగిన న్యాయశాస్త్ర, రాచకీయజ్ఞానువులు ముగ్గురు నల్లరు కలరు. మూవార్దీ (కీ. పి. ౧౦౫౮ Mavardi) ఇబ్బను, వాజమ్ (Ibn Hazam), ఇబన్ జామా. (Ibn Jama ౬౩౯, ౮౭౨) వీరిలో ముఖ్యుడు మూవాదీ. ఈయన గ్రంథము. ఆహ్-కమ్—అన్—సుల్తా

నియా (Ahkam-us-sultania) ఈయన బాగ్దాదు, బస్రా లలో న్యాయశాస్త్రోపన్యాసముల విచ్చేసెను. ఈయన జాతి నంతకు రెండవర్గముగా విడదీసెను, రాజ్యాధికారమునకు వాగనులు, ఎన్నికవర్గము ఈయన సిద్ధాంతగ్రన్థముల—అనగా యథార్థస్థితినివదలి—చర్చించెను. “కిలాఫత్” ఎన్నికపై యేర్పడిన రాజ్యాధికార మని నిర్ణయించెను. ఎన్నికదారుల కుండవలసిన అర్హతలతో వుగువజాకి చెందదు, మెజారిటీ వచ్చుటకూడ చేర్చెను రాజునకు, సంఘములను గల సంబంధము (Bilateral compact) అనగా, అరబ్ ప్రజలు రాజును కారవించి విధేయులగుటకు ప్రతిఫలముగా, రాజుపైన కొన్ని ధర్మములును, విధులును గలవని రాజును నిరూపించును. కాని హోరోన్, ఆంగిమీక్ అ కలీఫా అను కారవించుటకు “సుఫియూద్ధారీ” అను పండితుని బాగ్దాదు ఆహ్వానించినపుడు నదరు కలీఫా ప్రజాకారవచనము, రాతను గోల్పోయెనని నిదర్శనములు తెలుపుచు “నితో నేను సొబందమును వదలుకొనెదను... మస్లిముల ధనాగారిముపై వారియిష్టము లేకనే నీవు ఆక్రమణచేసితీవి,” అని కొన్ని చేరులు మోసిన ఘట్టమునందును మూడవయూజిడ్ తిలస్సో గుజై న (వరుసను) రెండవవాహిడ్ దుగ్మార్గుడచి అతనిపై తిరుగుబాటును లేపదీసి, అతనిని చంపి తాను కలీఫా పీఠమును అధిష్టించు సంగర్భమున చేసిన “ప్రతిజ్ఞ” లో “నేను యిప్పుడు సేసిన ఖిగారును తప్పిపోయినచో నన్ను మీరు తొలగించుటకు స్వతంత్రులు”

అను ఘట్టమును, కిలాఫత్ నంథ ప్రజాంగీకారముతో పనిచేయ వలెననటకు నిగర్హనముల నిచ్చుచున్నవి.¹

శాసనము (Law) కేవలము అధికారబలముపై నయేర్పడినదని ఒకవాదమును, ప్రజాంగీకారముపై యేర్పడినదను మరియొక వాదమును యిస్లాములో ప్రాచీనమునుండియున్నవని బక్సుగారి అభిప్రాయము కాని యీ వాదములు గ్రీకు సాంప్రదాయమునుండి యిస్లాములోనికి దిగినవని వారును అంగీకరించున్నారు.

కిలాఫత్ యొక్క అభివృద్ధి-వతనము. మహమ్మదు బోధించిన మతసామాజికాల సమత్వమనేదిన్నీ, రాజకీయముగా కిలాఫత్ యెన్నిక సిద్ధాంతమున్నూ, నిజముగా అమలుజరిగియుండినచో అది, “యెబూబే¹ర్, ఓమర్” అను మొదట యిద్దరు కలీఫాల కాలముననే వీరు స్వార్థరహితులై ఖురాన్, మహమ్మదుయొక్క ఆజ్ఞలను పరమావధిగా నిడుకొని అదర్శ నీయమయిన జీవితమును గడిపిరి. ప్రవర్తనలో వీరు మహమ్మదుకంటెను మిన్నలేమో మహమ్మదీయ సామ్రాజ్యము కూడ పెరిపియా, యాజ్ఞు, టర్కీలపై వఱకుకూడ వ్యాపింప చేయబడెను. జనసామాన్యముతో సమముగా వీరు సమాజాలుజేసిరి. ధర్మధనమును అందఱికిని సమానముగా పంచిరి.

1 ఇందును గురించి యింకను లోతుగా పరిశీలన చేయతలంచిన వారుకూడాబక్సుపండితుని Essays Islamic and Indian చూడవగును.

వీరిలో ఓమర్ ఖుస్రూరపుకాయలు, మంచిసీరు, ఒకచాప, చలి
 కొకటి, ఎండకొకటి రెండుచొక్కాలతో జీవనము గడపిన
 త్యాగి. కాని పిమ్మట కలీఫాగా వచ్చిన ఓథ్మన్ నుంచి యీక
 లీఫానంధ, కుట్రలు, హత్యలతో కూడినదై యుండెను. మహ
 మ్మదుయొక్క పేరును, ఖురానును వీరు స్వకాంక్షనిమిత్తము
 ఉపయోగించుకొన జొచ్చిరి. వెంటనే హేతువాదబలమున
 గాక ఖడ్గబలమువలన మహమ్మదీయమతములోనికి దింపబడిన,
 మహమ్మదీయ సామ్రాజ్యములోని యితరరాష్ట్రముల వారు
 స్వీయస్వాతంత్ర్యమునకై ఆయా రాష్ట్ర గవర్నర్ల మద్దతుతో
 తలలెత్తజొచ్చిరి. ఇంతేకాక అరబ్బీజాతీయరు కూడ మహ
 మ్మదు గతించిన వెంటనే, తమలో అడుగున యుండిన తమ
 జాతీయతాధిక్యభావములను పైకి తెచ్చుకొనిరి. ఇస్లాము మత
 స్తులందరును సమానులను సూత్రము త్రోసిపుచ్చిరి తాము
 “ఖురైషీ” (శౌరవపాత్రులు) ల మనియు, ఇస్లాము మతస్తు
 లయినను తదితరరాష్ట్రీయులయిన పరిషియన్లు మొదలయిన
 వారు, “మావలులు” (కనిష్ఠులు) అనియు, తలచుచుండిరి.
 ఇస్లాము పేరుతో అరబ్బీ ఆధిపత్యమును స్థాపింపజూచిరి ఖురై
 షీకి ముందుగా ఊరేగింపులలో మావలి నడువరాదు. భోజ
 నములలో “మావలి” ఖురై షీతో సహపంక్తికి పనికిరాదు.
 జన్మచేతనే అరబ్బుఅధికుడు. రాచకీయముగా కలీఫాపదవికి
 అరబ్బీతరుడు పనికిరాకపోవుటయే గాక యే ఉన్నతోద్యోగ
 మునకు కూడ పనికిరాదు. ఇటుల దిగినది.

కిలాభత్ సంస్థకై కుట్రలు ప్రవేశించుట కలీఫాలు దుర్నితీపదులగుట, బలహీనులగుట మరియొకమూల అరబ్బీ ఆధిపత్యభావములు, సామ్రాజ్యములోని ప్రజలు మహమ్మదీయ మతమును బలవంతముగా స్వీకరించిన వారగుటవలన స్వరాష్ట్ర దేశాభిమానమును, ఆచారములను వదలలేకపోవుట ; కేంద్ర ప్రభుత్వ బలహీనతను లోకువగా తీసికొని రాష్ట్రపు గవర్నర్లు స్వతంత్రులగుటకు యత్నించుట. అరబ్బీయుల ఆధిపత్యగర్వమువలన పరిషియా, సిరియా, ఈరాన్ ప్రజలకును, పండితులకును గలిగిన పాకుషము. ¹ ఈ పరిస్థితులవలన క్రీ. పి. ౭౫౦ సంవత్సరము లో ఆఖరు ఒమయద్ కలీఫా హత్యగావించబడిన పిమ్మట కలీఫా ఆధిపత్యము అరబ్బీలనుండి విడబడినది దీని ముఖ్యస్థానము మదీనానుండి షామాస్కస్సుకును, పిమ్మట బాగ్దాదునకును, మాత్రినది ఇక్కడ “అబ్బాసీయ (ఇరాన్ జాతీయులు) వంశస్తులు కలీఫా లగుదుండిరి. వీరు సర్వమహమ్మదీయులలోను సమత్వము స్థాపించెదరను ఆ శయముపైననే ఆయాజాతులవారి సహాయముతో పైకివచ్చినను, పరిషియా ప్రాబల్యమునకు లొంగిపోయిరి. పిమ్మట కిలాభత్ చరిత్ర మనకు అంత ప్రస్తుతియు కాదు. ఆఖరున యిది టర్కీవారికి నామమాత్రాధికారముతో వశమై, అచ్చట అయిరోపా మహాసంగ్రామానంతర జాతీయ ప్రజాప్రభుత్వమువారిచే రద్దు

1 చూ — బక్ష్మపండితుని Shu-ubriyyah అను వ్యాసమును చదువదగినది.

చేయబడెను కాని యీ కలీఘాలకాలములో బాగ్దాదు వంటి నగరములలో విశ్వవిద్యాలయములు శాస్త్రకళాభివృద్ధి అధికముగా జరిగినదనట వాస్తవము. విశ్వవిద్యాలయపద్ధతి మహమ్మదీయులనుండి యే యూరోపియునటు అనుసరించిరిని అందురు. ప్రపంచరాజకీయ భావపరిణామములో యిస్లాము నకుగల స్థానము మతమునకు లోబడి జనులలో సమత్వము, అధిపతి కొంతవఱకు ప్రజాంగీకారముతో నడువవలెనను భావాలతప్ప, ఆచరణలో చూపగల ఒకపథానముగాని, సిద్ధాంతసంపదనుగాని చేకూర్చలేక పోయినది. కాని ప్రపంచ విజ్ఞానపరిణామములో యిస్లాముకు స్థానముకలదు. ఒకమూల తన శాస్త్రకళా విజ్ఞానమున, మఱియొకమూల ప్రాచ్యభారత విజ్ఞానమును, మధ్యకాలపు యూరపుఖండమున కందించి, అచ్చటి విజ్ఞాన కళాభ్యుదయమునకు కాసికల నర్పించిన దనటలో సందియములేదు.

ఇంతటతో ప్రాచ్యఖండములోని అతే ప్రాచీన చైనా, భారతరాచకీయాలను గురించి క్లుప్తచరిత్రయును, ప్రాక్ పల్చిమాలకు మధ్యగానుండి క్రీ. పి 7 వ శతాబ్దమునుండి బయలుదేరిన యిస్లాముయొక్క, రాచకీయ స్వరూప చరిత్ర యును మిగిసినవి. ఇంతటనుండి యీరాజ్యాంగ భావచరిత్ర యూరపుఖండమే ప్రధానరంగముగా నుండును. ఈ చరిత్రకు వారి మతప్రకారము ప్రారంభము ప్రాచీనగ్రీకు స్వామ్యాల చరిత్ర. ఈగ్రీకు స్వామ్యాల చరిత్రలో ప్రాముఖ్యతగన్న యేథెన్స్ ప్రజాస్వామ్యముతో మనమున్నూ, ద్వితీయాధ్యాయ పన్నమును ప్రారంభము చేయుదుము.

ఏథెన్సు ప్రజాస్వామ్యము. ముప్పదివేల పౌరులతో కూడిన ఏథెన్సు పట్టణమంతయు ఒకటే రాష్ట్రము, ఒకటే శాసనసభగా నుండెను. యుద్ధములో ఖైదీలుగా గొనిరాబడిన అన్యరాష్ట్రీయులకుగాని, క్రిమమునకు పొందిన బానిసలకుగాని “పౌరస్వత్వము” (Citizenship) అప్పుడులేదు స్త్రీలకు గూడ పౌరస్వత్వము అప్పుడులేదు. ఈవిషయాలలో యేథెన్సు రాష్ట్రము పూర్ణప్రజాస్వామ్యము కాకపోయినను, ప్రజలలో పౌరస్వత్వముగల వాఱందఱు శాసనాధికారులగు చెలాయించుటకు, అచి కాశముండబలన ప్రశంసనీయుముగ నెన్నబడుచు ౧౭ వ శతాబ్దములో ప్రబోధమైన ప్రజాస్వామ్య వాదములకు ఎంతయు పోషణను ప్రసాదించినది. పెర్కిలిను (క్రీ.పూ ౪౬౬—౩౨౨) కాలములో “పౌ” హక్కుగల జననీ జనకులకు పుట్టచి వో పౌరస్వత్వములేదు. ఏథెన్సునగరముదాటి ౪ మైళ్ల అవతలనుండి వచ్చిన వో పౌరస్వత్వములేదు. ఈపౌరుల కంటె అధిక సంఖ్యాకులైన బానిసలకు యెట్టి శాస్త్రసిద్ధమైన హోదాయున్న లేదు. వారి “మనవులు” అధికారులకు చేరవలెనన్న యే పౌరునైనను వీరు ఆశ్రయించి వారిద్వారా నివేదించవలెనుగాని వీరికి నివేదనాధికారమే లేదు.

ఇక్కడ కూడ అదిని కొంతకాలము రాజుల ప్రభుత్వమునకు. ఈ రాజుల నిరంకుశత్వము క్రమముగా హెచ్చుట వలన అది ప్రోత్సహింపబడినది. పిమ్మట ప్రజలచే నెన్నుకొనబడిన “మ్యాగిస్ట్రేట్లు” (Magistrates) హోదాగల యుద్యోగీయుల మూలముగా ప్రభుత్వము నడుపబడుచుండెను. ఈస్థితిలో రాష్ట్రముయొక్క (అనగా ఏదెన్నుపట్టామే) ఆచారములు, న్యాయ శాస్త్రములను నిర్వచించుట, వ్యక్తుల సొమ్మయ్యెను. అందువలన పొగులందఱకును ఎట్టి అంశములపై అభిప్రాయముచ్చుటకు అవకాశము కల్పింపబడినది. ఈ యవకాశమే క్రమముగ ఏదెన్ను పొగులందఱును శాసన సభగా సమావేశమగు పరిణామమునకు దారితీసినది ¹

1 గ్రీకు ప్రజాస్వామ్య విధానముయొక్క నిర్మాత సోలోను రాజు (Solon) ఈయన గ్రీకులకు మునుపటివాడు. ఈయన ఉద్యోగుల (Magistrates) నెన్నుకొనుట, తాను నియమించిన అయిదువందల సభవారిని, ప్రభుత్వమును అదపులో నుండుట, శాసనములగూర్చి సలహాలకు మాత్రము నిచ్చుట— ఈ మూడైతే పౌరసభవారి కధికారమునిచ్చెను ఈ పౌల నాధికారము ధనవంతులు పండితులలో నుండునట్లు ఈయన ఉద్దేశించి రచించిన నిర్మాణము, పైపరిస్థితులవలన సర్వరాజ్యాధికారమును క్రమముగా ప్రజాసభవారే వశపఱచుకొనునట్టిదిగా మారెను (Blunckh's Th S ౪౬౦) ఈ పౌరసభలోని (ప్రసిద్ధుల) గౌరవోపన్యాసముల ప్రజాహృదయముల నుంచ లభించే ప్రజా హక్కులవైపు వారిదృష్టిని త్రిప్పుటయే ఈ గ్రీకురాష్ట్రములు ప్రజాస్వామ్య పరముగా పరిణమించుటకు ముఖ్య కారణముని కూడ బుద్ధిపండితుని మతము.

ఈగ్రీకు ప్రజాస్వామ్యము (సిద్ధాంతములో నయినను) ప్రస్తుతి బిలిషు లేక అమెరికా ప్రజాస్వామ్యమువంటిదని మనము భ్రమపడరాదు. రుటియు 17 వ శతాబ్దమునకు పిమ్మట యూరపులో స్థాపింపబడిన ప్రజాస్వామ్యములకు మూల ముద్రములైన “స్వేచ్ఛ”, “సర్వజనసమత్వము”, “సోదరత్వము” గాని, “రాజ్యాధికారమునకు ప్రజలే మూల కందము” (People are the fountain source of sovereignty) అనే మూలసూత్రమునుగాని అప్పటి యీ గ్రీకు ప్రజలరాజ్యము మూలాధారముగ చేసుకొని బయలు దేరినది కాదు. ¹ వాస్తవములో అప్పటి ఏథెన్సులో ఏపౌరు డును యీసూత్రము ఎఱుగడు. ప్రజాస్వామ్యసిద్ధాంతములపై యీ విధానము బయలుదేరికపోయినను అంత ప్రాచీనకాల మున మానవజాతి శైశవవాస్తవంలో నుండెనని తలుపబడిననాడు, పౌరులందరు తమపురపాలనను చేసుకొనుటకు ప్రవర్తించు టయే మునిమై విషయముగా నెన్నబడి దీనిచరిత్ర నవీను లకు ఎంతయుద్దీపకముగా నున్నది.

- 1 వర్తమానమున రాజ్యాధికారము వ్యక్తిమండి సాధ్యమైనంత తక్కువగా సమాజజీవనావసరం నిమిత్తము, రాష్ట్రమునకు దత్తమయ్యెననియు, గ్రీకులనాడు రాష్ట్రమునుండియే రాజ్యాధికారము క్రిందికిదిగి వ్యక్తుల పరమయ్యెనని సిద్ధాంతమనియు బలబ్రతుకము

అందుచే పైదృష్టిలో గ్రీసు రాష్ట్రములోని ఏదేని ప్రజాస్వామ్యముయొక్క విలువను మనము గుర్తించవలెను గాని నవీనప్రజాస్వామ్యములనుబట్టియు, ఏతచ్ఛిద్ధాంతములను బట్టియు, రెండువేలయిదువందల సంవత్సరముల పూర్వము నాటి యాదిన్ని ప్రజాస్వామ్యమును అవలోకించుటకు వీలు లేదు.

ఎథీనియన్ పౌరసభలోని అధికసఖ్యకులు పూర్వ పాంప్రదాయములకు, శాసనములకు నిర్వచనము చెప్పగలరు గాని, యిప్పటి ప్రజాస్వామ్యములలోని శాసనసభలలోవలె వానిని రద్దుపఱచజాలరు. ఇప్పటివలె పౌరులు ప్రతినిధుల నెన్నుకొని (Representative Government) తద్వారా శాసనాధికారము చేలాయించుట వారికి తెలియదందురు. పైగా అప్పటి పౌరుని బాహ్య, అంతరంగికజీవితములు (Public and Private life) ప్రభుత్వవిధి నిషేధములకు లోబడవలెను ప్రభుత్వదృష్టిలో తెగ (Tribe) యొక్క వ్యక్తిత్వమునకు ప్రాధాన్యమిచ్చెడు సంఘము ప్రధానము గాని వ్యక్తికి ప్రత్యేకతలేదు శాసనములుచేయుట, వానిని అమలుజరుపుట, వాని ననుసరించి తీర్పుచెప్పుట అను నేటి ప్రజాస్వామ్యములోని ప్రభుత్వములు వేటువేటుగా, వేటు, వేటు అధికారులద్వారా నిర్వర్తించుకొను ధర్మములు అర్కను (Archon) అను యేకవ్యక్తిగాని లేక ప్రజాసభగాని నిర్వర్తించుచుండెను. నవీనప్రజాస్వామ్యసిద్ధాంతములను యేధెన్ను

పొరుడు ఎంతమాత్రము ఎఱుగడుటలు బుద్ధిచే. ఇదియేగాక అప్పటి ప్రపంచపరిస్థితులు—అసాధారణములు తమ పురసరిహద్దును దాటి అధికవైశ్యాతను పొంగజాలకపోవుట, వ్యక్తినిబట్టి గాక, గణ, జాతి ప్రభృతి నబ్బటి పౌరస్వస్యము తేర్చుట, ఈ గణములలోను, జాతిలోను వ్యూహమునంకి ప్రతియున్న ఆచారములు, విశ్వాసములయందు మూఢసమ్మోకము, గణమునకును మఱియొక గణమునకును లేక పురరాష్ట్రముల మధ్యను నిరంతరము పోరుజరుగుచుండుట, గణక్షేమముకొరకు, గణద్వేషినే అధికారులు ప్రధానముగా పెట్టుకొనవలసి వచ్చుటలన ఆశోజులలో వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యవికాసమున కవకాశము లేకపోవుట, ఇప్పటివలె ప్రభుత్వము భిన్నభిన్నశాఖలుగా చీలిపోవుటకు తగినంత వ్యవహారికావసర్యక్తివృత్తములు లేకపోవుట, పైఠాణములు ముఖ్యకారణములు. అయితే “సాఘికహా”మని బయలుదేరిన యీ ఆధునికప్రజాస్వామ్యముయొక్క నూతనపరిణామములోకూడ, శాసన, కార్యవర్గ, న్యాయశాఖల, ఏకత్వము వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము సంఘక్షేపదృష్ట్యాసంగించితి పరచుట తిరిగి అంగీకరింపబడుచున్నది. కాని వీనికి వెనుకనున్న ఆశయములకున్న, పై గ్రీకువిధానమునాట ఆశయములకును హస్తమిత్రకాంతరభేదము కలదు.

పై అంశముల స్పష్టముకొరకు అప్పుటి గ్రీకునగర ప్రజాస్వామ్యములలో మిన్నయై యుండిన ఏథెన్సనగరము

లోని ప్రభుత్వము నిట సంగ్రహముగా చెలిపెదము. నడరు పౌరులు (బానిసలు, స్త్రీలుగాక వీరు సుమారు శిలక్షలు ఉందురు) సుమారు ముప్పదివేలమంది యేకశాసనసభగా సమావేశమగుటకు దండోరామూలముగా నాహ్వానింపబడుదురు. ఇందు సభ్యుడుగా నుండువ్యక్తికి ౨౦ సంవత్సరములు పైబడవలెను. ఈసభ సమావేశమగుట కనిష్ఠసంఖ్య (quorum) ఆరువేలంబువలెను, ఈసాధారణ (Acclesia) సభవారు ¹ (దీనినే ఎక్లెసియా అనెదరు) నాలుగవోనారి పదిమంది సైన్యాధిపతుల నెన్నుకొనెదరు. వీరిలో నొకరు ప్రధానముగా నుండురు. సివిలు ఉద్యోగీయులను చీల్లు మూలముగా (lot) యీ సభవారు నియమించెదరు. ² ఇదివలన రాష్ట్రపాలన కంటె రాష్ట్రరక్షణకు ఆరోజులలో ప్రజలు యొక్కువ ప్రాముఖ్యతను యివ్వవలసిగట్లు విశదము కాగలదు ఈక్రిందివిధముగా యీ సర్వపౌరులతో కూడిన శాసనసభవారు తిరిగి

1 ఇట్టపద్ధతి యొక్క చిహ్నము నేటకని భారతిదేశములోని ప్రతి గ్రామములోను వనము మాచుచునే యన్నాము మతీయు వేదములలో కూడ వీరిప్రజే, యజ్ఞపురుషుని వలన యబురూను నిచె కొక్షితము అగుచుండెను జాతరు తిమ్మిని బలపఱచుకొనుటయే ప్రధానధర్మముగా నుచున్న రోజులవి

2 ఈ సభి రాసురాను ప్రతివారము కూడ సమావేశమగుచు సర్వ రాజ్యాధికారము అనగా, విదేశ రాయబారుల నివేదికల వినుట, వారిని నియమించుట సంధి యుద్ధముల గూర్చి నిర్ణయించుట, పౌరహక్కుల ప్రసాదించుట, జయింపబడిన నగర

తాము సమానేతమగువఱకును కార్యవిర్యహామము చేయుటకు వ్యవహారవర్గము (Executive)ను ఏర్పరచుచుండిరి. తమ రాష్ట్రములోని ప్రతిగణమునుండియు ఏబది సంఖ్య చొప్పున అయిదువందల సంఖ్యగల ఒక ఉపసంఘము నెక్కుకొనెదరు. ¹ ముప్పదిసంవత్సరములలోపు పురుషుల వ్యక్తి యిందలి సభ్యత్వమున కర్హుడు కాడు. ఏవ్యక్తియు తన జీవితములో రెండు పర్యాయములకంటె అధికముగా యీవర్గములో సభ్యత్వమున కర్హుడు కాడు. ఒక్కొక్క గణమునకు సంబంధించిన యా బదినుండి ప్రతినిధులు సంవత్సరములో పదవవంతు కాలమునకు అనగా ముప్పదిఅయిదు దినములకు ప్రభుత్వాధికారము వహించెదరు. ² ఈ ఉపసంఘమువారే తమ కాల

ముల యోగమును నిర్ణయించుట, 35 రోజుల కొకసారి రాష్ట్రపు జమాఖర్చుల నివేదికను స్వీకరించుట, పన్నులు, కప్పములు మున్నగు సర్వహక్కులను చెల్లాయించుట, తాము యేర్పరచిన 500 సంఘములనాకిని కేవలము తమ సభకు కార్యక్రమం తయారుచేయు గుమాస్తాలుగా మార్చిన రోజులు కూడ కలవు (Theory of State by Blenchili P P 460) ¹

1 సోలోను ధనవంతులు వివేకవంతులతోను గూడ రాజ్యాధికారము వహించవలెనని, యేర్పరచిన నేటిను సభయే క్రమముగా యీ “ప్రిటసీ” వర్గముగా తగ్గిపోయినది

2 అనగా అప్పుడు సభ్యత్వము మూలము తెగ (Tribe) గాని వ్యక్తిగాను ఏదెప్పు నగరములో నున్న భిన్నగుణముల మధ్యకూడ ఏకత్వము కుదురలేదనియు నవిన రాచకీయ పరిభాష ప్రకా

ములో నమావేశమగు పౌరసాధారణ సభకు కార్యక్రమమును నిర్ణయించవలసి యుండును ఈ సంఘమువారు రోజున కొకరు చొప్పున అధ్యక్షుని చీటీవేసి యేర్పరచెడిరు. పై అయిదు వందల సంఖ్యగల సాధారణ కార్యవర్గము, లోబడిన, యేబది సంఖ్యగల కార్యవర్గము వారి అధికారము, వారిని ముఖ్యకాలములో సంపూర్ణము. కాని వీరి యధికారమును నామమాత్రముచేసి యావత్తు అధికారము యెక్లీజియాసభవారే చెల్లాయించిన కాలమున్న కుదు. కేటీవలె యీ సంఘములకు రాజుగాని అధ్యక్షుడుగాని లేరు

ప్రస్తుత ఆధునిక ప్రభుత్వములలో శాసనములు రెండు విధములుగా నున్నవి. రాజ్యాంగమునకు సంబంధించినవి అనియు (Constitutional Law) నిత్యపరిపాలనకు సంబంధించిన వనియు (Statutory Law) ఇట్టి విభేదములు అప్పుడుకూడ యుండెను. ఇట్టి సవరణలకు సంబంధించిన అంశములు ఉపసంఘములకు రిఫరు చేయబడుచుండెను. వాని

రము ఈతెగలలోని ప్రజలు (People) జాతీయ ప్రజలుగా (nation) పరిణామమును పొందలేదని పై అంశము ఋజువు చేయుచున్నది ఏథెన్సు ప్రజాస్వామ్య మనగా కేవల ఏథెన్సు నగరాభిమానులైన పౌరుల రాజ్యముగాక ఏథెన్సు నగరస్తులైన గణముల సమ్మేళనమని మనము గుర్తించవలెను ఈగణము అన్నియు దేశాభిమానము మూలపీఠముగాగల జాతిగా పరిణామమునొందు అవస్థయొక్క అంకురములు, పదహారవ శతాబ్దంతము వఱకును యూరపులో గోచరించలేదు

నిర్మాణములకు భిన్నవిధానములుండెను ప్రతి ముప్పది యైదు రెనములకును యావత్పైరసభ నుగించును. ఈస్పృధినే “ప్రిటనీ”(Pitany)యనెడి ర యావత్పైరులన్న అధికార మనువహించు “యెక్సిజియో” మహాసభకు రోజులుముందుగా సభను గూర్చి పైన తెలిపిన రీతిగా ప్రచురణ కావలెను. ఈ మహాసభలో ప్రతివేరునకును పాల్గొనటకు హక్కుండినను గంభీరోపన్యాసకలు, ఉపసభ్యులు పాలు వుచ్చుకొనట అరుదుగా నుండెడి మోస్తసన, సిసీరోవంటి మహాోపన్యాసకలు, ఈ సభలలో కహరించివాడే వాగ్వశికరణశక్తి పైననే అప్పటి తీర్మానముల గతీ చాలవరకు ఆధారపడియుండెన కాని గంభీరోపన్యాసముల ప్రజామానసములను శాస్త్రవ్యతిరిక్తమార్గముల ప్రసరింపరు శిక్షించబడుదురు. తీర్మానము నువన ఘమనక, పరిపాద్యత కూడ అప్పు డుండెన.

వార్షికసమావేశములో పౌరసభ నుంచి నియమింపబడిన ఉపసంఘము సాలుసరి సాధారణ సభకు కార్యక్రమము నిర్ణయించుటయేగాక యావత్తు పరిపాలనపైనన, ధనవ్యవహారములపైనన తగిన పరిగూర్చి అధికారములు గలది. ప్రతిపౌరుడును, యాకమిటీవాయొద్ద తన కష్టసుఖములను చెప్పకొనటకు పోవచ్చును. సాధారణ సభవారికి లోబడి ముప్పదియైదు రోజులు అధికారిములో యుండు యేబదిమంది సంఘమువారు వారి నియమితకాలములో పనిచేయుదురు. ఈ విధానము రూపములోన, నడవడిలోను, ప్రస్తుత రష్యా

లోని సోవియట్ ప్రజాస్వామ్యమును పోలియుండుట వింతగా నున్నది! కాని అప్పుడు, కృషి, వాణిజ్యము, మున్నగు వృత్తులు చేయుట ఈ “పౌరులు” గౌరవప్రదముగా భావింపలేరు ఈ వసులన్నియు బానిసలనే చేయించుచుండిరి. వృత్తిగారవా భావము, “పాటు”నకై తమకంటె యెక్కిమిదిరెట్లకు మించిన బానిస లుండుటవలననే యీ పౌరు లందరు స్వయముగా పరిపాలనలో పాల్గొనుటకు వీ గుఱుకు ముఖ్యకారణము. ఆధునిక ప్రజాస్వామ్యరూపంలో ప్రతిపౌరుడును తాను ఇంపిన ప్రతినిధిని, ఒకప్పుడైనను కనిపెట్టి గూడలేకపోవుచున్నాడు. ఎందుచేత? బ్రైచువండితుడు తెలివైనట్లు ప్రతిపౌరుడు ముందుగా కటుంబపోషణమునకై చూచుకొనవలసివచ్చుటచేతనే.

ఈనగర ప్రజాస్వామ్యములలోని పౌరులకు తమ నగరముల కవతలనుండిన విశాల రాష్ట్రభావములేరు. పైగా రాజ్యవిస్తీర్ణము హెచ్చినకొలదియు, ఎన్నికపద్ధతివలన ప్రతి నిధుల నేర్పఱచి వారివలన శాసనసభను యేర్పఱచి ప్రభుము నడుపుట వారికి తెలియదు. ఆధునిక పోస్టితులనుబట్టి వచ్చిన జాతీయత వారికప్పుడులేదు ప్రస్తుతకాలములోనే రాష్ట్రముల కూడికవలన యేర్పడు సమాఖ్య విధానాభివ్యము కూడ (Federal state) నేటికే వారప్పుడు గ్రహించుటకు వీలలేదు. అందుచే అప్పటి యీనగర ప్రజాస్వామ్యములు, తదితర స్వామ్యములను యుద్ధములో గెలిచి తమకు బానిసలుగా చేసికొనుటగాని, లేక తాము స్వాతంత్ర్యములను

గోరేపోయి యితరరాష్ట్రములకు బానిసలగుటగాని తప్ప శేషమున్నది. కాని అప్పటి యేధెన్ను, స్వార్థ మొదలైన ప్రజాస్వామ్యములు సమాఖ్యవిధానముపై పరిషియా దేశముయొక్క భయమువలన ¹ ఒక విధమైన సమ్మేళనము (Confederacy) లోనికి వచ్చెను. కాని సమాఖ్య పిధానము నకు మూలమైన “సనుత్వ” భావము వీరిలో కుదరలేదు. అందులకే యీ యేధెన్ను ప్రజాస్వామ్యము తదితర సగరములతోకలసి “డోల్స్” దగ్గర (Confederacy of Doles) సమ్మేళనముగా యేర్పడినన, వారిపై తన ఆధిక్యతను (Hegemony) స్థాపించుకొనుటకు పిమ్మట కృషిచేయుటవలన తదితర సగర ప్రభుత్వములకును, ఏధెన్నుకునూ క్రీ పూ ౪3౧-౪౯౪ లో జరిగిన పిలపోనిషియన్ యుద్ధపు దెబ్బనుండి కోలుకొనలేక పోయినది.

పై యంశములనుబట్టి రాజ్యాంగ పరిణామములో యేధెన్ను ప్రజాస్వామ్యమునకు ముందు స్థానములేదని తెలియ గలిగి తన నెదుర్కొనిన నూతన పరిస్థితులను, సమస్యలను చాటగల శక్తి గూఢబస్తీరాజ్య విధానమునకు లేకపోయినది. అందుచే అంతటితో తాను ప్రళయమును పొందినప్పటికిని క్రీ పి సుమారు ౧70౦ సంవత్సరముల పిమ్మటతిరిగి యూరపు

1 చూ ఈ సమ్మేళన ఫలితముగా అంతర్జాతీయ ధర్మశాస్త్రము కొంత యేర్పడుట (International Law) దీనినిబట్టి యీ సమ్మేళన లోని రాష్ట్ర పౌరులమధ్య తీర్పులుకూడ జరుగుచుండెను

ఖండములో ఒకయలు దేరిన “సై నాన్న కాలములో ప్రాచీనమువైపు దృష్టిమఱియై యూరపుఖండి ప్రజలకు, ప్రజాస్వామ్య భావముల చుద్దీపనజేసిన దీపశిఖగా శోభిల్లినది.

ఈజపు, సుమేరు చైనా, ఉత్తరహిందుస్తానము— యీ ప్రాచీన దేశములలోగూడ, గ్రీకు ఆర్యులవలెనే (గ్రీకులకు పూర్వమే)—నగర రాజ్యవిధానము రాష్ట్రప్రజాస్వామ్యవిధానముతో ప్రభుత్వములు బయలుదేరెను. ఇవి పరిణామముతో రాజస్వామ్యములైనవి. కాని, గ్రీకురాష్ట్రములు తుదివరకును ప్రజారాష్ట్రములుగానే యుండి నిర్ణయించినవి యిండులకు కారణము యీనగరరాష్ట్రములు “దీపము”లుగా నుండుట, పర్వతములు మొదలైన స్వాభావికపు సరిహద్దులు రాష్ట్రముల మధ్యనుండుట, అని వెల్లుపండితుని అభిప్రాయము. రాష్ట్రమునకును, రాష్ట్రమునకును మధ్యగల సముద్రములు—దేశమంతయు యేకప్రభుత్వముక్రిందిగ వచ్చుట కవరోధములు

ఈ గ్రీకులబుద్ధి వైభవమును రాచకీయరంగములో ప్రదర్శించిన తత్వవేత్తలలో క్లెటో, అరిస్టాటల్ అనువారలు ముఖ్యులు. క్లెటోకు పూర్వమే యాయన గారువైన సోక్రటీసు జ్ఞానువు అప్పటి ప్రజలలో శివబోధవలన, నూతనభావోదయమునకు కారక డాయెను. జీవితవాస్థిరమనియు, ప్రతియంశమును తిర్కించిన పిమ్మటనే దానిని యంగీకరింపవలెననియు, ఆచారములన గాని, సంస్థలనుగాని మూఢముగా ననుసరించరాదనియు, యాయన వాదములలోని సారాంశము. అప్పటి

మూఢనమ్మకములు, ఆచారమును చలంపజేయుటకై నను, నుశరాం అంగీకరించని ఏదెచ్చ ప్రజలకు యాయన రాష్ట్ర ద్రోహిగ కన్పట్టెను “ఎనేటస్” (Anatys) అను పౌరుని పుత్రుడు సోక్రెటీసునకు శిష్యుడై యాయన బోధనల వాసనే, క్రాగుబోతుగా పరిణమించెనను నెవమున యీసోక్రెటీసును, యీభావస్వాతింత్యజ్యోతిని, అప్పటి ప్రజాప్రభుత్వమువారే ద్రోహిగా నిర్ణయించి విషపానము నిచ్చి ప్రాణములదీసిరి. (క్రీ. పూ. 399).

స్లేటా — ఈయన శిష్యుని స్లేటో (B C 427) లో జన్మించెను ఈయన గొప్ప జిజ్ఞాసువు మానవుని సర్వతో ముఖజీవితమును గూర్చి యాయన తర్కించెను. స్వామ్యవాద ముకూడ ఈయన జిజ్ఞాసాసారాంశములలో లేకపోలేదు అప్పటికే ఏదెచ్చ ప్రజాస్వామ్యసతనము, గ్రీకు దేశములోని అంతః కలహములు, చూచినవాడగుటవలన ప్రజాసామాన్యమే రాజ్య ముచేయు విధానము, అధిమతిరగతిలోని దని తెలిపినాడు. మానవాత్మ, విజ్ఞానము, పౌరుషము (పురుషకారకమును గూర్చి ప్రేరేపించుశక్తి) ఇంద్రియచాపల్యత — వీనితో కూడు కొనియుండుననియు, యీవిజ్ఞానము పౌరుషముపై నను, ఇంద్రియములపై నను యాజమాన్యము వహించివచ్చును, యెటుల మానవునకు శాంతి సౌఖ్యములు చేకూరుచున్నవో, అటులే విజ్ఞానము పాలకులుగాను, పౌరుషవంతులు రక్షకులుగా నుండు నట్టయు, ద్రవ్యోత్పత్తి కారకులును, కాయకష్టము చేయువా

రును పై రెండుశరగతులవారికి లోబడి అరుకూలురుగ నుండు నప్పుడే, రాష్ట్రము సామ్యావస్థలో నుండుననియు, ప్రభుత్వ మనునది వ్యక్తియొక్క ఆత్మత్వగుర్వభావముయొక్క వికాస స్థలముగా నిండవలెననియు, సుఖము మానసికతత్వమును సుగుణదుర్గుణమును, వాచిప్రభుత్వములో ప్రతిఫలించుననియు, యాయన ఆదర్శములు, సిద్ధాంతములు యూరపుఖండవా నుల ఆదర్శములు చరిత్ర గూఢీచకంటె వెనుకకు పోనందున, ఈయన ఆదర్శజగత్తులో వారికి బ్రహ్మగా భాసించుచు న్నాడు ¹ ఈయన తన “రివ్యూ” అను గ్రంథములో తన ఆదర్శనీయమానవసంఘము యెటులుండవలెనో చర్చించెను.

ఆర్టికల్ ౩౫-౩౭ స్లేట్ యంత్రఆదర్శవాదియో ఆకాలపుపరిస్థితులనుబట్టియాయన, అంతయధార్థానుభవవాది. వాస్తవజగత్తుయొక్క సిద్ధాంత నిబట్టి సంఘము నడుపవలెనని యీ

- 1 కాని యంతకంటెగా అనాదియైన పురుషసూక్తములోని “బ్రాహ్మణోన్యముఖమాసీత్ | బాహురాజన్యః కృతః | ఊమాతదస్యపిత్వైశ్యః | అదభ్యగం మాత్రోజాయత” ఇత్యాదిభాగములు సైన్యముచే యిచ్చుచున్నది కాని స్లేట్ నూచనలో ధ్వనించుచున్న వీరిమధ్యగల ఎక్కువతక్కువ భావాలను పురుషసూక్తం లోని ఉపమానము సమన్వయించినది కేవలము యీ విరాట్టు పురుషునకు, వృధగర్మములకును అవయవా అవయవములగుటచే పురుషులను సమానప్రయోజనములు వర్ణభేదములకు నూనించుట కవకాశము గల్గించినది

యాన యాశయము. మనష్యునకు రాచకీయజీవనమనునది (అనగా రాచకీయపరమైన సంఘముగా మేళనమగుట) స్వతస్సిద్ధమైన ధర్మము. ఈయనదృష్టిలో క్లెటోయొక్క ఆదర్శ నీయమైన ప్రభుత్వము అసంభవము ఇక ప్రజలందఱును రాజ్యముచేయుట ప్రమాదకరము. సామాజికజీవనమనునది మానవునకు స్వతస్సిద్ధధర్మమే కాక ప్రభుత్వమనునది లేనిదే మానవునకు భద్రతలేదు, ప్రభుత్వప్రజలకు అవినాభావసంబంధము. దానివలన ఫలితము ప్రజలకు భద్రత. అందుచే ప్రజాక్షేమమునకు ఏవిధము యెప్పుడు లోడ్చుదునో అదియే శ్రేష్ఠము. రాజస్వామ్యము (Monarchy), ప్రముఖస్వామ్యము (Aristocracy) ప్రజాస్వామ్యము (Democracy) అను మూడు పద్ధతులు, ఒకదాని వెంటడి ఒకటి (ఒకటివడి పోయి) వెనుక నెట్టియొకిటి వచ్చుట, అది కొంతకాలము సత్యముగా నడచి పిమ్మట అప్రభంశరూపముగా మారుట) చక్రములై అవియులోనికి వచ్చుచు, పోవుచుండుట రాచకీయ జగత్తులో స్వాభావికమని యాయన తిలకింపు. రాజుల ప్రభుత్వము క్రమేణా నిరంకుశత్వము (Tyranny) లోనికి దిగును. వెంటనే కొందఱు ప్రముఖులు బయలుదేరి రాజప్రభుత్వము నణచివేది ఈమగేరాజ్యాధిపతులగుదురు. పిమ్మట అధికారిమత్తత వీరిలో ప్రవేశించి, ఈ ప్రముఖప్రభుత్వము (Aristocracy) అధర్మ, దౌర్జన్యయుతమగును, (Oligarchy). వెంటనే ప్రజలందఱు యీ విధానముపై తిరుగుబాటుచేసి ప్రజాస్వామ్య

మును స్థాపించెదట. ¹ ఈ ప్రజల రాజ్యము ఏ యాచారమునకు తగుకట్టుబట్టు లేదనుచున్నది. అట్టియులే గుంపుల రాజ్యమున (Mobocracy) మాడుకొనగలడు. ప్రజలకు ప్రజేషునియై తమలోనుండి ప్రభుత్వమును నిర్వహించుట వలన రాజస్వామ్యము కైవసమై యున్నది. అట్టి రాజస్వామ్యము ప్రజలముగా మారవలసి యిప్పుడు గల కష్టముగాని ప్రజలకును చిన్న చిన్న అంశములందు యీ విధానముల క్రమము లేక అసౌకర్యములు కలుగుచున్నవి. గతత్వకేతలు బిష్టురు. ఇంగ్లీషులు రాజస్వామ్యములో నుండియే, ప్రజాస్వామ్యము నుచ్చిసాదు. ఇంగ్లీషులో రాజస్వామ్యముండగనే ప్రమాఖస్వామ్యమును, పిమ్మట లోన్దానే ప్రజాస్వామ్యమును నచ్చిపివి. అందుచే నీ విధానములలో లోనము, రెండివవిధానముయొక్క జడయగు నద్దాన నగు ప్రవృత్తిలేదు. ఫ్రాన్సులో మొదటిసారి యెల్ల రాజస్వామ్య

- 1 ప్రజాస్వామ్యము అనుకట్టు యీ విధానములో ప్రయోగించినపుడు ప్రస్తుతప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతముల అనుభవమున బట్టి మనమూహించరాదు మూఢవిశ్వాసములలోగాని, వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యముల నణచుటలోగాని, పరసహనాభావములోగాని కౌరత్వములోగాని, అప్పటి ఏదెన్ను, స్పార్థలున్న పిమ్మట కార్తీక్ష, రోమక ప్రజాస్వామ్యములని చెప్పబడిన రాజ్యములను అప్పటిరాజ, ప్రమాఖ, స్వామ్యములకు ఎంతమాత్రము తీసిపోవు.

ముందు రెండు వస్తువులకాక కూడవపద్ధతియైన ప్రజాస్వామ్యము చిన్న స్థాయిలలో ప్రజాస్వామ్యవిధానమున విసిగిపోయి పట్టె తిరుగుబాటు చేయుచున్న సాంఘికవాదాల కూడ జన్యమైయున్నవి. ఇందులలో—అని తెలిపి అరిస్టోటిల్ సిద్ధాంతమును, ఎస్కొమున్నగు ప్రార్థనకీయులు ఖండించుచున్నారు. అని అరిస్టోటిల్ సిద్ధాంతముయొక్క శబ్దములనుబట్టిగాక, దీనినిబట్టి యోచించిన వచనములకు కూడ యీ ప్రతిపక్షము అదరగ్రాసముననేమో ప్రజాస్వామ్యమునకో కూడ గాఢాధి కారులు ఎదురుదేరుచున్నారేను, గొప్పపరిణామము జీవించియు రిసచో నైన ప్రార్థనకీయును బొప్పి పెరియొకసారి తిర్చించుకొనునెమో.

ఈ అరిస్టోటిల్, అలెగ్జాండరు క్రవర్తియొక్క విశ్వాసముపై యుండెను అలెగ్జాండరు చక్రవర్తియొక్క అభ్యుదయమే గ్రీకు దేశముయొక్క స్వాతంత్ర్యముని యాయన చాటుచుండెను.

1 మా.—పెసిడెంటు విల్సన్ గారి “రాష్ట్రము” (State)

మునకి తొలుత ప్రకటించినదని పాశ్చాత్యగుతుడు గవి ప్రజాస్వామ్యమును సర్వోపనామములముగా ప్రకటించి కృత్రిమముగాను చూపుచున్నట్లు ప్రపంచమునకు భావములు యొక్క ప్రకటనలలోనినుండి పాశ్చాత్య పండితుల మతిమును (Medieval period) జ్ఞానముల వహిద్ద) యును నొకటి నాగరికతా రుచు

1. "ప్రపంచవికృతభావమును "అహం, విశ్వం భువనమహ్యం వాం" "అత్మవత్సర్వభూతాని" అను సర్వవిశ్వమును ఏకాత్మలో చూపబడుచున్నట్లు ఉపనిషత్తులు భారత దేశమున యూరప్రఖండి నాగరికతకు పూర్వము అత్రిచిన కాలములోనే ఉద్భవించుచుండెనని పాశ్చాత్యపండితులు ఆ గ్రంథముననున్నది ఇక రాజకీయము విశ్వమునని తను ఉద్భవించినది ఏకాత్మ క్రిందికాల్చి విశ్వమునై రకు కాంతిసౌఖ్యము చెప్పు మహద్భక్తియను పొందవలెనని యే "విశ్వజిత" అను యోగము గాజలరు వేదములలో విధించబడుచున్నది రఘువంశరాజు ఇష్టమునను నమద్ర గుప్తుడు, అశోకుడు వ న్నగు చక్రవర్తులు యాభిషేకముతోనే లోకవిజయమునకు గంగరి అయితే వారిజయములు భారత దేశపు సరిహద్దులను దాటి, లేవనియు, లోముచుచక్రవర్తుల విజయములు పెరి యో, ఈజపు, శక్తిమును ఇంగ్లండు మున్నగు దేశములవఱకును వ్యాపించెను గాన ప్రపంచ వికృతభావము వీరి విధానములోనే గోచరించుచున్నదని పూర్వపక్షము ఈపూర్వ పక్షము న్యాయమైనది కాదనియు, ఆశయములు, యెంత పెద్ద వియైనను, వ్యక్తియొక్క జీవితము పరిమితమైనది గావున నీజరు

రోమకరాజ్యాంగము క్రైస్తవమున పూర్వము

గిరింను 1. రోములో పూర్వపు రాష్ట్రమున నొక మంత్రముం
దినది రాజ్యాంగవిధానమున నొకటిగా నున్న రాజ్యాంగములు
(1) ఎల్లప్పుడు సాతీనానియనునట్టియుత్తములు
నొకరు తొలగించుట కధికారముగల రాజ్యాధిపతులైన
రాజ్యమున జుదొస్తోగీ కులము (రాజ్యమున నొకటిగా నున్న
రాజ్యముల పరిపాలన) (2) రాజ్యమున నొకటిగా నున్న
రాజ్యముల (రాజ్యముల పరిపాలన) (3) రాజ్యముల పరిపాలన
యు, భూవనముల పరిపాలనయు ఏకమగు రాజ్యముయొక్క
సభ. ఈ మూడురకముల అధికారములలో క్రైస్తవ ప్రభు
త్వవిధానములముగా రాజ్యాంగము, రాజ్యమున నొకటిగా నున్న
రాజ్యముల పరిపాలనముల మూడిని రాజ్యముల పరిపాలన
యొక్క రాజ్యముల పరిపాలన ఈ పద్ధతిలో క్రైస్తవ రాజ్యము
క్రైస్తవ రాజ్యముల పరిపాలన సభ రాజ్యముల పరిపాలన.

చక్రవర్తి విజయములు అప్పటియూర క్షింపము నిషియా,
అప్రికాలలో కొలదిభాగము మాత్రము రాజ్యములకు పోయె
ననియు, అటులనే పెద్దవైశాల్యముగల రాజ్యములలోని
రాజ్యములను సరిహద్దురాజ్యములను జూరుం బసరికె సముద్ర
గుప్తునికై సరిపోయెననియు, రాజ్య భూవిస్తరితమొలిచినప్పుడు
రోమునుచక్రవర్తి సామ్రాజ్యవిస్తీర్ణమునకు భారత రాజ్యముల
సామ్రాజ్యవిస్తీర్ణమునకు మాత్రము తీసివోదనియు పరిపాలనము
రసముగారు తెలుపుచున్నారు ఇది రాజ్యముల పరిపాలన
దృష్టిని విశాలపరచుటకు తోడ్పడునని నమ్మెదము.

పౌరస్వము ఇక్కడకూడ బాసనలకులేదు ఇంతేకాని యి
 రోమున లోక ప్రతిమియే నా 'స్టేబిలియను' అను రెండవతెగ
 లుండెను. పౌరస్వము ప్రిటమియన్ తెగవలకేగని స్టేబ
 యులకు ముగిసిన కలగడెను. స్టేబిలియనులు ముగిసిన
 లక్ష పౌరాడబ్బు చినది క్రొంతకాలమునకు తమవైర
 రాప్రహేళికా క్రీడలు గలది అట్లయినచేసికొనుటకు
 గాని ప్రిటమియనులు స్టేబిలియనుల నుండిన ప్రతినీతినిచ్చి
 యాగ్రహార్థము వారినిగూర్చి నున్నది
 పిమ్మట ప్రవహించి క్రొంతకాలమునకు గలది
 లోన నుండినది బయటకు వచ్చి యి
 కలగడెను. ఈ కలగడెను ముగిసిన
 ప్రభుత్వమును నడుపుచు నాకనడ ఫలము భూ
 స్వాముల, పద్యధికుల ప్రభుత్వమును వశపఱచుకొనజొ
 చ్చిరి. తమ శత్రుగాప్రవహించు గుర్చుగాని, జ్ఞానలగూర్చ
 గాని క్రొత్తమును వెల్లడించుటయే యుత్తిహవారున, ధర్మ
 ముగా నెంచుడుచుండెను ఇంచుమించు రాజ్యాధికారమం
 తయు సెనేటుసభ్యులైన ధనపద్యపఠులద. తమ దారికడ్డు
 న్నారని తలచినచో ప్రజాసహస్రములనైనను బలియిచ్చెదరు
 వీరు. ఈ సెనేటుసభలో తమవ్యతిరేక దేశముల వారిపేరు
 చెప్పి యెన్నిలక్షలనైనను నిర్దేశముగా సైన్యాధిపతులు నలు
 కవచ్చును. క్రొత్తము, వాత్యయనిన అప్పటిరోమనులకు
 యేవగింపలేదు. అందులకే అప్పటిరోమను రాజ్యవిస్తీర్ణము

[illegible]

రోమును సామ్రాజ్యము, మానవరాచక్రియ జీవితపరిణామము లో—ముఖ్యముగా ప్రజాస్వామ్యవిధానపరముగా—అనిని ఘన స్థానము పొందినను (రాజ్యవిస్తీర్ణము హెచ్చినకొలదియు) దానికి కారకులైన కాన్పుయొక్క నిరంకుశపు విధానము లోనికి దిగెను. పిమ్మట యీ కాన్పులులే చక్రవర్తులగుటవలన, యిది రాజ్యాధ్యక్షముగా పనిమై పోయినది. ౧౨ మైళ్లు వైశాల్యముగల రోమునగర స్వాధ్యక్షుతో ప్రారంభించి క్రమేణ తలలెత్తిన యీ ప్రజాస్వామ్యాంకురములు క్రమముగ దేశమును సతపటచుకొనిన రాజస్వామ్యనిరంకుశ త్వముక్రమే నశించినవి క్రీ. శ. (౭౩) నగరములోని కాన్పులు అయిన, జ్యూలియస్ సీజరు విజేతతో యీ ప్రజాస్వామ్యవతనము ప్రారంభమయ్యెను. జ్యూలియస్ సీజరు అఖండముగా రోమును సామ్రాజ్యమును విస్తరింపజేసి, విజయనేనతో రోమునగరమును ప్రవేశించి పై న తనగుత్తుడైన మార్కు ఆంటోనీ—తనశిరస్సుపైన పెట్టబోయిన సార్వభౌమచిహ్నమైన కిరీటమును, చక్రవర్తియైనను పాబడని ప్రజల యేవగింపుచూచి తిరస్కరించెనుగాని లేకమొడల దానిని ఆయన పదిలపఱచుకొనువాడే. తాను దేవుడనని, తానుజీవించియుండగానే తన విగ్రహమునకు పూజాపునస్కారములు చేయించెను యీ యన !

తాము జయించిన రాష్ట్రములయొక్క స్థానికాధిపానమును నాశనముచేయుట, మిశ్రభేదతంత్రమును ప్రయోగిం

మటకూడ యీ సామ్రాజ్యలక్షణములు తాము జయించిన దేశములనానికి ప్రభుత్వములో స్థాపనమువలెనన్న యావత్తు యూరప్ ఖండమునకు ప్రాకింగ్మెన యీ రోము సామ్రాజ్యమునందు ప్రాతినిధ్యవిధాన (Representative Government) ము నంగీకరించవలసియుండెను. అందులకీ విధానము ఉన్నదొనలేదు అందుచే ఉద్ధాంతములో రోమక రాజ్యాధికారిమునకు, ప్రజలే మూలమని, ప్రజాస్వామ్య పతనాంతరపు విజగీషులైన చక్రవర్తుల సాలనములో కూడ నంగీకరింపబడుచుండినను (Institutes and Digest of Emperor Justinian A D 529-534) ఆచరణలో నిరంకుశవ్యక్తిపాలన క్రిందనే యిది పతనమయ్యెను ఒక్క రోమునగరముతోను (క్రీ. పూ 273) నగరప్రజాస్వామ్యముతోను ప్రారంభించిన, ఈ ప్రజాస్వామ్యవిధానము క్రమముగా సామ్రాజ్యరూపకముగా, అప్పటి ప్రపంచజ్ఞానమునుబట్టి, బ్రహ్మాండసామ్రాజ్యముగా మారి క్రమశఃపూర్వ రాజస్వామ్య యుతిమైన నిరంకుశప్రభుత్వముగా మార్చిన కాని పరిపూర్ణ నిరంకుశపువిధానముతో యింగ్లండులో ప్రారంభించిన చిన్న ఆంగ్లోశాస్త్రము రాజస్వామ్యములు క్రమముగా బ్రిటిషురాజస్వామ్యముగా మారి నేడు ప్రపంచములోని సర్వరాజ్యములను మించిన సామ్రాజ్యముగ నిస్తరించుటయు, తుదకు తానును, తనక్రింది దేశములును — భారత దేశముతప్ప—ప్రజాస్వామ్యము

లుగ పరిణమించుటయు, పై రీతికి తలక్రిందులుగ నన్ను దేశ కాలపరిస్థితులభేదమే యిందులకు కారణము.

జ్యూలియస్ సీజరుతో తలయెత్తిన యీ రాజస్వామ్య విధానము పిమ్మటవచ్చిన క్రైస్తవమతమునాటికి సంపూర్ణమై పరిపేనువందల సంవత్సరములు క్రైస్తవమతవీరముయొక్క “మద్దతు”తో యూరప్ ఖండములో విహరించెను. ఈ రాజస్వామ్యములో అనేకమంది చక్రవర్తులు ప్రజాసంజ్ఞకముగా ధర్మపాలనజేసిరి. క్రీ. శ. 3 న శతాబ్దములో రోమును సామ్రాజ్యము రెండుగా చీలిపోయెను. తూర్పుభాగము బైజెంటైన్ (Byzantine) సామ్రాజ్యమనుపేరుతో నుండెను. పడమర భాగము ట్యూటనులదాడికి వశమగుచు క్రీ. శ. ౪౦౦ సం॥రమున ఆల్రిక్కు అను (Alric) గాథనాయకుడు రోమునగరమును వశపఱచుకొనెను.

కాన్స్టెంటైన్ రాజు దీనిముఖ్యస్థానమును రోమునుండి “కాన్స్టాంటినోపిలు”కు మార్చెను. ఈ రాజస్వామ్యములో రోమును సామ్రాజ్యము నామమాత్రముగా నుండెను. కాని “చారల్ మార్గ్నీ” (క్రీ. శ. ౮౦౦) కాలములో ఇది “పవిత్రరోమును సామ్రాజ్య”మను (Holy Roman Empire) పేరుతో తిరిగి కొంచెము ఔన్నత్యములోనికి వచ్చెను. పిమ్మట క్రమముగా దక్షిణభాగమంతయు అరబ్బులకు, మహమ్మదీ

యుల దాడికిలోపై కాన్స్టాంటినోపిలునకు వారివశమయ్యెను
(క్రీ. పి. ౧౪౫౩),

ఈ ప్రాచీన రోమక ప్రజాస్వామ్యముకూడ నేడు ప్రజా
స్వామ్యమున మనము పిలుచు విధానముతోనైనను పోల్చు
దగినది కాదు. పై యుద్ధముల బుజుభుతములను అదు
లకే యా ప్రాచీన ప్రజాస్వామ్యము వెల్లువెత్తుచు నున్న
ప్రజాస్వామ్యముయొక్క ప్రాప్తిరూపము—భయమునకును
ప్రాకృతిరూపము (Neanderthalic Variety of
Modern Democracies) అని తేలిపినది నన్యముగా
నున్నది. కాని నవీనప్రజాస్వామ్యములనుండి యెంతవఱకు
అప్రాకృతిరూపములోకూడ తెల్పుట—బెగ్గార్డుమావంటివారి
జిజ్ఞాసాపథంలో కష్టముగానే యున్నది.

క్రైస్తవమతము - ట్యూటనులు - తత్ఫలితముగా రాజ్యాంగభావములో గల్గినమార్పులు

ఇంగ్లండ్ లో క్రీస్తువుట్టుట , ఆ మత మతప్రచారము , ఆ
యనున రోమను న్యాయాధిపతి అప్పటి నిబంధనలప్రకారము
సిలువవేసి దేహనిముక్తుని జేయుట జరిగెడిది. మూఢాచార
ములు, జీవహింస, బహుదేవతా రాధనము మున్నగు అజ్ఞాన
మునకు లోబడి తపించుచున్న యూరపుఖండవాసులకు యే
కేశ్వరోపాసనయు, సత్యప్రేమపై ఆధారపడినభక్తి యొగ
ముతో కూడిన క్రైస్తవమతము శగణ్యమయినది ఈ మత
ము క్రీ. శ. ౪ వ శతాబ్దమునుండి యూరపులో బాగుగా
ప్రచారములోనికి వచ్చుచుండెను. క్రైస్తవమతము మూఢ
విశ్వాసముల పోనాడినది మాన సోదరత్వమును విరూపించి
యూరపుఖండమును సంసారత్యాగముచేసి క్రైస్తవ
సిద్ధాంతానుసారము త్యాగిజవనము చేయగలచినవారి ఆశ్రమ
ములుకూడ ఆకాలమున (Monasteries) బైలుదేరెను.
వ్యక్తికిని, మతమునకును, రాచకీమజీవనమునకును గల సం
బంధమును రోమకవిధానము కంటెనుకూడ స్పష్టముగా విడదీసి
నది ఇది. క్రీస్తుశకములో, మతపీఠము వేఱు, రాజపీఠము వేఱు.
పీఠాధిపతి ఆజ్ఞలకున్న, ప్రజలభౌతిక కాయముపైన మాత్రము

అధికారముగల రాజుల జ్ఞానము సంబంధములేగు పైగా రాజులుకూడ దీనిని శాసనావహించవలెను. ఇంతటినుండియే మనకు పెరితో ప్రజాభివృద్ధికి న్యవహరింపగల పుణ్యము యే ఛక్రకాధిపత్యము యీన రోము చక్రవర్తికి ది ఐక్యమైన యాచార్యులు పుణ్యముగా గావకీరముగా చిన్న చిన్న రాజన్వాహులకి నుచిలిపించుచు, యిందున నర్వకై సమ జగద్గురులై “హవు” యొక్క మతాధిపతియై క్రింద అయిక్యమయ్యెను. ఈ హవు, హునానాజ్య కేంద్రమైన రోమునగరమయిన చరిత్రాత్మకమైన ఆర్య గాత్ర క్తిని కనిపెట్టయే నగరు నగరమును అనుమతముగా అగ్రవీరముగా నిగ్రహించియుండిరి. ఇంతటినుండి (క్రీ.శ.) ఇంచుమించు ౧౬ వ శతాబ్దము వఱకును ప్రచీనగ్రామము, రోమునవిధానములలోని ప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతములకూడ అట్లడగునను పోయినవి. ఈ కాలములో గల విజ్ఞానము పరిశోధనను, యేవియున్నను అవి మనకు పునరావేశము క్రింద మరల విశ్వాసములకు లోబడి జరుగవలసినవే. పైగా రాజులకును, మతగురువులకును యీ కాలములో పొందుకుదురుట కలిగినది. ప్రజల ఆనుష్ఠానమునకు మతగురువులున్ను, ఐహికమునకు రాజులున్ను నియంతలనియును, వీరిరువురకును యిట్టి అధికారము పరమేశ్వరదత్తమనియు, సిద్ధాంతములు బయలుదేరినవి. ఇట్టి సమీక్షలోనే ౧౬ వ శతాబ్దమువఱకును అనగా ౧౫౦౦ నాటి దీర్ఘ కాలమున యూరపుఖండములోని ప్రజాభి,

అందుకొకటి, గుం, ప్రముఖస్వామ్యములనియు విగ్రహకవు
విగ్రహములకై పవకిమునుట శక్తినివలె ఈ స్థూపకాల
ముగింపున గ్రహించి, నామకప్రాసాదమృతభక్తితలు, ప్రజల
స్వప్నావస్థలో కూడ తలపునకు వాలేను.

ప్రజాస్వామ్యచక్రంలో యూరపుఖండమునకే గాక ప్రపంచమునకంతటకు యించుమించుగా నిది సుషుప్త్యవస్థ, (Darker Age). ఏలననగా భౌతికంగా, ప్రజాస్వామ్యములు కూడ గూఢకాలములో హిందూ, మహమ్మదీయసామ్రాజ్యములకు లోబడి యొసఁగు. ఇటులే చైనాకూడ పూర్ణముగా దేశీయ, విదేశీయ (మంచూచక్రవర్తులు) చక్రవర్తుల వశమయ్యెను.

అనుశైవైన శైవపండిత రాజ్యాధికారము దైవ
 నత్తము (Devine right of Kings) ను విషయములో
 భాగ్యదృక్పథమునకును యూహాభిప్రాయమునకును భేద
 ముకలదు. “నావిష్ణుః పృథివీపతిః” అనగా రాజు విష్ణువంశ
 సంభూతుడను నామములోకూడ రాజ్యాధికారము మాత్రము
 ప్రజలచే నివ్వబడినట్లు రాజునకు ప్రజాభాద్యత యుంకినట్లును,
 ఋగ్వేదమహాభారత శాంతిపర్వము, బుద్ధసాంప్రదాయము,
 శుక్రసీతి మున్నగువాటివలన తెలియుచున్నది. మరియు గీత
 లలోని “యద్యత్ విభూతి మత్సత్త్వం” అను శ్లోకమును
 బట్టి కూడ విష్ణువంశాసంభూతత్వము నిర్ణయించవలసి
 యున్నది. అనగా రేవటి భారతప్రజాస్వామ్యపు అభ్యుత్థాని

కూడ యోగ్యంగా స్వధర్మము నెఱవేర్చునంతవఱకు ఓర్పు
వంశానంధూతుడగు ఒక భారతసాంప్రదాయములో స్థాన
మున్నది. పాలనాధికారియు భగవద్దత్తమని పాశ్చాత్య
మతము, వ్యక్తి భగవంశాంభూతుడైనను పాలనాధికా
రము ప్రజలనుండినే రాజు పొందవలెనని భారతగృహ్యే.
ఈ రెండవగృహ్యేమే విశాలమైనది. “రాజు” అని అది అది
కంటేయు ఒక ఉద్యోగధర్మము, అంతేకాని ఒక వ్యక్తిగతము
కాదు. అను అంశము యిదివఱకే విశదీకరింపబడినది.¹

- 1 భారత సాంప్రదాయములోని “రాజు” “రాజధర్మము” అను
నది ఆయాకాలములలో యెట్టి అర్థము కలిగి (హోదాతో)
ప్రవర్తించినదియు యిచ్చట తెలుపుట యుక్తము కేదములలో
“రాజు అను పదవి” ప్రజాసమ్మతిపై యేర్పడినట్లు స్పష్టము
కనె కన్పించుచున్నది ఈసంస్థకు దైవనిర్మాణము (Divine
origin) కూడ మూలముగా మరికొన్ని స్థలములలో కనుపించు
చున్నది పిమ్మట యీ రాజత్వము నైతిక నీధాంతముపై పోషిం
పబడినట్లు కనుపించుచున్నది. ప్రజలకు రక్షణకొవలెననిన రాజు

ట్యూటను సభ్యత

కైస్తవమతోదియమునకు పిమ్మట నేట జర్మనీ ఉత్తర భాగమునుండి వచ్చి, ట్యూటను చాతులవారి (ప్రొ. బార్బేరియనులనుకూడ) లిగించి దానికి రోనుకసామ్రాజ్యము — యూరిపిఖండస్థరోమను సామ్రాజ్యము — ఒలి

అనే ఒకపీఠము ఆవసరమని యిందలి (ఈ నైతికవాదుల) భావము

ధర్మసూత్రకాలము నాటికి యీ రాజధర్మము “ప్రజలవద్ద పుచ్చుకొనే పన్ను అను దానికి ప్రతిఫలముగా రక్షణఅనే ధర్మమువెనే ఉద్యోగము” అనే భావములోనికి బాగుగా దిగినది. అనగా ప్రతిఫల యుక్తమయిన — న్యాయశాస్త్ర దృష్టి (Legal contract) (రాజ ప్రజలమధ్య) యేర్పాటుగా యిది అన్వయించుచున్నది

బౌద్ధసాంప్రదాయము లో దైవనిర్మాణ సిద్ధాంత మంతరించి నది “గణదాసు” “మహాజనసమ్మతుఁడు” అను విశేషణములతో యీ రాజసంస్థ కేవల ప్రజాసమ్మతిపైన నిలిచినదిగా కనుపించుచున్నది అనగా నైతిక (Moral) న్యాయశాస్త్ర (Legal) సంబంధమునే బౌద్ధమతము ఒప్పుచున్నది

మహాభారత మత ప్రకారము దైవనిర్మాణ సిద్ధాంతము అంగీకరింపబడినను ఆయోగ్యుడయిన రాజు, దైవనిర్మితుఁడను సిద్ధాంతములోనికి రాజాలదనియు, అట్టి వాని పదమృతుని

యైనది. రోమనులకును వీరికిని జటిగిన యుద్ధములు మున్నగు విచరములు గుక్కడ తెలుపనవసరములేదు. గ్రీకు నభ్యుత్థాలో కంటె రోమనభ్యుత్థాలో వ్యక్తికి కొంచెము

వెయుట రాజధర్మముగా విశదీకరింపబడినది మఱియు పైధర్మముల కాలమునాటి “శన్ను పుచ్చుకొనునందులకు రక్షణ చేయవలె” నను సిద్ధాంతమును బలపఱచబడినది

ఇక అర్థశాస్త్ర వాదమని యిందునుగూర్చి మఱియొక కమతము కనుగొనుచున్నది ఈ అర్థశాస్త్రము చాణక్యనితో బయలుదేరిన దనుకొనుట పొరబాటు చాణక్యుడే తనకు పూర్వము ప్రాచీనకాలమునుండియు యీ శాస్త్రము ప్రవర్తిల్లి యుండెనని తెలిపి దాని సాంప్రదాయ కర్తలను పేర్కొని యున్నాడు ఇంతేకాక వీనికి సంబంధించిన దండనీతి మున్న గు వి స్మృష్టాని నే పుట్టినట్లును వరుణుడు మున్నగువారు అర్థ శాస్త్రప్రవర్తలలో నుండినట్లుల తెలుపుటకూడ దీని ప్రాచీ నత్వము గోచరించుచున్నది అర్థమనగా, ప్రజాజీవన పదార్థము దానిసంపాదన, దానిరక్షణను తెలుపునది, అర్థశాస్త్రము ఇది రూఢార్థములో రాజ్యసంపాదన, దానిరక్షణను గూర్చి తెలుపు శాస్త్రముగా వ్యవహరింపబడుచున్నది (చూ శామశాస్త్రీగారి చాణక్య అర్థశాస్త్రము) వేదములలో రాజధర్మము నైతిక జీవనములో ఒకభాగముగా నుండినందున యీ అర్థశాస్త్రము నకును, దానివిషయమయిన రాజధర్మమునకును ప్రత్యేకత కను గించు క్రమేణ అనగా చారిత్రక పరిస్థితుల ననుసరించి, మతము, నైతికములనువదలి రాజు, రాజధర్మము అను సంస్థలను గూర్చి స్వతంత్రమైన సిద్ధాంతమును చేయవలసిన కాలము వచ్చినది అట్టి కాలములో ప్రాముఖ్యత గాంచినది అర్థ

ప్రాముఖ్యతవచ్చినది. కాని ట్యూటనుజాతి, వ్యక్తిగతభవ్యతయే ప్రధానముగా గలదనుటవలన యిక్కడ వ్యక్తి వికాసము మోచినది. రోమనువీరుడు రాష్ట్రముకొఱకే పోరాడగలడు. కాని ఒక వ్యక్తి నాయకత్వమాతనికి ఉద్దీపకము కాదు.

కాస్త్రము రాజ్యసంపాదన, రాజ్యరక్షణ అనే ఆరసిద్ధియే వీరియొక్క లక్ష్యమగుటచే, చరిత్రానుభవము, లోకదృష్టి కేవల రాచకీయసిద్ధాంతములే, వీరికి మార్గదర్శకములు అందుచే వీరు వేదప్రామాణ్యమునుకూడ పరిగణింపనిస్థితి సంభవించినది ఈ కాస్త్రవాదుల గుణదోషములను గూర్చి విమర్శించుట మన పనికాదు కాని మత నైతికములను చాటిన స్వతంత్రబుద్ధితో రాజ్యాంగమునుగూర్చి జిజ్ఞాసచేయవలెనను ప్రతిపాదన ప్రధ మతః చేసినదివీరు వీరిని పాశ్చాత్యపరిభాషలో “భౌతిక వాదు” అనికూడ పిలువవచ్చును ఈరీతిగనే రాజ్యాంగాలను గూర్చి స్వతంత్ర జిజ్ఞాసచేసిన ప్రాచీనగ్రీకు జిజ్ఞాసువులతో వీరికి కొంత పోలికగలదేమో. చాణక్య, కామండక, శుక్రలే మనకు గ్రంథకర్తృ రూపముగా నిలిచియున్న యీ వాదమువారు వీరు రాజధర్మముయొక్క “మూలము”ను గూర్చిగాక, రూప మునుగూర్చి జిజ్ఞాసచేసి వాస్తవపరిస్థితుల అనుభవముతో వారి కాలమునాటి రాజ్యాంగవిధానముయొక్క రూపమును రచించిరి వీరి మతప్రకారము రాజు అనునది వ్యక్తిపరముతాదు, ఏడు అంగములతో కూడిన ఒకసంస్థ ఈ యేడుఅంగములు “ఆవయవ, ఆవయవి” సంబంధముగలవి (చూ శుక్రసితి) రాజు అనునది యీ అంగసమిష్టిని తెలిపే సమూహాభివ్యక్తి (Theory of Co-ordination) యిది వీరిసిద్ధాంతము సభా యుతపరిపాలనమును, ప్రజాబాధ్యతను వీరు మరువలేదు వీరు

ట్యూటన స్వక్తి రాష్ట్రమున్నను, లేకపోయినను వ్యక్తి నాయకత్వమును ఆశ్రయించి, అతనికొఱకు నర్వస్వమునా అర్పించగలడు. అందుచే ట్యూటనులు ఒక సాంఘికకట్టు బాటునకు గాని, ప్రభుత్వమునకుగాని లొంగియుండజాలరు.

రాజ్యాధికారము రాజస్వామ్యమునందు కేంద్రీకరించి (centralised authority) ముండవలెనను వారైనను గణ స్వామ్యములను నిర్లక్ష్యము చేయలేదు అవిధానమునకూడ తమ కాన్త్రములలో గమనించిరి

౧౭౦౦ శతాబ్దమునాటికి యీ దేశముయొక్క రాచకీయముల ఫలితముగా యీవికాలభావములు, యీస్వతంత్రజిజ్ఞాసులపోయి “రాజు దైవాంశసంభూతుడ” నే యేక వాదము ప్రబలమైనదని “ఘోషాలు” గారి మతము. ఈ కాలములోకూడ “రాజశబ్దః ప్రజాపాలనాధికారధర్మః” అనే మిత్రమిత్ర భాష్యవాక్కులు రాజశబ్దము కేవల క్షత్రియపరము కాదనియు ఉద్యోగ పరమగునక క్షత్రియేతరులైనను ధర్మపరిపాలనము చేయు వారింకటికిని వర్తించునను మేధాతిథి వికాల నిర్వచనములు కూడ గలవు అయితే దీనికి పూర్వపక్షవాదులుకూడ గలరు

కాని (1) “రాజు” అనునది భగవన్నిర్మితమైన సంస్థ, (2) ఈ రాజులు భగవంతునకే బాధ్యులు (3) రాజును ప్రతిఘటించకుండుట, విధేయత గనపఱచుట, అనునవి దైవాదేశితమైన ధర్మములు, “అను పాశ్చాత్య సిద్ధాంతము (Divine right of Kings) నకును, ప్రభారత సిద్ధాంతమునకును యెచ్చటను పోలికయే గానరాదు” ఈవిషయమై మేము పైనగావించిన సిద్ధాంతమునకు పిమ్మట దొరికిన “ఘోషాలు” గారి “హిందూ రాచకీయ సిద్ధాంతము” అను గ్రంథములోని

ఈట్యూటనుజాతి తనయొక్క ఆదిమనివాసస్థానమైన “బ్లాకు ఫారెస్టు” న నున్న (ఉత్తరయూరప్ ఖండమున నున్నది) నాటి నుండియు వీరిలో స్థానికస్వవరిపాలన పద్ధతి యుండినది. అందుచే స్థానికముగ వ్యక్తినభ్యతను గౌరవించెడి స్వవరి

పైవాక్యములు తెలుపబడినవి ప్రజాక్షేమ విరోధియైన రాజు దైవాంశ సంభూతుడగు కాడనియు, ప్రతిఘటించదగిన వాడనియు రాజస్వామ్య వాదులైన శుక్ర (అట్టి రాజ్యమును వదలి పెట్టవలెను అని శుక్రసీతి) చాణక్యముకూడ అంగీకరించుచుండగా తక్కినవారిమాట చెప్పనవసరముండదు ఇందును గూర్చి మొదటి అధ్యాయములోకూడ చర్చింపబడినది అచ్చట తెలుపబడిన పౌరాణిక నిదగ్ధములే గాక “వేనుడు” అధర్మ పాలనము గావించినప్పుడు వానికి గలిగిన గతినిగూర్చి మహాభారతము తెలుపుచు అధర్మరాజు తిరస్కారమును భ్యవపఱచెను ప్రాచీన దృశ్యమును తెలుపుటకు యంతమాత్రము చాలును

చైనా సాంప్రదాయములో కన్ఫ్యూషియస్ సిద్ధాంతము “రాజు దైవనిర్మితుడ” నును మోటుసిద్ధాంతము “చక్రవర్తి, మంత్రులు ప్రజలు ఒడంబడిక నిబంధితులైన సన్నిహితులు” అనును అందుచే అచ్చట రాజసంస్థయొక్క మూలమును గూర్చి రెండువాదములు కొన్నించుచున్నవి కొని యీ పక్షములవారు గాని, మరియొక పక్షమువారైన న్యాయనిబంధనా పక్షమువారుగాని రాజసంస్థయొక్క మూలమెట్టిదెనను ప్రభుత్వమునకు ప్రజాక్షేమము అత్యమనియు, ప్రజాబాధ్యత వారి ధర్మమనియు అందఱును అంగీకరించుచున్నారు “రాజసంస్థయెటుల దైవనిర్మితమో, రాజు ప్రజాధర్మమును బాధ్యతను

పాలనా పద్ధతియు సమిష్టిగా ఒకనాయకుని అను యాయులై వానికొకట జీవించుటయు, ఈజాతియొక్క ముఖ్యలక్షణములు. అందులకే “పార్లమెంటరీ రాజ్యాంగముయొక్క తొలిమొలకలు జర్మను అరణ్యములో బయలుదేరినవి.”

(The germs of Parliamentary Constitution are to be found in the forests of Germany) అని మాంటెస్క్యూ తత్వవేత్త పీనినిగుఱించి యు కముగా తెలిపినాడు. ¹ ప్రభుత్వమునకు వ్యక్తపై సర్వాధికారము గలదను సాంప్రదాయమునకు వీరు వ్యతిరేకులు (అనిగా అట్టి సాంప్రదాయములకు అలవాటుపడని జాతీయనుట.) వ్యక్తియొక్క హక్కునుబట్టి ప్రభుత్వము పరిమితమై యుండవలెనను ఆచారములోనివారు వీరు. ప్రాచీనకాలమునుంచియు ట్యూటను

మఱచినప్పుడు వానిని తొలగించవలెనని ప్రజలకుపుట్టు యిచ్చ ద్వారా భగవదేచ్ఛికూడ వ్యక్తమగును” దీనినే అప్పుడు “భగవంతుడు తన జ్యేష్ఠమూడుడు (రాజు) మారవలెనని తలచు” నని ఒక సిద్ధాంతవ్రాసెను(Kuoyuక్రీ పి ర౧౧-౨౪౩)కొయు అను గ్రంథములో “ప్రజల ఆభిప్రాయముల నణమటకు యత్నించుట ప్రవాహము నడ్డుటకంటె కష్టము, ప్రజల ఆలోచితాభిప్రాయము వ్యక్తపఱచబడినప్పుడు దానిని అమలుజరుపుట ఒక్కటే మార్గము. ఎవరును దాని నణచరాదు” అని స్పష్టికరింపబడినది మొదటి అధ్యాయములో చైనాను గూర్చిన భాగములోను ప్రస్తుతము తెలుపబడిన అంశములును చైనా సాంప్రదాయమును విశదీకరించును

1 బ్లంచీయొక్క (Theory of State) 43 వ పుట

రాజులు పరిపాలనా విషయములలో తత్ పూర్వపు ఆర్య సాంప్రదాయానుసారము ఒకమూల సంఘములోని ప్రముఖులతోడను, మరియొకమూల స్వతంత్రులైన ప్రజాసంఘము వారి తోడను సంప్రతించుట ఆచారముగా నుండెడిది. విషయములను చర్చించుట, అందుపై సమ్మతులనిచ్చుట, ట్యూటనుల విధానములయొక్క లక్షణము. ప్రజాప్రాతీనిధ్య పద్ధతి పార్లమెంటరీ రాజ్యాంగపద్ధతికిని మూలబీజములను యూరపు ఖండమునకు తాము బాడివెడలు చున్నపుడు, ట్యూటను జాతివారు తమతో గొనివచ్చిరనియు, వానిని తామాక్రమించిన ప్రదేశములలో (బ్రిటనునహా) నాటిరనియు, రాచకీయజ్ఞుల అభిప్రాయము. కాని విరికి రోమనులకుండిన రాజ్యాంగ తత్వజ్ఞానము అఖిలమానవ ఐక్యతాది ఉన్నతాశయములు, నలక్షణమైన న్యాయశాస్త్రములు లేవు. తమ మోటుతనము చేతను, వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యతా సభ్యతలచేతను, ట్యూటను జాతివారు, రోమను సామ్రాజ్య తిత్వమును బ్రద్దలుచేసినను వారి నాగరికతను మట్టినను పైయంశములలో రోమను సభ్యతలో ట్యూటను సభ్యత యిమిడిపోయినది. ఇదియే రాజ్యాంగ చరిత్రలో మధ్యకాలమందురు (Medieval Period—౧౧౦౦ to ౧౫౦౦ A. D) ఈకాలములో ఏథెన్సునాటి ప్రజాస్వామ్యములు, రోమనులును సిద్ధాంతములలో నైనను అంగీకరించిన—ప్రజలనుండియే ప్రభుత్వమునకు రాజ్యాధికారము దత్తమైనదను—భావములు పూర్తిగా మూలపడిపోయినవి. రాజులు మతిగురువులు అన్యోన్యశ్రయాలై తమకు, ప్రజాపాలనకు గల హక్కు దైవదత్తమనుకాలమిదియే.

ఫ్యూడలువిధానము.— (Fudalism).

రోమనురాజ్యమును జయించిన ట్యూటను జాతిలోని ప్రముఖులు యీవత్తు యూగపు ఖండమును ఆక్రమించుకొనిరి. ఆయాప్రముఖులు ఆయాప్రాంతములకు రాజులైరి. ఈరాజుల క్రింద వారి అనుచరులైన వ్యక్తులు దేశమును జమీందారీలుగా విభజించుకొని అనుభవించుటయు, ఈ జమీందారులు (Fudal Lords) తిరిగి తమక్రింది వ్యక్తులకు దానిని పంచి యిచ్చుటయు జరుగుచుండెను. అనగా సంఘముయొక్క అట్టడుగున వ్యవసాయదారుడైనవ్యక్తి, వీరిపైన మురాదారులు, వీరిపైన జమీందారులు, యీ జమీందారులపైన సిద్ధాంతములో మాత్రము అధికారముగల ఒక రాజు. ఈనిచ్చినకు కడమెట్టునున్న వ్యవసాయకుడు తనమురాదారుయొక్క పరిపూర్ణాధికారములో నుండుపద్ధతిని నదరు మురాదారునకు సైనికసహాయముచేయు పద్ధతినిన్ని, నదరు మురాదారు యీరైతుయొక్కఆస్తి, స్వాతంత్ర్యమును, రక్షించుపద్ధతిని అతనికి దానుడై (Vassal) అతని భూమినున్నుకొని జీవించును. ఈ విధముగా నే యితనిపై మురాదారులున్న తమపై జమీందారులకు, బాధ్యులు. ఈరైతుపై న్యాయనిర్ణయాధికారము, అతను తనవద్దలోనుంచి పోయిన, తిరిగి అతనిని తెచ్చి నిబం

ధించగల అధికారమున్ను కూడ యితనిపై ప్రభువునకుగలదు. ప్రతివ్యక్తియు యిట్టిప్రభువును ఆశ్రయించుకొనినగాని—వానిని ఒకవిధముగా శరణుజొచ్చినగాని—ఆరోజులలో వ్యక్తికి భద్రత లేకుండెను. భర్తలేనిస్త్రీ, సంఘములోనుండుట యెట్టిన్యూనతయో, ఆరోజులలో ప్రతి సామాన్యవ్యక్తియు ఒకప్రభువునకు దాసుడై, ఆయనభూమిని దున్నుచుండుట సాధారణమయ్యెను. (ఈవద్ధతిలో భారతి దేశములోవలె, భూస్వామ్యము రైతునదిగాక రాజునదై యుండెను. రైతు నదరుభూమిని ప్రభుసేవ దాస్యత్వమునకు ప్రతిఫలముగా దున్నుకొని యనుభవించుటకు, అవకాశముగలవాడు మాత్రమే). ఈ విధముగా నీయుగములో యూరపుఖండములోని వ్యక్తికి ఫలము భూపలితము ననుభవించుట. సంబంధము రాచకీయ దాస్యము. మతిగురువులు, జమీన్దారులకు లోబడిన నామ మాత్రపురాజులు—అను నీరెండు యాజమాన్యములక్రిందను వీరి భూములను (మతిగురువులకూడ ఈవిధమైన ఆధిపత్యము నే మతిస్థలభూముల దున్ను రైతుపై గల్గియుండిరి) దున్నుచు, వీరికి దాసానుదాసులైన ప్రజాగణము, బ్రటిషుద్వీపములు సహా చాలవఱకు యూరపుఖండమంతయు—ఈ మధ్యయుగములో—నీ రీతిగా నుండెను. ఈ ప్రజలకు “పరాధీనులు” (Vassals) అని ఆ రోజులలో గల నామకరణమును బట్టియే వీరి దాస్యతవిదితము కాగలదు. ఈ దాస సహస్రములకు రక్షకుండు, న్యాయాధికారి, పాలకుడు సర్వమును అతనిపై

జమీన్దారులు, అతని సిబ్బందియు అయియుండెను. దీనినే, పూర్వవిధానమునెదరు.

కాని ట్యూటనుసభ్యులలో స్వతస్సిద్ధముగనుండిన, స్థానిక స్వపరిపాలన కూడి యీ విధానముతో పాటు విస్తరించుచునే యుండెను. ఈ స్థానిక ప్రజాసభకు (Landesgermin-dem) సిద్ధాంతములో, అధ్యక్షుడు, న్యాయస్థానాధ్యక్షుడు మున్నగు అధికారులు, జమీన్దారులును అతనియొక్క నియంతలుగా నుండినను, ప్రజామన్యమునకు కొంతస్థానిక పాలనా స్వాతంత్ర్యముకలదు.

అప్పటిరాచకీయ సంఘ (Political Society) మిట్లుండెను. స్థానిక పాలనములో కొంతవాస్తవములో అధికారముగల్గి, సిద్ధాంతములోను వాస్తవములోను ఆర్థిక, రాచకీయములలో, జమీన్దారుని ప్రత్యక్షదాస్యమున నున్నట్టయు, సాంఘికముగను, ఆముష్మికముగను, మతిగురుదాస్యములో నున్నట్టయు, అశైష్వప్రజాగణము, ఒకమూల రాజునకు వ్యతిరేకముగా రాచకీయసంఘము (Political Society) యొక్క సర్వహక్కులను దామే వాస్తవములో చెల్లాయించుచు, ప్రజలపట్ల రాజు నిర్వహించవలసిన అధికారధర్మముల తామే చేయుచున్న జమీన్దారులు, యీ రెండువర్గములకును పైనను మతిగురువులను, తమతో సమదంతాదారులుగా గల్గినట్టియు— జమీన్దారులపైన సిద్ధాంతజగత్తులో మాత్రమే అధికారము

గల్గి, క్రిందిఅంతరములో గల ప్రజాగణమునకు మఱచిపోయిన దేవుడుగా నున్నట్టియు రాజు.

ఇందువలన పైన ఒకటిరెండు యంతరములు చాటి యున్నట్టియు, సిద్ధాంతములో అసలు ప్రభువైనట్టియు రాజును వ్యక్త మఱచిపోవుటకూడ సహజమే. అందువలన ప్రజలభక్త యావత్తు యీ జమీన్దారులయందే ఘనీభవించినది. అందు లకే మధ్యయుగములో జరిగిన రాజకీయనంఘర్షణ లన్నియు— జాను రాజునకును, ఆంగ్ల బేరనులకును మధ్యజరిగినట్టివి—రాజు లకును, జమీన్దారులకును మధ్య ఒకరిపై నొకరు అధికార మును స్థాపించుకొనుటకు జరిగినవి. ౧౮ వ శతాబ్దమువఱకు “ప్రజాసామన్య”పు ఉద్యమములని వీనిని పిలుచుటకు విలు లేదు. బ్రిటనులో విలియంరాజు తనకాలములో (క్రీ. శ. ౧౮౦౬) యే జమీన్దారుక్రింది మనుజులైనను, రాష్ట్రములోని యావత్తుప్రజలకున్నూ, సిద్ధాంతములోనేగాక, యదార్థములో కూడ, రాష్ట్రాధిపతి రాజైనని స్థాపనచేయుటకు భూస్వాముల మహాసభను “శాలీస్ బరీ” యొద్ద నమావేశపఱచి తనయెడ గల రాజభక్తిని వెల్లడింపజేసెను. ఈ యంశము రాజ్యాంగ చరిత్రలో ప్రాముఖ్యమైనది. అంతకుపూర్వము యావత్తు రాష్ట్రముపైనను, రాష్ట్రపువ్యవహారముల నిమిత్తము, సామాన్యభూస్వాములతో కూడిన మహాసభ యెప్పుడును నమావేశ మేకలేదు. “దాసుల” యొక్క ప్రసక్తే అప్పుడు అధికారు లకులేదు. కాని స్వాధికారమును గూర్చి ప్రజామోదము వెల్ల

డిచేనుకొను ఉద్దేశముతో విలియంరాజు యీ నభను సమా
వేశపఱచిన ౧, పిమ్మట యింగ్లండులో బయలుదేరి, ప్రజా
ప్రాతినిధ్యముగలిగి ప్రజలపేరుతో మాట్లాడగల హోదాను
సంపాదించి నేడు అమలులోనున్న పార్లమెంటు మహానభ
యొక్క తొలిబీజము ఆనాడు అక్కడ నాటబడినదని సిడ్నీ లో
గారి మతము.

అధ్యాయము-నాల్గు

పూర్వోద్ధరణ కాలము

(Renaissance Period)

క్రీ. పి. ౧౫౦౦ శతాబ్దమునుండి

౧

సంఘము రాజస్వామ్యముగా మారుట. సాంఘిక పరిస్థితులు రాచకీయ జిజ్ఞాసలు, భావప్రచారములు అనునవి భౌతిక పరివర్తనలబట్టయే చాలవఱకుండును అందులకే భౌతిక పరిస్థితులను, ముముక్షువు స్వాధీనములో నుంచుకొనవలెనని వేదాంతము తెలుపుచున్నది. ౧౩౮౯ సంవత్సరములో యూరప్ ఖండమంతయు, “నల్లటి ప్లేగు” అను ఒక మహామారీవ్యాధి వచ్చి రెండుకోట్లకు పైగా ప్రజలను బలిగొనెను. కాని యీ పూర్వోద్ధరణ జమీన్దారులు తమ రయితులపై పూర్వరీతిని హయాము సాగించుచునేయుండిరి. జనక్షయమువలన అశేషమైన భూభాగము వ్యవసాయములేక పాడుపడెను. గృహములలో కాపురముండు వారలులేక అవి శూన్యములయ్యెను. ధరలు హెచ్చిపోయెను. తిండి ప్రియమయ్యెను. జమీన్దార్ల ప్రాబల్యముతో కూడిన ఆంగ్ల పార్లమెంటుగో ధరలను, కూలిని, నిబంధించుచు చట్టము చేయబడెను కాని ఆర్థిక పరిస్థితులనుబట్టి అమలుజరుపుటకు వీలులేక పోయెను. తమ కవనరము వచ్చి

నపుడు సేవచేయు పద్ధతిని తమభూముల ఆదాయము తినుచుండు యీ దానగణమును “హ్యూడల్” విధానమునుండి జమిందారులు ప్రకృతి దేవతతోపాటు విడుదలచేయుటకై ఒప్పకొనుటకు యిదియొక కారణము. ఇంగ్లండు, ప్రాన్సు, జర్మనీలలో వ్యవసాయకులు భూస్వాములపై తిరుగుబాటు చేసిరి. ఇంగ్లండువంటి దేశములలో, ప్లాండర్సు మున్నగు దేశములతో వర్తకము ప్రారంభమై ఉన్నకి తగులమ్మక ముండుటవలన గొత్తెల మేతకవనరమగు బీటివుల్లరి, వ్యవసాయము కంటె ఆకర్షనీయమయ్యెను. అందోళనాశక్తిని యివ్వగల పారిశ్రామికయుగము దగ్గరలో నుండెను. ¹

మరియొకమూల నైతికముగ క్రైస్తవ మతమును యిప్పటికి బాగుగా జీర్ణము చేసుకొన్న ప్రజలుఅందులోని సమత్వభావమును గ్రహించిరి. ఈ క్రైస్తవ సంఘములో, ఒకవ్యక్తి బాసినగా నుండుట, మరియొక వ్యక్తి అతనిపై నిరంకుశ ప్రభువుగా నుండుటయు తెలిసికొనిరి. కాని ట్యూటనులు యూరప్ ఖండములో నాటిన

1 ఈకాలముననే “Hansatic leagues” అను పారిశ్రామిక వర్తకసంఘములు యూరప్ లో బయలుదేరెను ఇంగ్లండులో యెడ్వర్డురాజు తన దేశీయులలో పరిశ్రామితాహమును జనింపజేయుటకై ప్లాండర్సునుండి ఉన్ని పరిశ్రామికులను దేశములోనికి ఆహ్వానించెను వెంటనే ఉన్ని పరిశ్రమ ఇంగ్లండులో విజృంభించెను ఇదియే ఇంగ్లండు పరిశ్రామి కోద్యమమునకు—పరోక్షముగా, రాచకీయాధిపత్యమునకును—మూలబీజము.

ఘోషణ దాన్యవృద్ధి, పరిస్థితులవనిన, మానవకృతముగను నడచినకొలదియు నిది వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యయుత్తమైన ప్రజాస్వామ్యముగా పరిణమించక ఘోషణప్రభు దాన్యపటలము తొలగినకొలదియు దానిపైన ఆవరించుచున్న రాజయొక్క అధికారపు ఆకరణలోనికి ప్రజాగణము పోవలసియుండుట వలన రాజనిరంకుశత్వము యీ కాలములో బలపడుచుండెను అందుచే ప్రజాస్వామ్యాద్యమ యధేచ్ఛా విహంగమునకు యూరప్ ఖండము మరిరెండు శతాబ్దములు ఆగవలసివచ్చెను ఆగుటయేకాదు ప్రజాశక్తి యేకీకృతము మగుటకును, జాతీయతా వికాసమునకును, యీ రాజస్వామ్య నిరంకుశత్వము అవసరమయ్యెనని పండితుల మతము.

ఈ కాలములోనే బయలుదేరిన క్రైస్తవమతక్షేత్రమును స్వాధీనపరచుకొనుటకై న ఉద్యమములో (Crusades) రాజులకంటె యీ జమీందారులే అధికముగా నాయకత్వము వహించి జెరూసలమునకు సేవల నడిపించుకొని తమజమీలకు దూరముగా నుండిన కాలములో రాష్ట్రములలోని రాజులు, తమస్వామ్యమును మరింత బలపరచుకొనుట, ప్రజలతో గల తమసంబంధమును వృద్ధిపరచుకొనుట జరిగినది. రాష్ట్రమంతకును యేకాధిపతీయయిన రాజయొక్క ఆధిపత్యమే ముందు శతాబ్దములో స్థాపనకాబోవు ప్రజాస్వామ్యమునకు ఉద్దీపనము చేసినది “జాతీయత (Nationalism) యొక్క ఉత్పత్తికి, కూడ ఇది ప్రధానకారణమయ్యెను. దేశములోని ఘోషణలు

జమీందారుల జమీలన్నియు, యేకరాట్టయొక్క ప్రశ్నతాధి
కారములోనికి వచ్చుటవలన పూర్వము వేర్వేగు పూడ్లలు
అధిపతులక్రింద యుండిన దేశప్రజలకు “సంస్కము” హెచ్చు
అయ్యెను ఇది పిమ్మట జాతీయతగా పరిణమించగల యేక
దేశీయతాభావజనకమయ్యెను ఏకాధిపతిక్రింద, యేకభూ
భాగములో, ఏకభావమాట్లాడుచు, ఏకమతస్థులైన ప్రజలు,
ఏకనిరంకుశత్వము క్రింద నుండుచుండుటయే జాతీయభావా
దయము నకున్నూ, సంఘటనమునకును, ప్రజాదృష్టికి యేక
కేంద్రముగానున్న నిరంకుశరాజ్యాధికారముపై తిరుగుబాటు
చేయుటకు నుపవసరమగుశక్తి ప్రజ్వరిల్లుటకు కారణమయి
నది.¹ మధ్యకాలపు యూరపుఖండమునందు, ముందురాజోపు
ప్రజాస్వామ్యవిప్లవసూచనలు కొన్ని కన్పట్టుచుండెను.

- 1 ఇది జాతీయతయొక్క ఉత్పత్తికి చరిత్రలో కనబడుకారణము
బలించిలీపండితుని మతప్రకారము యంతకంటెను జాతీయతలో
ఉన్నతపరిణామము కలదు ఇదివ్యక్తి అహంభావములో జీవిత
మున ప్రారంభించిన మానవుడు క్రమముగా కుటుంబము మొ
దలు జాతిపక్షముగల త్రేత్రములందు తన అహమును ఖర్చు
పెట్టుకొనుచు చివరకు జాతీయమయమైన సామ్యోక్తప్రవృత్తిని
మిగుల్చుకొనునీతి ఇట్టిది నేటి యూరప్ఖండము అవలంబించు
చున్నట్టి తుద్రజాతీయతనంటిది కానందున విశ్వజాతీయతకు
కూడ సోపానమే ఇట్టిజాతీయతలో తనవికాసముయొక్క
చరమావస్థను పొందినట్లు వ్యక్తి సంతృప్తిని పొందును

మొప్పెల్లియను ఇటాలియను తత్వవేత్తయొక్క యీ కాలములోని గ్రంథములు ("Prince" Published in ౧౫౩౦) కూడ అప్పుడు వృత్తిలోనికిన్న రాజస్వామ్యవిధానమునకు ఒకవేద ప్రామాణ్యముగా ఉపయోగించెను (ప్రతిగావ్య) మునకు రాజు అవసరమయ్యెను, రాజే రాష్ట్రక్షేమకరుడనియు యాయన మహము ¹ అప్పుడే క్రమముగా, పూర్వకలువిధానము నన్నగిలుచుండుటవలన నోమకసామ్రాజ్యము చీలికలుగా విడిపోవుటవలనకు అందరికి యూరపఖండము, భిన్న భిన్న దేశములుగా తిరిగి ఆవిర్భవించి, ప్రపంచము ఒక్కొక్క రాజు పాలనక్రిందకు వచ్చుచుండిన మతాధిని, సామ్రాజ్యాధి

- 1, నాటి యిటలీదేశము చిన్నచిన్న నిరంకుశరాజ్యములుగాను, ప్రజాస్వామ్యములుగాను చీలిపోయి ఒకరితో నొకరు, పరస్పర పోరాడుకొనుట కైస్తవమరాధిపతి యిటలీకి ముఖ్యస్థానమైన రోమునందుండుటవలన, తనస్వప్రయోజనమునకై యిటలీదేశమును సదా చీలికలుగా నుంచుటకై కృషిసల్పుట—ఇందువలన నైతికబలాధిక్యముగల యితరరాష్ట్రములు యిటలీలో ప్రవేశించుట—యనునవియే ఆయనదృష్టిని ప్రధానముగా నాకర్షించి ప్రైగ్రంథమును వ్రాయించినవి ఆపరిస్థితులలో నూతన రాజ్యాంగజిజ్ఞాసకు గాని తనబోధవలన ఏర్పడు అవినీతిని గూర్చి తర్కించుకొనుటకు గాని యాయనకు అవకాశము లేకపోయినది నేడు మసోలిసిని యిటలీలో ఘోషింప రాజ్యాధికారమునకు త్రిప్పినదికూడ సత్యమగుచున్న యిటలీజాతీయతను దధింపవలెనను భావమే !

పతుల, పూడల్ ప్రభువుల చేతులనుండి యారాష్ట్రములు
బయటపడినను, తిరిగి యివి రాజులచేతులలో మెట్లు చిక్కు
కొనెనో పైన తెలుపబడినది. మెషిన్లైన సిన పై గ్రంథము
యొక్క వ్యాప్తియు తొలతలో యీ రాజులు నమ్మడములై
ప్రజారంజకులుగా నందుటయుకూడ రహస్వాన్ని ప్యసీరి క్తమైన
ప్రజాప్రబోధములకు తావు లేకుండుటకు కాణములు.

ఇప్పటికి అనగా— ౧౬ వ శతాబ్దమునకు—యూరపుఖం
డియులలో కొంచెము భావనంచలనము కలిగినదని చెప్పి
వచ్చును. ఇంతకు రెండుశతాబ్దములకు పూర్వమునండియు
స్పెయిగుదేశములో విజ్ఞానాభివృద్ధి జరుగుచుండెను స్పెయిగు
దేశము అప్పటికి సుహాస్కర్మదీనుపాలనములో నుండుటవలన
అరబ్బీ పండితులమూలముగా స్పెయిగుదేశములు అప్పటిప్రపంచ
ములోని ఉత్తమవిజ్ఞానమునందు శిక్షనుపొందిరి. అనగా
పెరిషియా భారతవిజ్ఞానముల ప్రగతికి యీ అరేబియను
పండితులే స్పెయిగుద్యారా యూరపుఖండమున ప్రవేశపెట్టిరి.
అప్పుడు స్పెయిగులోని “కార్డోవా” (Cardova) విద్యా
వీరము ప్రసిద్ధుడైనది. స్పెయిగుదేశమున్ను, అరబ్బు పండి
తులును, యూరపుఖండ రినాసెస్సుయొక్క నిర్మాణము
నకు ఘనమగు సేవజేసిరి. తమప్రాచీన విజ్ఞానమును తెలిపి
కొనవలెనని కూతూహలము ప్రజలలో బయలుదేరెను. మర
ములలోను,¹ ప్రాచ్యపాశ్చాత్యవర్తక విజ్ఞానములకు “లింకు”
వలె పెద్దిల్లిన ప్లాస్సె, వెన్నిసుమున్నగు అప్పటి ప్రసిద్ధవిద్యా

---

1 భారతవస్త్రముల వంటి సున్నితవస్త్రరచనకు—భారతపరిశ్రమ
లనుమాచి—తొలుత ఉద్యమించిన యూరపుఖండదేశము ఇట
లీ అక్కడనుండి ఈ ఉద్యమము ౧౬ వ శతాబ్దమునాటికి
అంగ్లదేశమునకు ప్రాకినది.

వీరములు, ధర్మార్థపుగ్రీను, రోమురాజ్యాంగములయొక్కయు
నాగరికములయొక్కయు, క్రైస్తవమతగ్రంథములయొక్కయు పర
నమును జిజ్ఞాసు జరుగుచుండునవి. కొండొకకాలమున
ప్రజానాయకులు గండియే, రాజ్యాధికారము, రాజులకు
గిర్దీరాదు ప్రకృతిస్థమూత్రము ఈ మిశ్రకాములయొద్ద
అనుపవనమైనదియు యీ జిజ్ఞాసువుల గ్రహించిరి

ఆ గ్రామముననే క్రైస్తవమతము పరివర్తన, చలికిన
నల్లయ్య, నాటి మతగురువులు, మొప్పువమ్ముచేసి గూత్ర
జీవితములు గాని కాలముగడుగుచు దేవునగును, హాసపుకభక్తి
కిని నడుగునిలిచి ప్రజాభిలోకాధిపత్యానముల ప్రోత్సాహ
పఱచి నిరంకుశశక్తియు నెట్లు నాగుచునున్నదియు నీరు తెలు
సుకొనిరి.

స్పెయిన్, ఫ్రాన్స్, యుంగ్లండు దేశములు రోమునగ
రపు ప్రధానక్రైస్తవవీరమునకు మున్నగును లొంగియుండక
పోవుటవలన కొంత “దాన్యధారము” ఆ ప్రజలకు అక్కవ.
మఱియు నీ దేశముల నడుగు నడిచిన “నూతనవత్సరముల
యందు” (క్రీ. పి ౧౩౩౭-౧౪౫౩) వలన ఆయా దేశము
లలో, యోర్పడిన, ఆస్థిపక్షిణోత్సాహముగూడ పై యుగము
తోపాటు యీ దేశములలోని జాతీయభావవికాసమునకు
తోడ్పడినది. స్పెయిన్ దేశము అప్పుడే మహమ్మదీయుల అధి
కారమునుండి బయలుపడినది. పైగా స్పెయిన్ రాజుగారి వివా
హమువలన చిలికలుగా నుండిన స్పెయిన్ దేశమునకు అయిక్యత

కలిగినది కాక జర్మనీ, ఇటలీ దేశములలో గూడ రాష్ట్రీయ విప్లవతావిధానము (Process of state integration) నడుగు శక్తియులు లేని స్థితి నుండి రాష్ట్రములుగా మారునట్లు చేసినది.

ఈ కాలపు యూరపుఖండమున నున్న రాజ్యాంగమునకు రెండు తెలిపఁబడిన ముఖ్య లక్షణములు గలవి. గ్రంథములో ప్రవేశించినచున్నది. సో రాజ్యాంగము (ఒక బలమైన కేంద్ర ప్రభుత్వము) రాష్ట్రములకు నున్నది. సరిగ్గా నున్నది. రాష్ట్రముల రాజ్యాంగములలో భక్తితత్వము మూలముగా నున్నది. పైననే యీ రాష్ట్రముల ప్రభుత్వము లన్నియు నున్నవి. రాష్ట్రము యొక్క రాజ్య సత్త్వము (External Sovereignty) కన్నా రాజ్యము యొక్క రాజ్యము కాన్పించుచున్నది. కాని, రాష్ట్రములో వర్తించు నాధికారము (Internal Sovereignty) గూర్చి వాదించి యింకను ప్రసక్తిలేకపోయినది. అనగా రాజ్యాంగములో ప్రభుత్వము గల స్థానమును గూర్చి యింకను జిజ్ఞాసకాలము గాలేదు.

కైస్తవుల యాతాత్మికతయైన జెహూనము మహమ్మదీయ సామ్రాజ్యముయొక్క శత్రుత్వము. కైస్తవుల పవిత్ర యాతాత్మికత, కైస్తవుల ప్రభుత్వము అధీనమున నుండవలెనని క్రీ. శ. ౧౦౯౬ లో బయలుదేరిన ఉద్యమము (crusade) ౧౨౩౦ సంవత్సరములోపుగా ఆటుపర్యాయములు అధికోత్సాహముతో సాగెను. యూరపుఖండములోని రాజుల ఆధిపత్యము నప్రజలు ఆవేశముతో (యుద్ధము తెలిసినవారు తెలియని

వారు కూడ) జెహనము స్వాధీనమునకై మాహమ్మదీయుల
పై దాడి విడలుచుండిరి. ఈ దాడాలలో అనేకగుంది ప్రజలు
మోక్షముపొచ్చునని ప్రాణములను యిష్టపూర్వకముగా గో
ల్పోవుచుండిరి మతావేళ ఉద్దీపితమైనను, ఏకాత్మ్యమునకై
యూగాలనిబండములో బయటకేరిన జనసామాన్యముయొక్క
మొదటి యుద్యమము యిదియే

జాతీయత, ప్రాతినిధ్యాపిభావముల (Representative system) దృష్ట్యానుఖ్యమైన యీ కాలపునాటి మరి
యొక చరిత్రాంశమును యిట పేర్కొన లెను. రోముక
చక్రవర్తిత్వమును గూర్చియు రోముక కుర పీరాధిపత్యమును
గూర్చియు క్రీ. శ. ౧౦౫౬-౧౧౭౫ వలకును జరిగిన
రాజకుటుంబ కలహములు, మతి పీఠస్తుల ఎంశములలో
యేర్పడినకక్షలు పోటీలవలన ఏటరెండుకిర ప్రజ లోనుండిన
సామాన్యగౌరవముకూడ తగ్గిపోయెను అందుచే యీ సం
స్థలు యీ ప్రాప్తాభంగమునుండి తిరిగికోలు కొనలేకు రోము
నగరములోని ఉన్నత మతపీరాధి పత్యమునకై సెనుగులాడు
వ్యక్తులనుండి పీఠమును తప్పించుట, మరాధివతి గానున్న పోపు
ఒకసంఘమువారి నిబంధనలకు లోబడి తమ పరిపాలనము
చేయుట , అను సూచనలు బయలుదేగెను. ఈ ఉద్యమఫలిత
ముగా ౧౪౦౯ సం॥రములో “సె సా” నగరములోను ౧౪౨౧-

౧౮౪౯ లో “కాన్వెన్షన్” సంగరమునను అట్టిసంఘములు యేర్పడినవి. ఈ సంఘమునకు ఆయాదేశములోని క్రైస్తవదేవాలయములయొక్కయు మతాధికారులయొక్కయు, ప్రజలయొక్కయు ప్రతినిధులు సభ్యులుగా వుండుటచేత ఈ సభలో వోటంగు, ఇటలీ, ఫ్రాన్సు, జర్మనీ, ఇంగ్లండు, స్పెయిన్ ఈ అయిదు జాతీయతలను పురస్కరించుకొని కూడి జడుగుచుండెను. ఏదో ఒకవిధమైన ప్రాతినిధ్యమువలన యేర్పడిన సంఘముద్వారా మతాధికారమును హద్దులో నుంచవలెనను యీ ఉద్యమమే రాచకీయముగా ప్రభుత్వమును కూడ ప్రజాప్రతినిధుల సంఘములు యేర్పడి హద్దులో నుంచవలెనను భావము పుట్టటకు కారణమైనటుల తోచుచున్నది. అంతకు పూర్వము అంతర్జాతీయవ్యవహారములలో పరిగణింపబడని జాతీయతకు ఈ ఉద్యమమువలననే ప్రథమతఃస్థానము కలిగినది ఈ మతసంఘోద్యమము పిమ్మట క్రమేణనశించినను మతపాలనకై బయలుదేరిన “ప్రతినిధి సంఘోద్యమము (Conciliar movement)” తిరిగి వ్యక్తుల రాచకీయపు ఊహలతో గోచరించెను కావుననే రాజ్యాంగపరిణామచరిత్రలో ఈ మతసంఘోద్యమము ప్రాముఖ్యమైనదిగా నెన్నబడుచున్నది ఈ ఉద్యమమువలననే ౧౫వ శతాబ్దములో పాదువానగరపండితుడైన మార్సిగ్లియో (Marsiglio of Padua) ఓఖామునందు

విల్లియమున్నా (William of Okham) నికోలాస్, గెర్బన్
 అనువారు క్యూన్ (John Gersonan and Nichlos
 of Ceus) నను, రాజకీయసమస్యలు అ, గా రాజ్యాధికారము
 జాతీయతాప్రాతినిధ్యము, రాజయొక్క అధికారమును హద్దు
 లోనంచుట మున్నగువానిని గూర్చి విమర్శించగల్గిరి. అందు
 చే వీరు ముందురాజోపుంగు వ శతాబ్దరాజ్యాంగపరివర్తనము
 నకు వేగుచుక్కలైరి.

౧౬—౧౭ శతాబ్దములు.

౧

ఇది గత పూర్వోద్ధరణ కాలమునకును ముందు రాబోవు పూర్ణ బాప్య, మానసిక విప్లవ కాలమునకును మధ్యగల సంధి యని చెప్పవచ్చును. మతవిషయములో యీ కాలములోనే లూథరు అను జర్మను జిజ్ఞాసువురోములోని క్రైస్తవ మతాధిపత్యముపై తిరుగుబాటుచేసెను. దేవునకున్న, మనుష్యునకున్న మధ్య పూజారులుండరాదు బైబిలు, ప్రాచీనలాటిన్, హెబ్రూభాషలలోనే నుండ నవసరము లేదు, ప్రతిజాతీయ భాషాలోను ఉండవచ్చును. ప్రతివ్యక్తియును దానిని చదువుకొని నీన అంతఃకరణా దేశానుసారము అర్థముచేసికొనుటకు అధికారముకలదు. మతవిషయములో కూడ పరిపాలనము ప్రభుత్వమునకే యుండవలెను (State church) ఇదియే నిజమైన ప్రాచీన క్రైస్తవ మతమని యీయన నూతనజోధ ది ౧౩—౧౦—౧౫౧౭ తేదీని వెట్టింబర్గుచర్చి తలుపునకు యీయన తననూతన ఉద్యమవత్రికను సాహసముతో అతికిన సుముహూర్తము చరిత్రాత్మకమైనది.

రాచకీయములను, ప్రజాస్వామ్యపరముగా పరిణమింప జేయుటలో సహాయపడిన మతియొక మతసంస్కారోద్యమము కూడ యీ కాలములో బయలుదేరెను. ఇది జీసీవా కైస్తవ మతాధిపతియైన “కాల్విన్” యొక్క ఉద్యమము. లూథరు యొక్కయు, కాల్విన్ యొక్కయు, లక్ష్యములు మతిజగత్తులో “హోపు” మరాఘతికి కైస్తవ ప్రసూచముపైగల సర్వాధికారిమును తొలగించుటలో ఒకటియే. కాని మతములో అంతఃకర్మ ప్రామాణ్యమున, మతగ్రంథములను స్వతంత్రముగా అన్వయించుకొనుటకు వ్యక్తికి వాగ్ముసుకోదిన లూథరు, రాచకీయములో సంపూర్ణ రాజస్వామ్యవాది (తన ప్రచారము యొక్క ఆలంబనకొరకే ననుకొనుడు) గానుండెను. అప్పటి జర్మనీకృషీవలులు ప్రభుత్వముపై చేసిన తిరుగుబాటుకు చూచి యీయన భయవిహ్వలుడై వారిని తీవ్రముగా ఖండించి రాజాశ్రయమునకు పాత్రుడయ్యెను. “లూథరు మత సంస్కారము ప్రజేచ్ఛనుబట్టిగాక, రాజేచ్ఛనుబట్టి నడిచెనని” వెల్లపండితుఁడు నుడువుచున్నాఁడు.

ఇక కాల్విన్ సంస్కర్త ఉద్యమము, మతప్రభుత్వము రాచకీయ ప్రభుత్వముకూడ మతగ్రంథములనుండి గ్రహించబడిన సవినైతిక సూత్రములనుబట్టి యేకరీతిగానే సంస్కరింపబడవలెనని తెలిపెను. ఈ యర్థములో ఈ ఉద్యమము నైతిక జీవనమునకును, శిక్షణకును ప్రధానముగా సంబంధించినది. కాల్విన్ సర్వదేశములపైనను నాఁడుగల కాథలిక్

చర్చయొక్క అధికారమును తొలగించవలెననెను. దాని స్థానే ప్రతిదేశమునకును ఒక నిరంశ శవు మతపీఠమునుగాక “మత ప్రభుత్వము” (Church, Government) యేర్పడి దానిని రక్షించుటకే శక్తివంతమైన రాష్ట్రముండవలెనని యాయన వద్దతి. పెంటనే “మతప్రభుత్వము” మతస్థులయొక్క అగ్రీకారముపై నిర్మింపబడట తటస్థించెను అందుచే యీ మతాధిపతియొక్క బలము—పూర్వపద్ధతిలోవలె ప్రజలపై స్వతంత్ర హక్కుగా మతాధికారము చెలాయించు పీఠముపైన గాక—దానిని నిల్పిన మతస్థులైన ప్రజలపోషణపై ఆధారపడెను. ఈ “మతస్వపరిచాలనోద్యమము”ను యూరపుఖండములోని ప్రతిదేశములో ప్రచారముచేయుచు దానికై తత్ప్రచారకులు నిర్బంధములు నహించుచున్నపుడు, దాని సరిహద్దుననే దేశములో యున్న అప్పటి నిగంకుశ రాజవిధానము పట్లకూడ ప్రజల భావములలో విప్లవమును కలగజేయుకుండునా? ఇదియే కాల్వీన్ సంస్కరణోద్యమము, ప్రజారాజ్యపరముగా చేసిన ఘనసేవ. ఈ కాల్వీన్ ఉద్యమము అప్పటికి యూరపుఖండములో ఒక గొప్పశక్తిగా నుండెను.

(క్రీ. శ. ౧౧-౧౬ శతాబ్దములలో క్రైస్తవమతమును గూర్చియు, దాని ఆచరణనుగూర్చియు బయలుదేరిన శాఖలు దానిని పురస్కరించుకొని బయలుదేరిన రకరకముల కక్షలు, వీరిలో ఒకకక్షకు మరియొకకక్షకు జరిగిన సంఘర్షణ, యుద్ధములు, ఒకదేశములో రాజావలంబనము గలకక్షవారు రెం

డవకక్షువారిని పెట్టు “హింసలు” సగరు హింసలను తనకక్షు
మతవిశ్వాసముతో - అర్చిస్తున్నప్పుడు మూర్తి తనలో నావ
హిందెనను స క్షులముతో - రెండవకక్షుములోని “ లాటీ
మడు” వంటి వ్యక్తులు భరింప శాకార్పణం చేయుట మొద
లగు అంశములను వివరింపఁగలదు. ముచ్చట ఆప్రస్తుతము.
కాని యీ కాలపు మాతకోలాహలము, అంతిమ పూర్వపు పూర్వ
లువిధానము, భావదాన్యతతో మునిగియున్న ప్రజలను సంచ
రింపజేయుటకు సహాయపడుట, ఈ మతకక్షుల పురస్కరిం
చుకొని లేచిన ఆందోళనమే పిమ్మట ఆర్థిక, రాచకీయకక్షులు
ప్రధానముగా గల్గి బయలుదేరిన ఆందోళనకు ఉపచరించుట,
ఈ రెండు అంశములు యిందలి సారాంశములు.

ఇతర రాచకీసురంగములో ఈశతాబ్దము పూర్తయగు నరికి యూ 'పుఖండములో', పూర్వదేశాధినానంతరము బయలుదేరి, మొదటిలో ప్రజారంజకముగా నుండిన రాజస్వామ్యమున సంపూర్ణ నిరంకుశప్రభుత్వములుగ మారినవి. (ఫ్రాన్సు దేశములో అంతకుపూర్వము, రెండు, మూడుశతాబ్దముల నుండియు గల) (States General) అ ప్రతినిధుల ౧౬౧౪ వ సంవత్సరమునకు పిమ్మట రాజున ఆస్థానముపై పడితేను (౧౬౪౯ న సంవత్సరమున) ప్రజాస్వామ్యము నొనరించును. ౧౬౬౨ సంవత్సరమున ద్వితీయ ప్రజాస్వామ్యమునిగతాధికారముపై తిరుగుబాటు జేసిరి స్పానియానైన రెండవఫిలిప్—తానుచేయు యుద్ధముల నిమిత్తమే—నసామిప్రభుత్వమున నుండిదరుగాండగులను డచ్చి హరింపు ప్రజలగు ధనమునకై చేసిన మన్న వీరసమున కనన్ముఖిగా ౧౬౮౬ సంవత్సరమున రాజైన ఫిలిప్ ను నాయకత్వమున పరు ౧౬౮౮ సంవత్సరమున దరుగుబాటుచేసిరి యూ 'పుఖండ మధ్య కాలమున' (౧౬౮౮) స్థాపించిన రాజస్వామ్యాధికారము పైన అక్రమ నివారణకై ప్రభుత్వము తిరుగుబాటుజేసిన ఖ్యాతి యొడచ్చి ప్రజలది. ఈ విప్లవావస్థలో కూడ ఫిలిప్ రాజయోగ్యముగను, తనఅధికారపు హద్దులకులోబడియు (Limited) ఉండుట కంగీకరించినచో అప్పుడుకూడ ఆయన తమరాజుగా నుండుటకు సమ్మతమేనని యీ విప్లవకారులు తెలుపుట ఆకాల

పురాచకించ మానసిక శత్రుమును వెల్లడించుచున్నది. ఇది అపరిమిత రాజస్వామ్యము, పుత్రతలో నిరాఘాటముగా నుండిన నాట రాజులకు, యీ పరిమిత జన్మములందును కంటకము!

ఇంగ్లండులో ౧౭౯౫ వ సంవత్సరమున మొదటి యొడ్వర్డు రాజుకామున “అడ్వర్డు కే న్యూస్టమ్” శ్లోహములు, అదలచెను ఆమోదింపబడినది. అది “అడ్వర్డు కే న్యూస్టమ్” నింపబడిన శర్ల మెంటునకు అప్పటినుండియు, అయి “అడ్వర్డు కే న్యూస్టమ్” స్రుతిత్వములో జోక్యము లేదు. ఇది చుండెను. ౧౭౯౫-౧౭౯౭లో మొదటి ఛార్లెసురాజు (ఈ యన దుష్కరిపాలనను గూర్చి కామస్పృహవారు ఒక నివేదికను (Petition of Right) రాజునకు అప్పించినను, కారణమువలన, కార్పణ్యమున హించి) నిరంకుశత్వముగ యీ వార్డు మెంటునకున అణచివేసి రాజ్యముచేయుటకు ప్రయత్నించెను. వెంటనే ప్రజలు క్రాంతి అను ప్రమాఖుని నాయకత్వమున తిరుగుబాటుచేసి రాజుని పదభ్రష్టునిజేసి, అతనిపై దేశద్రోహమును నేరమును మోపి విచారణచేయించి ఆరిదీయించిరి. కాని తిరిగి స్వల్పకాలములోనే రాజవిరహమును నహింపగాలని బ్రతిష్ఠ దేశము—పూర్ణప్రజాస్వామ్యమును స్థాపించుకొన జాలక—క్రాంతి నిరంకుశత్వములో పడిపోయిన బ్రతిష్ఠ దేశము, తిరిగి రాజున, పూర్వరాజ్యాంగవిధానమును పరించెను.

౧౬౬౮ సం॥లో జేమ్సురాజు, ముగ్గుండును రోము
 పుశ్పీర దానకు అధి చవలెనని చేసిన కృషి విరియొక నిష్ప
 నమున శాచ్చిపెట్టెను పొంగుమెంటు నభి. గిరిగొంగులుచూ
 గానికి గలక క్తిని గమనించు గాక దక్కము శేర్ గానకు
 లేకపోయెను. కాని అట్లసికిలో గడ్డెగాను ముట్టకు ద్వై
 ముచాలక జేమ్సు సాటిపోయె. శిష్టమును ముదర
 నిచ్చినయడ, తిరిగి ప్రముఖిష్ట గాంగు ముచ్చినే, గ్రాంవెర్
 పరిగి పొంగు కడగలలోనికి ప్రభుత్వము నిగుచి, నాయకు
 శేరిసిగిని అక కీయు గరాజైన విలియము రాజుగా తెచ్చు
 కొని ఒక ఐగ్గెండులో ఉప్పు తొంగి రెండు లేకుండగనే జేమ్సు
 స్థానే యాయానను స్థాపనజేసికొ సరి.

హాబ్సు-లాక్కుల రాచకీయజిజ్ఞాసలు:— ఈ విప్లవ

సామర్య ఆంగ్ల జిజ్ఞాసువు “లాక్” (Lock) అను నాయన.

ఈ కుసు పూర్వపుజిజ్ఞాసువు “హాబ్సు” (Hobbes) “అందరును
 అందరినైన సంగతరము యుద్ధాపస్థలోనుండుట, ప్రకృతిధర్మ
 మనియు” (State of nature) లేక భారతీనాంప్రదాయము
 ప్రకారము సుతస్యన్యాయము) అందుచే ఒకరుగాని, కొంద
 టుగాని, అందరుగాని అధికారవర్గముయొక్క పాలనకు లోబడి

యుండునటుల వ్యక్తులు అదిని తమ స్వేచ్ఛాప్రవృత్తికి సంబంధించిన హక్కులను, స్థిరముగా యీ చుధికార వర్గపరముజేసి రనియు, అందుచే ప్రభుత్వము నది మానవకృతమైనదే (Rational act) అని “హబ్స్” సిద్ధాంతీకరించెను. ఈదృష్టిలో సామ్రాజ్య రాజ్యాధికారముగల ప్రభుత్వమెన్నియు మానవజేయమునగు అవసరముగలదేగాక అట్టి ప్రభుత్వాధికారముపై తిరుగుబాటు వెయుట, అది యొకరికికొకరు భంగముకలిగించు (Breach of Contract) కూడదుగును. పెగా అట్టి తిరుగుబాటు వినిన, తిరిగి మానవకృతమైన సాంఘికావస్థ లో (State of Society) ప్రాకృతావస్థలోనికి వడిపోవుటయే.

ఇక “హక్” చుశమున, వ్యక్తికిస్వేచ్ఛ, సత్వాది హక్కులు ప్రాకృతావస్థలోనే యుండెను, యాప్రాకృత మానవవ్యక్తులందు తోలుదొల్త కలిగిన కలముక (Original compact)—ఒడంబడిక కాదు—వలన తిమయొక్క వ్యక్తి స్వత్వక్షాంతి, పిమ్మట ఒక ప్రభుత్వనిధాన మేర్పడినది. అందుచే యాయనచుతములో, ఉన్న ప్రభుత్వముపై తిరుగుబాటుచేసేది సరదు ప్రభుత్వము, ఆదృష్టమును నెరవేర్చుట మానినప్పుడే సమంజసముగును.

“హాస్” మత ప్రకారము మానవులు ప్రాకృతావస్థనుండి వారిలో వారికిగలిగిన ఒడంబడిక (Social con-

tract) మూలముగ నే సామాజికావస్థకును చ్చిరి తమకు
 వ్యక్తిత్వముగానుండిన స్వత్వాగహక్కులను, ఎవరిపైవారు
 రాజ్యాదు చేసికొను వాక్యభవ్యక్తి రాజ్యాధికారమున్నూ
 సమాజపరము చేయబడినవి. అందుచే రాజ్యాధికారము అన్య
 క్రాంతము కానిదై (Inalienable) ఎల్లప్పుడును సమాజ
 నిష్ఠముగ నే యుండును ఈదృష్టిలో “హాబు” వలె “రూసో”
 ఒక “ఒడంబడికను” ఒప్పినను అది ప్రభుత్వమునకును, ప్రజా
 కును మధ్యగాక సమాజకలమధ్య జరిగినది యగుచున్నది.
 ఈరాజ్యాధికారముయొక్క విశేషస్వభావము (అన్య
 క్రాంతము కాజలనిగని) “హాబు” లో రూసో అంగీక
 రించుచు, అందులకే అదియెల్లప్పుడును సమాజనిష్ఠమై
 యుండుననియు, ప్రభుత్వమునకును ప్రజలకు (రాజ్యాధికార
 మును వశపఱచుటయొన) ఒడంబడికయే జరుగనప్పుడు, ప్రభు
 త్వము చేతిలోఅది అసన్మాక్రాంతధర్మముతో యెట్లుండుననును.

ఇకలాక్ వలె, యేర్పడిన సంబంధము సమాజక ప్రభు
 లమధ్యనేని “రూసో” అంగీకరించును. కాని ఆసంబంధము
 బుద్ధిపూర్వకమైన ఒక ఒడంబడికవలన గల్గినదేగాని కలయిక
 లేక, నన్నికర్షవలన కాదని యీ యనమతము. మఱియు
 ప్రభుత్వస్థాపనమునకును, యీ ఒడంబడికకును, యెట్టిసంబం
 ధములేదని “లాక్” కంటెను యీయన విస్పష్టముగాను

నిస్సంశయముగాను తెలిసెను. ¹ రూసో దృష్టిలో ప్రభుత్వ మనేది సంఘమువారి అవసరముకొఱకు వచ్చిన గుమాస్తాగిరి వంటిది. ఈయన “లాక్” వలె ప్రభుత్వముపై “తిరుగుబాటు అను పెద్దప్రయోగమును ఒప్పుడు. దానిని సమాజమునారు తమ వ్యవహారాలపట్ల చేయు మార్పుదల (Ministerial Changes) అని తెలుపును.

“లాక్” ప్రజాసమ్మతి (Acquiescence) నడిచినంత కాలము ప్రభుత్వము సహించదగినదే అనును కాని రూసో కేవల “సమ్మతి”యే గాక ప్రజాధిపత్యముక్రిందనే ప్రభుత్వము నడువవలెననును అందుచే “రాజ్యాధిపతులైన ప్రజలే రాజ్య పాలనకై పూనుకొనుట” అనే అర్థములో (Positive Democracy) రూసో సిద్ధాంతమే నిజమైన ప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతమగుచున్నది. అని కొలపండితుని మతము. (Political organization P .P 61) మఱియు పైత్రిమత వ్యాఖ్యాన మునుగూర్చి చూ. (Blunchilis Theory of State P P 294—295

ఇటలీలో ప్రాచీనగ్రీకు ప్రజాస్వామ్యమువంటి నగర ప్రజాస్వామ్యము స్థాపించుటకు ప్రయత్నములు జరిగెను. ఉత్తరగనముద్రతీరమున 'ప్లాండర్సు' ఇటలీలోను క్రమాభివృద్ధి గాడించుచున్న పశ్చిమ ఫలితముగా "క్రేణీసంఘములు" (Guilds) చిన్నపట్టణములలో బయలుదేరెను. ఈక్రేణీ సంఘములు వర్తనబలమై వి ఇందులో సభ్యత్వము అందిరికి నిబంధించిరి. వారి సభ్యులై ఆర్యాతి అందరును సమానులే. పరిశ్రమలగు స్వీకృతుట, అనిపై ధరలువేయుట, అమ్మకము—అనునవి క్రేణీయొక్క శాసనములకు లోబడి వ్యక్తులు జగుపవలెను. అందుచే యూరపుఖండములో మరియొక శతాబ్దమునకు, పిమ్మట అంగీరించిన ఈక్రేణీవిధానమునకు సరమండే సాంఘీకబంధనల త్రోసిపుచ్చి, కేవల స్వలాభపరమైన వ్యక్తి పట్టుబడివిధానము (Capitalism) తలయెత్తగల్గింది క్రేణీలు, తమతమ నగరములలో పూర్ణ స్వపరిపాలనమును, అనుభవించుచుండెను. లేనిచోట్ల అట్టి స్వతంత్రములను నగరములు కొనుక్కొనుచుండెను. క్రేణీనగరములు యింకను కొన్ని చోట్ల, పూర్వము ప్రభువుల నామమాత్రము వర్తిలో యున్నను "ప్లాండర్సు జమిందారుని ప్రజలమని వారు పిలుచుకొనుట మాని "చూజన్," "హూవాన్," "నూరంబర్గు" పౌరులనియే ప్రసిద్ధిపొందియుండిరి. పురప్రజాస్వామ్యపరిణామములో నిది గమనీయము.

రాజ్యాంగపరిణామదృష్ట్యా సారాంశములు. పూర్వో

ద్ధరణ కాలమునకు ఎరవందలదియు ౧౮ వ శతాబ్దపు ఆఖరు భాగమున బయలుదేరిన నిష్పవకాలమునకు సన్నిహితులైన ముగిదియు, నైన యీచరిత్ర ముగించుటకు ముందు, రాజ్యాంగదృష్ట్యా కొన్ని సారాంశములు తెలుపవలసి యున్నది. పై అంశములవలన మనకు గోచరించునదేమి? యూరప్ ఖండములో నించుమించు చాలదేశములలో నిరంకుశ రాజప్రభుత్వములు యధేచ్ఛగా గాజ్యము చేయుచుండెను. ఈ నిరంకుశత్వములను గూర్చి అధిక దేశములలోని ప్రజలలో బహిరంగమైన అసంతృప్తియే యింకను కలుగలేదు. కలిగినచోట్లకూడ “రాజు” పనికిరాడు, “మతపీఠ మే” (Church) అక్కరలేదు అని సంస్థలపైన తిరుగుబాటుగాక, నదగు రాజప్రభుత్వములోను, మతపీఠములోను గల దోషములను, అనగా వ్యక్తిగతముగా వీరు భోగిలాలనులై, అందులకు అపరిమితముగ ప్రజాద్రవ్యము వెచ్చించుట, విదేశములతోడ, వీరు వైరములకల్పించుకొని అంతులకై, ప్రజాసామాన్యముయొక్క ధనప్రాణముల వెచ్చించుట, ప్రజలను పన్నుల భారమున ముంచుట, ప్రజల మొఱలను విన నిరాకరించుట, వీరిలో ధర్మభావములు నశించుట, మతముపేరుతో మతగురు దాన్యమును విధించుట, మతబోధకులే మతమునకు

వ్యతిరేకముగా సంచరించుట ¹ మున్నగువానిని సంస్కరించుటకే, ఉద్దేశింపబడినది గాని ఆసంస్థను “సమయించి” నూతన సంస్థను స్థాపించ సంకల్పించినవికావు ² ఈకాలపు ఉద్యమాలు. పైగా ఆకాలములో మేషీ విల్లీయను ఇటాలియన్ పండితుడు వాసిన రాజస్వామ్యస్తోత్రపరమైనట్టియు, రాష్ట్రము కొఱకు యెట్లవనలు చేసినను తప్పలేదనునట్టిదియు మన శుక్ర సీతివంటి గ్రంథము ప్రజల మానసికజగత్తును పెల్లడిచేయుచున్నది. లూథరువంటి జిజ్ఞాసువు, విప్లవకారుడును, రాజా శ్రయమువలననే ఉప ప్రోత్సహింపబడు మహాప్రచారమునకు బూనుకొనెను పైగా తానుచేసిన సజ్జమైన నవీనక్రైస్తవ బోధ, ప్రాచీనక్రైస్తవమున నునుపేరుతోనే బోధనచేసెను “నవీనమైన జాగాక” అను సామానమాసినికి లేదు. చార్లెసు రాజును యురీదీసిన తాత్కాలిక బ్రిటిషు ప్రజాస్వామ్యము తన స్వామ్యమును స్థిరపఱచుకొనజాలక క్రాంపెల్ యొక్క నిరంకుశత్వమునకు లోబడి రాజవిరహమునకు పరితపించి తీరిగి

1 రై నాల్గకవియొక్క “ఫాస్టు” అనే నవలలో కొంతయుత్రేక్షయన్నను అందు కోమనగర “పోపు”లలో కొందరి అప వితచరిత్ర చిత్రంపబడినది

2. నూతనసంస్థ స్థాపనకు ప్రారంభమని పాశ్చాత్యపండితులు తెలుపుచున్న ప్రధాన ప్రజావిప్లవముకూడ, అది వచ్చిన పరిస్థితు అను బట్టి యోచించిన ప్రజలలో భావసంస్కారమువలన అది వచ్చినది కాదని ఋజువుకొగలదని ఒకపూర్వపక్షము కలదు.

రాజప్రభుత్వమును వరించినది. జేమ్సురాజు పారిపోవుటవలన గల్లిన రెండవ అవకాశముకూడ ఇంగ్లండులో తిరిగి రాజస్వామ్యమునే తెచ్చినది ఇటలీలో జరిగిన నగరస్వామ్యముల గూర్చిన పరిశోధనగా ప్రాచీనగ్రీకు ప్రజాస్వామ్యములంగు గౌరవభావమును బట్టి చేసిగి, కాని (తుదకవి క్షయితేకు) లేని యందు, చేసెడిచాదుకారు డచ్చిప్రజలు ఏప్లస్థానోకూడ పిక్సెగాజుని ఆహ్వానించుచునే యుంకిరి. ఇంగ్లండులోకూడ యీ మాత్రమైనను విప్లవము ఏర్పడుటకు—అచ్చట ప్రజలు మొదటినుండియు, రాజులతో సంఘర్షించుట పరిపాటియై నందువలననే. అది ప్రత్యేకము జనసామాన్యములో బయలు దేరిన నూతనసంస్కార ఫలితముకాదు. ఈ విధముగ యీ యుగమునాటి యూరపుఖండముంశయు—అనగా ౧౩ మొదలు ౧౮ వ శతాబ్దమువఱకును—రాజస్వామ్యము దాని కిరంగు శక్త్యములోను యూరపుఖండముండుటయు, జిజ్ఞాసువులుగూని, అప్పటి ప్రజల ఉద్యమాలున్న పురాణమైనదింశయు—మతములో గాని, రాజ్యాంగములో గాని సారస్వతములో గాని¹—

- 1 ఈ కాలములోని యూరపుఖండసారస్వతమంతయు పూర్వ గ్రంథముల తరుమా యాయెచు వాని ననుసరించి నూతనగ్రంథములు వ్రాయుటయే తప్ప వేరొకటి కాదు భారతదేశములోకూడ యీ కాలపు—మతవేదాంత, సారస్వత అధిక—గ్రంథములు స్వతంత్రభావములతో కూడియున్నను ప్రాచీన ప్రామాణ్యము నొప్పియే యున్నది “రసగంగాధరం” వంటి

పక్షపాతమునకు నొప్పుచు ప్రస్తుతసంస్థలను వానివలె పునరుద్ధరించుటకు ప్రధానోద్దేశములుగా గల్గియుండిరి అవసరమైన ప్రాంతీయతలను, నిభావనసాగములను త్రోసి వున్నవని చెప్పగల యుగము యింకను కొంచెముగా భవిష్యత్తులోనుండే మిల్లుపండితుడు చెప్పిన పాలకవ్యయొక్కయు, పాటితలయొక్కయు దృష్టాంతములు తేలుములు అప్పుడు భిన్నములు ప్రజాక్షేమమునకు ముఖ్యముగా ప్రభుత్వసంస్థయొక్క అధికారమున, ప్రజలకు స్వాభావిక పుష్కలములను అంగీకరింపజేయుట మూలముగా (Magna Charta, Petition of Rights మొదలైనవి) నిర్దేశించుటయే అప్పటి లక్ష్యము. ప్రభుత్వదృష్టాంతమే ప్రజల దృష్టాంతము; ప్రభుత్వక్షేమమే ప్రజలక్షేమమను రాచకీయాదైవత్వస్థితికై—అనగా ప్రజలే ప్రభుత్వమును ఆక్రమించుట అను స్థితికై—ఉద్యమించేదశ పిమ్మటయుగము పాలబడెన ఎంత సంస్కరించి నిలువబెట్టినను ప్రాతవద్ధతులు పూర్ణముగా పరివర్తనపొందిన నవీనయుగమునకు పనికిరావని ప్రజలు తెలుసుకొనుటకు మరికొంతకాలము పట్టినది. అప్పటికి

నవీనసాహిత్యమతమును ప్రతిపాదించు ఆలంకారగ్రంథము “కళాపూర్ణోదయం” వంటి తెలుగుకావ్యము భావములోను, పోకడలోను “నవీనతములు”గా నన్నవి ఇంతమాత్రమున అనాడు భారతదేశమున “ప్రాత”ను తలతన్నెడు ఉద్యమములు కలవని మదాళయముకాదు

౧౮ వ శతాబ్దపు ఆఖరునాదిమున్ను ౧౯ వ శతాబ్దమున్ను వచ్చినవి. అనగా వీరికంటె పూర్వముగను, అప్పటి పూర్వ సంస్కారముల మఱచి స్వతంత్రముగ ప్రావిష్కరణమును తర్కించు యుగముకాదు.

అది ౧౯ వ శతాబ్దముయొక్క సామ్యము. ఆశతాబ్దమునాటి రాచకీయ, ఆర్థిక, సాంస్కృతిక మున్నగు మానవత్వము యా వజ్జీవితమునకు సంబంధించిన ఉద్యమములన్నియు, పూర్వ పద్ధతులను, కట్టుబాట్లను త్రేంపుకొని నూతనముగా విస్తరించినవే కవులు, తత్వజ్ఞులు, రాజ్యాంగపండితులు పూర్వమును మఱచి తాజాగా జ్ఞానము చేయుట మొదలుపెట్టిన యుగము.

ప్రస్తుతకాలములోనే ఆరంభించి ౧౯ వ శతాబ్దములో రాచకీయముగా ప్రజాసామాన్యములో మహత్తరమైన ఆందోళనాశక్తిని విప్లవ జంఝూమారుతమును జనింపజేసిన యూరపు ఖండియుల ఆర్థికాదిజీవితమునకు చెందిన మఱికొన్ని ముఖ్యంశములు యిక్కడ మనము గమనించవలసి యున్నది.

అచ్చయంత్రము వచ్చి ప్రజలలో అద్భుతమైన గ్రంథ వ్యాప్తి చేసి, తద్వారా నిద్రించియున్న జనసామాన్యముయొక్క మనోముకుళాలను భావనంచలనములో పడ్డనె చినది.

తుపాకీమందు కనిపెట్టబడినది. వెంటనే పూర్వయుద్ధములరీతి, పూర్వాముల వద్దతి మారిపోయి యుద్ధశాస్త్రములో నూతనయుగము యేర్పడినది. అందుచే యుద్ధభటుఁడు శరీరబలముకంటె, అధికముగా బుద్ధిబలము, శాస్త్రజ్ఞానము, శాస్త్రవద్దతిని తిరిగి పొందుట అవసరమైనది. తుపాకీమందే పూర్వప్రభువులు, ఒకరికోటను ఒకరు త్వరితముగా నాశనము చేసికొనుటకై సహాయపడినదనెవరు.

ఆవిరియంత్రము కనిపెట్టబడినది. పూర్వము గృహములలో చేయబడుచున్న చిన్న పరిశ్రమలు, యంత్రశక్తిపై అధికపు పెట్టుబడితో, నూతనశాస్త్రవద్దతులను నిర్మింపబడినవి.

పై మూడు కారణములవలనను, దేశముయొక్క, ఆర్థిక, రాచకీయసభ్యతలో పాటకపుఱులకు ప్రాముఖ్యత వచ్చినది వెంటనే వారిలో విద్యాప్రచారము, అంగువలన అచ్చయంత్రములపై బయలుదేరిన గ్రంథప్రచారము వారిలో వ్యాపించుట, జరిగినది. వ్యవసాయములో కూడ చిన్నచిన్న కమితములు, శాస్త్రసిద్ధమైన వద్దతి వ్యవసాయము చేయుటకై పెద్ద భూఖండములుగా మారుట అవసరమయ్యెను. అవి అనేక కారణములవలన పెద్ద భూస్వాముల వశమగుటవలన కూడ యీ చిన్నచిన్న భూస్వాముల గణము నగరములకు ప్రాకి కార్చి

కులుగా మారవలసి వచ్చినది. వెంటనే వీరి నిముడుచుకొను
టకు సగరయోత్ర పరిశ్రమలు కాచుకొని యుండెను. నూతన
భూగోళశాస్త్రము కనిపెట్టబడినది. ఇండియా, అమెరికా
మున్నగు దేశములకు కొలంబసు, వాస్కోడిగామా మున్నగు
ప్రసిద్ధ యూరోపియన్ యాత్రికులు కనిపెట్టిరి. “వర్తకము”,
“వలస” — రీత్యా యీనవీనప్రపంచముయొక్క విశ్వస్వమును
యూరోపియన్ లాకర్షింప మొనరిడిరి. నవీనశాస్త్రవద్ధతిని
తరిఫీను చేయబడి, మందుగుండు గలిగిన వేచలతో గూడిన
యీ షాశ్చర్యరాష్ట్ర ప్రభుత్వములు ప్రాచ్యభాషలు రాష్ట్ర
ముల విశ్వస్వమును గూర్చుటకు వర్తకశ్రుతితో నన్నా
హము లగుచుండినవి. జిజ్ఞాసువులు కూడ ప్రపంచపరమైవ
భావవైశాల్యమునే అన్వేషించుచుండిరి. యూరప్ ఖండము
నుంచి అమెరికా మున్నగు అనాగరిక, ఆదిమనివాసుల ఫల
వంశములైన దేశముల నాక్రమించి నిఖజీవనమును చేయుటకై
కుటుంబములు వలసపోవుట ప్రారంభమయ్యెను. విప్లవయుగ
ప్రారంభమును చేయు ౧౮ వ శతాబ్దావసానమునకున్నూ,
పూర్వము తెలుపబడిన ప్రాచీనవర్ధతులను శిగిరి వెలకొల్పవలె
నను రినాస్పెన్సు కాలమునకును యిది మధ్యవశ. జిజ్ఞాసువుల
భావవైశాల్యమునకును, యూరప్ రాష్ట్రముల సామ్రాజ్య
వైశాల్యమునకును కూడ యీ కాలము ఉపచరించినది ¹

1 యూరోపియన్ జాతులవారు అధినివేశవ్యాప్తికి (Colonial expansion) గడంగిన పరిస్థితులు యంత్రములపై భారీపరి

భారతవర్షమున దాటిన నాగరికత తేదన ధర్మమును నమ్మిన ప్రజలు ధర్మమును దానిని ప్రవృత్తిప్రణామము వలన నమ్మినట్లు ఆ పరిస్థితియే మారి భారతవర్షము నెలువలై ప్రజలు చుట్టి పుట్టుకగా అభివృద్ధిపొందును అను

శ్రమల సాధన యూ వెలో ప్రాంగముయ్యెను ఎగువ ముడిసరులు వలెనుగా నష్టమునే దేశమున గల సరుకులతో నిర్మించుచు పరిశ్రమల కొనె దేశము—అప్పుడుగ ప్రత్యేకిముగ తమయొద్దనే కొనెవి— వలెను అట్టి దేశములలో ప్రజలకు వారిశ్రామికపు సరకుల సులభముగించుటకు అభిరుచి కలిగి యుండవలెను వారికొన గోలు సమర్థత (Buying power) వృద్ధిచెయవలెను ఇట్టి దేశముల వారికి కావలసి వచ్చినది

ఇందులకై యిప్పటికి బాగుగా సంపాదించిన ఆయుర్వర్ధములనుండి ప్రాశస్త్యఖండియులైన, చెనా, యిండియాలున్నా, దక్షిణ అమెరికానున్న పెట్టుబడుల యూరపియన్ దేశములవారు పెట్టుచుండిరి వెంటనే తమ పెట్టుబడి భద్రతకొనుటకు—అనగా “వడ్డీహక్కు” (Interest Right) రక్షించుకొనుటకు—అట్టి దేశముల వ్యవహారములలో పెట్టుబడిదారులైన యూరపుఖండియులు పెత్తనము చేయుట, పైలాభములు వారివలన పొందుటకై—వారిని కాపాడుటకునూ, వారు తమ అర్థికాధిపత్యమును తీరస్కరింపకుండుటకును, నేనలను, యిట్టి ఋణగ్రస్త దేశములలో నుండుట తటస్థించినది ఇదియే డచ్చి, ఇంగ్లండు, ఫ్రాన్సువారు తొలుతను, జర్మనీవారు పిమ్మటను రాజ్యవర్తితావిధానముల నవలంబించుటలో ముఖ్యోద్దేశములు ఈవిధమైన ఋణము పెట్టుబడిసంబంధమైన దానృతకు గురియైన దేశము

మీదకు జొచ్చుకొని వచ్చుచున్నది కనిపెట్టజాలక పూర్వ
పురాణములనే నమ్ముకొనియుండిరి.) నాడును గళిగి ప్రపంచపు
పరిస్థితులవైపు కన్న తెలువజాలక అశ్వోష్ణ స్థానికకలహ
ములలో నడుచులై, భారతీయ రాచకీయవేత్తలకు యీ
కాలములో ప్రతి చిహ్నముగింపె.

చైనా ప్రపంచవ్యాపారమునకును ఆయువుపట్టువంటి పశ్చిమ
మున “నూయజాకనాలు” తూర్పున “సింగపూరు” మొద
లయినవాటి ఆక్రమణ, సంపాదించిన వర్తకప్రాముఖ్యత,
రాజ్యముయొక్క సంరక్షణార్థముఅంగ్లేయుల కవసరమయ్యెను.

౧

అమెరికను ఉద్యమము. రాజులేకుండా ప్రజాప్రతినిధులే రాజ్యచక్రమును నడిపెడు విధానము ప్రపంచములో ప్రథమతః ఉత్తరఅమెరికాలో మూర్తీభవించినది. ఈ అమెరికా రాష్ట్ర ప్రజలు గ్రేటుబ్రిటన్ నుండి అధికముగాను, మిగతీ యూరపు ఖండ దేశములనుండియు వలసవచ్చిన యూరపుఖండీయులును వారి సంతతివారలును అయి యుండిరి యూరపు ఖండములో ౧౫-౧౬ శతాబ్దములో బయలుదేరిన తీవ్రమతికక్షులు, పోరాటములు, జనసంఖ్య హెచ్చుచున్న యూరపుఖండమునుండి బయటపడి అనుకూల శీతోష్ణస్థితిగల్గి సారవంతమైన భూములతో ఒప్పుచున్న అమెరికాలో ఆర్థిక, పారిశ్రామికముగా నుఖజీవము చేయవలెనను ఇచ్ఛయు, యీ వలసపోవుటకు పోని పైకిపించుకొని పోయినవి. అమెరికాకువచ్చిన యీఆది యూరోపీయులు—ముఖ్యముగా బ్రిటిషువారు—తమతో కూడ తల్లి దేశములోని ప్రజారాజ్య సాంప్రదాయమును విత్తుకట్టనుకొనివచ్చిరి. అందుచే యీ అమెరికాలోని శ్వేతప్రజల విప్లవమునకు పూర్వమే అమెరికా ఖండములకు వలసవచ్చిన జాతులవారు అమెరికా దేశమును రాష్ట్రములుగా విభజించుకొని స్థానిక స్వపరిపాలనమున చాలవఱకు ప్రజలే భాగస్వా

ములుగానుండిరి. క్రీ. పి. ౧౭౬౦ సం. రమున ఉత్తరఅమెరికాలోని అప్పటి ౧౩ రాష్ట్రముల ప్రజలు తమ తల్లిదేశమైన బ్రిటన్ దేశముపై తిరుగుబాటునుచేసిరి. ఈతిరుగుబాటునకు కారణము—ఆంగ్ల దేశపు రాజైన మూడవ జార్జి తన అధికారమును అమెరికన్ ప్రజలపై—ఆప్రజల యిచ్చకును, డేమమునకును వ్యతిరేకముగా—నిలువజెట్టు కొనవలెనను తలంపు. అమెరికన్ సర్తకడేమమునకు, బ్రిటిష్ సర్తక డేమమునకు బలియిచ్చుట, అమెరికాప్రజలపై బ్రిటిష్ పార్లమెంటు సన్న విధించు అధికారము చలాయించవలెనగుట¹, అని యా మూడు అక్రమములు. కాని యాయక్రమముల నివారణకై బయలుపెడలిన యాయుధ్యమము ౧౭౭౬ వ శతాబ్దములోని యూరపుఖండ రాచకీయ యుద్ధములు, ఉన్ననంధుల అధికారము, ప్రజాపీడినకరముగా నున్నప్పుడు దానిని హద్దులో నుంచుటయే పరమ ప్రయోజనముగ “తుకొస అంతమొందినట్లుగాక, కేవల సగపూర్ణ ప్రజాస్వామ్యముగా పరిణమించినది. థామస్ “పైసీ” (౧౭౩౬ జన్మము) అను అమెరికా జిజ్ఞాసకుడును, ఈయుగపు ప్రజాస్వామ్య యశములకు వ్యాస పీఠమువంటి “యూసో” అను రాచకీయ వేదాంతియొక్క

1 Taxation without representation is a tyranny.

“ప్రాతినిధ్యము లేకుండగనే పన్ను విధించు (ప్రభుత్వ) విధానము దౌష్ట్యముతమైనది” అను మాత్రము అమెరికను విప్లవములో బయలుదేరినదే

[వాతలున, యీ యుద్యమమునకు సిద్ధాంత నంపదను చేకూర్చింది ఆంగ్లేయుల అక్రమముల గూర్చి అమెరికనులు పరిశీలించుచుండటచే, అరబ్బీలతోను యూరప్ జల మనస్సులలో తొక్కిరిపులులు జరగములు తెన్నగా వ్యాపించినవి. వెలుగు పండితులకు తెలిపినట్లుగా ఇంతకు పూర్వము ప్రజానంధుములకు ప్రభుత్వాధికారమునకు విధేయత కనుపర్చుటయే ప్రధాన లక్షణము (Community of obedience). లక్షణమే కాదు, ధర్మముగూడ ఇంతటినుంచి విధేయతను ప్రకటించుట మాత్రమే ప్రధాన లక్షణముగాగల యీ పూర్వపురీతి ప్రజానంధుముయొక్క స్థానే “తనయిచ్చను వ్యక్తపఱచుట కవకాశముగల నూతనరీతి ప్రజానంధుమును (Community of will) అమెరికా రాష్ట్ర ప్రజలు తమ సమాఖ్య ప్రజాస్వామ్యమువలన లోకమునకు ప్రదర్శించిరి. ఇంతకు పూర్వమే, అనగా ౧౮౪౯ నఁగల రములో స్వేచ్ఛగల రాష్ట్రము సమాఖ్యవిధానమును నిర్మించుకొని తానుచిన్నరాజ్య మగుటకుతోడు శాంతి సమరస భావములను, విదేశ రాజ్యాంగ నీతిగా సిడికొని రాచకీమాకాశములో శాంతికి, యుద్ధ విరామమునకును చిహ్నమైన చుక్కలాగున వెలుగుచుండెను పూర్వము తెలుపబడిన డచ్చి విప్లవమునకు పిమ్మట కొంతకాలమునకు అనగా ౧౮౬౦ లో డచ్చి ప్రజాస్వామ్యము స్థాపింపబడినది. అయినను యీ యుద్యమముల ప్రేరణ కర్తృత్వమును గూర్చి యోచించునప్పుడు తేలునది ప్రజాస్వామ్య ప్రేరితమైన ఉద్యమ

ఫలితముగా ప్రజాస్వామ్యము స్థాపించిన ప్రపంచేశము అమెరికాను యుక్తరాష్ట్రములై (క్రీ.శ. ౧౭౮౨ సం. ౮) అమెరికా రాష్ట్రముగా బ్రిటిష్ అధికారమును తిరస్కరించి బ్రిటిష్ సేనానిని యుద్ధముగా యెగిరించియు బ్రిటిష్ వస్తువులను జయప్రదముగా బహిష్కరించియు, తమ న్యాయములము డ్యము ప్రాచుర్యమువలన బ్రిటిష్ పార్లమెంటులోని మహోపన్యాసకులైన “బక్కు” బ్రైయి” మొదలవారల సామర్థ్యాన్ని కూడ పొంది బ్రిటిష్ దాస్యమునుండి బయట పడగలిగిరి.

కాని “స్వయం నిర్ణయ” మునకై దిగినప్పుడు తమ ప్రజాస్వామ్య విధాన నిర్మాణములో రాష్ట్రములకు ఐకమత్యము కుదురక చాలచిక్కు తటస్థించినవి. అంతకు పూర్వమే యా యమెరికా ఖండములోని ప్రతిరాష్ట్రము లోను యేధోవిధమైన ప్రభుత్వముండి స్థానిక రాష్ట్రాభిమానము వృద్ధిలోనుండెను ఈ రాష్ట్రములన్నియు యేదోయొక విధానముక్రింద ఐక్యమై కేంద్ర ప్రభుత్వముక్రిందకు రానియడల యెప్పటికైనను అమెరికాకు పరదేశీయులవలన ముప్పు తప్పగని భయముకమూలను, యిట్టి విధానముక్రిందకు నచ్చినచో రాష్ట్రము లిదివఱ కనుభవించుచున్న స్వేచ్ఛపోవుననియు ప్రబలనీతుల ప్రతినిధులు, పిన్ననీతుల నొకదొక కైదరను భయముకమూలను, అమెరికా రాష్ట్రములను యిటు నటు నూపుచుండెను. ఇంకనుగూర్చి అనగా అమెరికా దేశీయ ప్రభుత్వవిధానమును గూర్చియు, అందు రాష్ట్రముల

స్థానమును గూర్చియు వాదోప వాదములు బయలుదేరెను. ఈవాదము నాలుగైదు సంవత్సరములు సడచెను. నాలుగైదు రాష్ట్రప్రతినిధుల సభలు (Constituent Assemblies) జరిగెను. ఒకప్పుడు అమెరికా ప్రజాస్వామ్యము “సిద్ధించి దేమో” నను నిరాశగూడి నాయకులకు కలుగుచుండెను. తుదకు ౧౭౮౭ లో ఫిలడెల్ఫియాలోని ఆ కూడాప్టీయ ప్రతినిధుల మహాసభలో యీ రాష్ట్రములు తమ స్థానిక ప్రభుత్వాధికారము నిలుపుకొను పద్ధతిని యావత్తు అమెరికా రాష్ట్రముల సమాఖ్య విధానముకై (American Federal Republic) అంగీకరింపబడెను వెంటనే యింతికుపూర్వము రాష్ట్రాభిమానమునకు లోబడిన “వర్జీనియా” ప్రజలును “రోడ్లలంకి” ప్రజలును అనురాష్ట్ర నామములతో వ్యవహరించుకొనుచున్న యీరాష్ట్రప్రజలు “అమెరికన్ జాతీయులము” అను నూతన జాతీయతను వీక్షించిరి ౧౭౮౭ సం॥లో యీ సమాఖ్య రాజ్యాంగ విధానము రాష్ట్రముల వారీగా అంగీకరింపబడెను. ఈఉద్యమ సైనికనాయకుడైన “జార్జి వాషింగ్టన్” యీ సమాఖ్యవిధానపు అమెరికా ప్రజాస్వామ్యపు ప్రథమ అధ్యక్షుడయ్యెను. ఆయనపేరనే ప్రభుత్వ రాజధాని నగరము “వాషింగ్టన్” అని ఆయన అమృత యశస్సుకు చిహ్నముగా బరగుచున్నది. ఈనూతన అమెరికా సమాఖ్య విధాననిర్మాతలలో ప్రముఖులు బెంజామిన్ ఫ్రాంక్లిన్, పాట్రిక్ హెన్రీ, జాఫరుసన్, అడమ్సుసోదరులు, మాడి

సన్, అలెగ్జాండరు హామిల్టన్ గాదు. “వీరు పండితులు కాక పోవచ్చును, పితౄదృక్పథముగలవారు కాకపోవచ్చును. వీరికి తమ సంఘములవట్లగల సేవాభావనా స్వచ్ఛమై దీ అని వెల్లు పండితుడ నాసెను

ఈ అమెరికన్ సమాఖ్య విధానము చూడఁగా, యొక్క శాఖావిభజన సిద్ధాంతము (Seperation of powers) పై నిర్మించబడినది అందు ప్రజాస్వామ్య విధానములలో ఇదియొక ప్రత్యేక తరహాకు చెందినది దాని సిద్ధాంత చర్చ రెండు మూడు దీపికలలో జరుగును

కొంతకాలమునకు యీ అమెరికాలో ఆదిమనివాసులైన, స్పిగ్రో యట్టి యిండియన్ జాతులను ఏదేని ప్రజాస్వామ్యములోవలె “బానిసలు”గా యీ ప్రజాస్వామ్య వాదులైన ౧౮ వ శతాబ్దపు అమెరికాదొరలు నిబంధించుటయు, వారికి పౌరస్వత్వపు హక్కుల నిరాకరించుటయు జరిగి అందుండి “మనము పోరాడి ముక్తినిచెంది, కప్పించి, స్థాపించి ప్రేమించి నడుపుచున్న ప్రజాస్వామ్య పద్ధతికి ఈవైఖరి అనుచితము కాదా?” యను జిజ్ఞాసలు బయలుదేరినవి. వ్యవసాయక భాగములకు చెందిన దక్షిణప్రాంతపు ప్రజలు తమవృత్తికి, యీ బానిస లవసరము గనుక యీ పద్ధతిని మార్చరాదనిరి. ఉత్తరభాగమునకు సంబంధించిన యంత్ర పరిశ్రమలపై జీవించే అమెరికన్లు, స్వతంత్రులైన కార్మికులు తమ కవసరముగాన స్పిగ్రో బానిసత్వము రద్దుకావలయుననిరి. ఇటుల వీరిలో అభి

ప్రాయభేదములు జరించెను. ౧౭౭౬ న సం॥ ౧౦లో జాతికి మిక్కిలి లాభకరముగానున్న ఈబానిసల వర్తికము నిరాఘాటముగా సాగవలెనని “డానుమాతు” ప్రభువురిపోర్టు వ్రాసెను. జాఫరుసన్, వాషింగ్టను ప్రముఖులు దీనిని ఖండించినను తిమ యింటివసికిగాను బానిసలను ఖరీదుచేయుచుండిరి. ఈయ్యమమునకు పక్షవ్యతిరేకముగా దేశముగో హోరా హోరిని పోరాటములు బయలుదేరెను. అప్పుడే క్రొత్తగా దేశములో నాటబడిన అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్ర ప్రభుత్వము యీ సమస్యపై చిలికలై పోపురాయుధయము దేశనాయకులకుగల్గెను. కాని తుదకు భగ్గుమునకు సొంతజనుము గల్గెను. అది శాసనరూపముగా నీగ్రోలను యెవరును కాని నలుగ దేయరాదనియే (౧౮౦౦ సం॥ ఆప్రాంతమున). కాని క్రియలో గాగరికతలో ఆగ్రజాలమని చెప్పుకొనుచున్న ఈ అమెరికన్ లదేశములో నీగ్రోలను బానిసత్వములో నుంచుట, దారుణముగా హింసించుటయు నేడుకూడ నెదో యొక మూల జరుగుచునే యున్నది. కాని యీ నీగ్రోవిమోచన ఉద్యమములో ప్రముఖుడైన ఆబ్రహములింకను ముటువదగిన వాడుకాడు.

ప్రైవేట్ విప్లవము ౧౮౮౭ సం॥ లోని ప్రైవేట్ ప్రజా విప్లవము యంతకంటె గురువును మెనది. అమెరికాలో వలె దూరముననున్న సముద్రమధ్యమందు గాక, ప్రాచ్య దేశము, సామ్రాజ్యము రాజులు, మశిగురువులు, జనసామాన్యమును తమ కాలి బాటనక్రమింపగొక్కియుంచిన సరిహద్దు దేశమున మధ్యమధ్యము, ఒక్కపెట్టుక యీ రాజాస్యమును తెలిపి వేసి మట్టుపట్టునుండిని విరంతుశత్రుత్వముగరముత్రములనుకూడ వణకించి వేసెను కాని ప్రజాస్వామ్యమును ప్రకటించుటతోడనే స్మృతిపడక నెపోలియన్ నాయకత్వమున మొదటిలోనే, యీ ప్రైవేట్ ప్రజా సరిహద్దు దేశములలోనికి దాడి పెట్టి, ఆ దేశములలోని రాజులను సారద్రోలి ప్రజాస్వామ్యమును స్థాపించుచుంకిరి.

ఈ విప్లవము, మొదటి రోజులో రాజు “స్టేట్సు జనరల్” అను పూర్వకాలమునుండి యీ ప్రాచ్య దేశములలోనుండి యిటీవల రాజులు విరంతుశత్రుత్వముగా నణచినవేసిన, ప్రజాప్రతినిధి నభామోదముతో పరిపాలన జరుపవలెనని నిబంధించుటకై బయలుదేరినది. క్రమశః ఇది సంపూర్ణ ప్రజాస్వామ్యమునకైన విప్లవముక్రింద పరిణమించెను ఈ విప్లవము అమెరికా విప్లవమువలె కేవల రాచకీయస్వాతంత్ర్యమునకే సంబంధించినది కాదు. ఇదివరలో తెలిసినట్లు “హ్యూ”, “లాక్” జిజ్ఞాసు

పులవలన “ఇంగ్లండు”లోను “మాంటెనూక్స్” జిద్దనువు (౧౬౮౯ - ౧౭౫౫) ఫ్రాన్సులోను “జెస్సూట్సు” ఆనెమతిసంస్కారములోని యువకులుమున్నగువారుగు పరి గ్రాజకీయవిజ్ఞానం ఫణిశిముగాను యూరపుఖండచుం దగతితును రాజులయొడ గల మూఢభక్తి కిసి శిథిలపరచిరి రాజుల అభికారమును జల రుక్ జేమమునబట్టి హద్దు సద్దులలో నుండవలెనని గొప్ప ముఖ్యమంత్రిలోనేర్పడినది. కాని “రూసో” తత్వవేత్తయొక్క ౧౭౬౨ సం॥లోని “సామాజికల ఒడంబడిక” “(Social contract) లోని తత్త్వము ప్రజాస్వామ్యాద్యమములకు అత్యుగ్రాణి దీక్షమయ్యెను. ఈ ప్రభుత్వ ఉద్యమములోను అంతిమ పూర్వపు అమెరికాప్రజల ఉద్యమములోను “రూసో” యొక్క సిద్ధాంతములకు స్థిరమయిన జాడలు కనుపించుచున్నవి.

ఆదిని మానవులందఱును యొడంబడికవలన సమాజావస్థకు వచ్చిరను యాయన సిద్ధాంతము యెంతవఱకు సభ్యము, యెంతవరకు అసభ్యము అనుప్రశ్న వేరు. మన భారతసాంప్రదాయములో ఒకప్రతమునకు ఒక ఋషి, ఒక గోత్రము, ఒక ఛందస్సు, ఒక వినియోగము ప్రత్యేకముగనున్నట్లు యీ ప్రజాయుద్యమ ప్రతమునకు రూసో ఒక మహాఋషిగా ¹ ఆనాడు భాసించెను.

1. ఈయన వ్యక్తి ప్రవర్తన మంచిదికాదనెదరు. గ్రంథముతోనేగాని కర్తవ్యో ప్రవర్తలేదు.

ఈయన సిద్ధాంతములు—ఆదిని మానవులందఱును వ్యక్తులుగా నుండి పూర్వ స్వేచ్ఛ ననుభవించుచుండిరి కాలక్రమేణ రాచ కీయముగా సామాజికజీవనము యొక్క ఆవశ్యకత వ్యక్తులకు కలిగినది అందులకై వ్యక్తులు తమరు వేరు వేరుగా నుండిన ప్రాకృతావస్థలో పూర్వముగా అనుభవించిన స్వేచ్ఛతోని కొన్నిహక్కులను యీ సామాజిక అవస్థలో విలువగా వలసి వచ్చింది, అందులకు ప్రతిఫలముగా (సమాజముగా) తాము వదులుకొనిన హక్కులను (వ్యక్తులకు తమకస్తి, ప్రాణ, నూన ముల కాపాడుకొని హక్కులును, అభిప్రాయస్థితి, శారీర కృషిచేసుకొనుట మున్నగు అవశ్యములను సలునట్లు) సంఘము కాపాడుటకు పూనుకొనినది. యిది సుంహియ మానవులు వ్యక్తులుగా నివసించు దశనుండి (State of nature) సమాజముగా నిబంధించుకొను (State of Society) దశలో కుదుర్చుకొనిన ఒడంబడిక (Social contract) ఇటుల యీయన సమాజజీవితముయొక్క ఆదిని గూర్చి ఊహ (Fiction) వేసెను. “అందుచే రాజ్యాధికారము ప్రజలది ప్రజలనుండియే ప్రజల అధికారమునకు లోబడి నడుచు కొనవలసిన ప్రభుత్వముయొక్క అధికారము నూ ప్రజాసమాజము వారిచే ప్రభుత్వమునం దుంచబడినది. రాజ్యాధికారము సంపూర్ణము (Absolute) అవిభాజ్యమై (Indivisible) ప్రజలయందే యెల్లప్పుడును నిష్పమై యుండుటయే కాదు. ప్రజలే రాజ్యాధికారమును, సిద్ధాంతములలోను, వాస్తవములోను

క్రియలోన చలించుచుటయే ప్రజాస్వామ్యలక్షణము.” ఈ “రూసో” సిద్ధాంతము, రాజ్యాధికారము సంపూర్ణముగను, అవిభాజ్యముగను ఆరని ప్రజల చేతులలో నున్నదని నమ్మినను, “జనాదీ, బడంబడి” యసనప్పుడును (యోగిగుర్భజాగి నను) “హాక్” సిద్ధాంతభాగమునకును, కలెక్షన్ (అది బడ, బడిక పాపము గానినది, నన్నికర్మకూలము గానినది), పార్టీలు సంఘవ్యక్తిగాని సంఘమును ప్రభుత్వము కాదను, ఇందు “లాక్” మతమునకును; దగ్గరగా నుండుటయే గాక ప్రభుత్వాధికారమును గూర్చి ప్రజలు ఆమోద, అనామోదములను తెలుపువారు మాత్రమేగాక ప్రజలే రాజ్యాధికారమును క్రిమిలోకూడ చెలాయించవలయునని ముఖ్యమైన పోయెను. ఈయన “లాక్” కంటెను స్పష్టముగా తిలసిద్ధాంతమును ప్రతిపాదించెను అందుచే “రూసో” మతములో ప్రాతప్రభుత్వమును సంపూర్ణముగ రద్దుచేసి దానిస్థానే ప్రజలే ప్రత్యక్షముగా ప్రభుత్వాధికారమును (Primary Democracy) వహించవలయునని తెలుపుటవలన పూర్వపు “గ్రీసు” నగరప్రజాస్వామ్యములు లక్ష్యముగా నున్నట్లును అప్పుడుగాని ప్రజలకు నిజమైన భద్రత చేకూరదనియు తెలుచున్నది. ¹ ఇంగ్లండు దేశములో రెండవశతాబ్దము రాజును పార్లమెంటువారు

1 ఈయన “జనీవా” నివాసముడు స్విస్సు ప్రజల ప్రత్యక్ష ప్రజాస్వామ్యములు కూడ యీయన సిద్ధాంతములకు తోడ్పడినవని తలపబడుచున్నది

పదభ్రష్టునిగా జేసినపుడు (౧౭౮౯ నాడు కన్వెన్షన్ లో)
చేయబడిన తీర్మానము యొక్క భావ

“(That the king having endeavoured to subvert the constitution of the kingdom by breaking the original contract between king and people, has abdicated the Government and the throne is thereby vacant”)

౧౭౭౬ నాడు సి ఆమెంట్ సెయింట్స్ యొక్క ప్రకటనలో
స్వతంత్ర్యప్రకటనలో భాగము

(“That all men are created equal, that they are endowed by their creator with certain inalienable rights, that to secure these rights, Governments are instituted among men, deriving their just powers from the consent of the Governed, that whenever any form of Government becomes destructive of these ends it is the right of the people to alter or abolish it, and to institute a new Government laying its foundation on such principles and organising its powers in such form, as to them shall seem most likely to effect their safety and happiness)

1789 నాడు ఫ్రెంచి విప్లవమునాటికి తీయిన సభ
వారు చేసిన వాక్కుల ప్రకటనమున భావము:

౧ Men are born free and equal in rights.

౨ The aim of every Political Association is the preservation of the political and imprescriptible rights of man

3 These rights are liberty, property, security and resistance to oppression

౪ Liberty consists in the power to do any thing that does not injure others, accordingly the exercise of the natural rights of each man has for its only limits, those that secure to the other members of society, the enjoyments of these same rights. These limits can be determined by law

౫ Law is the expression of the General will”

చూచినప్పుడు ౪ కాలములో “హూస్” యొక్క సిద్ధాంతము లకు ప్రకారము ఘనమైన వ్యాప్తి, వ్యాప్తికాదు, సమీకరణము డల అన్వయము కాని యా సిద్ధాంతములు సమీకరణము లని నపేక్షలగు “పిల్సన్” యొద్దలగువారి మతము మానవ జాతియొక్క ప్రారంభదశలో అసగ ప్రభుత్వమునేది తేనెప్పుడు ప్రముఖ సంపూర్ణ స్వేచ్ఛాభావమున్నదా? స్వేచ్ఛాగుభన సంబంధమైన హక్కులు గారికి కలదా? నిజముగా మొగట కుటుంబములోను, సమీకరణ బాధిలోను శక్తనంశరము దేశములలోను గల బలవంతులు, బలహీనులను, బుద్ధిమంతులు బుద్ధిహీనులను, వశపరిచయమునందులను శక్తజాతియులు, సామాజికులు, నిరంశ శవరిపాణము యేర్పడినట్లు సామ్రాజ్యచరిత్రలో కవ బదుచుండగా ప్రజలలో ప్రజలు ఒకంబడిక చేసుకొనుటగాని ప్రభుత్వమునకు తమకుండిన స్వతంత్రములలో, కొన్నిటిని, మిగతవాటిని కాపాడేవద్దతిపై అప్పగించుట అనునదిగాని యెన్నడును జరిగియుండదనియు, అందులో మానవజాతి అనాగరకా

వస్త్రో యున్న ప్రాచీన కాలమున అనలే జరిగియుండదనియు, అది మిశ్రయనియు, యీ పూర్వపక్షముల మతము. ఇతర ముట్టి (సూసోయొక్క) యూహకు యెట్టి ఆధారములేదు సరి కదా, ౧౧౦౦వలన ఋణములను యెగ బెట్టుట, ప్రజలు యధేచ్ఛా కాముకులయి ప్రవర్తించుట, మున్నగు ఫలితములు జరుగ వచ్చునుగాన ప్రమాదకరమని మఱియొక—ప్రజాస్వామ్యవాదులలోనే—పూర్వపక్షము (సూ. బంధనీపండితుని “రాష్ట్ర) సిద్ధాంతము.”)

రూఫో-భారతసాంప్రదాయము కాని భారతసాంప్రదాయములోని అనగా భారతశాంతిపరిపాలనలోని “విని తొల్లి కృత్యముగంబున, మనుజుల మెడ దండనీతి మంత్రులై రాజన నొక్కడు గలిగి నురయుట, మనుజేశ్వర లేమ ధర్మము మంతు దగ్గర” “ఒండొరులకు రక్షకులై యుండును గల్గిండ్, దైన్య మొదలినలోభం, బొండ్లొండ పెరిగి, ధర్మము ఖండితమై మొదలుకొని రకార్యములగున్”. ఆ. ౨ అప్పుడు మునులును, ఇంద్రాది దేవతలును బ్రహ్మవద్దకిపోయి తెలుపుకొనగా “దండ నీతిశాస్త్రము” (statecraft) ను ఆయన లోకమున కిచ్చె ననియు, దానిని బట్టియే ప్రభుత్వములు (రాజస్వామికములు లేక ప్రజాస్వామికములు) పయలుదేరినట్లు కనిపించుచున్నది మఱియొక స్థలములో “జనులొక్కతిరి, తొల్లినమయంబు దమలోన, జేసికూరతయు ముచ్చిమియు, రంకు సైవక యట్టి దురసు నందఱునుగూడి, శాసించువారుగా జాలి, తమకు సధి

పతియుగ 'నొరనాసంజ్ఞక యుండి'నట్లును, పిమ్మట ప్రజల నడవని చిక్కుపడుటయు, ప్రజలు బ్రహ్మయొద్దకుపోయి "మూర్ఖులక్షులకు నుపాధివహకడు వలయు గుంపింపు" ననుటయు బ్రహ్మ వనశ్చ" ప్రజల గాజగానుండ పొక్కురుటయు, అందునై ముగివు "నరులనత్సరితులు" గాన పోనటయు, అందునై "అజ్ఞసములు, మహాత్మా నీరు పుయి లోడలేల" అని శిష్యాభాష్యములో "శమభాగము వన్నగా నిచ్చుట, పశువులు ఎసిడిగో యేబదివంతు నిచ్చుట దుష్ట నిగ్రహ, శిష్టవోపాల, ముచేయుట, మొదలైన షరతులతో, నతినిని రాజత్వమున కొడుకటచిరి. ఈస్థితి మొదట తెలిపిన కేసల నాత్యసమాజస్థితికి కొంచెము తిక్కునస్థితి. మొదట తెలిపబడిన క్రిశ్చియగనంఘములో దుర్మార్గులే లేరు అందరును ధర్మవశులే కామరాగములు ప్రజామనంబుల చొరవి కాలము రెండవదశలో దుర్మార్గతకొంత సంఘములో ప్రవేశించినను, దానిని "సైపక, అట్ట దుర్లను నందఱురుగూడి శాసించుచుండుటచేత," సార్థకమయిన ప్రభుత్వమునకింకను అవసరము కలుగలేదు. ఈరెండుదశలును, ప్రాకృతావస్థకు పరమండలివియు, రాజ్యాధికారము ప్రభుత్వాదుత్తముచేసిన అవస్థకు పూర్వమండలివియు ఈరెండిటిలో రెండవదశకంటె, మొదటిదశ ప్రభుత్వము అనేది మానవులకు కావలెనను శోరికపుట్టిన కాలమునకు కూడ చాల ప్రాచీనము, అనగా "నియామకము" అనునదే ప్రజలు యెరుగరు; సంఘము

దానంతట అదియే సామరస్యముగా నడిచినకాలము. నీనిని ధర్మమశమనిరి. రెండవదశలోకూడ, ప్రభుత్వమునేది యింకను యేర్పడలేదు కాని ఒకవిధమైన శాసకత్వము వచ్చినది. మూడవదశలో ప్రజలు ప్రభుత్వసూచమున రాజు లెనే వానిని బ్రహ్మచేత చెయించుకొని తెచ్చు సరి. సామాజికమున నిన్నికర్త (Compact) ఒకంటిక (Contract) సిద్ధాంతమున భారతదేశమునకు “లాక్,” “రూసో” కంటెను ప్రాచీనమైనవేగాక, నవీనకాలమునట “లాక్” రూసో సిద్ధాంతములకు, యీ ప్రాచీన భారతవాస్తవములలో ఆధారము దొరుకుచున్నది మఱియు ప్రాకృతసంస్థానము (State of nature) ప్రభుత్వావస్థకున్న (State of government) మధ్య సమాజావస్థ యున్నట్లు, ఈసాక్ష్యములు పోవుచున్నందున యివి “హబ్సు”కు పూర్వపక్షము చేయుచు లాక్, రూసోలను సిద్ధాంతీకరించుచున్నవి అయితే సమాజావస్థ నిన్నికర్తవలన యేర్పడినదా? ఒడంబడికవలన ఏర్పడినదా? అను లాక్, రూసోలకు మధ్యగల ప్రశ్నకు యిక్కడ స్పష్టమయిన సమాధానము గానరాదు.

ఇక బౌద్ధసాంప్రదాయము లో ధర్మమశి సంఘమునుగూర్చి భారతీయర్థన ఒప్పబడినది ఇంతేగాక ప్రజలు “మనోమయులు,” “స్వయంప్రభ” గావారుగాను కూడి నుండిరట. వీరిలో పతనము ప్రారంభించుటవలన పర్జములు,

స్త్రీపురుషభేదములు, కుటుంబ, వ్యామ్యనంఘ, న్యవస్థ మొన్నగునవి బడంబడికలు మూలముగా దైవసరములయ్యెను. ఇది రాజు యెటులువచ్చెను? సంఘములో దొంగతనము ప్రవేశించిన గురిసరికి, ప్రజలగు నమాతకమై గుట్టివారిని శిక్షించజాలినట్లు, శిక్షలను రక్షింపజాలినట్టియు, గాని నొకటి రాజుగా వెళ్ళుకొనుట కగ్గికరించిరి అతనికి ధాన్యములో ఒక చాటా యిచ్చుటకు సమ్మతించిరి ఆప్రకారము తమలో సౌనర్యపగతును, ఉదాగవంతుడు, శక్తివంతుడు నడవనహేనిని రాజుగా నియమించుకొని పై వరతులప్రకారము అతని కొ బడంబడిక నేర్పరచుకొనుట మూలముగా అతని “మహాజనసమ్మతు” అని పేరు బడసెను. అతడు పౌలయులకు పతిగాని “ఖడ్గియు” యని పిలువబడెను. (భేతానాం పతేశిఖత్తియో) ఇక ఒక “యాసో” యొక్క సాంఘికులయధ్య బడంబడికకు ప్రథమ ప్రసక్తియు, సంఘము వారు ప్రభుత్వియి” చేసికొనిన “హబ్బు” సిద్ధాంతమునకు దగ్గరగాయున్న ప్రభుత్వినిబంధనకు విముక్త ప్రసక్తియు, కను పించుచున్నది. మఱియు ఇచ్చట మహాభారతములోవలె గాక దైవసంబంధమేమియు లేక అంతయు మనుష్యకృతిము గానే కాన్పించుచున్నది. (చూ. గీర్ఘ్నికాయ. Vol 3 P 84-6 మహావస్తు Vol I P 347-48 ల Senates Edition నుండి “ఘోషాలు” గారు చేసిన అనువాదముపై ఆధారపడి పైచర్చ చేయబడినది.)

ఇక, చైనాసాంప్రదాయము లో కూడ యీ ఒడిల బడిక సిద్ధాంతము కనపించుటకు చైనీయులకు గల బుద్ధమత పరిచయము కొంత కారణమేమో ఈ అంశము పరిశోధకులకు వదలెగము చైనామతము లో మోక్షము యీ సిద్ధాంతమును స్పష్టముగా విశదీకరించుచున్నాడు. ఈయన ప్రకారము ఆదిని ప్రభుత్వమునేది లేదు. ఒక్కొక్క మనస్సుకీ, ఒక్కొక్క ప్రత్యేకరీతి, లేక పద్ధతి (Standard) నీ కలిగియుంటున్నది. అందువలన అనేకరీతులు యేర్పడి యెవరి రీతినబట్ట నాలో ప్రత్యేకతను కోరుటవలన సంఘర్షణకు కారణమయ్యెను. ఈసంఘర్షణలవలన సంపద నిరుపయోగములోపడి యుండుట కయినా ప్రజలు అంగీకరించిరిగాని పంపకానికి ఒప్పలేదు. మనుష్యులు ఎశువులవలె సంచరింపజొచ్చిరి. అందుచే యీ భిన్నపద్ధతులు, రీతులనన్నిటిని సమన్వయము చేసే నాయకుడుండవలెనని ప్రజలకు గోచరించినది. అందుచే విపేకము, నూత్నబుద్ధి, దూరదృష్టిగల వ్యక్తి చక్రవర్తిగా చేయబడెను. ఈసిద్ధాంతము సంఘవ్యవస్థయు, ప్రభుత్వమున్నూ కూడ యేకకాలమందే యేర్పడిన “హాబు” మతమునకు దగ్గరగా యున్నది. (చూ. Ch. P. T P P. 106.)

“హాబు” ఒడంబడిక నిజముగ జరిగినను, జరుగక పోయినను గౌతమనూత్రములలోని “తద్రక్షణధర్మమిత్వాత్” అను సూత్రమున్ను పై భారతశాంతిపర్వాద్యంశములున్న ప్రభుత్వములు, రాజులు, తమధర్మములను నిర్వ

గ్తించినపుడు, ఎరిసి తొలగించి వారిస్థానే యుక్తవయసు స్త్రీలను
గుట్ట యుక్తవయసులోను అతి ప్రాచీనకాలములోని అనగా
తనకు సుమారు నం॥ ౧౦౦౦ పై కాలమునాటి సాంప్రదాయ
ముల సహాయమును హాసో పొందుచున్నాడు.

ఈవిషయ మిక్కడ యంతటతో నిలిపెదము ఇంకను
లొడుగుగా ఇందును కూర్చి సిద్ధాంతదీపికలో చర్చించెదము

ఈ ప్రెంఓవిప్లవము ఆ కాలపు మానసికదాస్యమును
నలుముఖముల నడిలంపజేసినది వెంటనే జిజ్ఞాసువులు, అంతకు
పూర్వపు కాలపు వారివలెనే కొన్ని ప్రాక్తన సంస్కారములకు
లోబడి ఆలోచనచేయుటలో కాలముగడవక కేవల స్వతంత్ర
తర్కజ్ఞులను—క్రొత్తగా ఆరాడే తాము మాలోకిముగ్గురికి
దిగినామునుకొని—చేయుజొచ్చిరి. రాజును అంగీకరించవలెనా?
లేక, ప్రజలే రాజ్యపంపి చేసికొనవలెనా? అను జిజ్ఞాస రాజ
కీయరంగములో యెల్ల బయలుదేరెనో, మతములో భగవం
తుని అంగీకరించవలయునా? లేదా అను జిజ్ఞాసబయలుదేరి
నవి ఇప్పటికే ఓవసు, సైమసు, ప్రౌథు, మున్నగువారి నాయ
కత్వమున సమిష్టివాదము గలదు. ఇటులే సారస్వతము, శిల్ప
ము, భౌతికశాస్త్రముగోను, స్వతంత్రపరిశోధనానక్తిని,
సవ్యభావములను ఉద్దీపనచేసి వాని సంపదను వృద్ధిచేసినదీ
విప్లవము. ఈ విప్లవనాయకుడైన “రోబనుబెర్రి” భగవంతుని
తిరస్కరించు అహంభావము, ధనమదాంధుల లక్షణముకావున
నిరీశ్వరత్వమును నిరసించెను. ఈ విప్లవములో రాజుపక్షమున

“జేశద్రోహులు”గా పనిచేసినవారితో పాటు నిరీశ్వరులను, సాంఘికవాదులను గూడ, మొత్తము నాలుగుజేలమందిని యీవిప్లవనాయకుఁడయిరిదీయించెను ఇది నాటిప్రజాస్వామ్య వాదుల నైతికశత్రుత్వమును తెలియజేయుచున్నది. అనగా వారి మనస్సులోని స్వేచ్ఛాభావము యేకముఖమై రాచకీయములో మాత్రము శక్తిని ముకుళముగాని పుష్పముకాదు

అమెరికా విప్లవము తమదేశమునకును, ప్రజలక్షేమమునకును అనుకూలమైన ప్రజాస్వామ్యముగా నేర్పడునిర్మాణ భావములు గలవగుటవలన పరప్రభుత్వమునుండి విడబడిన పిమ్మట, స్వప్రభుత్వమును గూడ స్థాపించుకొని నిర్మూలప్రతిభతోపాటు, శాసనిర్మాణ ప్రతిభనుగూడ ప్రదర్శించినది. ఈ అమెరికన్లు చాలమంది చిరకాలమునుండి ప్రజాస్వామ్యసంస్థల కలగాటపడిన ఆంగ్ల దేశీయసంశ్రితివారిగుట కూడ యందులకు కొంతకారణము అందులకే అమెరికాలోని ప్రజలు, ఆ రోజులలో ‘బ్రిటనులో మేము వసించినప్పుడు మా కుండిన పౌరస్వత్వము, రాజ్యాధికారము, స్వేచ్ఛ యిక్కడకు వచ్చిన తోడనే నూకు పోయినదని బ్రిటన్ పార్లమెంటు యెందుకు తలచవలె’,¹ అని అడిగిరి.

[ఫ్రెంచి ప్రజలవిప్లవము ప్రాస్తుదేశములోను, శాంతిర దేశములలోను, ప్రాశిపునాదులను త్రవ్వవేయుటకే నొకల్ప సమర్థతీటుకలదై యున్నది. కాని ప్రాస్తుదేశము అతాదినండియు నిరంకుశ కేంద్రాధికారమునకు అలవాటుపడి యుండుట

చేశన, ఆంగ్ల ప్రజలపై ప్రజాస్వామ్యసంస్థలలో మొలగింది కానందున, మరియు యీ ప్రభుత్వ విస్తరణనాయకులు, కేవల సిద్ధాంతములను వదలి, తాము దేశములో స్థాపించబడిన ప్రజాస్వామ్యవిధానమును గూర్చి స్పష్టమైన భావములు కలిగి యుండనందునను ౧౯౧౧లో వీరు—అనగా జాకోబిన్ పక్షము— స్థాపించిన తత్కాలిక ప్రజాస్వామ్యము (Convention) మూడునాల్గముచ్చటయై, యది మూడునెలలపాటు మాత్రమే నిలచెను. దీనిస్థానే గి. గరిన్ “డైరెక్టరీ సంఘము” కార్య నిర్వాహకత్వమునకు స్థాపించబడెను. (౧౯౧౧). ౧౯౧౧ సం॥ ర విధానపు ప్రకారం ఈ డైరెక్టరీ సంఘమే నిరంకుశాధికారియై ముగా మారి, నెపోలియనును మొదటి “కాన్సుల్”గా నెన్నుకొనెను. ఇది క్రమేణ “నెపోలియన్” విజేతయొక్క నిరంకుశత్వము, పిమ్మట చక్రవర్తిత్వము క్రిందకు యించుమించు ప్రజలయిష్టముతోనే పోయినది. పిమ్మట మరియుక ప్రజాస్వామ్యము (రెండవరిపబ్లిక్కు) ౧౮౪౮ సం॥లో యేర్పడినది. అది పదిపోయి తీరిగి ౧౮౫౨ సం॥లో రెండవ రాజస్వామ్యమున్నూ అది పతనమైనపిమ్మట (ఈ మూడవ ప్రజాస్వామ్యాద్యమ సందర్భముననే ఫ్యారిన్ కమ్యూనిస్టులమువారు మానము రోళ్ళు ఫ్యారిన్ నగరమున సామ్యవాదమును స్థాపించి నడపిరి) ౧౮౭౧ సం॥లో మూడవ ప్రజాస్వామ్యమున్నూ యేర్పడి స్థిర పడినది. అప్పటివిధానము ననుసరించియే, నేడు ఆయా కాల

ములలో సంస్కరింక బడుచు (అనగా విప్లవానంతరము యించు
మించు ఒక శతాబ్దమునకుగాని (ఫ్రాన్స్ ప్రజాస్వామ్యమును
స్థాపించుకొనలేద) ప్రజాస్వామ్యప్రభుత్వము నడుచుచున్నది.
కాని ప్రజాస్వామ్య భావోద్దీప్తితమై నాటి యూరప్రుఖండమును
అమితముగా సంచలించజేసి ఫ్రాన్స్ దేశ ప్రభుత్వధానము
నందు యిప్పటికిని రాజ్యాధికారపతే ప్రభుత్వమును
గర్భితమై యుండుటయు, స్థానికస్వపాలనలలో ప్రజాభి
ప్రాయమునకు స్థానము తక్కువగా నుండుటయు స్త్రీలకు
వోటింగు హక్కు యిచ్చుటయు యీ ప్రజాస్వామ్యప్రభావము
యింకను అంగీకరించకుండుటయు తలక్రిందిగా నున్నవి. దానికి
దేశముయొక్క మానసికప్రవృత్తియే కారణము.

ఈ ప్రాచీన విప్లవ ఫలశ్రుతిగా అప్పటిలో ప్రాచుర్యం
 శ్రమ ప్రజాస్వామ్యమును స్థాపించజాలకపోయినను, ప్రపంచ
 ములో గల దేశములలో నిరంకుశ రాజవర్గములపై వ్యతిరేకో
 ద్యమములను, అన్యరాష్ట్రనిరంకుశ ప్రభుత్వములచే అణచి
 వేయబడిన జాతీయశిలు, ప్రభుత్వవిధానములు, ఉద్ధరించబడు
 లుకై తిరుగుబాటులనున్నా, పురికొల్పినది మరియు జాతీయ
 తను మణచిపోయినట్లయు, లేక జాతీయభావములు బింకముగా
 బీసట్లయు రాష్ట్రములలో కూడ అది సత్వరవికాసమునకు
 సహాయపడెను.

జాతీయతావికాసము ఈ జాతీయశియొక్క ఉత్పత్తిని
 గూర్చి యిదివరలో సంగ్రహముగా తెలిపియుంటిని. ౧౬ వ
 శతాబ్దములో అంకురించిన యీ జాతీయత యెటుల వికసించి
 నది? పెద్దజాతులలో యిది అన్యజాతిని నహించని, అన్యజా
 తిని వశపఱచుకొనజూచు, క్రూరస్వభావము (Aggressive
 Patriotism) గలదిగా యేర్పడుటకూడ తటస్థించినది. అట్టి
 వికాసమునకు దారితీసిన పరిస్థితుల కొన్నిటిని తెలిపెదము. జాతీ
 యత అనునది ఒకజాతి మరియుకజాతిని వశపఱచుకొనునపుడు, ^{ప్రతి}
 విజేతృజాతిలోని అహంభావ ప్రకోపపూర్వకముగాను, పరా
 ధీనజాతిలోని ఆత్మరక్షణపూర్వకమైన పౌరుషోద్దీపనములము
 గాను, ఉధములలోను నివసించి వర్దిల్లుచున్నది. భూగోళిక

శ్రుత్యా యింగ్లండు దేశము సముద్రమధ్యమం దుండుటవలనను, ఇటలీ దేశము పర్వతముల మధ్యనుండుటవల్లనను, భారత దేశము, సముద్రమున్ను, అత్యున్నతమైన పర్వతములే యెల్లలుగాగల్గి అవతలి ప్రపంచముతో సబంధహితముగా నుండుటవలనను, యివి వాని జాతీయోత్పత్తికిని దాని క్రమవికాసమునకును, నహికారులే ¹ ఏకమైన శీతోష్ణస్థితి, ఏకభాష (లేక యేక భాషనుండి వచ్చిన భిన్న భాషలు) యేకభాషవ్యాప్తి కరములు. ఇటులనే కొండాక కాలమున జగద్విజ్ఞానమునకు భారతదేశము కైలాసగిరిగా నుండెనని తెలుసుకొనినప్పుడు ఆ జాతీయభాషము మరింత తరంగాయమాన మగుచుండును. ఇంతేగాక ౧౭ వ శతాబ్దము పూర్తయగునరకి ప్రతిదేశములోను అప్పటి ప్రభుత్వముయొక్క నిరంకుశత్వము పట్లగాని, జిజ్ఞాసక దృష్టితో ప్రభుత్వవిధానము పట్లగాని, యేదోవిధమైన అసంతృప్తిదేశములలో యుండెను. (ఫ్రెంచి ప్ర)జావిప్లవమునకు పూర్వము యీయసంతృప్తి ప్రభుత్వములు యిచ్చుచుండిన

1 మా రాధా కుముదముఖర్జునున్నగువారి వ్రాతలున్నా ప్రాచీనభారతవాఙ్మయము, ఇతరపరిశోధనలును భారతదేశమున పూర్వమున జాతీయతలేదను వాదమును నేడు నిస్సారముగా చేయుచున్నది ముఖ్యముగా కుమారసంభవములోని “అస్త్యుతరస్యాందిశి దేవతాత్మాహిమాఅయో నామనగాధిరాజః । పూర్వాపరౌవారి నిదీవిగాహ్యస్థితః పృథివ్యాభవ, మానదండః । అనే శ్లోకమును కాలిదాసు జాతీయత తనలో తాండవమాడకుండగ నే కూర్చి నాడా !

కొద్దిపాటి రాజకీయసంస్కారములతో తిరిగి అడుగునకు పోవుచుండెను నాటి ప్రజలదోళనక అంతకుంటె అధికమైన భావబలాదు, అనగా ఆర్థికబలము లన్నిటాగల దీనినే స్థూలరూపములో కల్పనలయందు ప్రెంచి ప్లములతో పూర్వము “ప్రభుత్వము” అని పిలువబడెడిదిను ముట్టమూలముగ కేత్రమునందుండి కొంత యము సాగించెను” పరమందు, “ప్రాతస్థల యు అతనిలకు సాగించిననా, నవీనపరిస్థితులకు సుదూరము తెలిసికొని ప్రజలే ప్రభువులైరని” చెప్పవలసివచ్చెను అందునే ప్రెంచిప్లము ప్రజానదోళనకు నూతనాకర్షణమును జతపర్చి వుప్పిరిచ్చినది. మరియు ఒక దేశ ప్రజలు అతనిని సమానముగ పరిబోధలు, సమానముగా కోరెడు బాధానివారణము, సమానముగా సమానప్రభుత్వములతో కైక్తిపై నచేయు తిరస్కారములు, యి భావములకు భౌతికజగత్తులో జాతీయతకు దోహదము నిచ్చినవి నెహోలియసి యొక్క దండయాత్రలు, విజయములుకూడ అతనిరాజ్యచక్రములో బంధింపబడిన దేశములకు (Confederation of the Rhine) జాతీయోద్ధీపనముచేసినవి. ఇదివరలోవలె, ఉన్న ప్రభుత్వముయొక్క సంస్కారము (Reform) మాత్రమే ఆదర్శముగా గాక ప్రజలందరియొక్కయు రాజ్యాధికారస్వరూపమైన నూతనప్రజాస్వామ్యస్థాపన చేయవలయుననునది బయలుదేరినది. అంతకుపూర్వము సంఘములో అట్టడుగున పడియున్న సామాన్యవ్యక్తికూడ ప్రాముఖ్యతను కల్పించు, యేమాత్రము

జ్ఞానముకలవానిలో నైనను తన పంఘపరిపాలనలో, తాను పాలకుడను కాబోవుచున్నాననియు, అందులకై నిర్మాణభావ, కునుమఫలాలనుమోటికవలె నుండిన—అదివరలో తనవ్ర సక్తి లేకపోవుటవలన—తన భావజగత్తులోనుంచి పుట్టించ గల యీ ప్రజాస్వామ్యమునే ఆదర్శము పైన తెలుపబడిన జాతీయతవరముగా యీ యుగములో ఒక్కసారి విజృంభిం చెను.

ఆర్థికపరిస్థితులు ఇంగ్లాండులోను ఉదితర యూరోపి యన్ దేశములలోను గృహములలోని వస్త్రపరిశ్రమలస్థానే నగరములలోని యంత్రపరిశ్రమలు కోల్లకొంది పెట్టుబడిపై బయలుదేరెను. ఇవి వృద్ధినొందవలెనన్న పెట్టుబడిదారులకు నరకులు విడుదలకావలెను. అందుకు జాతీయపరిశ్రమయును “జాతి” భావము అవసరము. తొలుదొల్త అనగా యీ పరి శ్రమల బాల్యవస్త్రలో నరకుయొక్క నాణ్యము తక్కువగా నుండి ధరలు హెచ్చుగా నుండుటచే, జాతీయాభిమానము లేనిదే, యీ పరిశ్రమ బాల్యస్థితినిదాటదు. ఇట్టి చెడ్డరకపు నరుకు దేశప్రజలు కొనుటకును, యందులో యంతకంటె మంచిని, చౌకదిఅయిన విదేశపునరుకును ప్రజలు బహిష్కరిం చుటకును, జాతీయాభిమానమే ప్రోద్బలకరము ఇట్టి జాతీ యాభిమానబలముచేతనే బ్రిటిషుపార్లమెంటువారు యీ శతా బ్దములో తమ యంత్రములలో తయారైన మల్లల కంటెను అప్పటి భారతదేశపు డక్కా “మజిలీలు” పట్టువస్త్రములు

అతిహృదప్ర, చౌగ, నాణ్యమ, గా నుండుట, శేషము, యింగ్లండు దేశ చంతయు వానిమయమై, వారి బ్యాపరిశ్రమలకు భంగము వాటిల్లుట శేతము, నూటికి యెనుబదిరూపాయల చొప్పున వానిపై నిగుమతిపన్న విధించుట, చివరకు వాటినిధరించి లొండను వీధులలో కనుపించుటయే నేరముగా నెంచుట మున్నగు చట్టములు ఒకరిచేయని గల్గినది. ¹ ఈ జాతీయభిమానమును (యీ పారిశ్రామికయగములో పూర్వపు జమీందారుల స్థానే అధికారవర్గములోనికి వచ్చిన) పెట్టుబడిదారులు తమ స్వలాభము కొఱకున్న తమ గృహపరిశ్రమలను కొంత వఱకు స్వబుద్ధివలనను, కొంత వఱకు పరిస్థితులవలనను వడలుకొని కోట్లకొలదిగా యీ సగరపరిశ్రమల నాశ్రయించిన కూలీలు తమ కూలిడబ్బులు కొఱకున, ప్రోత్సహించుటకూడ అవసరమైయుండెను. కార్మికుడు,—యజమాని, రైతు, భూస్వామి, వీరుభయులక్షేమమున్ను, అన్యోన్యశ్రయములని ఆ రోజులలోని సమ్మికయగుటచే యజమాని లాభములలోనే తమ బ్రతుకు కలదని అభిప్రాయములో నండినవారై, యజమాని సరకులను జాతీయభావముతో ప్రజలు కొనవలెనని కార్మికులు కోరుచుండిరి. ముందు తెలుపబోవు కారణమార్కున మతములోని ప్రధానసూత్రమైన ఆర్థికప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతములు, వీరిలో వ్యాపించుటకు యింకను సమయము రాలేదు.

1 చూ మద్విరచితమైన భారతవస్త్రపరిశ్రమల చరిత్ర (౧౯౨౧)

ఈవిధముగా భౌతికపరిస్థితులు, స్వాతంత్ర్య భావోద్దీపనము, యేకభాష, నాగరికతాజనిత ఆశ్చర్యగౌరవము, బాటిలో వుట్టిన వీరపురుష ఉపాసనము, ఆర్థికపారిశ్రామికపరిస్థితులు, వీరిలో కొన్నిగాని, అన్నిగాని ప్రతిదేశములోన యుంగి జాతీయభావమును ఉత్పత్తిచేసినవి చాల దేశములలో ప్రజలు ఈ జాతీయభావము యొక్క “హిమాలయపరిశ్రేణి” నొకటి రాజనీకదృష్టిలో గ్రహించుచుండిరి ప్రభుత్వతీస్కారములున్నూ, ప్రజాఉద్యమవిజయములును కూడ, జాతీయతమూల వీరము గాగలిగి ఒయలుజేరినవి. ఇట్టి శోభియ ఆర్థికపారిశ్రామిక పద్ధతీకూడ ఈ రాజనీకజాతీయభావమును పోషించునదే. కావుననే నాటినుండి నేటివఱకు మానవజాతి దానినుండి బయలుపడలేదు ఇంతేకాక జాతీయత వ్యక్తకృతముగా కూడ కాన్పించుచున్నది. జర్మనీదేశములో బిస్మార్క్కుమరిత్ర ఆదేశపు రాష్ట్రములను ఏకజాతీయతక్రింద ప్రధానముగా తన బుద్ధి ప్రతిభవలన నిబంధించి వారిలో జర్మను సామ్రాజ్యవ్యాప్తి భావమును ప్రబోధించెను. ఇటులే యాంగ్లేయులు తమ పరాధీనములో నున్న భారతీయులచే గురువులుగా చూడబడినప్పుడు వారి జాతీయశక్తు మఱింత ప్రోద్బలము కలిగినది సాత్వికాదర్శవాదియైనను, మాజనీమహాశయుడున్నూ పిమ్మట కేవల మంత్రిన్ని, ఇట్టి జాతీయత సుద్దీపన చేసిరి.

ఆర్థికదృష్టిలో యాజాతీయత యెంత అవసరమయ్యెనో రాజకీయములో కూడ అంత అవసరమే. రాజ్యవిస్తీర్ణము

చేసికొను సామ్రాజ్య ప్రభుత్వములకు తమ సామాన్యజనులు యుద్ధము లో బలియగుటకు నిరంతరము యాజాతీయభావ 'గిషా'లో పుగుట చర్తమానయుగలక్షణము. ఏలననగా వ్యక్తికి గూతతాబ్దములలో భౌతిక శాస్త్రాభివృద్ధివలన నేమి, మౌలిక స్థుల సుక్ష్మతీవలన నేమి, మతము కార్యప్రవృత్తికరము (Incentive to action) కాదు. అటులే పూర్వముగము నాటి రాజభక్తి అసలే ఉద్దీపకము కాదు. ఇతర దేశభక్తి యొక్క ఆధునిక పరిణామమైన "జాతీయభక్తి" యందులకు ఉద్దీపకసాధనముగా రాజ్యాంగ శీతలు నిర్ణయించిరి గ్లాడుస్టను (Gladstone) క్యాంపుబెరుబానర్సు (Campbell Bannerman) మున్నగు ప్రముఖులు యూరోప్ లలో యొగ్గండులోని జాతీయతామతమునకు ఉపదేశకులుగా నుండి అఖండవ్యాప్తి జేసిరి.

ఇట్టి జాతీయతాప్రేరితములైన ప్రజాస్వామ్యాద్యమములు.

ఫ్రెంచివిప్లవమునకు పిమ్మట కొలది కాలములోనే "మాజిన్" మహాశయుని నాయకత్వముక్రింద (౧౮౦౫-౧౮౭౫) యిటలీలో ప్రశంసనీయమైన ప్రజాస్వామ్యవిప్లవము జరిగెను. దాని నాయకుడైన "మాజిన్" యొక్క ఉదారములును ఉద్దీపకములును నగు ప్రజాస్వామ్య ఆశయములును "గ్యారిబాట్టి" నేనానియొక్క మహాదాశయప్రేరకములైన త్యాగసాహసము

లును, “కేవల” మంత్రి ప్రతిభయున్న నవీన యిటలీకి వన్నె తెచ్చెను. ఇటాలియన్ ప్రజలు స్వాతంత్ర్యమును కొంతకాలము పోషకును పొందజాలకపోయిరి. “మాజిని” స్వతంత్ర “ఇటలీని” చూడకమునుపే పరమపదించెను కాని యీకాలపు ఇటలీ చరిత్ర ప్రపంచములోని స్వాతంత్ర్యోద్యమములకును పరాధీన జాతులకును—ముఖ్యముగా మాజిని ప్రోక్తములైన ఉన్నతా దర్శములు—యెంతయు “సంజీవనోషధములు”గా నున్నది. ఈవిధముగనే ౧౮౬౦-౧౮౭౦ లో హంగేరియన్ ప్రజలు “ప్రానిస్ డీక్” నాయకత్వమున తమజాతీయ రాజ్యాంగవిధాన మును, స్వేచ్ఛను, అణచివేసిన ఆస్ట్రియన్ ప్రభుత్వముపై తిరుగుబాటుచేసి ఆస్ట్రియన్ వస్తుబహిష్కారాది ఉద్యమముల వలన స్వయంనిర్ణయసూత్రసిద్ధిని పొందిరి. ౧౮౮౧ ప్రాంత ములో ఈజిప్టులోని ప్రజలు తమ వ్యవహారములలో విదేశీ యులు జోక్యము కలుగజేసుకొనరాదను ఉద్యమము బయలు దేరదీసిరి ఏషియాఖండములోని “కొరియా” జాతీయప్రభుత్వ మును తన వశములో నుంచుకొనవలెనని జపాన్ జరిగించిన నిరంకుశత్వముపై కొరియా జాతీయులు ౧౮౯౫ లో తిరుగు బాటును జేసిరి.

ఐరిష్ ప్రజల జాతీయోద్యమము, తిరుగుబాటు యంతకు పూర్వమే ప్రారంభించినది. ఇటులే భారత దేశముకంటెను పెద్ద దైన చైనాజాతి, జాతీయతామంత్రివదేశమును పొంది తమ

దేశములో నిరంకుశముగా రాజ్యమును చేయుచున్న “మంచూ” రాజ్యాధిపత్యముపై ధ్వజమెత్తినది. తమ దేశముయొక్క విశ్వర్యమును క్రమక్రమముగా కబళించుటకే దేశములో ప్రవేశించుచున్న పాశ్చాత్యజాతులను, ఆవిధముగ నే దేశములో జొరబడుచున్న జపానను, గాంచి జాతీయభావోద్రేకములై తీవ్రజాతీయ ప్రజాస్వామ్యాద్యమమును ౧౮౯౮ సం॥ ఆప్రాంతములో ప్రారంభించిరి. ఈపై దేశములలో నదరు ప్రజాస్వామ్య ఉద్యమ కార్యక్రమములో, మన భారతదేశపు కాంగ్రెస్ ఉద్యమములోవలె బహిష్కారము, అసహాయోద్యమము కూడ చేర్చబడెను.

జాతీయత మూలపీఠముగా గల్గిన ప్రజాస్వామ్యపు ఆందోళన విప్లవమువలన ౧౮౫౦-౭౦ సం॥ మధ్యకాలములో ఏడు రాష్ట్రములుగా చీలియుండిన ఇటలీ దేశము యేకజాతీయతను స్వీకరించిన రాష్ట్రముగ స్థాపించబడినది. ౧౮౬౪ సం॥లో డెన్మార్కులో పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్య పద్ధతిని, రాజు పరిపాలనముచేయునట్లు నిబంధన యేర్పడినది. ౧౮౬౯ సం॥లో ఆస్ట్రియా హంగేరీలో ప్రజాస్వామ్యపరమైననూ తనరాజ్యాంగవిధానము నిర్మింపబడినది. ౧౮౭౧ సం॥లో బిస్మార్కుమంత్రి ప్రతిభవలన జర్మనుసామ్రాజ్యమును, దాని క్రిందనే సమాఖ్య రాజ్యాంగవిధానము నిర్మింపబడినది. ౧౮౭౫ సం॥లో ఫ్రాన్సులో నేటికిని అమలులోనున్న మూడవ ప్రజాస్వామ్యవిధానము (Third republic) యేర్పడినది.

౧౮౭౮ న॥లో రష్యాకును, టర్కీకిని జరిగిన యుద్ధానంత
 రవు బెర్లిన్ కాంగ్రెసు యేర్పాటు ప్రకారము, టర్కీ నిరంకుశ
 త్వము నుంచి బయటపడి, స్వీయ, మాంటెనీగ్రో, రొమే
 నియా రాష్ట్రములు జాతీయ ప్రభుత్వవిధానమును స్థాపించు
 కొనగలిగినది ౧౮౭౯ న॥లోనే గ్రీసు దేశము టర్కీ నండి
 బయటపడి ప్రత్యేక రాజ్యాంగవిధానమును నిర్మించుకొనినది.
 ౧౮౭౬ న॥లో నిరంకుశముగా, ఎట్టి విధాన బద్ధము
 కాకండగను పాలించుచుండిన టర్కీ సుల్తాను రాజ్యాంగ
 విధానమును ప్రకటించుటకు వచ్చెన కాని ౧౮౮౮ న॥లో
 టర్కీయును జనోన్మతమువలనగా తిరిగి అది ఉద్ధరించబడువఱు
 కును అనుగుణనే పడియుండెను. ౧౮౮౮ న॥లోని టర్కీలోని
 అంతఃకలహముల నవకాశము తీసికొని యల్లీయా రాష్ట్రము
 తన స్వాతంత్ర్యమును ప్రకటించినది ఈ బాల్కను రాష్ట్రముల
 జాతీయత స్థిరపఱచుకొనటకే ౧౯౧౨ న॥లో బాల్కను
 యుద్ధము వచ్చినది ౧౯౧౬ వ న॥లో నిరంకుశ పరిషియా
 రాజప్రభుత్వముకూడ ప్రజల యొత్తిడిపైని నిబంధనాయుత
 (Constitutional) మయ్యెను. ౨ సంవత్సరములకాలము
 పనిచేయు ఒక ప్రజాప్రతినిధి సభ (మాజ్లిసు) వారిచే నియ
 మితమైన మంత్రపర్గమునకు లోబడి రాజు పాలించుట,
 ఈ విధానములోని ముఖ్యభాగములు ౧౮౭౬ వ న॥లో
 జపాను రాజు—అచ్చట రాజ్యాంగసిద్ధాంతము ప్రకారము—
 తన పశములనున్న రాజ్యాధికారమును, నిబంధనాబద్ధముచేసి,

[పరిపాలనా సభ్యులముగా పరిపాలన సాగించుట కంగీకరించి రాజ్యాంగనిబంధన (Constitution) నేర్పరచెను.

ఇక బ్రిటిషు సామ్రాజ్యముయొక్క రాజ్యాధిపత్యములోనుండి, యేదో విధముగా స్థానికస్వపరిపాలనమును అనుభవించుచున్న అధిని వేశములలోను, కేవలము సంపూర్ణ బ్రిటిషు సామ్రాజ్యస్థాన దాస్యమున ముగ్గుచున్నట్టి భారతదేశమువంటి దేశములలోకూడ యీ జాతీయప్రజాస్వామ్యాద్యమజంఘామారూతము విచి వ్యాప్తిచెందినది ౧౮౬౭ సం॥లో కెనడా రాష్ట్రము సమాఖ్యవిధానమును స్థాపించుకొనినది. ఆస్ట్రేలియా ౧౯౦౦ సం॥లో సమాఖ్యవిధానమును స్థాపించుకొనినది న్యూజిలండు ౧౮౪౩ సం॥లో యేక దేశవిధానమును (Unitary system) స్థాపించుకొనినది. ౧౯౦౯ సం॥లో దక్షిణాఫ్రికా యేక దేశవిధానమును స్థాపించుకొనినది. ఈ రాష్ట్రములకును అధిని వేశము (Dominions) లందురు పీరికిని బ్రిటిషు పార్లమెంటునకును లేక రాజునకును గల సంబంధమును, వానియొక్క ప్రస్తుతస్థితినిగూర్చి రెండుమూడు భాగములలో తెలుపబడును ఈనాల్గు రాష్ట్రములు తాము ప్రత్యేకస్వపరిపాలన చేసుకొను తలంపుతో ఆందోళనచేసెను. అందుపై బ్రిటిషు పార్లమెంటు శాసనరూపకముగా వానికి స్వపరిపాలనను ప్రసాదించి సిద్ధాంతములో గల పెద్దతనమును నిలువబెట్టుకొనెను. ఇటులే అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రముక్రింది ఫిలిప్పైను, మెక్సికో దేశములలోకూడ ఉద్యమములు

మములు బయలుదేరి అచ్చట ఒక విధమైన ప్రజాస్వామ్యములు స్థాపించబడిన ఇప్పట్టున మనచూ మానవ, క్షత్రీయ అమెరికాలను మరునరాదా. ప్రస్తుతమున అచ్చట యిరువది ప్రజాస్వామ్యములు గలవు వానిలో ముఖ్యమైనవాని తెలుపుట యుక్తము. ౧౮౭౫లో సెంట్రల్ ఆర్జెంటైన్ (Argentine) రాష్ట్రము, పైన్, పోర్చుగల్ లు దాస్యమున నుండి విడువబడి సమాఖ్యవిధానస్థాపన చేసినానను. “బ్రేజిల్” (Brazil) ౧౮౮౮లో, పోర్చుగల్ నుండి విడువబడి సమాఖ్యవిధానస్థాపన చేసినానను.

౧౮౮౫లో సెంట్రల్ ఆర్జెంటైన్ ప్రజాస్వామ్యస్థాపన భావి లక్ష్యము గాగల్గిన భారతజాతీయమహాసభ బయలుదేరినది. బ్రిటిషు దేశముయొక్క పరాధీన దేశముగా నుండిన భారత దేశమునకు గల్గిన, గాచకీయ, ఆర్థికాది ఇబ్బందుల నివారించుటకై యుద్వమించుచు, స్వాతంత్ర్య పిపాసాప్రేరితమై పిమ్మట ౧౯౦౭ సం॥మునాటికి “స్వరాజ్యము జన్మహక్కు”ని దేశము కాంగ్రెసు సభాముఖమున ప్రకటించినది. స్వదేశవస్తుస్వీకారము తీవ్రవ్యాప్తిని గాంచెను. కాని స్వజాతీయుల నివాస స్థలమైనట్టియు, ఆర్థికముగా భారతదేశమంత ప్రయోజనకారి కానట్టి కెనడా మున్నగు అధినివేశములకు వలె, బ్రిటిషు దేశము భారతదేశపు స్వరాజ్యాధికారమును అంగీకరించుట—వాంఛనీయమైనను—సంభవము కానటుల ప్రస్తుతము గోచరించుచున్నది.

౧. ఈయ మున అనగా ముఖ్యముగా ౧౯ వ శతాబ్దమున పైన తెలిపినటుల ప్రపంచములోని అన్నిఖండములలోను బయలుదేరిన అపూర్వప్రజానాచలనమువలనగాని, దానియొక్క వేడితిగిలిగాని, ప్రపంచములో యుండిన పూర్వపురీతి రాజప్రభుత్వములు రద్దైనవి. అవి మూడు విధములుగా మార్పుచెందినవి. కేవల రాజస్వామ్యమును త్రోసివేసిన ప్రజాస్వామ్యములు, పూర్వపు నిరంకుశాధికారములను నిబంధనాపూర్వకముగా వద్దువద్దులలో నుంచి ప్రజాప్రతినిధినభలనహాయముతో వారు రాజ్యము చేయునట్లు నిబంధింపబడుట, నిరంకుశప్రభువులుకూడ (టర్క్-వలె) తమ పరిపాలనకు ఒక నిబంధనయు, వద్దతియు ప్రకటించుట (Declaration of Constitutional Government), జరిగినది.

౨. పూర్వరాజ్యాభిమానములు, మతాభిమానములు, రాష్ట్రాభిమానములస్థాన, జాతీయాభిమానములు, యేర్పడినవి మధ్యయుగము నాటనుండియు వచ్చుచున్న యింగ్లండు, ఫ్రాన్సు మున్నగు దేశములలోని, తెగ, మత, లేక నైతిక సిద్ధాంతముల పురస్కరించుకొని బయలుదేరిన కక్షలు ఈకాలమున ఆర్థికములు (వ్యాపారభాగమునకు చెందిన) ప్రధానముగాను, రాచకీయములు కొలదిగాను గలిగినవిగా పరిణమించినవి. దేశములో బయలుదేరిన యీ పార్టీలు కూడ జాతీయాభిమానమునకు లోబడినవియే. అన్నిటికిని

జాతీయతయే పరమావధి. జాతిదాటి అప్పటి రాచకీయ వేత్తల దృష్టి పైకి పోలేదనిన సాహసము కాజాలదు. సమత్వము (Equality) సోదరత్వము (Fraternity) స్వేచ్ఛ (Liberty) అని బయలుదేరిన విశ్వతోముఖమైన త్రిమూర్తి రూపమైన యీ స్వాతంత్ర్యదేవత పూర్వము తెగలు, మతగురువులు, విశేషాలు, రాజులు, భూస్వాముల చెఱనుండి బయటపడి, యిప్పుడు యీ జాతీయతచే బంధింపబడుచుండెను. “స్వాతంత్ర్య” మనే వృక్షరక్షణ—పోషణలకై తొలుదొల్ల యేర్పడిన “జాతీయత” యను గంచె స్వాతంత్ర్యతాభివృద్ధితో బాటు తానును అభివృద్ధి పొందినది. ఇందువలన క్రమేణ అసలు వృక్షమునే ఆవరణ కమ్మివేయుచున్నదను జిజ్ఞాసువుల భయముకూడ నిరాధారము కాదని తోచుచున్నది.

కార్మికజిజ్ఞాస. ఈ యుగములో వ్యక్తిప్రవర్తకములైన ఆర్థిక, పారిశ్రామిక ఉద్యమాల విజృంభణయు, దానితోబాటు కార్మికోద్యమమున్న బయలుదేరినది. నాడు జిజ్ఞాసువుల సిద్ధాంతముల బలమాకంటె, పెట్ట బడిదారులను న్యక్తులు తమలాభమునకై జరిగించవలసినచర్యలే దీనివ్యాప్తికి సహకారులు కార్మికులను తోట్లతోడి తమజాతీయులను తమస్వలాభమునకై (వారి) కండలను కరగించి పగలుమొదలు, రాత్రివఱకును విశ్రాంతి దినము సామాన్యముగా లేకుండునట్లు పనిచేయించి, వీరిని తమ యంత్రమువంటి అచేతనపదార్థముగనే (Mill hand) చూచుచు, కూలిడబ్బులతో—అవియైనను అదిని వారికడుపునిండుటకు చాలని కూలిడబ్బులతో—పంపుచుండిరి ఆర్థికముగా ఒకరోజున పనిచేయనిచో ఆరోజున ఈ లిహానికి నిలదొక్కటకు వసతిలే కుండెను. తనచర్మ, రక్త, మాంసములను యజమాని యంత్రమున కర్పించిన కూలివానికి వృద్ధాప్యములో “బోనస్సు”ను లేదు. అటులే కూలిదానికి ప్రపంచకాలమున కెట్టి వసతియే ర్పాటున్నూ లేదు. యంత్రప్రమాదమువలన చనిపోయినచో యెట్టి యిన్సూరెన్సులేదు. సాంఘికముగా యాకూలీయు, అతని భార్యయు యంత్రములో పాటుపడుచుండగా శిశువులకు—తిల్లి తాళమువేసివచ్చిన గదిలో—“కారుకీరు”మని యేడ్చుచున్నను, అనువులను బాసినను దిక్కులేదు. పైగా

వయసువచ్చిన వీరి బాల, బాలికలు యధేచ్ఛతో యేర్పాటు
యై తిరుగుచుండిరి. పట్టణములలోని అప్పటి యీ కూలీల
బసలకంటె, మన మాలపల్లెల, మిక్కిలి శ్రేష్ఠములు లక్షల
కొలది, కోట్లకొలది జనుల సేవచేయు యీ యంత్రములలో
అప్పటిలో తగువెలుతుగ ను గలియు ప్రసరింపఁ జేయు స్త్రీ
పురుషుల కుర్మీతులగా కూడ అవి నింపుచుండెను.
అనేక సాంక్రామికవ్యాధులచే విగు మరణించుచుండిరి. ఇత
రాచక్రియలకు ఆంగ్ల దేశస్థ ౧౭౩౨ వ సం॥పు నార్లమొదటి
సంస్కారపు చట్టముప్రకారము యెనుబదిలక్షలమంది వోలర్లు
యింగ్లండుదేశములో నున్నవ, వీరికి చాలభాగమును స్థాన
ములేదు. పిమ్మట యీ కార్మికిగణమునకు కొంతవఱకు
వోటింగు అధికారము లభించినది, అది వారిప్రత్యక్షప్రభువు
లైన పెట్టుబడిదార్లలాభము కొఱకే ఈ విధముగ మద్యము
గములోని “ఘ్యాడలు” దాన్యము అంశకంబు కొంచెము
విద్యావ్యాప్తియు, యిందునగూర్చి అసంతాపము తెలిపి
కొద్దిమంద జిజ్ఞాసువుల నానభూతియు గల్గిన పారిశ్రామిక
దాన్యముక్రింద మారినది.

కాని ప్యూడిల్ దాన్యములై ఇది విధవత్వమైన దాన్య
ముకాదని యొక పూర్వపక్షము. మఱియు ప్యూడిల్ దాన్య
సంతరమును, యీ పారిశ్రామికోద్యమమునకు పూర్వమున్ను,
కార్మికుడు స్వేచ్ఛను అనుభవించినమాట వాస్తవమే. అయితే
ఆ స్వేచ్ఛతినుటకును, మాడుటకునుగలదు. “కార్మికునకు

యిష్టముజేసి ముడల మా యంత్రములో నుండి పోవచ్చునని యజమానుడు చెప్పమాట చేల్లతగినదికాదు ఒక దృష్ట్యా పెట్టుబడిపద్ధతికిగాని, యజమానుడున, కార్మికుడు అందు ప్రవేశించుటకుగాని, ఉభయులును స్వతంత్రులుకారు అది పూర్వయుగముల నాటనంచయు, యూరపులో వచ్చుచున్న వ్యక్తి ప్రవర్తకత్వసిద్ధాంతమునకు యీ యంత్రమయయుగములో గల్గిన నూతనపరిణామము. బ్రహ్మాండమైన యంత్ర శక్తులు, యుగములనుండి అనువయోగములో వడియున్న ప్రకృతిలోని ముడిసరకుల పర్వతాలను ఊడికములో మానవజీవితాననరములుగన, గమ్యములైన భోగ్యములు గను మార్చివేయుటకు సిద్ధులుగా కాచుకొని యున్నవి. ఇట్టిస్థితిలో ధనవంతుడై, వ్యవహారదక్షుడైన వ్యక్తి “అయ్యో యీ పగార్థంతా సంఘమువారిది వారు లేచి దానిని నిర్వహించుకొనవలెను మనము జోక్యం వుచ్చుకొనరాదని” ఊగుకొనునా! ఊరుకొన్నను యేమి లాభము? అనాడు జనసామాన్యములో విద్యగాని, ప్రవర్తక శక్తిగాని, సమిష్టిభావముగాని నున్న. అందుచే మార్కు తెలిపినటుల సంఘస్వామ్యపరముగా నడచుచున్న మానవపరిణామములో పెట్టుబడివిధానము కూడ ఒక అవసరమైనదశ. ఈ విధానములో కూలీలక్రింద సంఘము ప్రవేశించి పొందిన తరిభీతు, నిర్బంధములవలన పొందిన అనంతృప్తి, భావజిజ్ఞాస, సమిష్టిభావము, యివియే వారిని ముందుదశకు అధికారులను

గా చేయగలవు. కాన యీ యంత్రముగములోని పెట్టుబడి విధానముకూడ మానవుడు స్వశంశముగా తెచ్చిపెట్టుకొని నది గాక తప్పని సరిగా ప్రవేశించెనని ఇక్కడిదృక్పథము. కాని మఱియొకదృష్టిలో—యంత్రయాకర్షణమున కూలివాడు సారిశ్రామికోద్యమములో ప్రవేశించి దానికి అలవాటు పడి పోయెను. అంతకంటె వేఱువృత్తి యూరపుఖండములో జనసామాన్యమునకు లేకపోయెను అందుచే ఈ కార్మికులందఱు వికృత భావముతో నమ్మె కట్టలేరనియు, వీరి “లోకువదొంటికి” యజమానికి యిష్టము లేనిచో పొమ్మని యనుచున్నాడే కాని వేఱుకాదు కాన జనసామాన్యమును గుట్టిజీవితమునకు అలవాటుపరచిన పెట్టుబడిదారు వారివృత్తిని సలుపుటకు బాధ్యుడు అనుసిద్ధాంతమే ఆమోదింపబడినది వెంటనే కార్మికోద్యమము బయలువెడలినది. ప్రభుత్వము, వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యమును గూర్చి యెట్టనిరోధనకును గడఁగరాదని ప్రతిపాదించిన “బెంథమ్” (Bentham) సిద్ధాంతమును ఆదిలో నమ్మింతింపిన ఆయన శిష్యుడును, సుప్రసిద్ధ ఆంగ్లేయ, రాచకీయ, ఆర్థికతత్వవేత్త యగు “మిల్లు” పండితుడుగూడ అప్పటి యంత్రములలో యీ కార్మిక కోట్లు పడు పలుబాములు చూచి నప్పుడు తనసిద్ధాంతములకు సవరణచేసికొని జాతిక్షేమమును “ప్రమాదించు అత్యవసర పరిస్థితులలో” వ్యక్తి చర్యను, ప్రభుత్వము నిరోధించవలెననియు, కార్మికుల క్షేమమును గూర్చి, ప్రభుత్వము పెట్టుబడిదార్లపై విధి నిషేధములను

ప్రతిపాదించుచు తాసింతుట కంగీకరించెను. ఇంగ్లండులో “రాబ్బర్టుస్” అను నాయన కార్మికాందోళనకు మూల పురుషుడని చెప్పవచ్చును నహాకారవరపతి విధానము, అంగ్ల సాఘికవాదులు నకున ఈయనయే తండ్రి. ఈ ఆందోళన వలన ఇంగ్లండు మున్నగు పారిశ్రామిక ప్రామాఖ్యతగల దేశములలో ప్రభుత్వతానసములద్వారా కార్మికులస్థితి కొంత వఱకు చక్కబడెను “శ్రేణు యూనయను” దేశము ఇంగ్లండులో తాననామోదమును పొందెను.

అప్పుడే కార్మికులగుర్తిపదము కార్మికబాదలగాలము చున్న యుగములో దిక్కుమీ ప్రతిభమైన భావనా మూలముల దానుడైన కృషిలగుడుగా చుండిచున్నది. తీసి యాందోళనాన్నిగా చూసామోనవ్యక్తికి కార్మికుడై నప్పుడు గల్గుటకు కారణము కాలపరిస్థితులైన పద్యా వ్యాప్తి, ప్రజాస్వామ్యపథానము, స్వసంఘబలమును కార్మి కుడు గుర్తించుటయేకాక అప్పుకంటె ఇప్పుడు ఉన్నతర మైన (Higher standard of living) జీవితమును కార్మి కుడు కాంక్షించుటయు, కొన్ని అట్టి కోరికలు లభించి నప్పుడు, యీ లాభము, యీ సౌఖ్యము, ముందు కాంక్ష లకు దాహముగా అతని ఆందోళనమును, మఱింతముందుకు తరుముటకూడ అయి యున్నది. అందుచే ఆందోళన చేయుచునట్టి కార్మికగణము, జిజ్ఞాసువుల, మానవసేవకుల ఆందోళనకు ఆలంబనమైన యీ కార్మికగణములో, బయలు

దేరిన ఆందోళన వృద్ధి అగుటకు కారణము (పూర్వముకంటె కార్మికులస్థితి హీనమైనందున బయలుదేరినది గాక) పూర్వముకంటె విద్యావ్యాప్తియు, ఆర్థికస్థితియు బాగుపడుట, పూర్వము తమకు తెలియని స్వీయప్రాముఖ్యతజ్ఞానము హెచ్చగుట. అది స్వాభావికముకూడ.

ఇందునుగూర్చి సిద్ధాంతజ్ఞాన కార్మికోద్యమములో బయలుదేరిన నూతన జిజ్ఞాసువులు, సాంఘిక, సమాజవాదులకు గురుస్థానమున్నా అయిన కారల్ మార్క్సు (Karl Marx) అను శత్రువేత్త ౧౮౮౫ సం॥లో జర్మనీదేశములోని క్రైస్తవమతమును స్వీకరించిన ఒకయూధ (Jews) కుటుంబములో పుట్టెను. కొంతకాలము శిశ్వవిద్యాలయములో విద్యాభ్యాసము న్యాయశాస్త్ర అభ్యాసము చేసినామొట్ట, యీయన తన పాండిత్యప్రకర్షగా ప్రకటించు తీవ్రభావములు, జర్మను అధికారులకు కంటకముగానుండి ౧౮౮౩ వ సం॥లో ప్యారిస్ నగరమునకు తరలివేయబడెను. నాటినుండియు అచ్చట ప్రౌథన్, యెంజల్సు మున్నగు సమిష్టివాదనాయకులతో యీయన స్వామ్యవాదమును ప్రచారము చేయుచుండెను. ఈయన సంఘస్వామ్యవిధానమును గూర్చి జిజ్ఞాసచేయుట, వ్రాయుట, ప్రచారముచేయుటలో జీవితమును వినియోగించి చివటకు ఆధర్మములోనే ఇంగ్లండులో (ఫ్రాన్సు ప్రభుత్వము కూడ యీయనకు స్థానమివ్వనందున) ప్రవాసిగా దరిద్ర

జీవనమును చేయుచు పరమపదించెను (౧౪-౩-౧౮౮౩). మాజినీ, కారలమార్కు, సమయత్ సేను—పిమ్మట నేడు యూనాస్ ప్రిన్, మున్నగు ప్రపంచవిఖ్యాతపురుషులను, జిజ్ఞాసువులను, వారి స్వీయ దేశప్రభుత్వములు శరిమివేసినప్పుడు, ఆతిథ్యమిచ్చిన ఆగ్రేటుబిటను సీమగడ్డ యెంతయు ధన్యతగాంచినది.

సామ్యవాదము అనునది కేవలము మార్కు ముఖము నుండి వచ్చిన నూతనభావమని మనము తలచరాదు ప్రాచీనభారతదేశములో వేదమతము, వ్యక్తి అహంభావ రహితమైన “విశ్వమయ” దృష్టిని, జీవనము చేయుటయే ఉత్తిమముగా నిశుకొనినది సుకయోగీంద్రుడు ఆదర్శనీయుమైన సామ్యవాది అప్పటి ఋష్యాశ్రమములు “సర్వభోగ్యములు” (సర్వజనులకు సమానభోగ్యములు) వ్యక్తిస్వశీరహితములైనవి. (చూ. మద్విరచితమైన “శాకుంతలము, దాని నూతనసందేశము అన వ్యాసము, ఆంధ్రసంపత్నిరాది సంచిక, (శ్రీముఖ) అందలి సభ్యులండలు సంఘస్వామ్యముగనే జీవించుచుండిరి

గ్రవ్యోత్పత్తి సమిష్టి సహకారపద్ధతిపై నజరిగి సమభుక్త మగుటకూడ గుణకర్మచుబట్టి వచ్చిన వర్ణవిభాగముయొక్క ప్రయోజనముగా కనబడుచున్నది! ¹ “ధనమూల మిదం

1 చూ — ఈ భావము R C మాజందార్ గారి Corporate life in Ancient India అను గ్రంథముయొక్క ఉపోదాతములో బలపఱచబడినది

జగత్” అని చెప్పబడినది. అనగా ధనమునకు మానవుని ఆత్మోపలబ్ధికిగాని, తదనుపలబ్ధికిగాని—దాని నుష్కృతిచేయు రీతి—ఉపయోగించురీతిని—బట్టి సమర్థతగలదని ప్రాచీన భారత సంఘనిర్మాతలచే కనుగొనబడినది వ్యక్తిస్వత్వాభి మానలుగా నుండవలసినవారికి సంఘముపై ఆసనస్యమిచ్చి నచో వారికి—ప్రస్తుతి అమెరికాదేశపు ధనవంతుల గాచ కీయ నాయకస్వమువలె—సాముదాయక షేమదృష్టి యుండ దనుభయమే బ్రహ్మ, తౌత్రధర్మములవారికి సంఘములో మొదటి రెండుస్థానములును అలంకరించుటగు అధికారమిచ్చి నది. ¹ సప్తసంతానములను పెరుతో సంఘక్షేమమునకై వ్యక్తులు ధనమును వెచ్చించునట్లు ధర్మప్రేరణ చేయుటలో కూడ ఫలితము సమభుక్తమే. రఘుసుహరాజు విశ్వజిత్తు యాగమును చేసియు, శ్రీహర్షుడు తులాభారమును

1 చూ —“నమోరుచాయ బ్రాహ్మయే” అను పురుషనూక్త ప్రయోగము “అహంబ్రహ్మస్మి” అను మహావాక్యము, గీతలలోని “బ్రాహ్మీస్థితి” యొక్క నిర్వచనము—ఇవి యన్నియు విశ్వమయచిత్తమతో కూడిన జ్ఞానమునకే బ్రహ్మజ్ఞానమనియు “బ్రహ్మజ్ఞానేన బ్రాహ్మణః” అనుటవలన యిట్టి విశేషణ నిష్పమైన విశేష్యమే బ్రాహ్మణత్వమని స్పష్టమగుచున్నది “రాజా ప్రకృతిరంజనాత్” అనియు “రాజప్రజకు శరీరము, రాజప్రజకువాత్మ “అను శాంతిపర్వవాక్యము రాష్ట్రమయదృష్టి తౌత్రధర్మముగా విశదీకరించుచున్నది” తాను “అనగా విశ్వమని తట్టుట బ్రాహ్మమానసిక ప్రవృత్తి తాను అనేకబద్ధములలో

తూగియు గావించిన అఖండమైన ఆస్తిపంపకములో యీ భావము కూడ లేకపోలేదు అయితే యీ అంశ శతాబ్దములోని మరల పంపకమునుగూర్చిన ప్రేరణశక్తులు, పంపకపురీతియు మఱియొక విధముగా నుండవలెనని కోరవచ్చును.

మార్కువంటి ప్రసిద్ధ సామ్యవాద ప్రతిపాదకులు ఆముష్మికము, మతము, నీతి—వీనిని పురస్కరించుకొని తమ వాగమును ప్రకాశపాదించలేదు. వీరు మానవుని చుట్టును ఆవరించియున్న భౌతిక ప్రస్థితుల సమ్యక్పరీక్షణము (Materialistic Concept) ను బట్టియే వారి సిద్ధాంతముల నాధారపఱచుకొనిరి అలాగేయు (అనగా మత, నైతిక ప్రప్తిసహా) స్థానే తాకికదృష్టిని తమ వాదమునకు ఆధారముగా చేసికొనిరి మార్క్సియులు. ఇదియే ప్రాచీన సమభుక్తవాదులకును వీరికినిగల భేదము కాని యిప్పట్ల శింకరాదైవతముయొక్క మూలతత్వముతో యీనవీన సిద్ధాంత తత్వమునకు వైరుధ్యము కాన్పించుటలేకు. అందుచుగూర్చి ముగడు పేజీలలో వివరింపఁబడు. మరియు యీ సిద్ధాంతముల ఆచరణమార్గ

రాష్ట్రమంతయు గోచరించుట తీత్రప్రవృత్తి వీరుభయులు నవీన రాచకీయార్థములో జాతీయ, విశ్వజాతీయ భావాలకు ప్రతినిధులు కాకపోవచ్చును కాని అట్టి దృష్టులు రెండును యీ వ్యవస్థలో నుండుటయే కాదు యిప్పటి జాతీయ, అంతర్జాతీయ వాదులకువలె స్పష్టమైన ఉభయులు ఆశ్యాక్రమ భావముతో మెలగుట కనపడుచున్నది.

మునుగూర్చి మాకు యెట్టిసంబంధమును లేదనియు, సిద్ధాంత జిజ్ఞాసనుగూర్చియే మాకిప్పుడు ప్రసక్తియనియు స్పష్టపఱచుచున్నాము.

ఉంభవృత్తి, శిలావృత్తులను జీవికిగా గల్గి బ్రహ్మజ్ఞాన నిరతుడైన ¹ బ్రాహ్మణుని సంఘాదరమునకు ప్రథమశాత్రునిగా జేసియు, శస్త్రోపజీవనమునకు (అదికూడ “సఃక్షత్రియః త్రాణసహః సతాంయః” అను సాధురక్షణపూర్వకమైన ధర్మ ప్రేరణపైన) సంఘములో ఒక్క వర్ణమునకు మాత్రమే అధికారమిచ్చుటవలన హింసకు ఒకమూలకు గెంటివేయుట కుద్యమించినట్లియు—(పాచీన భారతి సంఘవ్యవస్థలోని యీ మార్గగర్భికమైన సూత్రములు నవీనుల ఒహుమానమును బడయగలవని తోచుచున్నది అమెరికాలోవలె లాభాల దృష్టి (Profit view) తోకూడిన—సాంఘికక్షేమగృహ్యక్షేమ బదులు - పెట్టుబడిదారుల నాయకత్వమున చీకాకుపడుచున్న, (పబల రాష్ట్రమువారు తమ దేశములోని ఆబాలగోపాలమును “జాతీయత” అనే నిషా యెక్కించి సోదరమానవ మారణమునకై సైనికులను పేరుతో నన్నద్ధులుగ చేయుచున్న నేటి రోజులలో కూడ యీ సూత్రమును మానవజాతి గమనించవలసి యున్నదే కూ

1 శబ్దప్ర ఉత్పత్తినిబట్టి చూచిన “బృహత్” అనగా విశ్వమునంతటను వ్యాపించిన పదార్థము తత్జ్ఞానము బ్రహ్మజ్ఞానము

సమిష్టివ్యవసాయము సమిష్టిగా పదార్థోత్పత్తిని చేయుటచలన మనుష్యశక్తి పెట్టుబడి, కాలము వీటి యొక్క ఖర్చు ప్రస్తుతవ్యక్తి పెట్టుబడివిధానములోకంటె తక్కువయ్యగుననియు, పదార్థము సమృద్ధిగా తయారగుటయే గాక కర్మకౌశలము హెచ్చగుటయేగాక, కార్మికులకు ఆత్మవికాసమునకై ఉద్యమించుటకు తీరిక హెచ్చగునని నేడు రమ్యాపరిశోధనలలో అమెరికన్ శాస్త్రజ్ఞులు కనిపెట్టిన అంశములు సమిష్టికుటుంబములే గ్రామములుగా కూడ మారిన యీదేశమునకు, సమిష్టి ఉత్పత్తినిమిత్తము వృత్తినంఘములు, శ్రేణులుగా యేర్పడి ఆకాలపు పరిస్థితులనుబట్టి చక్కటి సాంఘిక, ఆర్థిక జీవితమును గడపిన ప్రాచీనభారత వర్ష జనసామాన్యముయొక్క జీవితములో గలవని పరిశోధనలు సూచించుచున్నవి

మానవసంఘపు ఆధునిక పరిణామములో “సంఘే శక్తిః కలాయుగే” అను న్యాయానుసారము సాధనకు రంగము సంఘము. పూర్వము నైష్కర్మ్యముతో కూడిన విశ్వైక్యజ్ఞానచిత్తులైన ఋష్యాదులలోనే నవీన సామ్యవాదులు అపేక్షించువర్గము లెరుగని (Classless) జీవనము సాధ్యమైయుండెను. ఇప్పటియంత మానవసంఖ్యాభివృద్ధి అప్పుడు లేకుండుట తిండికొరకు యిప్పటియంత కష్టపడ నవసరము నాడు లేకుండుటయేగాక అప్పుడు వాంఛలు (Desires) అవసరములు బహుతక్కువ. నేటివ్యక్తి పెట్టుబడి విధానము

గాని దానిక్రింద జనసామాన్యమునకు గలుగుచున్న నలుగుడు కాని నాడులేకుండెను. ఇని నాటిసంఘముయొక్క వ్యక్తి సాధనకు కొంతవఱకు తోడ్పడిన పరిస్థితులు మఱియు భౌతిక బంధనములు నేటివలె నాడు యెక్కడికక్కడ మానవుని అలముకొనిపోలేదు. ఇప్పటివలె వ్యక్తినాడు యెక్కడికక్కడ సంఘమయపురుషుడు కాలేదు. నేటివలె ప్రపంచమంతయు యేక “రహదారి” కాలేదు. అందుచేనాడు భౌతికములకు వదలివేసిన సాధనసాధ్యమై యుండగానేడు భౌతికములను జయించిన (Mastery over material Condition) సాధన అనుష్ఠేయమయినది. అందులో యీ బంధములు సంఘము నంతను యేకరీతిగా నలముకొనియుండుటవలన వ్యక్తి సంఘ త్వేన ఒడవలెను, లేక సంఘ త్వేన లేవలెను. అందుచే యీ వర్గములులేని నిర్మమసమాజము అను లక్ష్యమునేడు సంఘములోఁబలిది కాని వెలుపలిదికాదు ఇది వర్తమాన యుగమర్యాద. అయితే యీ సామ్యవాదుల “కార్మికుల నిర్మమ సమాజసిద్ధి”కి అసంతరము సాధనతిరిగి వ్యక్తిపరము కావచ్చునేమో”

మహామృదీయాది మతములు సామ్యవాదము. మహామృదీయమతిము సిద్ధాంతములో సామ్యావస్థను ప్రతిపాదించుచున్నది. ఆవిధముగా తొలిరోజులలో యిద్దరు కలీఘాలు మతసంఘమును నడిపిరి. క్రైస్తవ మతిములో సామ్యావస్థ

విస్పష్టముగానే కనుపించుచున్నది. అట్టి జీవనమునకు అలవాటు పడచి వ్యక్తికి స్వర్గరాజ్య ప్రవేశమున కధికారములేదు.

చైనాలో మానవసమత్వము రాజ్యముచేసే “మహా సంఘము”ను మూఁడువేల సంవత్సరములకు పూర్వమే కన్ ఫ్యూసియస్ భావజగత్తులో చూచినాఁడు. మోట్సు యింకా కొంచెము వాస్తవికముగా దీనిని ప్రతిపాదించినాఁడు.

ఇటులనే బౌద్ధమతము సామ్యవాదమును అధికముగా గౌరవించినది. జాతికములలో వర్ణింపబడిన బౌద్ధభిక్తుల సంఘములే అందఱులకు సద్బుధములు సంఘులనుతను అధిపతి “అశేషేన ధమ్మేన సమేన” పాలించనలెనన్నది బుద్ధసాంప్రదాయము అందుచే ప్రపంచగౌరవపాత్రములైన మతములన్నియు అభేదము, స్వార్జితము ¹ నద్వినయోగము, అనునవి వ్యాపకములలోకూడ వ్యక్తి జీవనసూత్రములుగా నొక్కివక్కాణించుచునే యున్నవి. అయితే యీ ప్రతిపాదనలు యీ మతములకూడ అనాటి పరిస్థితులనుబట్టి వచ్చిన కొన్ని హద్దులను తోసుకొని చేయవలసిన చిన్నమాట వాస్తవము. మతములే కాక, ఆస్తికలును, నాస్తికులను మిల్లువంటి వ్యప్తివాదులు, మార్కునెంట సమిప్తివాదులును యీమూఁడు సూత్రములదగ్గరనే ఒకరితో నొకరు చేతులను కలిపెదరు. ఇవియే విశ్వసామరస్యపు సూత్రాలనండి. బ్రహ్మసూత్రాల

1 స్వార్జితము “గర్జితముకాని విధమున మండవలెను” మామ భారతము, శాంతి, అనుకాసనికములు

నండి. ఇక భేదము యెక్కడ వచ్చినది? వీక్షణలో. వీక్షణ సంస్కారబద్ధమైనది. సంస్కారములు పరిస్థితులే బద్ధములైనవి పరిస్థితులు యెట్లు యేర్పడినవను అనవస్థాదోషమును తెచ్చిపెట్టే ప్రశ్న పైప్రశ్నలోనికి పోకుండ ఆగుదము. “ఎల్లభ సేనిజకర్మోపాత్తిమ్, విత్తతేన నిహోదఃకుచిత్తమ్” అనుటలో స్వకర్మ (Labour అనే అర్థములో) ఫలితిము శ్రేష్ఠమని శిరోము విచిత్రగా యెగుకనరాదు? ఇది విషయములలో యెటుల మోగినన టోపీగొట్ట జీవించవలెనని ఔరింగజేబు చక్రవర్తి కాయస్థాభిలాష గౌరవమైనది కాదా?

అయితే పై మతాలవారి ప్రతిపాదనలు దైవిక, భక్తి, ధర్మదృక్పథములపై ఆధారపడినవి. ఇవి గాలిలో మీడలు కట్టుటవంటివనియు, ఇట్లు దృక్పథాలవలననే లోకములో మనము చూచుచున్న అచరణవైరుధ్యము కలుగుచున్నదనియు, నాస్తవికదృక్పథముపై యీ సమత్వవాదమును ప్రతిష్ఠించినచో యిది చరిత్రానుభవసహాయముతో (Historical Process) సుస్థిరమగునని ముఖ్యముగా మార్క్సియుల ప్రతిపాదనలు దీనినే శాస్త్రసాంఘికవాదము (Scientific Socialism) అనెదరు. వ్యక్తివిధానములోకిరెండు తక్కువ ఖర్చు, తక్కువ శ్రమతో యెక్కువ అంగముగా సమిప్తివిధానములో ఒక పెనసలు చేయుట వలయితే వ్యక్తివిధానము కంటె సమిప్తివిధానములో సంఘపు ఆయురారోగ్యములు,

విజ్ఞానము వృద్ధిపొందుటకు సాధ్యమైతే అట్టి పరిశోధనానుభవముపైన సామ్యవాదమును స్థాపించక దేవునికి కోపము వచ్చుననే భయముగాని యెదుట వానిని ప్రేమించకపోవుట దుర్నిత్యనిగాని యిత్యాది అప్రస్తుతప్రేరణాశక్తులను మానవులలో ఘట్టించి వాని బలమువలన యెందులకు ప్రవర్తింప చేయవలెను? అందువలన వాని సమభావము అనేది భక్తి, భయము, నీతి అనేవి వాగిలో నిరంతరము ఉన్నంతకాలమే ఉండును. ఈ భయభక్తులు వ్యక్తిలోనికి యింజక్షను చేయుటకు పైగా మనష్యులు కొంగరు కావలసి యుందురు వీరు సంఘానికి మత్తనైతకడాక్టర్లు. శాస్త్రుసిద్ధ దృష్టితో వ్యక్తిని కగ్గయింపదు ప్రవర్తింపజేయుట యనునది సశిమను అనగా సంఘము దాస్యమయమగును. ఇది సవీనసాంఘికవాదములోని గూఢార్థము మఱియు ప్లేటోనాటగుంచి థామస్ మూర్ వఱకును సామ్యవాదపరమైన ప్రాతలు యూరపుఖండములో యున్నను, అటుపిమ్మట రాబర్ట్ టవెన్, (౧౭౭౧-౧౮౫౩) సైరట్ సైమన్, ఫోర్యుర్ మువలగువారి భావాలు కొంచెము యధార్థజీవితమునకు దిగ్గిరా వచ్చినను సంఘమును సమిష్టి ఉత్పత్తి, సమభుక్తముపైన సంస్కరించుటకు వీరు చేసిన యోచనలలో కూడ, పూర్వసాంప్రదాయవాసనలు స్ఫురించుచునే యున్నవి. అందుచే యీ శాస్త్రుసిద్ధసామ్యవాద ప్రతిపాదనము మార్కు, ఆయన పక్షియులయొక్కయు, ప్రత్యేకతయే అయి యున్నది.

అంగ్లజిజ్ఞాస ఇత మార్కునాడు ప్రవర్తిల్లిన సంఘ జిజ్ఞాసకును, సంఘదుస్థితికిని వచ్చుదము. ఈకాలములో అంగ్ల దేశములో అధిక సంఖ్యాకులకు అధికనుఖము. (The greatest possible good of the largest number) అను సిద్ధాంతమును “బెంథము (Bentham ౧౭౪౮-౧౮౩౨) పండితుని నాయకత్వమున బయలుదేరెను. వీరు ప్రతివిషయమును సంస్థను, ఈ దృష్టితో పరిశీలించుచుండిరి. వీరు సంఘీయుల ఒడంబడిక వలన రాష్ట్రము వచ్చినదని ఒప్పురు. వీరి మతమున సామాజిక జీవన మనునది మానవునియందు స్వభాసిద్ధముగానే యున్నది. రాష్ట్రము క్రమపరిణామమువలన గలిగినది. రూసోమతస్థుల ప్రజేచ్ఛ (General will) గాని, హేగేలీయుల “రాష్ట్ర వ్యక్తి” తో (Personality of the state) గాని వీరికి ప్రసక్తి లేదు. ఒక పని చేసిన “యెవరికెంతి నుఖము కల్గును” అనునదియే వీరి ఒరిపిడిరాయి. ప్రభుత్వమనునది వ్యక్తికి సంబంధించిన విషయములలో ఎంతమాత్రము జోక్యము కలుగజేసికొనరాదనియు, వారిమధ్య జరుగు సంఘర్షణలు సామగ్ర్యముగా సమసిచోగల శక్తి ప్రకృతిలోనే గలదనియు నమ్ముచుండిరి. డార్విను (౧౮౦౯-౧౮౮౨) జంతుపరిణామసిద్ధాంతి చెప్పిన ¹ “సృష్టియంతయు వ్యక్తికిని వ్యక్తికిని మధ్య జీవితమునకై సంఘర్షణమయము (Struggle for existence).

ఈపోటీలలో నిలవొక్కకొనుటకు సమర్థమైన వ్యక్తి, అసమర్థమైనదానిని అణచి (Survival of the Fittest) బయటకు వచ్చుట ప్రకృతినిర్మాణము" అను సిద్ధాంతము ఈ వ్యక్తి హక్కువాదమును ముఖ్య పోషించినది. ఆయితే వీరు నైతికవాదులు. (Moralists)

వ్యక్తి అర్థవాదులు. (Individual Economists)

వీరు రైకార్డ్ (Ricardo ౧౭౭౨-౧౮౨౩) అను ఆంగ్ల భాషానియొక్క మతమువారు వీరిసిద్ధాంతము కేవల నైతికములపై నాధారపడినదిగాక, సారిశ్రామిక యుగోదయమైన ఇంగ్లండు యూరప్ లోని ఆర్థికజీవితగతి సూచకముగా పేరై ఆదిభౌతిక సుఖవాదులగుటకు నామవిరుద్ధమైనది. వలకుబడికలవారు ఆదిభౌతిక సుఖవాదులను, వీరు కూడ హాబ్యమతము నొనరించి సాధుమనగా "వ్యవయోజనము నపేక్షించు వ్యక్తుల సమూహము" అని నిర్వచించిరి. కాని, సమీక్షిస్తేనే దే రాచకీయసంఘమే లేదుగాన, వీరినిర్వచనము రాచకీయముగా సమన్వయము అగుటలేదను మాటను గుర్తించక వారి నిర్వచనము వారి అర్థవాదమునకు సరిపెట్టుకొని తృప్తిపడిరి. ఈఅర్థవాదుల ప్రకారము జీవితమంతయు అర్థమయము. ఈఅర్థము వ్యక్తివయోజన విశిష్టమైనది. ఆర్థిక సూత్రములనుబట్టి వ్యక్తిజీవితగతి (బ్రహ్మమానవ జీవితగతిని గూర్చి లలాటరేఖను ముందుగా వ్రాయునని మనవారనుకొను నట్లుగా) నిర్ణీతమై (Economic determinism) యుం

దును. రాచకీయ, సాంఘికాది జీవితములు యీ ఆర్థికము యొక్క ప్రతిబింబములే. ప్రకృతినిర్మాణము ప్రకారము గడచుచున్న మానవుని యీ ఆర్థికజీవిత పరిణామమును పురుష ప్రయత్నమునకు ఆపుట తరముగాను అట్లు ఆపుటకై కృషి నల్పుట జాతికి అనర్థకముకూడ. జైభము ఎంతస్థులవలెనే వీరున డార్విన్ సిద్ధాంతమును, తమ ఆర్థికరంగమునకు గమి కించిరి. వ్యక్తులమధ్య జరుగ వ్యపారసంబంధమైన పోటీ కు పూర్ణావకాశము యిచ్చుటమననే అర్హవ్యక్తులకు స్థానము గలిగి నృప్తివ్యవహారగా నగుచుచు దును. ఇట్టి స్వేచ్ఛావ్యపారము ప్రపంచముయొక్క సామరస్యత క నిలుపుచుండును. గాన మనము యేమియు చేయనక్కరలేదని వీరు తృప్తిచెందుచుండిరి.

అందుచేవీరు నుభూంత పరిణామము (Optimism) తో గూడిన “నైష్కర్మ్యము” (Inaction) బోధించిరి అందులకే దేశములకు—దేశములకు మధ్య ఎగుమతి దిగుమతులలో వర్తకసంకములు (Tariffs) ఉండరాదు. స్వేచ్ఛావర్తకము (Free trade) ఉండవలయును. కార్మికులకు యజమానులకును, జరుగు ఒడంబడిక (Freedom of contract) లలో ప్రభుత్వము జోక్యము పుచ్చుకొనరాదు. అని వీరి ప్రచారము. అనాటి సంఘములోని అధికభాగము వీరి విశ్వాసములపైననే నడిచెను.

అందులో వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యమనేది యెరుగక గాజు నిరంకుశత్వమున నలిగినలిగి ప్రొత్తగా సంఘము బైటపడిన రోజులవి. ప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతామృత పానముచే మత్తత గొన్నరోజులవి. అధికారము, ప్రభుత్వము ఆనాడు ఏవగింపు. భౌతిక, ఆర్థికరంగములలో పై పండితులు చేసిన ప్రతిపాదనలు ప్రభుత్వ అధికారావశ్యకతను మఱింప తగ్గించివేసెను అందుచే ప్రభుత్వ ప్రమేయమనునది ఆనాడు ఎంతశక్తిపోయిన దనగా “నాపైన ప్రభుత్వమనేది ఒకటి—ఉన్నది అనుజ్ఞానము వ్యక్తికి ఎంతతక్కువగా నుండునో అది అంతమంచి ప్రభుత్వము” అని ఆనాటి అభిప్రాయము “స్పెన్సరు (౧౮౨౦-౧౯౦౩) వంటి జిజ్ఞాసువులగుడ ఇటులే తలచిరి ¹

కాని విరిలో మార్థను పండితుని (Malthus ౧౭౬౬-౧౮౩౪) నాటికి కార్మికులు యజమానులక్రింద పడుచున్న దురవస్థ గోచరమయ్యెను అధికసంఖ్యాకులు కార్మికులు గాను, అల్పసంఖ్యాకులు యజమానులుగాను సంఘమంతయు యీ వీసినపాఠశ్రామిక యుగములో రెండువర్గములుగా విభజింపబడి, యీయన తెలిసికొనలేకపోలేదు. “హెచ్చు

1 “If there is to be any state let it be a mere Police State” “అర్హవ్యక్తికి స్థానము” అనే డార్విన్ సిద్ధాంతమున ఈవ్యప్తివాదములోనికి బలముగా చొప్పించినదాయన. అందుచే యీయన ప్రభుత్వము బీదల కెట్టినదుపాయమును చేయరాదని నిజముగా నమ్మియే ప్రతిపాదించెను.

తగ్గులపై నిర్మింపబడిన సంఘములో అందరికిని సంపూర్ణ స్వేచ్ఛ యొనంగుట యనునది సాధ్యముకాదని” యీ పక్షమువారు తెలిసికొని నిర్విణ్ణులైరి. కాని, యీ అనుభవము వీరినైష్కర్మ్య సాధనను పురుషకారము వైపునకు త్రిప్పటకు మారుగా “నిజమే కార్మికుల దుస్థితి శోచనియమే! కాని, ఆర్థికనూత్రములగతి ఆలాగుననున్నది మనమేమియు చేయజాలము” అను సీరాశాశ్చుత (Pessimistic) నైష్కర్మ్యవాదముగా మార్చినది. కాని, మాలేధను యింకను వ్యక్తుల ఆర్థిక జీవితములలోని హెచ్చుతగ్గుల సవరణకై పురుషకారమును ఒప్పలేదు.

పిమ్మట మిల్లుపండితు (౧౮౧౬—౧౮౭౮) నిచేతులలో యీ రెండు సిద్ధాంతములును పురుషకార పరముగా మారినవి. బెంధముయొక్క శిష్యుడైనను మిల్లు కార్మికుల దుస్థితి నివారించుటకు శాననావశ్యకతను నిరూపించెను. “ప్రజలు యితర ప్రజలజోలికి పోసంతరతకు ప్రజలజోలికి రాష్ట్రము పోరాదు” అను సంస్కార వాక్యముతో బెంధముచెప్పిన “మానవుడు పుట్టకతోడనే స్వార్థాభిమానిగనుక వాని జాగ్రత పాడేవడును” అను ప్రతిపాదనను సంస్కరించెను. ఈ రెండు ప్రతిపాదనల భేదమే గురుశిష్యుల కాలములోని పరిస్థితులకు గల్గిన భేదము.

మొ ధర్మసమ్మతమని యీ పక్షమువారు యెట్లు నమ్మించెదరు ! వీరు “లాక్” పక్షాదుని మార్గాను సారము దీనిని నిరూపించబూనిరి. “ప్రకృతి పదార్థముతో తనపాటును (Labour) కలువగా వచ్చిన ఫలితమునకు వ్యక్తికి సంపూర్ణ హక్కుగలదు. ఇదియే వ్యక్తిస్వత్వముయొక్క తొలిపుట్టుక. ఇదియే ధర్మసమ్మతమైన స్వాధీనము, ఇటుల కొంతకాలము తను స్వీయకష్టమువలన ప్రకృతిన ఫలపతియై కొనుగూడెనుగా కావలసిన నిత్యావసరముల నన్నిటిని తామే రచించుకొనచు అదిని వ్యక్తులు యుక్తమైన సంఘము (Standard society) గా నుండి పిమ్మట కొంతకాలమునకు ఒక్కొక్కప్పుత్తిలో ఒక్కొక్కరు నిపుణత్వము పొందునవసరము వచ్చినది. దానివలన కర్మనిభాగము (Division of Labour) దోర్బడినది వెంటనే ఒకరిపదార్థము నొకరు, మార్పుకొనవలసిన (Exchange) అవసరము కలిగినది, (ఒకరు తయారుచేసిన ఉప్పునిచ్చి మరియొకరు తయారుచేసిన పప్పును తెచ్చుకొనుట మొదలగునవి). కాని యీ రెండవ దశలోని మార్పుదల పద్ధతిపైన జీవించు వ్యక్తుల సంఘములోకూడ ఆర్జన అనేది స్వీయకష్టముపైననే జరిగినది, కాన, ఆస్తి సంపాదనలో హక్కుకు ఆధారభూతమైన పై ననాతన సంఘ ధర్మము (Rule of the Standard Society) చెడిపోతేదు. మొదటి దశలో యెవరెంత కష్టపడిన అంతఫలము దక్కితే

యీ రెండవదశలో కూడ తానితరులవద్ద మార్చి తెచ్చుకొన్న దానివిలువ (Exchange value) కూడ తనకష్ట పరిమాణమును తెలుపునట్లే యుండెను.

“లాక్” వండితుని యీ సహతన ధర్మసిద్ధాంతము (కింగ్ న్యక్తి పెట్టుబడి విధానము) సాహచర్య లాభాలను కూడ ౧౯ వ శతాబ్దపు అర్థవాదులు సమర్థింపజూసిరి. ఈసిద్ధాంతమును బట్టియే ఆయా పరిశ్రమలలో నైపుణ్యము గల చిన్న జేశములమధ్య సమీక్షల స్వేచ్ఛతో (Free Exchange) యిచ్చి వుచ్చుకొనుట సాధన, అది ధర్మసంఘములో వలెనే పదార్థము సమభుక్తముగనుపి ప్రతిపాదించిరి. “ఏడమ్స్” (Adamsmith) మున్నగు స్వేచ్ఛానర్తక వాదులు (Free traders) యీ కాలపువారే. ఫ్రెడరిక్ లిస్స మున్నగు పూర్వపక్షియును ఆగి నూనవ ధర్మసంఘములోవలెనే (లాక్ వండితుని ఊహప్రకారం) నేడును అన్ని సంఘములును సమాన స్థితిలో నున్నవను భ్రమపై స్మిత్తియుల సిద్ధాంతము ఆధార పడియున్నదని నిరూపించి, ఖండించి పరిశ్రమలు బాల్యావస్థలో నున్న జేశములవారికి రక్షణ (Protection) యుంకవలెనని స్పష్టపరచిరి. భారత పరిశ్రమలు ఉచ్చస్థితిలోనుండి నీమజేశమునకు రవాణాఅగుచున్న రోజులలో రక్షణవిధానము వలన వానిని నిర్బంధించియు, నదరు భారతపరిశ్రమలు పడిపోయిన పిమ్మట స్వేచ్ఛానర్తక వ్యాపారమును పేరుతో ఆంగ్ల పరిశ్ర

మలతో ఈ దేశమును ముంచివైచిన అప్పటి ఆంగ్లేయ పర్తక సీతినీకూడ లిప్టుపంకితుడు విశదీకరించెను.

అన్యకష్ట ఫలితమైన పదార్థము (Commodity) మార్పుటల (వినిమయము) నేటి సామాన్యకారణము వచ్చిన మార్పుల కిచ్చునన్న (Exchange value) స్వీయకష్ట ముపైన పదార్థోత్పత్తిని యానవుడు చేసిన కాలమున మార్పులపలన వచ్చిన కిచ్చుతున్న ఒకటియేనని యీ అర్థ వాదులు సమర్థింపజూచిరి. ఈ రైకార్డీయులు “పదార్థము యొక్క కిచ్చుతు, దానిని మిత్తమెవడిన పాటుయొక్క విలువతో సమానమైనది.” అనిగా పదార్థముయొక్క విలువకు కర్మయే మూల్యము అని యీ కర్మమూల్య సిద్ధాంతము (Labour theory of value) ను వ్యక్తి పెట్టెడి విధానమునకు మాడిపెట్టగా దానిని గూర్చి పూర్వపక్ష స్థాపనము గావించుట మార్కుయొక్క విజయములలో నొకటి.

జర్మనుజిజ్ఞాస - జర్మనీలో యీ కాలమునాటి తత్వ జిజ్ఞాస మఱియొక పుంశిను పట్టినది. అది హేగెల్ (Hegel ౧౭౭౦-౧౮౩౧) పండితుని గాజ్యాంగ తత్వజిజ్ఞాస హేగెలు రాష్ట్రమునది సాధనముగాక, సాధ్యమనియు వ్యక్తిరాష్ట్రము¹ నకు విధేయుడై నేవించుటవలననే తనలోని ఉత్తమ

1 ఈమతములో అధిభౌతిక సుఖవాదులు, అర్థవాదులవలె రాష్ట్రమునగా వ్యక్తి ప్రయోజనములుగల సమాహమగాక సమిష్టి ప్రయోజనముగలదని నమ్మెదరు.

ప్రకృతిని విశిష్టమైనదనిగాను గుర్తించును. రాష్ట్రము పురుషరూపమైన, అనిర్వచనీయమైన ఒక శక్తి (A mystic masculine personality) తదుపాసనమే వ్యక్తియొక్క పరమధర్మము అను భౌతికాతితమైన సిద్ధాంతములోనికి (Idealistic theory) పోయెను. అందుచే గాష్ట్రనిరంకుశత్వము కూడ సహనీయమని యీ యన అభిప్రాయము ఇట్టి సిద్ధాంతమును ప్రజలు పాసించునపుడే సంఘప్రజలకు ఊహము కలుగునని దీని వాస్తవార్థము.

ఈయన అఖిలప్రపంచ వికృతమునుగాని ప్రపంచ సమ్మేళనమందుగాని నమ్మును. నిరంతరము రాష్ట్రముల చుట్టూ పోరు ప్రకృతిసిద్ధమని నమ్మును.

ఈయన బెంధమురై కార్డోలవ్యక్తి, ఆర్థిక వాదములను అంగీకరింపఁడు ఈయనదృష్టిలో భావము ప్రధానముగాని ప్రత్యక్షమైన భౌతికమార్పులు, అప్రధానము. రైగు వ్యతిరేకభావముల సంఘర్షణము (Conflict) నుండి ఉత్తమమైన నూతన భావము దయించును. ఈయన పరిణామ (Evolution) వాది కాని ఇది భావపరిణామము దీనికి మూలము. భావసంఘర్షణము, సంఘర్షణానిత ఉత్తమ భావపరిణామములోనే మానవాభివృద్ధి కలదని (ఇదియే గ్రీకులు తెలిపిన Dialectic అనునది) కూడ యీ యన నమ్మును. అసగా నృప్తియంతయు

2 అన్యరాష్ట్ర ప్రకాశమును సహించరాదను రాజనీతియే కొంతకాలము భారతరాజన్యల దిగ్విజయములకు ప్రేరణ కరమైనది

ప్రాచీన, నవీన భావసంఘ్నాజనిత ఉత్తమభావ పరముగా నడచును. మానవజీవితముయొక్క భౌతిక పరిస్థితులు యీ భావమునుబట్టి యేర్పడినవి అని దీని సారాంశము. ¹

జర్మనుదేశము రాజవదుత్తముకిందనే అభివృద్ధిలోనికి వచ్చుటనలానను, జర్మనులు నిజేత్ర భావసంస్కారులు గావునను అచ్చట ప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతములు అంతగా నాటుకొనలేదు. ఇట్టి రాష్ట్రపరిస్థితులకును, హేగెలు సిద్ధాంతమునకును అన్యోన్య సంబంధముకలదు. హేగెలు సాంఘిక ఒడంబడిక వలననే రాష్ట్రమేర్పడినను సిద్ధాంతమునకు నుముఖుడే. అందులకే సంఘేచ్ఛా మూర్తియయి, సంఘగణరాసి యయిన ఈ రాష్ట్రపుగఘని (State personality) అంత తీవ్రతస్థయముతో వ్యక్తిని కొలువుమనును.

మార్క్సియ సిద్ధాంతములు ఒకమూల ఆంగ్ల దేశపు వ్యక్తి, నుఖ, అర్థవాదాలు, మఱియొకమూల జర్మనుదేశపు రాష్ట్ర స్వామ్య గావునను, వీరు శమ తమ వాదములను తీవ్రముగా ప్రతిపాదించుచున్న రోజులవి. మఱియొకమూల స్వేచ్ఛా వ్యాపారవాదులు (Free traders) వ్యాపారములో రక్షణలుండవలెనను వారును (Protectionists) డీకొనుచుండిరి. ఇంకొకమూల డార్విన్ హక్స్లిమున్నగు జంతు

-
1. శత్రుమిత్ర సాధనలులేనిది సృష్టియను నాటకము జరుగదను భారత సాంప్రదాయము, ధర్మాధర్మములకు దేవాసురలకు యుద్ధములున్న ఇట్టివే!

పరిణామవాదులు సృష్టిస్వర్ధపైన ఆధారపడియున్నదా లేక జీవులయొక్క సహకారముపై ఆధారపడియున్నదా అను ప్రశ్నను సత్యక్షపరిశోధనచే తేల్చుటకు పూనుకొనిరి. మఱి కొందరు మానవులు సామాజిక జీవితమునుగూర్చి కేవలము దూసో మున్నగువారు చేసిన ఊహలే ఆధారమా? లేక, ప్లేటో, అరిస్టోటల్ మున్నగు ప్రాచీనగ్రీకు తత్వజ్ఞులు తెల్పిన “మానవుడు స్వతస్సిద్ధముగ నసమాజకాంక్షగలవాడు” అను వాక్యమునకు ప్రకృతి శాస్త్రరీత్యా సిద్ధర్శనములు గలవా? అని పరిశోధనలు చేయుననుము.

పూర్వజీ విమోచనానంతరము స్వల్పకరుతములుగా యేర్పడిన రహితాంగము, శ్రేణీవిధానముపై గృహపరిశ్రమల నడిపించుచున్న నగరములోని ఆర్థికజీవితము, ఈయంత్రమును, పారిశ్రామికయుగముతో మారిపోయెను. భూములన్నియు బహారీ పెట్టుబడిదారుల వశమయ్యెను. పరిశ్రమలు మిల్లుయజ్ఞముల వశమయ్యెను. పెట్టుబడివిధానము వచ్చెను జీవితమునకు కేంద్రము గ్రామమునుండి నగరముగా మారెను. ధనము యొక్కవమంది చేతులలోనుండి కొలదిమంది సాహుకారుల వశమయ్యెను. పరిశ్రమలు గృహమునుండి యంత్రమునకు లేచిపోయెను. అందుచే సంఘముతో, పూర్వపువృత్తి సంఘములు, గ్రామజీవనము గృహపరిశ్రమలు వ్యక్తివికాసమునకు అవకాశము—ఇవన్నియు మారిపోయినవి. కొలదిమంది సాహుకారులు కోట్లకొలది కార్మికులు అను రెండువర్గ

ములాగా యావత్తునంపుము మారినది. నంపుదృష్టి నుతరాము పోయి లాభదృష్టి (Profit View) ప్రవేశించినది. యజమానులు లాభదృష్టితో యశ్రీములు నిర్మించుటచే కార్మికులక్షేమమునకు యజమానుల హ్యాయములో స్థానమేలేదు. అట్టిస్థితిలో, కార్మికుల బాధలు, తదనుశ్రుతముగా సంఘరణలు ప్రారంభమయ్యెను. కాని, అప్పటి నంపు జిజ్ఞాసువులైన పైన తెలుపబడినవారి నైతికజిజ్ఞాసులు, నైష్కర్మ్యము వ్యక్తిత్వము (Individual rights) నకు పుష్టినిచ్చుటవలన యాదుస్థితిమఱింతి హెచ్చించి నంపుపరిమితిగా జిజ్ఞాసచేసిన ఓవను సైమను, ఫారియరులు కూడ చాలవఱకు కలలతో తృప్తి నొందువాగుగనే యుండిరి. యూరపుఖండము నూతన పారిశ్రామికయుగములోని యూరపుఖండము—తత్సూర్యమునకు వర్తించు శృతులతో శృప్తిగెడవలెనా? లేక, నూతనశ్రుతి సమయముగాని, శ్రుతినమ్మయ సమయముగాని కల్గినదా? అను ప్రశ్నకు సమాధానము కావలసివచ్చెను

వెంటనే మార్కుగూపేణ “అథాతోధర్మ జిజ్ఞాసా” అను నూతన జిజ్ఞాస బయలుదేరెను.

జర్మనీదేశీయుడగుటచే మార్కుగూపేణిలు సిద్ధాంతములనే తనసారాంశములకు మూలపీఠముగా అవలంబించెను. హేగలు తనకు ఉద్దీపకుడని గౌరవించెను.

అనగా హేగలు వాదమును మార్కు తలక్రిందుగా (Turned right side up) తన సిద్ధాంతమునకు సమన్వ

యముగేసెను.¹ సాధ్యములలోను, ఉద్దేశములలోను మార్పు, హేగెలు సంపూర్ణవ్యతిరేకులు, ఒకరు “భావ” (Idea) వాది. మఱియొకరు “భాషి” (Materialist) వాది. హేగెలు వలెనే మార్కుస్ను వ్యక్తిగాక సంఘమే తన లక్ష్యమని అంగీకరించును. సామ్రాజ్యశక్తిస్థాపనము హేగెలుయొక్క లక్ష్యమైనచో వ్యక్తి స్వామ్యహింసామయి, అదిరివ్రలుకును సమాన భోగ్యమయి, సంఘస్వామ్యము (ఇక్కడ స్వామ్యము ప్రభుత్వ పరమగుదు సమిప్తిజీవనము లేక సంఘశ్వసిద్ధి అని వివక్షితము) మార్క్సియుని లక్ష్యము.

హేగెలు మన ప్రకారము సత్యము (Reality) అనగా రెండు వ్యతిరేక భావముల సంఘర్షణ జనిశిఫలము. ఎప్పటికప్పుడు లోకమునకు “సత్య (లేక ధర్మము) ప్రసాదమును చేయటకై రెండు వ్యతిరేక భావము లుండుట (opposing ideas) వానిమధ్య సంఘర్షణజరుగుట అవసరము. ఇది లేనినాడు సత్యమేలేదు. మానవజాతి—సృష్టి స్తంభించిపోవును. అందుచే చరిత్రనిగంతరము ఈ ఉత్తమభావపరిణామము పరముగా పోవును. దీని ప్రాప్త్యము మానవస్వేచ్ఛ. దీనినే (Dialectic method) అనెదరు. ఇక మార్కుస్ను వ్యతిరేకముల సంఘర్షణయే మానవాభివృద్ధి హేతునని అంగీకరించును. ఈ వ్యతిరేకములు మార్కుస్ మతిములో “భావము లుకావు”

1 మాయా-నలో వ్యాస, శంకరుల ఆధ్వైతప్రతిపాదనలకు, సాంఖ్యమత మిటే ఉపచరించినది

భిన్నరీతుల జీవనములు, లేక, ప్రోకడలు, (Elements or Tendencies) ఒక తరహానంపుము, జీవితమున్ను తత్పూర్వ సంగతులతో భౌతికజీవితములో సంఘర్షించుచుండును అందుండి ఉత్తమభౌతికజీవితము యేర్పడుచుండును మార్క్సు, హేగెల్ చలన పరిణామవాదియే. చరిత్రాత్మికానుభవమును (Historical Process) మార్క్సున్నూ సాధనగా గ్రహించెను. హేగెల్ భావపరిణామముయొక్క చరిత్ర మానవసృష్ట్యము తీసికొనిపోయిన, మార్క్సుశతతమములు లేని ఆర్థికాద్వైతమునాస్థితికి (Classless Society) వీరే భౌతిక పరిణామము తీసికొనిపోవుననును. అందులకే మార్క్సుయులు పెట్టుబడి విధానయుత ప్రజాస్వామ్యము (Capitalistic Democracy) ఈ పరిణామములో ఒక దశగా తెలిపిరి ² ఈ నూత్రము క్రిందనే రష్యానమాజనాదులు తమ ప్రస్తుత రాష్ట్రస్వామ్యముతో కూడిన కార్మిక సంస్కృతకారవిధానము (Dictatorship of the Proletariate)ను, మాజసిద్ధికి పోవుదారిలో సన్నిహితముగా నున్న ఒక మైలు రామునుని తృప్తిచేసెదరు. (సా

2 అందుచే పెట్టుబడిదారులు కూడ నాస్థితికి ఉత్తరవాదులు కారనియు యిది సామ్యవస్థాపరమైన మానవపరిణామములో తప్పని సరియైన దశయనియు తేలుచున్నది దశయే కాదు. “ఈ పెట్టుబడి విధానము తనను ననింపజేసే శక్తిని తానే పుట్టించుకొనును” (Capitalism produces its antithesis)

వ్యము పొందుటకు ముందు మార్కువేసిన బాటప్రకారము ఆయాదశలను తదనుభవములను కార్మిగణము పొందవలె నందురు వీనిలో ఆఖరుదశ వ్యక్త బట్టుబడి యుత్ప్రజాస్వామ్యము. మార్క్సుయొక్క పరిణామవాదము ప్రకారము జారుపాలన స్థానే వ్యక్తి బట్టుబడి యుత్ప్రజాస్వామ్యము ను స్థాపన కావలసివచ్చింది. కాని రష్యాలో మానవాదాలు రాష్ట్రవిప్లవవిధానమును స్థాపించి దాని నెట్లు సమర్థించెదమని అందుకు వ్యక్తి సంబంధము లేని రాష్ట్రబట్టుబడి విధానమువలన యీ శత్రు కార్మికులు పొందవలసిన శిక్షణ పొందునటులగా, వ్యక్త బట్టుబడివిధానములో గల్గు అవగణనముల పొందకుండునటులను యేర్పరచితిమని రాష్ట్రస్వామ్యముపైన యేర్పడిన రష్యాకార్మికప్రజాస్వామ్యమును లెనిను సమర్థించును.

అందుచే భౌతికపరిస్థితులు మానవజీవితమును నడుపుటలో ప్రాధాన్యములసియు, రాచకీయసామ్రాజ్యకాని సర్వస్వస్థలను యీ భౌతికపరిస్థితులలో నుండి వికసించి వేయనియు మార్క్సు హేగెలుగారు తలక్రిందుగా గృహప్రతిపాదనము చేయునది. ఇది మార్క్సుయొక్క ప్రత్యేకప్రతిపాదనలో ముఖ్యమైంది. దీనిని భౌతికకన్సెప్ట్ (Materialist concept) అందురు. తన ప్రతిపాదనను చరిత్రనుండి కృత్రిమపూర్వకముగా ఆయన తెలిపెను. ¹

1 “మనుజుని భౌతికకాళివృద్ధి కవసరమైన ద్రవ్యములు, వాని సంబంధమయిన జ్ఞానము వృద్ధి అయినకొలదియు రకరకముల ఆర్థిక

“ధనమాల మిదంజగత్” అను నార్యోక్తి ననుసరించి ధనము, దానియుత్పత్తిని తమ వంశమునం గుంచుకొనిన వ్యక్తులు లేక తగగతులవారల చేతులలోనే, సాంఘికపు కట్టుబాటులు, రాచకీయముగా ప్రభుత్వాధికారము ఉండుననియు షారి అవసరములు చారి రుచునుబట్టయే సంఘము, విజ్ఞానము ప్రభుత్వము, ఆయాగూఢములను పొందుననియు అం

సంస్థలు సభ్యులు సంఘమున కవసరములగును, వీని ఫలితముగా సాంఘిక రాచకీయసంస్థలుకూడ మారుచుండును పూర్వము కొంతకాలము అధికారము యూరపుఖండములో పెద్దభూస్వాముల చేతులలో నుండెను పిమ్మట యంత్రపరిశ్రమల యొక్కయు, విదేశీయవర్తక యొక్కయు కాలమువచ్చినది. ఈ సారిక్రామికలకును వర్తకులకును, పూర్వపుభూస్వాములతో గలిసిన సంఘ సంకీర్ణముగా భూస్వాములు వారికి ప్రభుత్వము లో స్థానమిచ్చుట కంగీకరించవలసివచ్చినది క్రమేణ సారిక్రామికవర్తకులయిన పెట్టుబడిదారుల ఆధిపత్యమే వర్ధిల్లి భూస్వాములంగిరించిరి వెంటనే ప్రభుత్వములు యీ సారిక్రామికవర్తకుల అవసరములకు సుముఖముగా పరివర్తన చెందినవి మూడవదశలో వ్యక్త స్వామ్యవాదులైన (వ్యక్తి స్వామ్యవాదమునకు యీ వర్తకుల స్వేచ్ఛాల్పములందే వినియోగము కలదని మార్పుతలంపు) ఈ పెట్టుబడిదారులు ఈ సారిక్రామికయుగములో భౌతికకాస్త్రజ్వాలచే మానవోపయోగమునకై కల్పింపబడిన భూతత్వలతో తాము నిర్మించిన మహాయంత్రములందు తాము పెట్టిన కొట్లకొలది పెట్టుబడి గట్టుబాటుగుటకు గాను జనసామాన్యమును కార్మికులుగా అవస్థానించవలసి వచ్చినది. అందువలన పదార్థోత్పత్తిని చేయుటలో యీ కార్మికు

దుచే మనము రాచకీయములని భ్రమించుచున్నవన్నియు యీ ఆర్థికసభ్యతయొక్క బాహ్యపరిణామములేనని మార్కుస్ ప్రతిపాదన కావున మూలమైన సంఘముయొక్క ఆర్థికసభ్యతను మార్చినచో సంఘము సర్వశోముఖసంస్కారమును, వికాసమును దానంతట నదియే పొందునని దీనియొక్క రాచకీయార్థము . ఈ స్థితికి సంఘము వచ్చుచున్నది ప్రజాస్వామ్యమనునది యెందమాపున వంటిది. ప్రజాస్వామ్యము పట్ల సంతోషము వృద్ధిపడుచుటలో శేషము

అను మాడ క్రమశిక్షయు, సాంఘిక పు కట్టుబాటులను అభివృద్ధిచేసి ఇవి ఈ కార్మికగణములకు వీరిపై—ఈ యజమానులపై—తీరుగుబాటులను క్షేపింప—అనకాశమును యిచ్చినవి అనగా యిందువలన వివేకకార్మికోద్యమము బయలుదేరినది పెట్టుబడిదారుల ఆపశ్యకత వారి చూత్రములలోని నిస్సారితను కార్మికోద్యమము వెల్లడించుచుండును క్రమేణ తిరస్కరించు బలమునుపొంది దీనిఫలితముగా—పెట్టుబడిదారుల సేతిక్రింద యుండిన కార్మికులకు సహితము మామూలు ప్రజలకువలెనే కట్టుబాటుచేసికొనుట (Organize) అసమ్యక్తిని తెలుపుటకును అనకాశము తొలగించబడజాలదుగా—ఈ సంఘశక్తితో ఈ జనసామాన్యము ఈ వ్యక్తి పెట్టుబడివిధానమును తలక్రిందులు చేయును అనిగా యీ ముందురాబోవునవీనవిధానములలో పదార్థమున పూర్ణోత్పత్తి చేయబడి సమానముగా భుక్తిమగుటవలన అట్లుల వీరుస్వాధీనము చేసికొనుటకు మిక్కిలి తగినవారు యొక్కవత్సక్తులవలగాని యెట్టితరగతులుగాని ఒకరిచే పీడింపబడు, మరియొక తరగతి (Exploited class) అనునదిగాని (ఈ దశ

ఆర్థికజీవితము కారణము. రాచకీయము దానికార్యము. ప్రభుత్వముగా “ప్రజల ఆర్థికజీవితములపై అధికారమును చలాయించుచున్నవారి అవసరములను అమలుజరిపెడు కార్యవర్గము” అంటేకాని యింతికింటి యితరములైన సిద్ధాంతములపై ఆధారపడిన సంస్థకాదు. ఈదృష్టిలో ప్రభుత్వములోనున్న గణముయొక్క అవసరములను బట్టి ప్రభుత్వమే మారిపోవలెను. ప్రజల ఆర్థికభ్యుత్థినియే దేర్చడిన పురాతన విధానములో (పూర్వపు పెట్టుబడిదారులైన సాహుకారుల అవసరమును బట్టి నడుచుచున్న) యీ నూతన సంఘము (సంఘస్వామ్య విధానము) ప్రవేశించి పూర్వపు ప్రభుత్వవిధా

లో) అంతరించును పరమములేని సంఘము (Classless society) స్థాపనమగుటతోడనే పీడనముండదు అందుచే పూర్వమంగల ఒక తరహా ప్రజలు (పెట్టుబడిదారులు, భూస్వాములు) మఱియొక తరహా ప్రజలపైని (కార్మికులు, కరకులు) అధికారము వయుట అనునదిపోయి దాని స్థానే సంఘద్రవ్యము యావత్తున్న, అందరియైననుము కొలకు సాంఘికముగా పరిపాలించుట సిద్ధించును.” (G D H Cole Political Organization)

చరిత్రాత్మకదృష్ట్యాభౌతిక పరిస్థితులనుబట్టి భావికాల నిర్ణయమునుగురించి తెలిపిన మార్క్సియొక్క యీ మాటనలే ఆముననుసారముగా గౌరవించుటకు కారణము. అట్టి పరిణామము నేడు వచ్చుచున్నదని నమ్మకము లోకమునందు హెచ్చయిన కొలదియు మార్క్సుకూడ తదనుయాయుల హృదయములో పెరిగిపోవు చున్నాడందురు.

సమును మార్చుకుండగనే దానిని నడుపుటకు వీలులేదు అందు
లకే ప్రాతవిధానములను స్వాధీనపఱచుకొనుట దానిని రద్దు
పఱచుట మార్క్సిజము మతముయొక్క మూల సిద్ధాంతము.
ఒకరకము మనుష్యుల అవసరములకు నడుపుటకు — ఇదే
నిజమైనచో — విధానము నిర్దిష్టముగా ను కలవారిచే
యెట్లు నడుపవలెను? ఇక్కడనే మార్క్సిజము రెండు
పక్షములుగా చీలిపోయిరి ఇవియు, మార్క్సుయొక్క ప్రతి
పాదములోని సందిగ్ధమే కారణమని లిండ్సేయిగారుని ముఖము.
సమాజవాద ప్రకాశిక (Communist manifesto) లోని
మార్క్సుయొక్క విపర్యయపద్ధతి (Revolutionary
method) నొకరనసరించిన “క్యాపిటల్” అను గ్రంథములోని
క్రమపరిణామపద్ధతి (Evolutionary method) వాటి
యొక్క రన సరించితమనెదరు. ఈవిధేదముపై ననే ఒకరు
కేవల సమాజవాదులుగాను (Communist) వాటియొకరు
రాష్ట్రసాంఘికవాదులు, (Statesocialist) గాను మారిరి.
పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యమును తాము పశేషపఱచుకొని దాని
ద్వారాగానే సక్రమముగా సంఘస్వామ్య విధానమును సంపూ
ర్ణముగా అమలుజరుపుటకు మార్క్సు వ్యతిరేకికాడని వీరనె
దయ అది అసాధ్యమనియు, అది మార్క్సు కేవల సృష్టి
రేకమనియు కార్మికగణముల స్వాధికార స్వామ్యమే
(Dictatorship of the Proletariat) పూర్ణసమాజసిద్ధికి
నన్ని హితమైన చరమాపన్థయనియు, యీ రెండవపక్షమువార

నెదరు. రష్యాకార్మిక రాజ్యవిధానము పీరినమూనా. ఇంగ్లండు, జర్మనీ ప్రాస్తు మున్నగు దేశములలోని సాంఘికవాదులు మొదటి సంఘమువారు. ¹ ఈనమస్యపైననే ౧౯౧౮ లో రెండవ పక్షము వారిచే—రెండవ సమాజవాద, అంతర్జాతీయ సంఘము (Second Communist International) వదలబడి రష్యానాయకత్వమున ప్రపంచదేశములలో దీని వ్యాప్తికై ౧౯౧౯ సం॥లో మూడవ సమాజవాదుల అంతర్జాతీయ సంఘము స్థాపించబడెను.

మార్కుస్ అర్థవాదులు—జీవితమర్థమయమనుటలోను ఆర్థికజీవితమునుబట్టి మానవునిగతి నిర్ణయింపబడు (Economic Determinism) ననుటలోను మార్కుస్ రైకార్డ్ ననుసరించును. “స్వార్థపరులైన వ్యక్తుల సమూహమే” సంఘముని మాత్రము అంగీకరించువారి పక్షములోగూడ ఆస్వార్థములు సర్వానుకూలముగా నమన్వయించుట, వ్యప్తివద్ధతిలోగాక, సమిప్తి వద్ధతిలోనే సాధ్యముకదా! అనును.

ఇక యీ అర్థవాదుల నైష్కర్మ్యమును గూర్చి మార్కుస్ యిటుల సమాధానమొనగెను. “ఆర్థికనూత్రములు యోగ్యపరిణామమునకు అవియే దారి తీయుచున్నవి. నీవు

1. ఏపక్షమునందు ప్రత్యేకాభిమానములేక కేవల కాస్త్ర పండితుడైన “లాస్కీ” పండితుడు ప్రాతవిధానములో క్రొత్త నూత్రముల విమర్శింప కష్టమని శోధనపై తెలుపుచున్నాడు (C F. Democracy in crisis by H J Laskey)

మాటలాడక యూరకో అనియనెదవే, ఓయీ ! రై కార్డో !
యిట్టి అవశపరిణామమును (Fatalism) నేనును ఒప్పెదను.
కాని, యీ పరిణామము వ్యక్తిస్వార్థములతో గూడిన సంఘ
పరముగా గాక, సామ్యవాదపరమైనదని నేను నమ్మెదను. సా
మ్యవాదమునకు ముందు మంచిరోజులు నాటియంతట యవి
యే వచ్చుచున్నవి. ఈ రోజులను నేను మఱింత దగ్గరకు తీసి
కొని వచ్చుటకు ఎందులకు ప్రయత్నించరాదు ” అని తాత్ప
ర్యముగా సమాధానమిచ్చును

ఇక సర్వమానవులకును సమానస్వేచ్ఛయు, సమాన
మైన ఆర్థికజీవితమును యున్న సంఘములో పదార్థములను
మార్చుకొనుటకు గల స్వేచ్ఛవలననే ద్రవ్యము సమభుక్త
మగునను సిద్ధాంతము ౧౯ వ శతాబ్దపు పెట్టుబడిదారులకు
అన్వయించదనియు నిజముగ వీరుచేయుచది తమస్వీయఫలము
యొక్క వినిమయము¹ (Exchange) కాదని మార్కు
మతము. యీ పారిశ్రామికయుగములో (“లాక్” యొక్క
ధర్మసంఘపు రోజులలోవలె) తనపాటును స్వతంత్రముగా,
పదార్థనూపముగా రచించుకొనుటకు అవకాశములేక కార్మి
కుడు దానిని అర్ధాకలి కూలిడబ్బులకు పెట్టుబడిదారునకు

1 బుద్ధికుశలత, పతకము రచించుట మున్నగు పెట్టుబడిదారుని
పనులకు యెట్టివిలువను యివ్వకుండగనే యావత్తుకష్టమున్నూ
కార్మికునిదే యని మార్కు ప్రతిపాదించుట అసందర్భముగ
నున్నదని దీనిపై బూర్వపక్షము

అమ్మకొనవలసివచ్చెను. గాన పెట్టుబడిదారునకు లభించు నది అట్టి కాడ్చికిల పాటును స్వలాభమునకై వినియోగించి (Exploitation) తయారుచేసిన సరుకుయొక్క మార్కుగల కిమ్మత. ఒకవ్యక్తి మఱియొక వ్యక్తిని స్వలాభమునకై పాటున కొడబరచు పెట్టుబడి విధానమున్నంతవఱకును యావత్సంఘ డేమకరముగా పదార్థముల మార్పుకొగట కిదరును అని చెలిపెను. “ఒక పదార్థము యొక్క మార్పునలనలని వచ్చిన కిమ్మతు (Exchange value) నదరు పదార్థమును తయారు చేయుటకు అగుపాటు యొక్క ప్రమాణము” అను ప్రమాణనూత్రమును పెట్టుబడివిధానమునకు వర్తింపజేయుటకు వచ్చిన యుగిని “ఒకవ్యక్తి యిశిరులకొఱకు పడుపాటు తన కొఱకు పడినట్లుగనే యంచులసివచ్చును.” “ఇది నశ్యమా? అందుచే, పాటుయొక్క పరిమాణమే పదార్థముయొక్క కిమ్మతు (Labour theory of value) అను ప్రమాణనూత్రమున అన్ని గుణముల వ్యక్తి పెట్టుబడివిధానమునకు వర్తింపజేయుట కల్గినది ఖండింప.

సామ్యవాదాదర్శోన్మాదులకు (Utopian Socialists)

మార్క్స్ మండలింపు సామ్యవాదసిద్ధిని స్వప్నములలో చూచి పొంగిపోవుచు, అది చేతులు ముడుచుకొని కూర్చుండి నను తమ గుర్తుముపద్దకు వచ్చునను కేవల ఆదర్శోన్మాదులు కొందఱు ఆ కాలములో నుండిరి. వీరును నైష్కర్మ్య

వాదులే ! వీరినిగూడ మార్కు మందలించెను. “సామ్యవాదమనునది మశనైతిక విశ్వాసములవంటిదిగా నుండరాదు. మానవచరిత్రను మనము దదివి పరిశీలించవలయును. అందలి యుషధవములు యెచటికి దారితీయుచున్నవో కనిపెట్టవలయును మనవిచారణ చారిత్రకగతి (Historical Process) ననుసరించును శాస్త్రసిద్ధముగ (Scientific Method) గా యుండవలయును.”

మార్కు-అద్వైతము-శంకురులు ప్రస్తుతము యూరపుఖండములోను, తదితర దేశములలోనుగల జ్ఞానువులు—పూర్వపక్షపు సిద్ధాంతములుభయులదృష్టిని—ఆకర్షించుచున్న యామార్క్సియసిద్ధాంతములను పూర్వము యావత్తుభారత దేశమునను మతి వేదాంతరంగములో క్లిష్టమును జనింపజేసి ఆకర్షించి, నేటికిని ఆకర్షించుచున్న జగద్గురుడని ప్రసిద్ధిగాంచిన శంకరుల అద్వైతముతో కొంచెము పోల్చిచూచుట విషయాతిక్రమణము కాదు. ఉభయుల తేత్రములు వేరుకావచ్చును. ఒకరు కేవల భౌతికవాది మఱియొక్కరు భౌతికాతీత విశ్వమయవాది. అందుచే “మొట్టవేదాంతము చెప్పిడి శంకరుని కేవల ప్రత్యక్షమునుబట్టి, ఆగతానాగతిములను నిర్ణయించి ఆలానడిపించుచున్న మా మార్కు ప్రక్కన కూర్చుండబెడతామే మని పాశ్చాత్యుల నవచ్చును. విశ్వాత్మగా జీవాత్మ సిద్ధిపొందే హిమాలయపథ మెక్కడ ? కేవల భూతసంఘాతమునకు చెందిన ఆర్థికనమత్వసిద్ధిని సూచించు మార్కు

మతమొక్కడ” నని ప్రాచ్యులనవచ్చును. ఆయావీక్షణమును బట్టి భేదాభిప్రాయములు సిద్ధమైనను, యే వ్యవస్థలో సిద్ధాంతియైనను అద్వైతదృష్టియొక్క లేశమాత్రమైవను దానియందున్న చో దానివ్యవస్థయొక్క హద్దులకు లోబడియైనను శంకరాద్వైతముతో సదే సిద్ధాంతలయము కాకతప్పదు. వీరుభయుల మతములనుగూర్చి విపులచర్చకు యిది స్థలముకాదు. భౌతికజీవితములో అఖండవిప్లవమును తెచ్చిపెట్టిన ఈపాశ్చాత్యజిజ్ఞాసువు ప్రజల ఆధ్యాత్మిక జీవితమును అఖండముగా తారుమారుచేసిన ప్రాచ్యపరివాట్యయొక్క చూపులలో యెటుల గోచరించునో తెలిసికొనట ప్రపంచవరమైన యీ గ్రంథముయొక్క సార్థకృతకు అవసరముగాన యిందులకు సాహసించడమైనది

మార్కును, శంకరుఁడును తమసిద్ధాంతసాధనకు త్రైతముగా భౌతికజగత్తునే అంగీకరించిరి. ¹ సిద్ధికికూడ దీనినిదాటి పైన యేదో కలదని (పరమార్థతః) ఉభయులును అంగీకరించలేదు.

భూలోక మంత మిథ్యయోదేవలోకము కూడ అంత మిథ్యయే అను అద్వైతదృష్టినుండి ఒకరను మానవమాత్రులు “పదార్థములతో ప్రస్థుతిం కనిపించుచున్న ఈ జగత్తును దాని పరిమితత్వమును దాటి మరియొక్కడనో (హేగెలీయుల భావజగత్తు)

1 చూ “ఇహచేదవేదీః సత్కృషున్తి” అను ఈశావాశ్యోపనిషద్వాక్యముయొక్క శాంకరభాష్యం.

సిద్ధికి రంగముకలదనుట తప్పని” మరియొకరున, ఈభిన్నదిశల నుండి చూపులు కలిపెదరు. “ఆత్మనావింద తే వీర్యం విద్య యామృత మశ్ను తే” అను శ్రుత్యసంసారముగా సంసారముచేత అన్నప్పైదై “త్వం” గా యున్న జీవాత్మవిశ్వాత్మమయమైన తత్పదార్థముగా తనను తెలిసికొనటయే శుద్ధశంకరాద్వైత ప్రవృత్తిపాదన ²

మార్క్సుకూడ మానవుడున్న చోటనే యుండి అర్థ శక్తులు సంఘీయులందఱును వశపఱచుకొని సమర్థతకొలది పాటుపడి సమభుక్తము చేసికొననమయమే మానవుని ముక్తావస్థకు ప్రారంభముగా చెప్పినాడు. దేశకాలపరిస్థితులను బట్టి ఒకరిసాధన వ్యక్తిపరమైన దైతే మఱియొకరిది సంఘముతో కూడికొనినదైనది. కాని కార్మికనర్వాధకారము (Dictatorship of the proletariat) తన లక్ష్యమునకు మార్క్సు సాధనగా పెట్టుకొనటచే ఇక్కడను వ్యక్తిసాధనయొక్కజాడలు

- 2 “అస్మాల్లోకాత్ ప్రేత్య అమృతాశవంతి” అని శ్రుతులలో యొక్కడవచ్చినను శంకరులు “సంసారభావమునుండి బయట పడి విశ్వమంతయు తానుగా తెలిసికొనే ఆవస్థ” అనే అర్థముగానే భావ్యము వ్రాసిరి ద్వైతశ్రుతులు గతిశ్రుతులున్న అనువాదముకొఱకును వ్యవహారముకొఱకు మాత్రమనియు ప్రమాణములు కౌవనియు వారితలపుగా సృష్టికరించబడినది ఇందును గూర్చి ముఖ్యముగా (చూ ఈశావాస్యం కేవలము తైత్తిరీయము లోని భృగువల్లీ వీటిభావ్యం) మరియు కారకం ఆ ౨ వల్ల ౩. లో ౫

లేకపోలేదు. ఉభయులును సిద్ధావస్థకు దగ్గరకు వచ్చునరికి సర్వబంధరహితమైనట్టియు, నిర్మమమైనట్టియు వ్యక్తి స్వేచ్ఛ¹ ద్వారానే దానిని సమీపించగలుచున్నారు కాని మార్కుయొక్క మతమునకున్న, అతని ఊహకును కూడ అక్కడ విశ్రాంతి స్థలమేర్పడినది. అది తరతమములులేని, వ్యక్తి స్వేచ్ఛకు ఉదయరంగమైన కార్మికనిర్మమసమాజము. జీవునకు విశ్వాద్వైతము చెప్పవలెకను శంకరునికి విశ్రాంతి యేర్పడలేదు.

అద్వైతులు కర్మబుట్టి జీవయొక్క భావినిర్ణయముకు నన్నట్లే—అనగా యీకర్మలు తనగతిని నిర్ణయించు దానైత పోవువలెకను—మార్కున్నూ భౌతికజీవితమును సంఘము వశపఱచుకొను వలెకను సంఘేయులగతి ఆర్థికశక్తుల వశములో నుండుననను.

సంసారకారకమైన అవిద్యను పోగొట్టుకొనుటకు సత్య పదార్థజ్ఞానము సాధనము. అవిద్యను జ్ఞానమువలన వశపఱచుకొనినపుడు, యిదివరలో, అవిద్యావశగుఁడును, కామ కర్మాది దూషితుఁడును, నైన జీవుడేయిప్పుడు “నిమిత్తశుద్ధ సత్త్వండును, తత్పద” వాచ్యుఁడునునై తనగతిని యితరపదార్థము

1. “ప్రతివ్యక్తియొక్క స్వేచ్ఛావికాసము అందరియొక్క స్వేచ్ఛావికాసము (Free development of each will lead to the free development of all) “మా మార్కుయొక్క సాం వా (ప్ర)”

నిర్ణయించుచున్నదినుండి దాటి అది స్వాయత్తముగా నుండు ముక్తావస్థలోనికి వచ్చుచున్నాడు. 1 అటులనే పదార్థోత్పత్తితలములు (Means of Production) వ్యక్తుల స్వాధీనములో నుండుటవలన యావత్తుజాతీయు ఆర్థికపరిస్థితులకు దానులై యున్న యీ ౧౯ వ శతాబ్దములో సంఘీములందరును యీ ఆర్థికశక్తులను తమవశమందుంచుకొని ఆధిపత్యము వహించు పరిణామమే మానవస్వేచ్ఛకు ఉదయకాలము.

“నీవు ప్రపంచమును యోగ్యమైన దానినిగా చేయు వలెనన్న దానిని నీవు అర్థము చేసికొనవలెను. మనుష్యుని యెదుర్కొను ప్రతితీవ్రసమస్యయు చారిత్రకపరిస్థితులను బట్టి (Historical Conditions) ముందుగానే నిశ్చితమైనదని (Determinate) తెలిసికొనవలయును దానిని పరిష్కరించవలయుననిన కేవలము కలగితో శృప్తిపొందు నేదాంతమునో గాని వ్యక్తి అర్థవాదముతో గాని లాభములేదు” “బయలు దేరిన సమస్యతో బాటు దాని వెరువెఱుగనే యుండిన ఆసమస్యపరిష్కారసాధనమైన భౌతికపరిస్థితులను (అనగా యేపరిస్థితులు కలిగిన—ఆ సమస్య పరిష్కరించబడునో తెలిపెడు జ్ఞానము) కనుగొనవలయును” “మనుష్యులు ఉద్యమించే వన్నియు పరిష్కారమునకు పీలైన సమస్యలే. మనము బాగుగ పరిశీలించినచో ఒక సమస్యపరిష్కారమునకు అనువైన పరిస్థితులు యేర్పడి సిద్ధముగా నుండినగాని, లేక, అట్టి పరిస్థితు

లేర్పడుచున్న దశవచ్చినగాని, ఆ సమస్య మన మనస్సునకు తట్టనే తట్టదు.” (Critique of Political Economy P. 12) శంకరులవలెనే కేవల జ్ఞానప్రాధాన్యతయు నిరంతరానుభవ “పరీక్షణయు” యిక్కడకూడ వివక్షితములు.

ముక్తావస్థ—దానిసాధనము—నిష్కామకర్మ.

“అవసరము (necessity) “బాహ్యప్రయోజనము” (External purposiveness)—దీనిచేత పాటు, లేక కర్మ అనునది నిర్ణీతమగుచుండు సంతపఱకును మార్కుమతములో కూడ “మానవస్వేచ్ఛయొక్క రాజ్యము” (Realm of Freedom) ప్రారంభించదు పాటునకు అవసర, బాహ్య ప్రయోజనములు యెప్పుడు అనపేక్షితములుగా నుండునో, స్వేచ్ఛయొక్క రాజ్యము అప్పుడు ప్రారంభమగును. భౌతిక పదార్థములయొక్క ఉత్పత్తికి వెలుపల అనలు వస్తుశక్త్యములో (It lies therefore in the nature of things beyond the sphere of purely material production ¹) అది కలదు.

“అనాగరికులవలెనే నాగరికతకు వచ్చిన మనుష్యుడు కూడ తన అవసరములను తృప్తిపఱచుకొనుటకును, తనజీవితమున రక్షించుకొనుటకును, పునరుత్పత్తిచేయుటకును, ప్రకృతితో పోరాడవలయును. ఈ పని అన్నిరూపముల మానవసంఘ

1 చూ లిండెపండితుని “క్వాసిటల్” అనుమార్కున గ్రంథపు అం గ్గానువాదము. 3 వ వాల్యూము ౯౫౪ పుట

ములలోను, అన్ని రకముల పదార్థోత్పత్తియందును జరుగవలసినదే ! మనుష్యజాతివృద్ధి పొందినకొలదియు, అవసరములు పెరుగుచుండును. వీనితోపాటు దానికి సాధనభూతమైన మనుష్యుని ఉత్పాదకశక్తులు (Powers of Production) కూడ పెరుగుచునే యుండును.”

ఇట్టిసంఘములో స్వేచ్ఛయనేది మానవజాతికి యెంత వలసిుండును ? దానికి మార్కుయొక్క సమాధానము “ఎంతవఱకు సంఘీయులైన మానవులందఱును సంయుక్తకార్మికులై (Associated Producers) ప్రకృతిఽత్తమైన పదార్థమును విజ్ఞానముతో పరిపాలనచేయుచు, అంధశక్తిగా దానిచేత తాము పరిపాలింపబడక, దానిని సంఘముయొక్క మొత్తము వర్ధిలోనికి తీసికొనివచ్చెదరో,” అటుల సంఘీయుల వర్ధిలోనికి వచ్చిన భౌతికపదార్థములను “బహుత్కువ తగులుబడితో—ద్రవ్యము, కాలము, మానవశక్తికూడ—మానవప్రకృతికి (ఇచ్చట మానవప్రకృతి అత్యుత్తమవికాసమునకు నిలయమని గ్రహించునది) గౌరవముగాను, తగియుండునట్లును, వృద్ధిచేసెదరో అంతవఱకును ఉండును. ¹ (ఈ లక్షణములు యెంతివఱకుండునో అంతవఱకే యీ దశలో మానవసంఘమునకు స్వేచ్ఛయుండును. (ఈ లక్షణములు ఉండి

1 ఈ వాక్యమును గీతార్థములో చెప్పవలసినచో “ప్రతికార్మికుఁడును చేయవలసినపాటు అతనిపురుషోత్తమప్రాప్తికి (అనగా అతని ఉత్తమ పరిణామమునకు) భంగముకొనిది కావలయును

పోవుటకూడ యీ దశలో సంభవమనియు, వానితోపాటు లభించిన మానవస్వేచ్ఛకూడ పోవచ్చుననియు భవని). కాని యిట్టి సాత్వికపరిణామమును పొందిన పదార్థపరిపాలనలో కూడ ఇంకను “అవసరము” అనే రజోంశమున్నందున అది రాగముయొక్క రాజ్యమే. దీని వెలుపలనే పరమసాధ్యములైన మగమృతములు (ఈశక్తులు యితర జీవికిని సాధనముకానివి) ఉదయించును అని మార్కుతత్వము. ఇదియే నిజమైన స్వేచ్ఛారాజ్యము. అయితే, యీ స్వేచ్ఛ కనుమరలను ప్రపంచే వృక్షములము ఎక్కడిది? “అవసరము” అనేది (Necessity) మూలముగా గలిగి వుట్టినదే యీ వృక్షము. వృక్షప్రారంభము భూమి నాశ్రయించిన ప్రేక్షతో మొదలిడినను (భౌతికావసరము కొరకు పదార్థోత్పత్తి ప్రారంభింపబడినను) పుష్పావస్థకు రంగము నిరాశ్రయమైన స్వేచ్ఛాకాశమే నని వివక్షితుము

అతవలకును మానవజాతీయొక్క చరిత్ర ప్రారంభమే కా లేదనియు - అనగా పైన తెలిపిన ఆర్థికశక్తుల వశములో మానవసంఘముండిన (State of economic determinism) “మానవస్వేచ్ఛోద్భవయపు పూర్వకాలమంతయు ప్రాకృత వాప్తి (Pre historic Period)” గానే మార్కు పరిగణించును.

ఆర్థికాద్వైతమును పునరుత్పత్తి ప్రాప్తి యను పరమార్థమునకు సాధనముగా చేసినాడు మార్కు ఇది సరియయి

నదా ? మార్కు తనకాలమునాటి యూరపుఖండచారిత్రిక
 వరిస్థితులనుబట్టి దృష్టవలె భావించి తలకించినాడు. కార్మిక
 కోటులు పెరిగిపోవుచుండిరి ధనమందయు కొద్దిమంది వ్యక్తుల
 చేతులలోనికి వచ్చుచు డే ౧ ఇట్ల యజమానల లాభము
 లక్ష నిర్మిచుకొనెన యల్లము లలో యీ కోటుల మూస
 వర్షమును ముగించుచు, పక్షిజ్ఞు యితో చేసే జీవనము మా
 చినప్పుడు, ఈ ఆర్థోత్పాదకక్తులు, సంఘపక్షమైనగాని “మా
 నవునకు స్వేచ్ఛ” అనేగి రల్లయుని మార్కును గోచరించెను.

ఈ ఆర్థోత్పాదకశక్తులు సంఘవశమగుటయే కాదు,
 సంఘమువానిని నశమందుంచు కొనవలెను పిమ్మట యేమి
 చేయవలెను ? తాత్కాలికలాభముల కొరతకును, పోటీకొరత
 కును యీ శక్తులు ప్రయోగింపబడే సంఘము పాపకూడదు.
 ఈ ఆర్థికశక్తుల నుపయోగించుకొనుట (Development of
 the economic forces) వ్యక్త అవసరావేక్షతో జరుగు
 రాదు “సంఘమున కుపయోగించు శక్తిమే (కాయలేక
 మానసిక) కష్టము” అటులని సంఘముకొరకు వ్యక్తి బలి
 కావలెనా? కాకూడదు సాధ్యమైనంత తక్కువగనే వ్యక్తి
 యొక్క శక్తి విర్భవతలచవలెను. వ్యక్తియొక్క పునరుత్థాపన
 ప్రాప్తికి (The attainments of full manhood) ఈ
 పాటు అడ్డునదిగా నుండరాదు.

ఆర్థికశక్తులు సంఘవశమైన పిమ్మట వానిని వికసించ
 చేయుటలో నివి నూత్రములు. సరే పైవిధానమువలన స్వే

చ్చాద్వారములు అందరికి తెలిచినాము. వ్యష్టి దృష్టిపోయి సంఘమయదృష్టి వచ్చినది. అర్థదాస్యము స్థానే అర్థముపై మనము యజమానలమైనాము. కాని యింకను స్వేచ్ఛ— “ముక్తావస్థ”—ఉదయించ లేదనుచు మార్కు. “అవసరం (Necessity or external purposiveness) అనే కర్తృత్వభోక్తృత్వము ఇంకను యీ కర్తృచేయుటలో ప్రోత్సాహ జనకముగా నున్నది. అందులకే “శారీరం కేవలం కర్మకుర్వ న్నాప్నోతి కిల్బిషం” అనే సిద్ధియే మానవుని స్వేచ్ఛాపారంభమని “మార్కున్నా అంగీకరించినాడు”¹

- 1 The realm of freedom begins in actuality where labour, determined by necessity and external purposiveness, ceases, it lies therefore in the nature of things beyond the sphere of purely material production. As the savage must struggle with nature to satisfy his needs, to preserve and to produce his life, so must be civilized man, and he must do this in all forms of society and render all possible ways of production. As he develops, this realm of necessity extends, because men's needs extend, but his powers of production which satisfy these needs extend at the same time. There can be freedom in this sphere only to the extent that men in society, the associated producers, govern rationally the material given them by nature, and bring it under their common control instead of being governed by it as by a blind force develop

అనగా నిష్కామకర్మయోగము యిట సూచించబడినది. అడవిలో నిర్ద్వందముగా కాలక్షేపము చేసే తాపనుడును అపేక్షలేకుండా “చయ్యాలి కనుక చేయడం” (కర్తవ్యం ఇతి యిత్యర్థతత్ సాత్వికం అని గీత) అనేదే ప్రేరణగాగల్గి నిర్మమంగా యంత్రములో చక్రముత్రిప్పే కార్మికుడును శత్రువులో కలిసిపోయినాడు.

శంకరుడు “కర్మసు” తీవ్రముగా నిరసించుటకు కారణమేమి? ఆయన కాలపరిస్థితులే మూర్ఖాచారములు, సరబలిమొదలైనవి, వశువులను ద్రవ్యములుగా స్వరాది భోగాభిలాషతో శ్రోత్రియులు యజ్ఞములుచేయుచు, ద్వైతములో పడి యుండుట మున్నగునవి అట్టసితిలో సంఘమును “గిరున” జిజ్ఞాసపరముగా త్రిప్పిలేయవలెననిన “జ్ఞానప్రధాన్యశి” అంతతీవ్రముగా ప్రతిపాదించవలెను

it with the least expenditure of energy and under conditions worthy of and adequate to their human nature But this is still a realm of necessity Beyond it begins the development of human powers, which is an end in itself, the true realm of freedom, though that can only come to flower if it is rooted in the realm of necessity' (Karl Marx's Capital Vol III p p 954. Lindsay's translation, and quoted by him in his commentry on the subject called "Karl Marx's Capital" at p p 36 published in the "Worlds Manual's series" 1931 Ed.

అటులే మార్కుస్సు, మానవుని భౌతిక జీవితమునే కేంద్రము పైననే నైతికాదివ్య వస్థలాభార పడియున్నవి, అను భౌతికపరముగా (Materialistic conception) మానవచరిత్రము అనవగాహనము చేసికొనవలెనని ప్రోత్సహించుట, నాటి పరిస్థితులవలననే కలిగినది మతగురువుతోను, జీవితానభములేని నైతికసిద్ధాంతంతోను ఆనాటి యూరప్రుఖండము నిండిపోయెను. మఱియొకమూల జీవితానుభవముతో పరిచయములేని కొందఱు సామ్యవాదము ఒక వేదాంతమని నమ్ముచు ఈఆదర్శము సంఘములో ప్రవేశ పెట్టుటనుగూర్చిగాని అట్లు సామ్యవాదసంఘమున ఆచరణ యోగ్యముగా నడిపించుటనుగూర్చి గాఢ యోచనలైరి. ఈపూర్వసామ్యవాదులలో గాబట్టుటవన్ Robert Owen అను ప్రసిద్ధి ఆంగ్లసిద్ధాంతి ఈఆదర్శసిద్ధికై 1846 న. 11 లో అమెరికాలోని ఇండియానా రాష్ట్రములో “నవ్యసామరస్యము” (New Harmony) అని ఒక సంఘమును స్థాపించి అనుష్ఠాన ప్రయత్నముచేయ నుద్యమించెను. కాని విఫలమై డయ్యెను. కండ్లయెదుట గరుగుచున్న కార్మికుదూరవస్థలను గూర్చి కేవలము జలిపొందటం లేక తమజీవితములలో కొంత అనుష్ఠానమును జరుపుటతప్ప వీరెవరును ప్రత్యేకానుభవసిద్ధమైన విచారణచేయజాలకపోయిరి. కార్మికులలో చైతన్యము పుట్టించు తీవ్రకార్యక్రమ విరహితమైన ప్రచారముపైననే వీరాధారపడిరి. “హెర్బర్టుస్పెన్సరు” (Herbert spencer)

వంటి ప్రశ్న జ్ఞానువుకూడ కార్మికుల కష్టములను గూర్చి జాలిపొందుచున్నను తన్ని రణకై శాసనము చేయుట వ్యక్తి స్వేచ్ఛాసిద్ధాంతమునకు భంగమని కించమింజూలవి. అందు లకే మార్కుస్ యీ ప్రత్యక్షభౌతిక వాదమును—నైతిక మతములను ప్రోత్సహించునని—ఆరోజులలో అంతగట్టిగా నొక్కి చెప్పవలసివచ్చెను.¹

వాస్తవములో మందికర్మలకు శ్రమింపబడిన “చిత్త శుద్ధిద్వారా స్థానము కలదని” అంగీకరించబోలేదు. ఆలాగు ననే మార్కుస్ ను నైతిక పథమును కేలము త్యజించెనను ఆక్షేపణకు ఆయన మిత్రుడు యెంజ్యు యిటుల సమాధాన మిచ్చెను. “మేము ఆర్థిక జీవితమునకు యిష్టపడనిదానినికంటె అధిక ప్రాధాన్యము యిచ్చితిమినుచుందురు. నేనున్నా మార్కుస్ ను మా ప్రకటనలు వింటుండనకు జవాబుగా వారు నిరసించిన అంశముయొక్క ప్రాముఖ్యము తెలుపుటకై దానిని అంత ఊతముతో ప్రతివాదించితిమి.” “అదియే (ఆర్థిక జీవితమే) మానవజీవితములో పరమ ప్రాధాన్యముగా మేము చెప్పినట్లు తెలుచువారు, మా వాక్యముల సర్వశూన్యములుగా

-
- 1 Marx's materialism is not materialistic in the sense that it excludes the action of the mind but only in that it seeks its reality in this world of men and things and not in universe of ideas transcending this world and its limitations G. D H. Cole in his introduction to Capital Vol. I H U Library series

చేయుచున్నారు”². అందుచే శంకరులు కర్మము, మార్కుల నైతికములను నహినించాన్వాయానుసారముగా మాత్రమే ఖండించిరని చెప్పవలసివచ్చుచున్నది.

మార్కు—రూసో—శంకరులు. రూసో అమెరికన్

ఫ్రెంచి ప్రజాస్వామ్యవాది ౧౮ వ శతాబ్దపు ప్రజాస్వామ్యపరమైన విప్లవమునకు ముందువచ్చిన ప్రవక్త అటులే మార్కు తదనంతరపు సామ్యవాద ఉద్యమములకే కాక ౨౦ వ శతాబ్దపు ప్రధమపాదములోని రష్యావిప్లవమునకుకూడ ప్రవక్త. రూసో సంఘములోని ప్రతివ్యక్తియును అభిప్రాయమును తెలుపుటకు అవకాశముండునట్టి చిన్నచిన్న రాష్ట్రములుగా నుండి మానవసంఘములు ప్రత్యక్షప్రజాస్వామ్యము (Primary Democracy) కి కల్గియుండినప్పుడే తాను ప్రతిపాదించిన “ప్రజేచ్ఛ” (General will) సంభవము అనెను. మార్కుయొక్క స్వామ్యవాదమునకు కూడ ఒక కుటుంబము వంటి చిన్నసంఘమునె లక్ష్యముగా నిడికొనెనని అందురు ప్రతివ్యక్తియొక్క అవసరమును గమనించుటకు అవకాశముగల అట్టసంఘములో ప్రతివ్యక్తియొక్క శక్తి సమిష్టినాయకత్వమున నడువబడెడు సంఘమే యాయనయొక్క లక్ష్యమని లిండేపండితుని మతము.

2 మార్కుయొక్క “కాపిటల్” అను గ్రంథముపై వాఖ్య వ్రాసిన లిండేగారి గ్రంథమునుండి ఉవాచూతము కాని లాస్కీపండితుడు మార్కునుగూర్చి యెంజున్నచేసిన సమర్థన నొప్పుకు ఇది వీరు పిమ్మట చేకొనినసర్వ బాటను

కోట్లకొలది ప్రజలుగల నవీనజాతీయులకును, అఖిలవిశ్వమున కును వీరిరువురును తమనూత్రములచు వర్తింపజేయుటకు విధానము నూఁచించలేదు. అట్టివరిస్థితులు వచ్చినపుడు అవియే దారి చూపునని మార్కుశలంపు.

భారత దేశ మతరంగములో ౧౨౦౦ సం॥ల క్రితం బయలుదేరిన దైవైతిపరిస్థితులలో శంకరుడు ప్రవేశించి జీవబ్రహ్మ దైవైతిము స్థాపించెను. రూపో, మార్కులవలె గాక శంకరుడు తనజీవితకాలములోనే తన ఉద్యమవిజయమును కన్నులాగ గాంచగల్గెను. విశ్వమునకు న్యక్తికిని సంబంధము నిర్ణయించి “సోహం” అనే సిద్ధిలో తన్మయుడైపోయి శంకరుడు క్రిందికి మాడలేకపోయినాడు. పైగా ఆచిదైకరసాస్వాదన పరులకిది వెగటుగా నుండునా! ఇట్టి “సోహం” యొక్క సూర్యకాంతిలో వెలుగవలెనంటే మానవజాతి ఏలా ఉండవలెనో మార్కు రూపాలు కాస్త దాని “తేజఃపుంజమును” లోకదృష్టిలో చూపించగలిగినారు. ఒకరు రాచకీయములో అదైవశమును స్థాపిస్తే ఆర్థికములో—ముఖ్యముగా నేడు అత్యవసరమైనదిగా తలపబడిన ఆర్థికరంగములో—అదైవతాన్ని చూపించినారు మరియొకరు.

లోకము నేడు అదైవశపరముగా తీవ్రగతిని ప్రయాణముచేయుచున్నప్పుడు దైవైతులకుగాని, శూన్యవాదులకుగాని లేక సంశయాత్మకముగా ప్రతిపాదనచేయు వారికిగాని స్థానము తక్కువ. తన రోజులలో పాలకులువేరు, పాలితులువేరు.

రాజులకు పాలనాధికారము దైవదత్తమును పేరుతో ప్రజల సె-
పాగించిన నిరంకుశత్వమును రాచకీయములోని దైవశక్తియును,
యాసో ఖండించి రాజ్యాధికారము అవిభక్తమై త్రికాలాబాధి
తముగా ప్రజాగణమునం దుండునను రాచకీయా దైవతమును
స్థాపనచేసెను.

మార్కున నాటికి యీదైవతము ఆర్థికరంగములో
ప్రకోపించెను. అందుచే మార్కున అదైవతస్థాపనకు ఆర్థికరం-
గము ప్రథమస్థానమున్ను, ప్రధానస్థలమున్ను అని ప్రతిపాదిం-
చెను

మార్కున శంకరులకు మఱియొక పోలికకలదు. ఇద్ద-
రును నామరూపాత్మకమైన ఆడంబరమును ఖండించెదరు.
భావోద్దేశకమువలన ఉద్యమాలను నడిపించ వూనుకొనరు.
అనలు పదార్థముయొక్క మూలతత్వము (The reality
behind the appearance) లేక పదార్థముయొక్క “ప్రత్య-
క్షత్వము” తెలిసికొనవలె నందురు. అటుల తెలిసికొనిన సత్య
బలముతో ఉద్యమములు ప్రవర్తిల్లవలె ననెదరు. ఇట్టి ప్రవ-
ర్తనకు ముందు ప్రస్తుతమున్న అసత్యసంస్కారములను వ్యక్తి-
పదలుకొనవలె ననెదరు. ఉభయులును పూర్వమతఖండనమే
గాక, వానిని స్వమతముతో సమన్వయము చేయగడగిరి.
ఒకరి సంఘరచన, మరియొకరి శృంగేరీ మొదలైన “పీఠనిర్మా-
ణవిధాన”మున్ను గణింపదగినవే.

కాని, “ప్రత్యగాత్మతయా అహమేవ ఇదమ్ సర్వమితి, పరమార్థ సత్యరూపేణ అనృతమిదమ్ సర్వమ్ చరాచర మాచ్ఛాదనీయమ్ స్వేన పరమాత్మనా” (నూ. ఈ శావాసోయ్య పనిషత్తు, శంకరభాష్యము, మం (1) ఆనందాశ్రమ ముద్రాల యమువారిది) అనువిశ్వమునకు అద్వైతము ప్రతిపాదించిన మహాసీయుఁడు తనదృష్టిలో న్యావహారికసంఘము ఏలాయుండ వలెనో? ఎందుకు తెలిపినాఁడు కాదు? అనుప్రశ్న కలుగ వచ్చును. ఈ ప్రశ్నకు భిన్నదృక్పథములనుండి సమాధానము సకై యత్నించెదము. ఆదర్శస్థాపనచేయు యుగపురుషులకు వారి వారి కృషికి లక్ష్యమైనక్షేత్రము వారు వచ్చుటకు ముందే కాలము సిద్ధముచేసి యుంచును. యథానిర్దిష్టముగా వారి కార్యమునుచేసి మహాపురుషులు లీనమగుదురు. వారి ఆశయ ములను వారిమార్గమును తదితర వ్యవస్థలకును, కాలములకును అనువగునట్లు ఉపయోగించుకొనవలసిన బాధ్యత మిగతవారిది.

ఇటులనే మార్క్కు, రోనూలు జీవబ్రహ్మ, అద్వైత స్థాపనవఱకును ఏలపోలేదని అడుగుట కూడ అచుపవత్తి వంత మైనది. పైగా శంకరుని గూర్చి పైప్రశ్న జనించుటలో మార్క్కు రూసోలభావనంస్కారము కారణము. క్రీస్తుశకము ౮ వ శతాబ్దములోని భారతదేశపరిస్థితులకును ౧౫ వందల ౧౯ వ శతాబ్దములనాటి యూరపుఖండపరిస్థితులకునూ పోలి కయే లేదు. శంకరుని నాఁడు భారతదేశపు రాజులతో ప్రజలకు కలహకారణము లేదు. పైగా అప్పుడు రాజ్యాధికారము

కంటే రక్షణనే ప్రజలు ప్రధానముగా కాంక్షించవలసిన రోజులు. దేశము ఫలవంతమైనది. అనుకూల శీతోష్ణములు. జన సమృద్ధియు యిప్పటికంటెను యెన్నియో రెట్లుతక్కువ. ఇత మార్కు నాటి యూరపుఖండములో పలె అప్పటి భారత దేశములో యంత్రమయ పరిశ్రామిక యుద్యమములుగాని, బహిర్యక్తి పెట్టుబడి విధానముగాని లేదు. అప్పటి ప్రజలకు గల నాగరికత, విజ్ఞానము యిప్పటిరీతివికావు వారి విజ్ఞానము ఆముష్మికపరమైనది. అందుచే ఒకవేళ ఐహికపు బృందులు, ఉన్ననూ వానిని ౧౯ వ శతాబ్దపుకార్మికవి జనసామాన్యము కంటే అధికఁబర్చుతో భరించగలిగిన చిత్త వృత్తివారిది. పైగా ఆ నాటి భారతదేశములోని విద్యావంతుల (Intellectuals) దృష్టి రాచకీయమున కాదు—ఆర్థికమునకాదు—ప్రసరించినది అది ఆనాటి ప్రపంచరీతి ననుసరించి మతఁ నైతికరంగములపై నున్నది. దేశము పరమద్వైతములో పడిపోయినది. కర్మ అనగా ఆ రోజులలో దారుణజీవ హింసలేక ఆత్మహింసాపరమైనది. భక్తియనగా ఆవేశపూరితమైన ఉన్నాదము అందుచే ౧౯ వ శతాబ్దపు రూసోవలెను, ౧౯ వ శతాబ్దపు మార్కువలెను, ౨ వ శతాబ్దపు శంకరుని కార్యరంగముకూడ పూర్వనిర్దిష్టమైనది.

అప్పటి శంకరప్రతిపక్షుల బలములో యిప్పటి గాంధీ (అస్పృశ్యతానివారణ సందర్భములోని) వ్యతిరేకపక్షుల బలము సహస్రమైనలేదు. ఇప్పటివలె మోటారులు, ధూమశక

టాలు, విమానాలు, తంతులు, రేడియోలు అప్పుడులేవు. దేశము అరణ్యమయము. ప్రజలలో మార్భ్యము, క్రూరత్వము, ఇప్పటికంటెను చాల మోటుతనమైంది. అట్టిస్థితిలో అట్టిదేశములో ౨౩ సంవత్సరముల వయస్సులో శంకరుడు సాధించిన కార్యము ఈ ౨౦ వ శతాబ్దపు మానవునికి కూడ అసాధ్యముగనే కానిపించుచున్నది.

ఇంకొకదృష్టిలో యీ ప్రశ్నకు సమాధానమునకై వెతుకుదము విశ్వమేతానగా సిద్ధిపొంది విశ్వాకాశములో విహంగముగా స్వైరవిహారము చేయువానికి ఈ ఆర్థిక, సాంఘికవ్యవస్థలు చిన్నగులకరాళ్లవలె దృశ్యాదృశ్యములుగా 'కనుపించునేమో'. శంకరునినాడు చిన్నగుట్టలుగాయున్న అద్వైతావరోధకములయిన మానవుని రాచకీయ, ఆర్థిక, సాంఘికాదివ్యవస్థలు శంకరునిపిమ్మట మానవపరిణామముతో పాటు నేడు హిమవత్పర్వతమువలె పెరిగి (వివిధరూపములతో) "యావిశ్వమయ" ఆకాశాన్ని ఆచ్ఛాదనచేసినమాట వాస్తవమే. అందులకే రూసో మార్కుసులు తమ వజ్రాయుధాలతో వానిని ఛేదించి, దాని స్వాభావికవైశాల్యమును స్థాపించుటకై ఉద్యమించవలసి వచ్చినది నేటి భారతదేశములో, నవీనపరిస్థితులలో శంకరాద్వైతమును యూరపులోని పైవారి అద్వైతముకంటె జయప్రదముగాను, విశాలముగాను పరిణమింప చేయుటకు అవకాశమున్నది. ౧౨౦౦ వందల సంవత్సరముల నాడు శంకరుడు ఆధ్యాత్మములో వేదార్థముగా స్థాపించిన

అద్వైతమే భావిభారత భౌతికరూపరచనకు ఉద్దీపకము కాగలదు.

మార్కుస్ పెన పూర్వపక్షములు ఈ మార్క్సియ సిద్ధాంతములపై, ప్రబలపూర్వపక్షమున్న కలదు. మానవాభ్యుదయమునకు యజమానవర్గము నేవకవర్గము అనే జ్ఞానముండుట (Class consciousness) వీరుభయులకు సంఘర్షణ తప్పదనే — వర్గసంఘర్షణభావము (Class war theory) అవసరమా? అర్థప్రయోజనమే సిద్ధిగాగల్గినగాని, మానవునిలోని కర్మ ప్రవృత్తికరమైన శక్తులు (Impulses) పనిచేయవనుట సశ్వమా? నెతికశక్తులములకు సుతరామ్ మానసిక జగత్తులో ప్రవృత్తిలేని మాట వాస్తవమా? మత, నైతిక, రాచకీయోద్యమము లన్నియు ఆయాకాలపు భౌతికజీవితపు రీతులను ననుసరించియే కేవలము నడిచెనా? చారిత్రికానుభవము ఇటులనే యున్నదా? బాల్కనజాతీయతలకు పైకారణము సుతరామ్ కనుపించుటలేదు. అయిరోపియన్ మహాసంగ్రామమునకు మాత్రము కేవలము భౌతికములే మూలకారణముగా గైకొననగునా? లూథరు మతసంస్కారోద్యమమునకు కేవల భౌతికపరిస్థితులు కారణమనుట పాడియా?

సర్వమానవస్వామ్యావస్థను సిద్ధింపజేయు సమాజవాదమునకై రహస్యసంఘములు, హింసాసాధనలతో ఉద్యమించుట ఆదర్శమును మరపించు తరిఫీదుకాదా? శాస్త్రసిద్ధ మారణసాధనములు విచిత్రముగా పెరిగిపోవుచున్న యిరోజు

లలో హింసామూర్తమునకు దిగుట అనగా అపారక్షయము కాదా?

కార్మికుల సర్వాధికారము (Dictatorship) కూడ పూర్వనిరంకుశ ప్రభువులవలె వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యము నణగ ద్రొక్కి లక్ష్యస్థానిశ్యమును కలుగజేయునటుగు సాక్ష్యమేమి?

ఇటులే యాయన ఆర్థికసిద్ధాంతమును గూర్చి మరి కొన్ని పూర్వపక్షములు. శర్మమూల్య సిద్ధాంతమును గూర్చి, పదార్థముయొక్క మూల్యమనగా దానికై పడేపాటు— అందరిపాటును ఒకేరకముగా నుండుననుకొనే పాటు—

(Undifferentiated labour) యొక్క కిమ్మతేనరుట నబబా? అనలు పదార్థమునకు విలువఅనేది ప్రజాఅవసరములను బట్టి (Demand) నిర్ణయమగుచుండునని మార్కుస్ మఱచెనా? పాటుఅనేది కేవల కాలపరిమితినిబట్టి కొలుచుటకు వీలైనదా? ఒకడు అల్పకాలములో రెండవవానికంటె యెక్కువపని చేయ గల్గును. ఒకడు అధికకాలములోనైనను రెండవవాని కౌశలముతో పనిచేయజాలడు. వీరందఱికి గంటలవారిని నమాన జీతము నిర్ణయించుట ధర్మమా?

ఎంత కార్మికవర్గప్రతిపక్షియైనను తన పరిశ్రమల అభివృద్ధికై బుద్ధిబలమును, వినియోగించి శ్రద్ధతో పదార్థోత్పత్తి చేయించు సాహసకారు మాత్రము పదార్థోత్పత్తికి కారకుఁడు గాడా? ఇట్టివానిని గూడ కేవలము అమరకమువలన జీవించు జమిందారుని గణములో జేర్చుట పాడిమా? అనే కొన్ని

పూర్వపక్షములను—ముఖ్యముగా లాస్కీపండితుని పూర్వ
పక్షములు—గలవు. వీటియొక్క పూర్ణపరిశీలనకు యిది సమ
యముకాదు. లిండే పండితుడు తెలిపినట్లు నూతననంఘ
ప్రవర్తకులు, భావియందు నిమగ్నులగుటవలన వివరములలో
కొన్ని “జారుపాటల”ను గావించుచున్నట్లకనుపించెదరు. కేవల
ద్రష్టత్వశూన్యమైన, పాండిత్యప్రకర్షగలవారి వ్రాతలలో అట్టి
స్థానిత్యములు కనపడకపోవచ్చును కాని, యెంత సహేతుక
ముగ వ్రాసినను వారు ఉన్నదానిని గూర్చి వాఖ్యానము
చేయగలుగుదురు. కాని భావిని సృష్టించగల రచనాత్మకభావ
ములు అక్కడ మృగ్యము ఈ సామాన్యసత్యమునకు లోబడి
పూర్వపక్ష పరిశీలనయు క్తమనెదరు. ఇక మార్కునాటినుండి
నేటివఱకును భౌతికజీవితమే మానవుని సర్వకోశములందును
అలముకొని శక్తివంశముగ పనిచేయుచున్నదని యెల్లరు
అంగీకరించుచున్నాడు. మార్కు మానసికప్రవృత్తికి స్థానము
లేదనడు. భౌతికజగత్తే—భావజగత్తుగాక—సిద్ధికి రంగము
అనే అర్థములో మార్కు భౌతికవాది అగుచున్నాడని
కోల్ పండితుని సమర్థన. మఱియు కర్మమూల్యసిద్ధాంతము
దోషభూయిష్టమగుచో యీసిద్ధాంతము రైకార్థోమున్నగు
వారి సాంప్రదాయములోనిదే కాన అందుకు మార్కును
ప్రత్యేకముగా ఆక్షేపించ పనిలేదని ఒక సమర్థన. పదార్థము
నకు మూల్య మనేది విమర్శకులు అనుకునే “బజారుధర” అనే
అర్థములో మార్కు చెప్పలేదనియు, అవనర బేలవనరము

లను బట్టి తగ్గుచు హెచ్చుచు నుండే బజారు కిమ్మతును పరి గణించక ప్రతిపదార్థరచనకు నియతముగ పాటు అనేది ఒకటి అవసరము గనుక అట్టి నియతమయినదానికే మార్కు ప్రాధాన మిచ్చెనని మరియొక సమర్థన. ¹ ఇటులే Labour theory of surplus values ను గూర్చికూడ సమర్థనములు కలవు ఈ సమర్థనను యెనిమిదవ అధ్యాయములో పాఠకులు చదువగలరు ఇందును గూర్చిన ప్రసిద్ధ అనుకూల ప్రతికూల వాదములను పాఠకులకు కొంత చవిచూపించితిమి గాన ఇంతటితో ఈ ప్రసక్తిని వదలెదము.

మార్క్సియ-వాద ప్రచారము ౧౮౩౪ వ సం॥ లో జర్మనీనుంచి పారిపోయి వచ్చిన కొందఱు ప్రవాసుల సంఘమని (Exiles league) ఒకటి ప్యారిస్ లో స్థాపించిరి. ఇది ప్రజాస్వామ్యసిద్ధాంతములపైన యేర్పడిన అంతర్జాతీయ సంఘము. ఇందలి అతివాదులు ౧౮౩౬ వ సం॥లో విడబడి “న్యాయవంతుల సంఘము” (League of the just) అని స్థాపించిరి. ఇందలి సభ్యులు చాలమంది కార్మికపక్షమునకు చెందినవారు. స్వత్యము లేకుండా పదార్థానుభవము వీరి లక్ష్యము. రహస్యప్రచారము విప్లవమార్గములవలన వీరు తమ పనిని సాగింప బూనిరి. అప్పటి వీరి సమత్యవాదము కొన్ని

1 చూ Capital by Karl Marx, translated by Aden and Adgar Paul అను గ్రంథములోని D G H Cole గారి ఉపోదాతము

నైతికమశుఠాహలపై నాధారపడినది. వీరి వాదమునకు ప్రత్యక్షశాస్త్రబలముగాని, సిద్ధాంతబలముగాని లేవు. వీరి విధానమునకు ఒక సక్రమప్రణాళిక లేకుండెను. ఈ సంఘము వారే ౧౮౪౭ వ సం॥రం డిశంబరులో తాము జరుపుచున్న రెండవ మహాసభకు మార్క్సును యెంజెల్సును ఆహ్వానించిరి. వీరు సై మహాసభలో తమ నూతనసిద్ధాంతము “అనగా శాస్త్ర సిద్ధసామ్యవాదమును (Scientific Socialism) లెస్సగా ప్రతిపాదించి “సంజీవానివారణను” గావించిరి. సామ్యవాద మనేది వెర్రివేదాంతము కాదు. చాటుమాటున కుట్రలతో సాధింపదగినది కాదు. అది ఒక ప్రణాళిక. ఆచరణయోగ్యమైన యొక విధానము దానికి గలదు ఇంతే కాదు యీ మానవపరిణామమే దినదినమును యీ గమ్యమునకు దగ్గరకు తీసికొనిపోవుచున్నది దీనికి మత, నైతికములు (త్రికాలాబాధితములైన మత, నైతికములు ఇంకను లోకములో వుట్టలేదనే భావములో) ఆధారములు కావు శాస్త్రదృష్టియే దీని దృష్టి. చరిత్రయే దీనికి ఆధారము, అని ప్రతిపాదించిరి మార్క్సు యెంజెల్సులు. ఇట్టి ఆశాపూరితమైన ఒక నూతనచైతన్యమును యీ ఉద్యమములో ప్రవేశపెట్టుటయే మార్క్సు, యెంజెల్సుల యొక్క ప్రత్యేకత యనెదరు, వెంటనే పై సభవారు పూర్వము వైటులింగు ప్రతిపాదనలోని “క్రైస్తవసాంఘికవాదము”ను క్రిగ్గయొక్క హెగెల్ సంస్కారబద్ధమైన, యిట్టి వాదనలనుకూడ వదలుకొనిరి తమ సంఘప్రణాళికగా నుండు

టకు ఈ నూతనవ్యవస్థను ఒక సామ్యవాదప్రకాశికను తయారు చేయవలసినదని మార్క్సు, యెంజెలులను కోరిరి వారికోరిక మీద తయారుచేయబడి ౧౮౪౮ ఆగష్టులో ప్రచురింపబడిన సామ్యవాదప్రకాశిక (Communist manifesto) యీ మార్క్సుయ మనమున సూత్రప్రాయముగా ప్రతిపాదించుచున్నది. ఇదియే నేడు రష్యానున్నగు సామ్యవాద దేశములలో వేదముగా పరిగణింపబడుచు అఖిలలోకపరిశీలనకు పాత్రమైనది. కాని, యీ గ్రంథమునాటికి—ఈయనపాండిత్యము అంగీకరింపబడినను—మార్క్సు పేగులేని వాడనియే చెప్పవచ్చును దానికి కారణము అంగు తాను నూచించిన పరిస్థితులు అప్పటికి లోకములో యున్నను అవి పక్షముకాలేదు. ఆపరిస్థితులు యేర్పడుచున్న నేడు మార్క్సుపండితుల దృష్టిలో ద్రవ్యవలె (Prophet) కానబడుచున్నాడు. ఈ ద్రవ్యవలె మార్క్సునకు గల ప్రత్యక్షానుభవము పైననే ఆధారపడినది.

మార్క్సు కరుకుమనిషి యనియు, వ్యతిరేకవాదనహన శీలుడు కాడనియు, ఇందువలననే మాజినివంటి ఆదర్శనాది పీరినంఘమునుండి చీలిపోయెననెదరు. కార్మికగణమునకు అప్పుడు జరుగుచున్న అన్యాయము, తనవాదమునందలి అపరిమిత విశ్వాసము, తాననుభవించు నిర్బంధములు దరిద్రతకూడకొంతవఱకు యీ కరుకుదనమునకు తోడ్పడినవని కొందఱి మతము.

ఈప్రకాశికకు పిమ్మట తదితర దేశములు స్థానమియ్య నందున ఇంగ్లాండు సీమగడ్డపై ని ప్రవాసియై వసించి బ్రిటిషు మ్యూజియములోని గ్రంథములు, కార్మికులస్థితిని తెల్పువభు త్వమువారి రిపోర్టులను అధికముగా పరిశీలించి పాండిత్యప్రక ర్షగా వ్రాసిన “క్యాపిటల్” (Capital) ౧౮౬౭ లో (౧) వ వాల్యూము) అనుగ్రంథము కార్మికుల వాస్తవికజీవిత ముల గూర్చియు, పెట్టబడి విధానపుదోషములు కార్మిక విధానపు లోతుపాతులను శాస్త్ర అభివృద్ధితో తెలుపు చున్నదని పండితులు చుతము. ఇట్టివే “Critic of political Economy” ఇతాద్వి యాయన వ్రాసిన గ్రంథములు

పైన తెలిపిన న్యాయవగతుల సంఘము అనునది మార్క్సు యొజ్జెల్తున్న యింగ్లాండు ప్రవేశించిన పిమ్మట “సామ్య వాదసంఘము” (Communist League) గా మార్చబడెను. దీనిపక్షమున శాఖోపశాఖలు ఆయా దేశములలో యేర్పడెను. సంఘమునకు ఒక ప్రమాణమును, నిబంధనలను యేర్పడెను. ఈ ఉద్యమమే ౧౮౬౪ వ సంవత్సరములలో అప్పటి యూర పులోని యిట్టి ఉద్యమములన్నియు యేక కేంద్రమునకు కొని రాబడి ప్రథమ అంతర్జాతీయసంఘముగా పరిణమించెను. (Communist First International) ఈ అంతర్జాతీయ సంఘపుకృషి ఆయా ప్రభుత్వముల దృష్టి నాకర్షించెను. ప్రభు త్వముల నిర్బంధవిధానముల మూలమునను, బాకోనిన్ అనే రష్యాసామ్యవాద నాయకునికిని మార్క్సునకును గల్గిన వివాద

మువలనను, హేగ్ లో సమావేశమైన సభలో ఈ సంఘము అంతరించినది. ౧౮౭౨ వ సం॥రమునకు పిమ్మట మార్కుతో పాటు యీ సంఘకార్యవర్గము న్యాయమార్కునకు కొనిపోబడి అక్కడ పూర్ణముగా అదృశ్యమయ్యెను తిరిగి ౧౮౮౯ వ సం॥రములో సామ్యవాద ప్రకాశిక సిద్ధాంతము ననుసరించి రెండవ సామ్యవాదుల అంతర్జాతీయసభ అను పేరిట యిదిపునరుద్ధారణ చేయబడి మార్కు నాయకత్వమున కృషినలెను మార్కు ౧౮౮౩ లో గతించెను ౧౯౧౪ వ సం॥లో రాష్ట్రస్వామ్యవాదుల చేతులలోనికి యిది వచ్చెను. ౧౯ వ శతాబ్దపు సామ్యవాదచరిత్ర యశగా మార్కు జీవిత చరిత్రయని లాస్కీపండితుఁ డనుచున్నాఁడు మార్కుద్రష్టయే కాఁడు. పైఁ తెలిసినట్లు మానవచరిత్రకు నూతనభాష్య కారుఁడు, అర్థ శాస్త్రములో నూతన ప్రతిపాదకుడు, పూర్వపు న్యస్తీ, అర్థ, రాష్ట్ర, వాదములను స్వసిద్ధాంతానుసారము తిప్పి వేసిన సమన్వయ కర్తయని లిండ్సేపండితుని అభిప్రాయము. తనసిద్ధాంతబలమువలన యిదివఱలో చీలిపోయి నిరుత్సాహ మైయున్న, భవమాత్ర తృప్తిలోయున్న—ఈ రెండురకముల స్వామ్యవాదోద్వేగములకును నూతన “ప్రకాశము” “వికాసమును” గలుగ చేసిన నెదరు. ముఖ్యముగా తన పరిణామవాద మువలన కార్మికసామ్యములో నూతనచైతన్యమును కలిగించిన ఉద్దీపకుఁడు, ఇంతేకాక తనసిద్ధాంతముల ఆ చరణకై సంఘనిర్మాణమును, విధానమును రచించి నడిపిన కార్యద

క్షుడు; సామ్యవాదమునేది పూర్వము సిద్ధాంతము లేకమతముగా నుండినచో దానిని వాస్తవజీవితములో ఆలంబనీయమైన పక్షముగా లేవదీసిన ప్రత్యేకభ్యాతి యాయనదని లాస్సీ పండితుని యభిప్రాయమై యున్నది.

రెండవ అంతర్జాతీయసంఘము నాటినుండియు సంఘస్వామ్య, సమాజవాదపక్షములు రెండును ముఖ్యముగా యూరపుఖండము లోని ఆయా దేశములలో పనిచేయుచుండెను. కాని, వీరికి ప్రభుత్వములలో పలుకుబడి యించుమించు ఆరోజులలో లేదని చెప్పవచ్చును. ఆయాశాసనసభలలో వీరిప్రతినిధులు కొండఱుమాత్రము అక్కడక్కడ కలరు.

కాని సంఘముయొక్క దృష్టి నవీనప్రజాస్వామ్యము నుండి “గ్రూన” యీ సామ్యవాదము వైపునకు (స్వపక్ష పరపక్షుల ఉభయులృష్టి) తిరుగుట అయిరోపా మహాసంగ్రామానంతరమే ఆ పరిస్థితులు ముందుచరిత్రతో బాటు తెలుపబడును.

ప్రకృతిశాస్త్ర ప్రాణశాస్త్రములు-సమిష్టివాదము

ప్రాణశాస్త్రప్రకృతిశాస్త్ర పరిశోధనలు గూడ వ్యష్టి తత్త్వము కంటె సమిష్టితత్త్వమునే పోషించుచున్నవని డార్వినునకు అనంతరపు పరిశోధనలనుండి యీ పక్షమువారు నిదర్శనములను చూపజొచ్చిరి. డార్వినుకు పిమ్మట హక్సలీ (Huxley) బెంథమునకు పిమ్మట మిల్లువంటివాడు. డార్విను తెలిపిన వ్యక్తి

కినివ్యక్తికిని మధ్యవోరాటము ప్రకృతిధర్మమును సిద్ధాంతము జంతువులకు చెందినదిగాని, సౌష్ఠ్యమైన సామాన్యసంఘము యొక్క జీవనము ప్రకృతి ధర్మముల ప్రకృతి ధర్మముల నన్న వాటి వ్యత్యాసము లున్నవిగాని, సౌష్ఠ్యము వున్నదిగాని సామాన్యసంఘము తెలిసినదిగాని, సౌష్ఠ్యము దేరిన ప్రాణశాస్త్రములోనిదిగాని, సౌష్ఠ్యము దేరిన జీవాణువులును సమాకారభావమువలననే వృద్ధిపొందుదురుగాని, జార్విస్ తెలివినటుల స్వర్థభావమే వృద్ధికి సాధనగా ప్రకృతి నిర్దేశించలేదని సిద్ధాంతీకరింపబడినది

మానసిక శాస్త్రము—ప్రథమము. ఈ కాలములోనే ముడికొందరు శాస్త్రజ్ఞులు పై రీతి ఉపమానములయందు తృప్తి లేక సామాజికజీవన మనునది మానసిక శాస్త్రోక్త్యా యెంత వఱకు సిద్ధమని పరిశోధనను చేయజొచ్చిరి వ్యక్తి తనలాభ నష్టములను హక్కులే హక్కులుగా యూచించుకొని గౌరవ, (యాసో మతములో వలె) స్వతస్సిద్ధముగనే సామాజికజీవన కాంక్షగలవాడని (Society is an instinct and not a Rational act of man) ఇందువలన కొందరు ఫలితములను తేల్చిరి. ఇదికూడ సమష్టివాదమునకు వృద్ధినిచ్చినది.

ఇంతవఱకు మార్క్సియ సామ్యవాదము, అది పూర్వ మతముల నెట్లు ఖండిన సమన్వయములు చేసినదియు, భారతీయ దౌర్భాగ్యత దృక్పథములో ఇది యెటుల గోచరించునదియు,

1. దీనినే భారతసాంప్రదాయములో మాతృవ్యవస్థాయను అనెదరు.

చూపుటకు ఉద్యమింపబడినది ఈ మార్క్సియ మతముపైన గల పూర్వపక్షములు కూడ నూచింపబడినవి. ఇప్పుడు కేవల మార్క్సియ సుశకాఖలు కాకపోయినన, మార్క్సియ జిజ్ఞాస అంతర్వాహినిగా గలిగి బయలుదేరి మరికొన్ని రకముల సమిష్టి వాదములను గూరించి తేలికగానైన తెలిపినగాని యీ సమిష్టి వాదచరిత్ర పూర్తిగాను. ఇవికాక యింపుమించు మార్పుతో సమకాలీనముగా యూరప్ ఖండములో బయలుదేరిన వియు, నేడుకూడ భాషిచూచవ సంఘనిర్మాణములో జిజ్ఞాసువుల పరీక్షణాంగ న్నవియునై యున్నవి.

మరికొన్ని వాదములు.

అరాధ్యాదము (Anarchism) వీరికిని, మార్క్సియ సామ్యవాదమునకును, సాధ్యావస్థలో (Ends) భేదముతక్కువ. కాని, మార్కువలె యీ వాదములో సాధ్యమునకు పోయెడు సాధన విపులపరచబడలేదు. ¹ వీరిలక్ష్యము ప్రభుత్వమునేది అవసరము లేకుండగనే మానవుడు స్వేచ్ఛాప్రవృత్తితో సామరస్యముగ జీవించగలఁడను సిద్ధాంతముయొక్క సిద్ధి. “ఇట్టి సంఘములో సామరస్యత అనునది శాసనములకు లొంగియుండుట, అధికారమునకు బద్ధమగుటవలన లభించినదికాదు. జేశ పృత్తి విభాగములను బట్టి యేర్పడినసంఘములు పదార్థో

1. చూ. C E, M. Joad Modern Political theory

త్పత్తి, దాని అగుభవమునకే కాక, వాగరిక మానవత్వసిద్ధికి అవసరముగు అన్నిరకముల అవసరములు, ఆశయములుపైన యేర్పడిన సంఘములు, తమలో తాము స్వేచ్ఛగా యేర్పాటుకొనిన కట్టుబాటుల ప్రకారమే “అట్రిసామరస్యశ” లోకమునకు సుభవించును”² అనగా వ్యక్తులు లేక సంఘములమధ్య నేడు జరిగే వ్యవహారములు భయముపైన గాని, (శాసన భయము) లేక భక్తిపై గాని (మతలేకనైతికనం) జరుగుచుండుటవలననే సామరస్యతకు భంగము కలుగుచున్నదని వీరి వాదన. వీరు సంఘముయొక్క వ్యాపారమును సంఘము మొత్తముపైని కేంద్రీకరించువిధానమును (Centralization) ఒప్పురు ఇక్కడ సమాజవాదులతో వీరు విడిపోయెదరు. కృషి యొక్కడికక్కడ స్థానికముగా జరుగవలెననెదరు. వీరు మార్కుస్యొక్క మానవసంఘక్రమ, ఉన్నతిపరిణామవాదమును ఒప్పురు. అందుచే రాజస్వామ్యమైనను, ప్రజాస్వామ్యమైనను “స్వామ్య” మనే గంతయు హెచ్చుతగ్గులు లేక సమానముగా వీరికి హేయము, త్యాజ్యమే. క్రాపాటికిను (Kropotkin ౧౮౮౨-౧౯౨౧) అను జర్మను జ్ఞానువు దీనికి ముఖ్య ప్రతిపాదకుడు.

సమిష్టివాదములో (Collectivism) ఏక దేశములైన మరిరెండు ఉద్యమములు.

కేవలకార్మిక సంఘపరిపాలనానాద్యతి (Syndicalism)

కార్మికసంఘపాలన అనగా రాష్ట్రస్వామ్యముఅంతయు పదార్థోత్పత్తికారుడైన కార్మికసంఘముని స్వాగ్యములో నుండుట. రాష్ట్రస్వామ్యములోను, కేవలసమాజావస్థలోను (Communist state of society) కూడఉత్పత్తికారులు, దాని అనుభోక్తలతో కూడిన (Producer-Consumer state) సర్వసంఘదృష్టియందును. ఈ విధానములో అది, కేంద్రమునుండి స్థానికములకు అనగా ఆయా కార్మిక సంఘములకు ప్రసరించును. ఈ మతమువారు సమాజవాదమునకు తలక్రిందు. “ఎవరైర్థోత్పత్తికారులో వారిదే అధికారము” అనెదరు వీరు ఉత్పత్తికారుని దృక్పథమే వీరికి ప్రధానము. (Palloutier) పల్లాటిరు అను శిండికాలిస్టునాయకుడు యీ వాదమును యిటుల స్పష్టపఱచెను. “విప్లవముయొక్క ప్రయోజనము మానవసంఘమును” అధిపత్యమునుండి (Authority) విమోచనము చేయుటయే కాదు. పదార్థోత్పత్తి లక్ష్యముగా లేని ప్రతిసంఘము నుండియు కూడ వారిని తప్పించవలయును. ఈ వాదమునకు మార్కుస్ సమాచరుడైన ప్రౌథను (Proudhon ౧౮౦౯-౧౮౬౫) అను ఫ్రెంచివేత్తనుండి భావసంపదకలిగెను. నాటి ప్రాన్సుదేశములోనున్న ౧౮౨౦ వ సం॥మునకు పూర్వపు యిటలీదేశములోను, దీనికి ప్రాముఖ్యపక్షము వారుండిరి.

కేవలము పదార్థోత్పత్తికారుల పనితీరుగా, యావత్సంఘము విడిచిపోవటం దీని లక్ష్యము. ఈపదా

ద్వోత్పత్తి కారకులకే రాజ్యాను భవాధికారములు. ఈయర్థములో కేంద్ర ప్రభుత్వమును నిరసించుటలో వీరికి అర్హతలతో పోలికకలదు. స్థానికసింకికేటములచాలన నొప్పుటవలన కొంతవఱకు అధికారులు నొప్పినారు. కాని, వీరు సమాజవాదులలో ఒప్పబడిన సూత్రమైనను కాగ్నికేటములైన బుద్ధి ప్రతిభాశాలిని సంపర్కమునకు ఒప్పురు. కాగ్నికేటము కావలెనో కార్మికునికే తెలియును. అతనికి ఆర్థిక సూత్రానుభవము కలదు. అని వీరనెగను. అందుచే అనుభోక్త (Consumer) లక్షేమము కంటెను కార్మిక లక్షేమమే వీరికి ప్రధానము. కావుననే సమ్మె (strike) తత్వమును వీరు బాగుగ నమ్మెదరు. సమ్మె వలన అనుభోక్తలకు కలుగు నష్టము వీరి మతములో లెక్కచేయ నక్కరలేదు. కార్మిక సంఘములు తమ స్వశక్తిపై ఆధారపడవలె ననెదరు యంత్రములను పాడుచేయుట, పనిని సరిగా చేయకపోవుట, పట్టుబడి విధాన వతనమునకు సాధనగా వీరిలో ఒకపక్షమువారు తెలిపెదరు.

శ్రేణీస్వామ్యము (Guild Socialism) వీరు మధ్య కాలమున యూరపు ఖండములో ప్రవర్తిల్లి యుండిన వృత్తిని బట్టి యేర్పడిన శ్రేణులు (Guilds) ఉద్ధరింపబడి నవీనకాలానుగుణముగా ప్రవర్తింప చేయబడ వలెననెదరు. పెంటీ (A Zenty), విలియం మోరీసు (William Morris) అను ఖగ్గ వేత్తలు దీనికుద్దాతలు. దీనిముఖ్య సూత్రములు వృత్తి

(ప్రాధాన్యతపై న యేర్పడిన పౌరత్వము. బుద్ధి శారీరక బలము వలన పని చేయు కార్మికల శ్రేణులే (వ్యక్తిగాక శ్రేణియే ఒక వ్యక్తి క్రింద పరిగణింపబడుట) యెన్నిక వర్గమునకు ప్రాతిపదికలు (Units) ఇట్టి యెన్నిక వర్గముచే నిర్మింపబడిన ప్రజాస్వామ్యమున పీఠ స్థానములో నొప్పెదరు. ఈ శ్రేణుల మూలముగా ఆయా పరిశ్రమల పాలన నగుపనిలెను. “సంఘ సేవకు వ్యక్తులు చేయు శ్రమిగి బట్టియే వారికి మొత్తము సంఘముపైన కార్యత, అధికారము అనునవి యివ్వబడును.” ఇట్టి వృత్తి శ్రేణులతో నుండిన దేశములో రాచకీయార్థములో “రాష్ట్ర ముండివలెనా?” అన ప్రశ్నకు ప్రభుత్వములేని మార్కిస్టు యసమాజావస్థకు విరి వాదము దగ్గరగావచ్చినను, దానిని గురించి, కాలమునకు వదలుమని వీరిజబాబు ఒకవేళ రాచకీయ ప్రభుత్వమననది వీరంగీకరించినను అదికూడ పదార్థోత్పత్తి కారులు (Producers) దానిభోక్తల (consumers) యొక్క శ్రేణులు సంఘములలో యుండినట్లే రాచకీయ ప్రభుత్వమనే సంఘము కూడ “అన్నిటిలో నొకటిగా” (One of the many) ఆయావృత్తి వారి వృద్ధి సామరస్యముకుదుర్చుటకగాను ఉండవచ్చును. కాని “అన్నిటికిని మించినది” (One Over the many) గా నిది యుండరాదనెదరు పదార్థము యొక్క కర్తలు, భోక్తలు వీరిద్దఱకు నగుల వ్యవహారమే సంఘమునకు గల వ్యవహార సర్వస్వమనియు, యా సిద్ధాంతము యొక్కయు, తదితర సమిష్టి సిద్ధాంతముల యొక్కయు మూల

భావన. ఈ వ్యవహారమునకు పరిష్కారవిధానము అన్వేషణీయము. ఇది కుదిరిన ప్రత్యేకము “రాచకీయములు” అను విషయములు చాల తక్కువగా నుండును. ఈ శతాబ్దపు రాచకీయములకు పరిష్కారస్థలము యిక్కడనే (అనగా ఆర్థిక రంగమున) అను ఊహపై యీ వాదములు బయలుదేరినవని గమనిక. (శ్రేణులుగా, — బహారీ, కార్మిక సంఘములుగా గాక — సంఖ్యాధికము లైనను చిన్ని చిన్ని వృత్తి, (శ్రేణులుగా సంఘమును విభజించుట (ఇట్టి చిన్న సంఘములలోనే ప్రజేచ్ఛ, పాలనలో ప్రతిఫలించుట సంభవమని వీరిశిలంపు) నుతరాం ప్రభుత్వమునకు వ్యతిరేకులు గాకపోయినను “అది కూడ ఒక సంఘముగా” మాత్రమే పక్షాంతరములో నొప్పుకొనుట, శిండికాలిజములో కంటేదీనికి గల వైలక్ష్యము.

వీరిలో గృహపరిశ్రమల పునరుద్ధారణచేసి గృహపరిశ్రమలపద్ధతినే శ్రేణుల నిర్మాణముకావలెననియు “యంత్ర నిరాకరణము” చేయవలెననియు ఏకదేశ మతముకలదు. ఈ శ్రేణీసామ్యవాదమును వ్యప్తివాదులుగూడ తమవాదము యొక్క పరిణామముగా అంగీకరించినట్లు తోచెడిని. ఈ అంశమునుగూర్చి యెనిమిదవ అధ్యాయము చివరభాగములో తెలుసుకొనవచ్చును.

౨౨ ఏ శతాబ్దము అయిగోపాయుద్ధవనినను పూర్వం

ఇప్పుడికి ప్రపంచహాభాగ మంతయు పశ్చిమదేశములచే ప్రభుత్వమునకుఁ జేరి, స్థలనిర్దేశము చేయబడినది పాగయోడలు, జల తర్గాములు, ధూమశకటములు, తంతివార్తల చేతన, పిమ్మట “నైగెను” నాయునిమాన, విద్యుచ్ఛక్తి (రేడియో) నాధులములవలనను ప్రపంచములోని నర్వదేశములు అతిదగ్గఱకు తీసికొని రాబడినవి. అందుచే భౌతికముగగ, మానసికముగను ప్రపంచదేశములనారు ఒకరి కొకరు యిచ్చి పుచ్చుకొంటయో, లేక, కేవలము యిచ్చుటయో లేక కేవలము పుచ్చుకొంటయో తప్పనిసరియైనది. ప్రపంచము తన అంగుబాటులోనికి వచ్చినకొలదియు పూర్వమువలెనే తనదేశము సరిహద్దులలో అనగా జాతీయతలో యింకను కూర్చుండియుండుట మానవుని స్వభావము కాదు. దేశము యొక్కయు, తదభిమానముయొక్కయు సరిహద్దులు రద్దుకాక పోయినను వైశాల్యతనైన పొందవలసి వచ్చుచున్నది. అందులో వ్యక్తి తన గదిలో కూర్చుండి అఖిలప్రపంచముతోను సంబంధము నడువగల పరిస్థితులు యేర్పడిన నేడు యేజాతీయు కూపస్థమండూకమువలె నుండజాలదు. వెంటనే

పూర్వశతాబ్దములోవలె రా వకీయాది పరివర్తనలకు రంగము
యూరపుఖండముగాక అని, ఏషియా, యూరపుఖండములుగా
విస్తరిల్లి నేడు యాగత్యసంబంధము కలుగజేసినది. అందుచే
పూర్వమువలె శనదేశము, శన చుత్తము లేక తన ఖండము
అను యేకదేశపరిస్థితులను బట్టి శాత్రువుగర్హించుటగాక ప్రపంచ
పరిస్థితులను బట్టి జాతీయనిగూఢము చేసికొనవలసివచ్చుట
యీ యుగముయొక్క ప్రధాన లక్షణము.

ఇట్టి పరిస్థితులకు పైవిధమైన భౌతికశాస్త్రసహాయము
గాక మరికొన్ని కలపు ¹ ఏషియాఖండములోని జాపాను,
యీ శతాబ్దము మొదటి అర్ధపాగమునాటికే ప్రబలరాష్ట్రమై
ఆధిక్యగర్వముతో కూడిన ఎరోపియన్ జాతికి సంబంధించిన
రష్యాను యుద్ధములో జయించుట, ఎరోపియనులు యేషియా
ఖండపుజాతులయొక్క నమూనత్వమును అంగీకరించుటకు
మొదటి కారణ మైనది

డాక్టరు సన్ యత్ నేను నాయకత్వమున, ఉన్నతా
దర్శనీతమై మంచూరాజ విరంకుశత్వమునుండి ౧౯౧౨
నల్లో విముక్తి నొంది, సంపూర్ణ ప్రజాస్వామ్యమును
స్థాపించిన, చైనా ప్రజాస్వామ్యాద్యమును, యిప్పటికే

1. కీ కే దుగిరాల గోపాలకృష్ణయ్యగారు అర్ధశాంభీర్యముతో,
జేకే సందర్భములతో తెలిపినట్లు “శత్రుసాధన” “మిత్ర
సాధన” అను రెండు శక్తులున్నవి, యీ అంతర్జాతీయ, విశ్వ
జాతీయాభివృద్ధికి తోడ్పడుచున్నవి

యనేకమంది సాశ్చాత్యుంశితుల శోధనలఫలితముగా వెలు
తుగులోనికి వచ్చిన, అతిపాచీన భారత, చైనాదేశముల విజ్ఞా
నములు కూడ యిదివిధంలో ప్రపంచదృశ్యములకు గురువీరము
తామేసనియు తక్కిన ప్రపంచ హంతయు తమవారనే శరించ
వలయునని నమ్ముచుగోన సాశ్చాత్యుఖండీయ "అహం
భావము"ను కొంత ప్రతిహతినము చేసినది భౌతికశాస్త్రము,
కళలో ప్రపంచప్రఖ్యాతి గన్నవారు యేషియాఖండములో
కూడ బయలుదేరుచుండిరి. ఇటులే ఆఫ్రికాఖండములోని
ఆదిమనివాసులైన నీగ్రో మున్నగు జాతీయులు అమెరికా
దేశములోని రెడ్డిండియనులు, న్యూజిలెండులోని మాపురీలు
మున్నగు అనాదిజాతులు తమ వ్యక్తిత్వములకై — దాని నణగ
ద్రొక్కి ఆక్రమించి సాశ్చాత్య దేశములవారిపై — ఆందోళన
సాగించిరి. ఆయా దేశములలోని స్త్రీలు కూడ పురుషులతో
సమానహక్కు బాధ్యతలు కావలెనని కోరుచు ఆందోళన
సాగించిరి.

జిజ్ఞాసువులు, అంతర్జాతీయ సహకారము, సర్వమానవ
వికృతికు అప్పుడే పునాదులు వేయజొచ్చిరి.

గత శతాబ్దములో తయారగుచుండిన తమ పరిశ్రమలకు అంగణము కల్పించుటకు గడగిన పాశ్చాత్యఖండములోని యింగ్లాడు, ఫ్రాన్సు జర్మనీ ముగ్గురి రాచకీయ, ఆర్థిక విస్తీర్ణవిధానము యీ శతాబ్దములో పూర్వపరితని రాజ్య వశీకరణములముగ గాక తమకు వీలైనచోట్ల వర్తమానంధుల (Trade Treaties) కు దేశము నొక బలముగా క్రింద మోగినది ఈ కాలమునాటికి యూరపుఖండములోని ప్రధాన రాష్ట్రములన్నియు వ్యవసాయ శుభకరములను సుపూర్ణముగ నగరజీవనము గలగిన, యంత్రమయములై పారిశ్రామిక దేశములుగాని మారిపోయినవి. అందుచే ముడిసేకు యేషియా, ఆఫ్రికా మున్నగు ఖాండములనందఱి తెచ్చుకొనట, దానిని పరిశ్రమలక్రింద తమ దేశములో మార్చి తిరిగి యీ ఖండములవారిచేతనే వానిని కొనిపించి, జీవనముచేయుట విధియైనది. ముఖ్యముగ, యేషియా, ఆఫ్రికా మున్నగు నవీన పరిస్థితులను బట్టి వెనకబడియున్న జాతులపై ఆర్థికసామ్రాజ్య స్థాపనమునకై యూరోపియనులు వారిలో వారు పోటీపడుటయు ౧౯౧౨ వ సం॥మున ఐరోపాచుహానంగ్రామమునకు అసలు కారణము. రాచకీయముగా కారణము తెన్ని తెలిపినను, తనకున్న సామ్రాజ్యబలసహాయముతో ప్రపంచముపై

ఆర్దికసామ్రాజ్యములు స్థాపించవలెనని బ్రిటిషు దేశమున్ను, శివశక్తి పుణ్యము, ప్రతిభను ప్రపంచమునకు ప్రదర్శించి ప్రముఖ ఆర్ధికాభివృద్ధియు వహించులెనని జర్మనీ దేశము తొమ్మిదివలె తదితర రాష్ట్రముల గాను యాడభయశక్తులను పట్టకొమ్మ గాగల్గి ఈ స్వీయార్ధికక్షేమమును పెంపొందించుకొన జూచిరి. ఈ సంగ్రామమునకు కారకు లెవ్వరని గుసగుచ్చట ప్రశ్నించుట అప్రస్తుతము ఈ సంగ్రామములో తాను పోరాటాలో ప్రపంచకల్యాణము నిరంకుశత్వమును నాశనముచేయుట శక్తి లక్ష్యముని గ్రేటుబ్రిటను ప్రకటించినది. పోరు నాశితకార్యము యుద్ధపురోజులలో కూడ బ్రిటిషు ప్రభుత్వముపై పోగు సాగుచునే యుండెను. భారతదేశములో బాతీయవాదులు చాలమంది అయిరోపానుహాసంగ్రామములో బ్రిటిషు దేశముపట్ల సహకారభావమునే తెలిపిరి యుద్ధానంతరము బ్రిటిషు దేశమువలన శ్రేష్టవరములను వీరాసించి యుండవచ్చును. గాంధీచుహాత్ముడు కూడ “భారతదేశపు స్వాతంత్ర్యయుద్ధము నేడు ఘండర్పురంగములో పోరవలె”నని భారతీయులను బ్రిటిషు సహకారమునకై ఉద్బోధించెను. బ్రిటిషువారిపైన తెలువబడిన ఔదార్యప్రకటనమునకు పిమ్మట అమెరికాఖండము, బ్రిటిషు మిత్రమండలిలో చేరెను. అమెరికా అధ్యక్షుడైన వెసిడెంటు విల్సను మహాశయుడు లోకమునకు

స్వయం సిద్ధయ నూత్రముగ ప్రతిపాదించిన పైను శ్రమి
ప్రకారం ప్రపంచరాజ్య గనుల బుద్ధి యు క చలించును,
మండ యుద్ధముల దురగతి నుండి పరివర్తనము కల్గి
దల పెరిగి నున్నది గాని ప్రపంచము నొకరి
సమితి (League of Nations) యుద్ధముల నుండి
బయటె నయి నూత్రముగ శుభముతోప మహాన ప్రయ
ములో జరిగిన దేశ రాచరముపైత్తిని, గావించుచున్నది. మ
దేశములోని వ్యక్తుల బుద్ధివివర్ధనములొనగని ప్రజా
సామాన్యమునకు యెక్కించిన “జాతీయ నిమా” ఇంటికి
చెప్పజాలము. ఇందువలన ప్రపంచములై యుద్ధమున పేగుతో
ఉభయవక్షి ప్రజలును ఒకరినొకరు శాస్త్రసిద్ధిమార్గములవే
విచిత్రముగ నాశనము చేసికొని, గావించిన దిశలక్ష్య నిర్ధార
ప్రవాహములు, నగరముల, దేశముల నాశనము, వేలకొలది
కోట్లరూప్యముల వ్యయము,—ఇది యంతయు పరిమాన
యగమునకు గురవీరమున్ను, అపూర్వ శాస్త్ర ప్రతిభావం
తులను అయిన సాశ్చాత్యదేశీయులే చేయుట—మానవ
జాతిలో ఒక్కసారిగ గగర్పాటు, విషాదము, తిరుగుబాటు,
వైరాగ్యమును జనింపజేసినది. ఇంతిలో ప్రసిడెంటు విల్సను
యొక్క లోకశాంతికై ప్రతిపాదించబడిన గర ధర్మనూత్ర
ములు—ఇంత “అఖండబలి” ఫలితముగా నైన లోకకల్యా

ణము సిద్ధించిన చాలును తృప్తితో—చల్లగా చెవులను వడి
నది. ఈ యుద్ధము ౧౯౧౮ సం॥లో ముగిసినది మిత్రమండలి
వారు గెలిచితి మనిపించుకొనిరి.

“నేను సంధిచేసికొనునది జర్మను సామ్రాజ్యకాంక్షీతు-
డైన చక్రవర్తితో, క ప్రజా హా నకునమ్మకము నాకు
గలగ నుండు” అని వి యు అత్యుత్సాహు అప్పటికే రాజీ ఎడ
దలచెను. జర్మనీ ప్రభుత్వ వచన సం దేశ ముండు. ప్రజలు
కట్టి యువకళము కలుగజేయుటకై “కైజరు” చక్రవర్తి
సింహాసనమును త్యజించెను. కాని యెట్టి యల్లరి, అళాంతియు
లేకయే జర్మను చరిత్రలోని అట్టి ప్రమాదస్థితిలో ప్రజలు
వెంటనే ప్రజాస్వామ్యమును స్థాపించిరి దాని వత్తుమున పీరికిని
మిత్రమండలివారికిని జరిగిన “వర్సలీస్” సంధివలన (౧౯౧౯)
యుద్ధము ముగిసినది.

ఈయుద్ధము ముగియక పూర్వమే రష్యాలో చిరకాల
మునుంచి “జారు” చక్రవర్తి నిరంకుశ ప్రభుత్వముకింద మ్రగు
చుండిన ప్రజలు ఆర్థికదుస్థితి, రష్యానేచలు మిత్రమండలి వత్తు
ముల తూర్పురంగములో పోరాడుచున్న కాలములో మరింత
దుర్భరమైనది. ఈయదను గనిపెట్టి సోవియట్టు సంఘములు
తిరుగుబాటు చేయుటవలన జారుప్రభుత్వము పతనమయ్యెను.
తాత్కాలిక ప్రజాస్వామ్యము పార్లమెంటరీ పద్ధతిని స్థాపించ

బడెను. వెంటనే రమ్యాసామ్రాజ్యముక్రింద యుండిన చిన్న రాష్ట్రములుకూడ పడబడెను. పై ప్రజాస్వామ్యమునే (అనగా కేరెస్సి ప్రభుత్వము) రమ్యాలోని సాంఘిక నాదులు “లెనన్” యొక్క నాశకత్వమున, త్రోసిపుచ్చి, అమూల్యకీర్తితో ప్రస్తుతము అమలుచేయున్న సోవియట్ సంఘస్వామ్య ప్రజా రాజ్యము క్రింద చూర్చివేసిరి. రష్యన్ ప్రజలు అత్యాచారతత్వో శోరుచున్న దేశపు అర్ధిశోధగణకు కేరెస్సియొక్క ప్రజాస్వామ్యము యెంతమాత్రము గోడ్పడజాల పోవుటయే జోల్ది విక్కులకు గేశము స్వాధీనమగుట, ముఖ్యకారణము. మరియు ప్రజాస్వామ్యమునగా నిజముగా గా స్వాముల, ధన వంతులయొక్క రాజ్యముగా ప్రాచీనానభవములో మాధ మగుచున్నదని తెలిసికొని మార్కు సిద్ధాంతానుసారము సాంఘిక స్వామ్యస్థాపనకై విప్లవోద్యమములకు అప్పటికే నడుపుచుండిన “లెనన్” ఆయన యచచరుడు, ట్రాట్ స్కీ యున్ను, ఈఉభయ ప్రతిభావంతులును ప్రజాంశికరణయొక్క గతిని కనిపెట్టి ఈనామమాత్ర ప్రజాస్వామ్యమును స్వాధీన పఱచుకొని తటాలున దానిస్థానే తమ సోవియట్ కార్మికాధికారయుత ప్రజాస్వామ్యమును ౧౯౧౭ సం॥ అక్టోబరులో స్థాపించిరి. వెంటనేపశ్చిమరంగమునుండి రషియానేనల మరలించి జర్మనీతో ప్రత్యేక సంధిగావించుకొని తమ విధానానుసారము

దేశీయపునర్నిర్మాణమునకు వీని అవకాశమున గలిగించుకొనిరి.

పిమ్మట పెర్సిలీన్ సాంధి ఫోరము ఆస్ట్రీయా, టర్కీ జర్మనీ సామ్రాజ్యములు తనాక్రింగను కలిగియుండిన సామ్రాజ్యములను గోల్పోయినవి. ఇంగ్లీషు భౌతికముగా ఫిన్లండు, ఇస్టోనియా, లాట్వియా, లూథినినియా, పోలాండు, జెకోస్లావేకియా, మున్నగు నూతనప్రజాస్వామ్యములు స్థాపనమైనవి. నర్వీయా, జెకోస్లావియా, రొమేనియా రాష్ట్రములుపై సామ్రాజ్యములలోని కొన్ని భాగములను చేర్చుకొని విశాలములైనవి. ఈవిభజన కేవలము ప్రెసిడెంటు విల్సన్ కృషి ఫలితముగా పెర్సిలీన్ సాంధిలో అంగీకరింపబడిన జాతీయతను, స్వయంనిర్ణయ సూత్రమును బట్టి జరిగినదిగాక, జర్మనీ ఆస్ట్రీయా, టర్కీ మున్నగు పూర్వసామ్రాజ్యములు ముందు తలలెత్తికుండ వాటిని చీల్చివేయుటకే మిత్రమండలివారు ఇట్లు (Buffer states) నిబంధించిరని యొక మతముకూడ గలదు.

యూరపుఖండములోని యాభాగములుగాక యాజర్మనీవక్షపు పూర్వసామ్రాజ్యముల వారికి యేషియా, ఆఫ్రికా ఖండములలోనుండిన కాలనీలను, సిరియా, లెజోనీసు, పాలెస్టైను, ట్రాన్సుజోర్డీనియా, ఈరాకులనున్న కామిరాన్,

టాగోలాంగు, టంగ్ గాంగు, కాంగ్, ఉరండోను రక్షణ—
 వశ్యచుఆఫ్రికా, ససిఫిక్కు సమస్యలలోని రక్షణద్వీపములను.¹
 మ్యాండ్లె, ప్రాటక్ రేట్లు, వేరుగో (అనగా ఈ దేశములు
 స్వపరిపాలనకు అర్హము, బడయువతిగును సామాజికసంఘము
 వారికి బాధ్యత హింసచు పరిపాలించు పద్ధతిని నాయక
 నానాజాతి సంఘములలో బడుపట్టించి బిటాఫు, ఫెచి వారు
 తాము ప్రచుదములో అను, విధముల అభివృద్ధి పొందినవార
 ము (Advanced Nations) సాధ్యములో నుండుననిరి

1. ఈమ్యాండ్లె మూడురకములు. మొదటివి అనగా నిరియా
 మొదలైనవారి పాలనలో సమితివారు యేర్పరచిన రాష్ట్రము
 వారు సలహా సహాయము మాత్రము (Administrative
 advice and Assistance) నేయవలెను రెండవరకము అనగా
 కామిరాన్ మన్నగు రాష్ట్రములలో జరుగు పాలనకు మ్యాం
 డ్లెను పొందినవారు సమితికి బాధ్యతవహించవలెను ఇక
 ముడవ రకగలి వాటిని మ్యాండ్లెలు తమ స్వంతరాజ్యములో
 భాగమగా పాలించవచ్చును ఇవి చాలవరకు పూర్వ జర్మను
 సామ్రాజ్యములోనివి

౧

యుద్ధానంతరపు రాజ్యాంగపరిణామము.

— --

యిటలీ. ఇక యిటలీ దేశము యీ అయిరోపా మహా సంగ్రామములో మిత్రమండలి వారి స్వలాభాపేక్ష యాత నను ఉపయోగించుకొని నట్లను, యీ యుద్ధములో తాను మిత్రమండలి పక్షమున చేరుటవలన యుద్ధ ఫలితములైన వ్యయప్రయాసలు తక్కి లాభమేమియు కలుగలేదనియు తెలిసికొనినది. ఇదివఱలోనే యీ సంగ్రామములో పాల్గొన వద్దని యిటలీలోని సాంఘికవాదులు చేయించున్న ఆందోళ నకు యిదిబలము నిచ్చినది. సాంఘికవాదులు చెప్పిన జోస్య మునకును, యుద్ధానంతరము యిటలీపట్ల మిత్రమండలి చూపిన నిరాదరణమునకును సరిపోయినది. అందుచే యిటలీ రాజ్యాం గముపై సాంఘికవాదుల నాయకత్వమున తిరుగుబాటు బయ లుదేరెను. రష్యాలోవలె సాంఘిక స్వామ్యముస్థాపింపబడునా? యనస్థితి వచ్చెను కాని పూర్వోమను నాగరికత, సామ్రా జ్యవైభవము మున్నగు జాతీయభావోద్దీపితమైన యిటలీప్రజలు రోమకవతపీఠము తమమధ్యగల ప్రజలు (గ్రీకుభాగపు కర్నకులు ఈకాథలికు పక్షమువారు) జాతీయతాధ్వనకర

మైన సామ్యవాదమును యిష్టపూర్వకముగా స్వీకరింపజూరని ఒక ప్రతిభావంతుఁడు కనిపెట్టెను. ఈయనయే మిసోలిసి. ఈయన ఘనమైన నేనాధిపతి ఐరోపాసంగ్రామమునకు యిట లీని ప్రోత్సహించిన సంఘస్వామ్యునిది. ప్రాచీన రోము నాగరికతకు, విశ్వవిద్యతాశయములకును వర్తమాన చిహ్నమైన యిటలీదేశమును గూర్చి తలచుకొని పురాకాంక్షితుఁడగును ఇటలీయుఁకు భావిభౌన్నత్యమునందు ఆచునకు దృఢ నమ్మకము. మిత్రమండలీయారు యిటలీనిచేసి తృణీకారిము ఆయనహృదయమున నాటుకొనెను తనదేశము నూన్యవాదులని కొందరిచే తలువబడిన సాంఘికవాదుల చేతులలో—

తానిదివరలో సాంఘికవాది అయినను—పడుట కాయన కిష్టములేదు. పెంటనే తననైపుత్యము, పరాక్రమము, ధీరత్వమువలన యిటలీరాజుకారి కోటను ౧౮౭౭ సం॥లో ముట్టడివేసి ప్రభుత్వపుతాళపుచెవుల నడిగెను. సామ్యవాదులచేతులలో పెట్టుటకంటె జాతీయవాదోద్దీపితుడై వ్యక్తిస్వామ్యమును కొంతవఱకైన అంగీకరించుచున్న మిసోలిసి నేతులలోనే పెట్టుట శ్రేష్టమని యెంచి రాజు ప్రభుత్వమును మిసోలిసి వరముచేసెను. ఈయన తన బాహుబలమువలన ఒకమూల సాంఘికవాదుల నణచినను దేశములోని ధనవంతులను, సాహుకార్ల ప్రాబల్యమున రాష్ట్రపువర్గీలో నుంచినగాని దేశమున తన నాయకత్వము నిలువదని తెలిసికొనెను అందులకే కార్మికులు, విద్యవంతులు, పెట్టుబడిదారులు, యాముగ్గు

రును దేశనిర్మాణమునకు అవసరమేననియు, ఈశక్తులను సమరసభావముతో ప్రభుత్వము తన స్వాధీనములో నుంచుకొని దేశాభివృద్ధికి వినియోగించవలె ననియు, ఒక నూతన రాజ్యాంగపద్ధతిని ప్రవేశపెట్టెను. ఈవిధానముపై నేర్పడిన రాష్ట్రమునకు “కార్పొరేటురాష్ట్రము” అనిపేరు. ఈసిద్ధాంతమును ఫాసిజము అనెదగు. కాని ఫాసిజము ఒక స్వతస్సిద్ధమైన రాజ్యాంగసిద్ధాంతముకాదు. ఇట్టివిధానమును పరిస్థితులనుబట్టి మస్సోలినీ యేర్పరచిన పిమ్మట, దీనికి “ఫాసిజము” అను పేరుతో సిద్ధాంతనూత్రాలు వ్రాయబడినవి దీనికి ప్రాచీన చరిత్ర యేదయిన ఉన్నమెడల అది హేగలుయొక్క రాష్ట్రస్వామ్యవాగమే.

కార్పొరేటు-విజ్ఞాని, -పెట్టుబడిదారు -ఈమూడునమూననభ్యంతలపై యిటలీ జాతీయక్షేమమునకై బయలుదేరినదీ యుద్యమము. దీనికిప్రస్తుతనియంతకూడ మస్సోలినీ సర్వాధికారియే. ఈవిధానమునుగూర్చి మూడవభాగములో విస్తరముగా తెలుపబడును. మస్సోలినీ క్రింది యిటలీ రాచకీయముగా అప్పటికున్నరీతి ప్రజాస్వామ్యమును ముఖ్యముగా పార్లమెంటరీవిధానమును- గోల్పోయినను ఆర్థికముగా మంచి అభివృద్ధిలో నున్నదనుటకు నందియములేదు.

టర్కీ. టర్కీజాతీయోద్యమము, యుద్ధానంతరము తీవ్రముగా విజృంభించినది. ప్రాచీనపద్ధతిని నడచిన పూర్వపు

నుల్తారుయొక్క నిరంకుశప్రభుత్వములో నవీనపద్ధతుల ననుసరించి వారి జాతి—ముఖ్యముగా ఆధునికనాగరికతలకు నిలయమైన ఐరోపియన్ రాష్ట్రముల మధ్యనున్న, వారి జాతి—సంస్కారమును పొందకపోవుట, వారి పరిపాలన బాధ్యతాయుతమైనది కాకపోవుట, టర్కీ సామ్రాజ్యవతనమునకు కారణమని తెలిసికొనిరి టర్కీ యువకులు. ముస్తఫాకెమల్ పాషా నాయకత్వమున నుల్తాను—కలీఫా, పశ్చిమభిష్టనిజేసి (౧౯౨౨ సం) ప్రజాస్వామ్యమును స్థాపించిరి. ప్రజాస్వామ్యమును స్థాపించుటయే కాదు. సెవర్సు సంధిప్రకారం గ్రీసు ఆక్రమించునున్న “త్రేసు” మున్నగు కొన్ని భాగముల తమ పరాక్రమమువలన నిలుపుకొనిరి. ఈ ప్రజాస్వామ్యప్రభుత్వము వారు తమ దేశమునకు సంబంధించిన సెవర్సు సంధి షరతులకు కర్త తమ పూర్వపు రాజప్రభుత్వముగాన తాము బాధ్యులము కామని తిరస్కరించిరి. అందుచే చేయునది లేకను వీరి ప్రజాస్వామ్య ఉద్యమమువల్ల అప్పటి రాచకీయ వాతావరణమున ఆధిపత్యమును వహించిన పెసిడెంటు విల్సను సానుభూతి గలవాడగుటవలనను, పిమ్మట లాసానీలో ౧౯౨౩ మిత్రమండలివారు వీరితో ప్రత్యేకసంధిని చేసికొనిరి. ఈనవీన జాతీయప్రభుత్వమువారు చక్కటి జాతీయపునర్నిర్మాణమును చేయుచున్నటుల దినదినము రిపోర్టులు వచ్చుచున్నవి. ఈటర్కీ ప్రభుత్వవిధానము యేకశాసనసభతో కూడినది. దీని అధ్యక్షుడు, శాసనసభలో ప్రజలపక్షనాయకుడు,

ప్రభుత్వప్రదాని—ఈ మూడు హోదాలు ఒక్కనివే. కాని అధ్యక్షునికి కాలపరిమితి గలదు ఈవిధానము పార్లమెంటరీ విధానమునుండిగొన్నియు అధ్యక్షవిధానమునుండి మరికొన్ని అంశముల స్వీకరించినది. కాని ఈరెండు విధానములక్రింద కున్న ఇది రాదు. ప్రజాస్వామ్యముయొక్క పూర్వసాంప్రదాయమును గౌరవించుచు, దేశపరిస్థితులనుబట్టి రూపరచన చేయబడిన క్రొత్తరకపు విధానమిది. ఇందు అధ్యక్షుకొనర్వాధికారి వంటివాడు.

ఐర్లండు. శతాబ్దములనుండి ఐర్లండుజాతి తన స్వాతంత్ర్యముకొరకు జరుపుచున్న తిరుగుకొట్టు ౧౮౨౧ సం॥లో ఒక విధముగా సమాప్తిచెందెను. ఈ ఉద్యమనాయకుడైన డీవాలీరా యొక్క సహచరులతో, బ్రిటిషుప్రభుత్వము బ్రిటిషువారి ఆధిపత్యమునకు లోబడి ఆంతరంగిక స్వపరిపాలనమును చేసికొనునట్టి విధానమును, యేర్పాటుచుట మూలముగా సంధి చేసికొనెను. కాని ౧౮౩౨ వ సం॥లో డీవాలీరా అయిర్లండు ప్రజాస్వామ్యమునకు అధ్యక్షతవహించి నప్పటినుంచియు, ఐర్లండు పూర్ణస్వరాజ్యమునకై కృషిచేయుచున్నది.

చైనా చైనాదేశములో గణతాబ్దాంతమున జాతీయోద్యమము బయలుదేరెనని యిదివఱకు తెలిసియుంటిమి. చైనాప్రజలు ప్రపంచపరిస్థితులనుపరిశీలించిరి. శమప్రతాపప్రమాణ్యవద్ధి నవీనపరిస్థితులకు సరిపడదనియు, జాతీయప్రజాస్వా

మృస్థాపనమే కర్తవ్యమనియు తెలుసుకొనిరి. ఇందువలననే విరోపియనులును, జపానీయులును తమదేశమును రాచకీయ ఆర్థికలాభములకొరకు వారి పలుకుబడిలో నుంచుకొనుటకై, జరిపించే ఉద్యమాలు కుట్రలురద్దయి, దేశమునకు శాంతికలుగు నినయు విద్యాధిగులు గ్రహించిరి. కాని అశేషజనసామాన్యము కడు కరిద్రును, విద్యావిహీనులును, పూర్వపద్ధతిని అంధము గా జీవించువారును అయియుండిరి. ఇంతలో దక్షిణచైనాలో డాక్టరు సన్యతునేను నాయకత్వమున బయలుదేరిన విప్లవము ఉత్తరభాగమునకు వ్యాపించి మంచూసామ్రాట్టును పదభ్రష్టు నిచేసి (౧౯౧౧) పెకింగునగరమున పార్లమెంటరీ విధాన ప్రజా రాజ్యమును స్థాపించెను. తానే యీ స్వామ్యమున కధ్యక్షతవహింప అఖిలదేశముచేతను కోరబడియు, దానిని తానంగీరింపక మేధావియు, రాజాశ్రయము వైపు యింకను మ్రొక్కుస్వభావముగల యూనికాయకు అధ్యక్షత నిష్పించుటమూలముగా విప్లవఫలితమయిన యీ ప్రజా రాజ్యమును బలపఱచిన, ననుయత్ నేనుని అడంఖత్యాగము దూరదృష్టియు చరిత్రప్రసిద్ధములు. యూనికాయమేధానం పదకూడ ప్రాచ్యులవరిపాలనా దక్షితును లోకమునకు వెల్లడించెను. కాని విదేశీయులు తమబలమును స్థాపించుకొనుటకై చేయు పన్నాగములకును, అంతఃకలహములకును, జనసామాన్యముయొక్క అజ్ఞానమునకును నిలయమైన ఈ చైనాదేశము లో సైనికబలముగల పక్షమునకే నిజమైన రాజ్యాధికారముం

దేశములను పరిపాలించుటకును, పుష్కలమైన
 ప్రభుత్వమును పరిపాలించుటకును, పుష్కలమైన
 వస్తువులను పుష్కలమైన ప్రభుత్వమును పరిపాలించుటకును, పుష్కలమైన
 ప్రభుత్వమును పరిపాలించుటకును, పుష్కలమైన ప్రభుత్వమును పరిపాలించుటకును,
 చుండును. అందుచే గిరి సంఘర్షణ బ్రతుకేయన. ఈస్థితిలో
 అసగం గొంగుళి ప సెల్ లో కూర్చుకొని చనిపోయెను.
 యూని కౌంటి జనరలు, తిరిగిదేశము సైన్యాధిపతుల
 రాజ్యములోనికి వచ్చిరి. కాని గొంగుళిలో చైనా
 లోని యువకులు, చివార్థులు, నడుచుతున్నది ఉన్నతాశయ
 ప్రేరేతులై ఉడచిన జాతీయాయుధము, పాని వస్తుబహిష్కార
 రోద్యమమును చరిత్రప్రసిద్ధులు ౧౯౨౨ సం॥ లో ప్రపం
 చ రాజ్యములు—జపానునహా—చైనాస్వాతంత్ర్యము సంగీక
 రించినవి. తొలుదొలుతి క్యూమింగ్ టాంగు మహాసభ సామ్య
 వాదము సంగీకరింప ననుయతునో, ఇష్టపడలేదు. రషియా
 నహాయము. సంప్రతింపుల ఫలితముగా సామ్యవాదమునకు
 క్యూమింగ్ టాంగు మహాసభలో ఆదరణకలిగెను. రషియా
 నహాయమువలన నూతన సైన్యమును రాజ్యవిధానమును
 వారు నిర్మించుచుండిరి. ఉత్తరభాగము ఓకూడ క్యూమింగ్
 టాంగున చేర్చుకొనుటకై రాయభ రమునకు వెడలి ననుయ
 తునోను అచ్చట ౧౯౨౫ లో పరమవశించెను. ఈయన అవసాన
 మునకు పూర్ణ సామ్యవాదిగా మారెను. చైనా జాతీయదులువా
 (క్యూమింగ్ టాంగు మహాసభ) ౧౯౨౮ లో ప్రకటించిన

ప్రజాస్వామ్య రాజ్యాంగవిధానము ౧౯౩౧ సం॥లో జాతీయ ప్రజాప్రతినిధి సభవారిచే ఆమోదింపబడి నేటికిని అమలులో నున్నది. పిమ్మట యావత్తుదేశము క్యూమింగుటాంగు మహాసభ పాలనములోనికి వచ్చినది. కాని ౧౯౩౧ సం॥ తీర్చిచైనా జపాను యుద్ధమువచ్చి చైనాకు కేవల సైనికనాయకత్వము గలియున్నది. అంగులకే పూర్వము సమాజవారయినను సుముఖముగా నుండియు, ససయతుసేచుని జాతీయకార్యక్రమ మును పెదముగా గౌరవించిన క్యూమింగుటాంగు మహాసభ విధానము, సరకు ఆశయముల మార్పుకొనవలసి వచ్చినది. నేటి భియంగుకై షేక్ నేనాని హయాములో చైనజాతీయ ప్రజాస్వామ్యముగా మాత్రమున్నది.

భారతదేశము ఐరోపా మహాసంగ్రామానంతరము భారతదేశమునకు జరిగిన పంజాబు కిలాపత్ అక్రమములు చరిత్రప్రసిద్ధములు. యుద్ధానంతరమున భారతజాతీయైక్య రాచకీయస్వాతంత్ర్యము. అంగీకరింపబడునని తలపబడెను. కాని ౧౯౧౯ వ సం॥లో బ్రిటిషువారు ప్రసాదించిన సంస్కరణ ములు—“క్రమసోపానములపై బాధ్యతాయుత పరిపాలనము” నొసంగబడునని ఒక ప్రకటనయు (౧౯౧౭ సం॥) రాష్ట్ర ప్రభుత్వములో కొన్ని శాఖలను, ప్రజానిధులైన మంత్రుల పరముచేయుటయు, తిప్ప—ఈ శాఖలైనను గవర్నరుగారి సంపూర్ణాధికారమునకులోబడి, మంత్రులు పాలించవలెను— భారతీయుల స్వయం నిర్ణయాధికారమును గుర్తించినవికావు.

భార్య జాతీయ మహాసభ వీనిపై అహింసాయుతమైన అసహాయోద్యమమును గాంధీమహాత్ముని నాయకత్వమున ౧౯౨౦ స.॥లో ప్రారంభించెను. సదరు ఉద్యమము దినదినము మాతనశక్తులను, తనలో నిముడ్చుకొని అనగా రాచకీయ స్వాతంత్ర్యపరముగానే కాక దేశముయొక్క సాంఘిక, ఆర్థిక, వైజ్ఞానిక మొదలైన జాతియొక్క స్వేచ్ఛతో నుఖ స్వాతంత్ర్య, శాంతి, సాఖ్యపరమైన జాతీయోద్యమముగా అహింసాపద్ధతి మూలపీఠముగా దినదిన ప్రవర్ధమానమైయుండి నేడు యెట్టి ప్రతిరోధములను లొంగనిప్రహారశక్తితో విరాజిల్లుచున్నది. మఱియు ప్రపంచోద్యమములలోని సర్వోన్నత భావములు, లక్ష్యములును కాంగ్రెసు జాతీయోద్యమములోనే డిమిడియున్నవి. దేశము వెలుపలిదేశములతో సమానత్వమున్న, దేశము లోనివిషయముల మధ్య రాచకీయముగనే గాక, సాంఘిక, ఆర్థిక సమానత్వమున్న కూడ “పూర్ణస్వరాజ్యము” యొక్క తాత్పర్యముగా కరాచీ కాంగ్రెసుమహాసభ నిర్వచించి, ౨౦ వ శతాబ్దపు ప్రపంచము “స్వాతంత్ర్యము” అనగా యేరితి సర్థముచేసుకొనవలెనో దారి చూపినది అమెరికను, ఫ్రెంచి స్వాతంత్ర్యోద్యమములు “స్వాతంత్ర్యము” యొక్క బహిర్ముఖమునే వీక్షించగల్గినవి. అంతర్ముఖదృష్టి తన కనుశృతముగా వచ్చుచున్న భారత దేశపు కాంగ్రెసుమహాసభ ఇట్టి అంతర్ముఖదృష్టితో పూర్ణస్వరాజ్యమును నిర్వచించుట ఉచితమే. ఆదినుండియు మానవుడు,

సంఘములున్న తమ వ్యక్తిత్వస్థాపనకై యుపయోగించుట కలవాటుపడిన, కోట్లకొలది సంవత్సరములనుండి అనుభ్రుత ముగ వచ్చుచున్న, హింసాసాధనము, దాని సంస్కారముల స్థానే, అహింసను స్థాపనచేయుటకు యత్నించి అట్టి సిద్ధాంత ముపై ౧౩ సంవత్సరములు రవి యస్తమింపని బ్రిటిషు సామ్రాజ్యవిధానముతో సంఘర్షించిన యీ జాతీయోద్య మము మానవచరిత్రలో అపూర్వమైన దనుటకు సంది యములేదు. ఆదిని తనఅఖండశిశ్వునికృపావమైన ఉప నివశ్చందేశమువలన ప్రపంచములో గురువీరము నధిష్టించిన భారతవర్షము తన యీ నవీనోద్యమములో, లోకతాండ్ర మార్గమునకూడ చూపించుటకై ఉద్యమించుట సహజమే. ఇటులనుటవలన దేశములోని అన్ని వక్షములున్న గాంధీ గారి సాధనయందు నమ్ముచున్నారని చెప్పటకు వీలు లేదు. ఈగాంధీగారి ఉద్యమముయొక్క భావిపరిణామమును కూడ యిప్పుడు తెలువజాలము ప్రస్తుతము బ్రిటిషు వారికిని భారతదేశీయులకును యెట్టి సమాధానము కుదురగలదను నూచనలు గానరావని తెలిపి యిక్కడ యీ యంశమును వదలుదము.

మహాత్ముడీయప్రజలు ఈజాతీయ ప్రజాస్వామ్యోద్య మము యెడారులలోనికికూడ ప్రాకినది. ౧౯౨౫ వ సంవత్సర ములో అబ్దుల్ కరీం యొక్క నాయకత్వమున మొరాళోలోను సిరియాలోని డ్రూసులను (Druses) జాతులవారును, ఫ్రెంచి,

(ప్రభుత్వముపై ఆత్మస్వాతంత్ర్యమునకు తిరుగుబాటు జేసిరి. ఆఫ్ గన్ స్టేషన్లు అమానుల్లాఖాను (౧౯౨౦—౨౧) రాజ్యములో నూతనజాతిగా మారినది. సవీనపద్ధతుల కనువగు రాజ్యాంగనిబంధన లేర్పడినవి. ¹ ఈయన పూర్వపు అనాగరిక, మూఢాచారసమన్వితమైన కేవలము మతోదేశక ప్రేరితమై యుండిన ఆఫ్ఘను జాతిని రాచకీసు, ఆర్థిక, సాఘికముగా సంస్కరించి మంచిదారిలో పెట్టెను ఇందువలన దేశములోని నిరంకుశపు మతగురువులకును, ఆశియాఖండములోనిదైన ఆఫ్ఘను జాతీ యాభ్యుదయమును సహింసజాలని పై ప్రభుత్వమలకును కంటకముగా నుండెను. అమానుల్లాఖాను మత ద్రోహియని దేశములో నొక విప్లవము బయలుదేరినందున దేశక్షేమముకోరి అమానుల్లాఖాను రాజ్యమును వీడవలసి వచ్చెను. తదనంతరము వచ్చిన నాదర్ ఖాన్ ప్రభుత్వముకూడ

-
- 1 నేటి ఆఫ్ గను ప్రభుత్వము నిబంధనాబద్ధమైన రాజస్వామ్యము. జాతీయప్రతినిధులతో కూడిన ఒక శాసనసభ, యొన్నిక ఆధ్యక్షునిక్రింద పనిచేయును ఈ సభాసభ్యులు ఆయాజిల్లాల నుండియు కొండలెగల నుండియు నియమింపబడుదురు (Selected) ఈసభ స్థిరమైనది మంత్రివర్గము ఒకటి కలదు దాని ఆధ్యక్షుడు ప్రధానమంత్రి ఇదిగాక సుమారు ౪ సం॥ల కొకసారి యావత్తు ఆఫ్ఘను ప్రజలకు ప్రాతినిధ్యము వహించునని నమ్మబడు ఒక మహాసభ రాజుగారు చూచించు రాష్ట్రపు రాజనీతికి సంబంధించిన ముఖ్యవిషయముల యోచించుటకై సమావేశమగుచుండును

అమానుల్లా విధముగనే అమలు జరుపుచున్నది. ఇటీవల నాదర్ ఖాన్ హత్యాశంకరము ఆఫ్ఘనిస్థానపు భవిష్యత్తు యెట్లుండునో తెలియదు

స్పెయిన్ ౧ కిగవ సం॥లో స్పెయిరు దేశములో విప్లవము జరిగి రాజస్వామ్యము రద్దుచేయబడి ప్రజాస్వామ్యము స్థాపింపబడినది.

బ్రిటిషు అధినివేశనములు వాస్తవములో బ్రిటిషు రాజ్యాధిపత్యమునుండి తొలగిన సంపూర్ణబహిరంగ రాజ్యాధికారము గలవి యగుట.

౧౯౧౯ వ సం॥లో బ్రిటిషుసామ్రాజ్యము నూతనపరిణామము నొందినది ఆధునిక కాలమునకు సామ్రాట్టులు, సామ్రాజ్యములు రుచించవని బ్రిటిషు రాచకీయవేత్తలు తెలిసికొనిరి అందుచే నిదివరలో బ్రిటిషుసామ్రాజ్యముక్రింది ప్రతి దేశముయొక్క పరిపాలనయును, బ్రిటిషు పార్లమెంటునకు నామమాత్రముగానైన జవాబుదారీ వహించవలసి యుండెను. ఇప్పుడు అనగా రాష్ట్రమునకు వెలసలి వ్యవహారములలోకూడ తమకు స్వతంత్రత కావలెనని (అట్టి స్వాతంత్ర్యము ఆయాసందర్భములలో తాము యిదివరలో ననుభవించుచున్న దానిని సిద్ధాంతములో సంగీకరించవలెనని) కెనడా, ఆస్ట్రేలియా మున్నగు అధినివేశముల యుద్ధానంతరపు ఆందోళనాఫలితముగా యీ బ్రిటిషుసామ్రాజ్యమును

నామమును తొలగించి “కామన్ వెల్తు” అను నామమును పెట్టిరి. యిదివఱలో నుండిన కేంద్రాధికారము బ్రిటిషుపార్లమెంటునుండి తొలగించబడెను. ¹ ఈ కేంద్రాధికారముస్థానే కేంద్రగౌరవస్థానము ఒకటి రచింపబడెను అదెవరనిన సర్వ పక్షములకు అతీతుఁడైన సర్వ అధినివేశములవారికిని సమాన మానసియుఁడైన బ్రిటిషు రాజుగారే ఈరాజుగారు అధినివేశనములతో వాస్తవములో నెట్టి ప్రసక్తియును పెట్టుకొనరను సాంప్రదాయము పైననే ఈమాత్రము యేర్పడినది. యీ మాతన సిద్ధాంతముపైన సూర్యుడు మధ్య గలిగి చుట్టును తిరుగు గ్రహసమ్మేళనమువలె సిద్ధాంతములో బ్రిటిషురాజుగారి యందలి భక్తి బంధనమునకు మాత్రము లోబడి, బ్రిటిషు పార్లమెంటునహా యెవరంతల వారు సమానప్రతిపత్తితో సంపూర్ణ స్వతంత్రరాష్ట్రములుగా నుండే మండలమున్న మాట ఈ కామన్ వెల్తు ఈరీతిని కెనడా, న్యూజిలండు, ఆస్ట్రేలియా, దక్షిణ ఆఫ్రికా మున్నగు అధినివేశనములు పార్లమెంటునుండి విడిపోయినవి. దీనినే నేడు అధినివేశన ప్రతిపత్తి (Dominion status) అనెదరు. కాని యీ నవీన

- 1 ౧౯౨౬—౧౯౩౦ సంవత్సరపు సామ్రాజ్య మహాసభలలో యిందును గూర్చి తీర్మానరూపకముగా అంగీకరించబడెను. పిమ్మట ౧౯౩౧ సం॥ ౨౨వ నెంబరు పార్లమెంటు చట్టముగా నిది అంగీకరించబడెను దీనిని వెస్టుమినిష్టరు చట్టము (Statute of West minister) అని కూడ పిలచెదరు.

విధానములో కూడ భారతదేశ పరిపాలన పార్లమెంటు బాధ్యతకే లోబడినదై హోదాలోనైనా యెట్టిమార్పును (నానాజాతులనభకు బ్రిటిషు యిండియన్ ప్రభుత్వనియమితము) డైన ఒక వ్యక్తి భారతప్రతినిధి అగు పేరుతో పోవుట వర్తక సంధిపత్రములలో ప్రభుత్వనియమితము భారతప్రతినిధిగా సంతకముపెట్టుట తప్ప) గల్గిఉండదు. ఇక యిట్టి నిబంధనము కూడ నిర్బంధముగా నుండరాదనియు, కామన్ వెల్తు అనగా “ఇష్టము వచ్చినంతకాలము బ్రిటిషురాజ్యసమ్మేళనములో యుండు (Severance at will) స్వతంత్రరాష్ట్రముల కల యిక” అని నూతన స్వీచ్, ము చేయవలెనే భారతజాతీయ మహాసభయొక్క ఆశయమున్నూ, ఏర్లందు ప్రభుత్వము డివేలరా కాయకర్వమున బ్రిటిషు రాజ్యమునండి సంపూర్ణ స్వేచ్ఛకొఱకై చేయుచున్న కృషియొక్క భావమున్న కొంత వఱి కొకటై యున్నవి.

గాకిర వ సం॥రం మార్చి నెల పత్రికలనబట్టి దక్షిణాఫ్రి కాకూడ “హోర్బజాగ్” ప్రధానత్వముక్రింద యిట్టియుద్య ముమాను లేవదీయుచున్నటుల తెలియుచున్నది

ఈ యుద్ధానంతరము పై విధముగా జాతీయప్రచారము, ప్రజాస్వామ్యవిప్లవములు,—వీనివలన రాజస్వామ్యములు, ప్ర జాస్వామ్యములుగా మారిపోవుట, నూతనప్రజాస్వామ్యములు నిర్మింపబడట, మేదోయొక ఖండమునందేగాక ప్రపంచమం దంతటను జరిగెను. ఇట్టి ఉద్యమములేని దేశమే నేడులేదు.

ఇతర గతతత్వాబ్దములో ప్రజాస్వామ్యములు స్థాపింపబడిన దేశములలో యుద్ధానంతరము యెన్నికవాక్కులు అధికవైశాల్యము చేయబడెను స్త్రీలకుకూడ యెన్నికవాక్కులు (శాసనసభలకు అభ్యర్థులుగా నిలువబడువాక్కు) యిచ్చుట పురుషులకు తప్పినదికాదు ప్రజాస్వామ్యముయొక్క నిజమైనయర్థములో స్త్రీయొక్క సమానస్వాతంత్ర్యమును స్త్రీయుద్యమముల ఆందోళనాఫలితముగాను ధర్మరూపిలోను రాచకీయజ్ఞులు అంగీకరించవలసినదని కాని ప్రాప్తనంతటి ప్రజాస్వామ్యములలోను, కక్షాణాభికావంతి అధిని వేశనములలో, యింకను స్త్రీలకు యెన్నికవాక్కురాజేదు ఇంచుమించు యూరపుఖండములోని పూర్వప్రజాస్వామ్యులన్నిటిలోను వయసుపచ్చిన పురుషులకు యేమాత్రమువన్నున ప్రభుత్వమునకు పరోక్షముగా గాని ప్రత్యక్షముగా గాని యిచ్చినన, వోటింగువాక్కులభించునట్లు యుద్ధానంతరము ప్రతిదేశములోను శాసనములు చేయబడినవి. అందుచే పూర్వముండిన లక్షులనెండి వోటర్ల సంఖ్య కోట్లుగా పెరిగె.

ఇందువలన కాంగ్రెసులకు వోటింగుబలము హెచ్చెను. ఇదివఱలోనే ప్రతిదేశములోను మార్క్కుమతమునకు సంబంధించిన యెండుపక్షములు—సామ్యస్వామ్యవాదులు, సమాజవాదులు తదితర సమష్టివాదులు, వీరలలో యేదోయొకపక్షము యూరపులోని ప్రతిదేశములోను యుండెను. రష్యాదేశము “సమాజవాదపదతి”ని నూతనజాతిగా బయలుదేరుట కుద్ద

మించినంతటనే, తత్పద్ధతిని తమతమ జాతులను పునర్నిర్మాణము చేయవలెనను “సమాజవాద” పక్షములు కూడ ఆయా దేశము లలో బయలుదేరెను అందుచే నేడు ప్రతి దేశములోను, పూర్వపు కన్సర్వేటరు, లిబరలు, రాయలిస్టు, క్యాథలిక్, రిపబ్లికను పక్షములతో బాటు సంఘస్వామ్యపక్షము సమాజపక్షము (కొన్ని చోట్ల సిండికాలిస్టుపక్షము, శ్రేణీస్వామ్యపక్షము కూడ గలవు) కూడ రాచకీయములో ప్రాముఖ్యతను గడించినవి. వీరి సహకారములే నిది ప్రభుత్వములు నడుచుటకష్టముగా నుండెను. ఇరక్ ముగదా ముఖ్యముగా యూరపుఖండము లోను, అమెరికా లోను, ఐరోపాసంగ్రామ పూర్వపు పక్షములు పోవునట్లు కనుపించుచున్నవి. ఇరక్ ముందు రాజ్యాధికారమునకై పెనుగులాడు “సత్తా” జాతీయతాపీఠముపై సాంఘికరాష్ట్రస్వామ్యమును (State socialism) స్థాపించదలచిన వారికిని, జాతీయతా వివర్జితమైన కేవల “సమాజ” వాదుల (Communists) కు మాత్రమే యుండుగట్లు కనపించుచున్నది

నానాజాతినమితి. యుద్ధానంతరము ప్రసిద్ధంబు విల్సనుగారి నూచనల ప్రకార మేర్పడిన నానాజాతినమితి ప్రపంచ శాంతిని కాపాడుననియు, ప్రపంచదృష్ట్యా ఆర్థిక, సాంఘిక, రాచకీయాది సమస్యలను పరిష్కరించగలదనియు మొదటిలో కొందఱు అత్యుత్సాహపడిరి. కాని మొదటినుండియు, యిందులో రహస్య దేశము చేరనేలేదు. జర్మనీ, అస్త్రియాలు పరా

జితదేశములకుండు తక్కువ హోదాతోనే యందు జేర్చుకొనబడెను. ఇతర ముందునభ్యులుగా నుండిన ప్రబలరాష్ట్రములవారైన బ్రిటన్ (అధినివేశములు సహా) ఫ్రాన్సు, అమెరికా, జపానుమున్నగువారు తాము యిప్పటికి సంపాదించిన రాజ్యములు, యెలాయించుచున్న హక్కులు, అనుభవించుచున్న అవకాశములనుగూర్చి యీ సంఘమువారు జోక్యము కలుగజేసికొనని పద్ధతినే సభ్యులుగా నుండిరి. ఈ సంఘముయొక్క వ్యవహారములకూడ అటులే జరుగుచుండెను. ఈ సంఘములవారు ముందు యుద్ధములురాకుండ ప్రపంచశాంతిని కాపాడుటయందే దీక్షితులగుటకు మారుగా పర్సిలీన్ సంధిక్రింద చేయబడిన దేశ, జాతి విభాగముల నిల్పుట, ఆ సంధిప్రకారము పరాజితజాతులపై విధింపబడిన ఆర్థిక భారము (Reparation) ను అనునరించి అమలుదారులుగా నుండి కృషిచేయుట, —కై నీసంఘటి పండితుఁడు జర్మనీమున్నగుదేశములపై విధింపబడిన విపరీతపు అర్థభారము వలననే ప్రస్తుతఆర్థికదుస్థితి లోకమునకు గల్గెనని తెలుపుచున్నప్పుడు—హర్షింపబడుట లేదు. ఇతరరాష్ట్రములు సంధిషరతులప్రకార మివ్వవలసిన ఋణములను, పరిహారములనుగూర్చి రొక్కించుచున్న ఫ్రాన్సు, ఇంగ్లాండువంటి దేశములు తాము అమెరికాకు యివ్వవలసిన ఋణములనుగూర్చి చాటువేయుటకై యత్నించుచు

డిరి ¹ కొన్ని దేశములు ఆయుధములను చేయుకుండునట్లును, నేన
లనుతయారుచేయుకుండునట్లును, కావలాలుకాయుచున్న మఱి
కొన్ని రాష్ట్రములవారు తమకృషిని మాత్రము మానలేదు.
ఈవిధముగా నానాజాతి సంఘసభ్యులలోగల ధర్మభావము
పోయెను ౧౯౩౨ సం॥ లో చైనాకును, జపానుకునుగల తగా

1. తాము యుద్ధములో యింగ్లండు, ఫ్రాన్సుమున్నగువారికి పెట్టిన
ముణములు తమకు చేరనేరవను నిరుత్సాహములో యున్న
అమెరికను ప్రజలకు బెర్నార్డుషా ఒక విధముగా చక్కనిప్రతి
ఫలపూర్వకమైన మనఃశాంతిని బోధించినాడు. దాని పారాం
శమిది “అమెరికనులు స్వార్థపరులుకారు వారిదృష్టి లోక
మంత కైకాల్యమైనది నేడు మీరు మిత్రమండలికి పెట్టిన కొట్ల
కొలది పానులపెట్టుబడి తిరిగి నగదు రూపకముగా మీకు
చేరకపోవచ్చును కాని దానికి ప్రతిఫలము, మీకున్న, ప్రపం
చమునకున్న ముట్టనే ముట్టినది. మీధనంతో చేసినయుద్ధము
వలన అనేకరాజస్వామ్యములు ప్రజాస్వామ్యములక్రింద మారి
నవి. కేవల సామ్రాజ్యకాంక్షగలిగి ప్రపంచకాంతికి భంగకర
మైన జర్మనీ, రష్యాసామ్రాజ్యపతనముతో లోకమునకున్నూ,
మీకున్నూ గుండె గూటపడినది. రష్యాతో మాతనపద్ధతిని సం
ఘనిర్మాణం లోకమున కాశ్చర్యము గల్గినటుల జరుగుచున్నవి.
మీడబ్బుతో జరిగినయుద్ధములో రష్యాసామ్రాజ్యము పతనమై
నది మీ యింజనీరుల సహాయమువలన రష్యాసంఘస్వామ్యము,
దానిక్రింద పంచవర్ష విధానం (Five year Plan) అమలుజరి
గినది యంతకంటే మీకుసంతృప్తికరమైన ప్రతిఫలం దేమి
కలదు?” (చూ (Political Mad House in America
and nearer home by G B S, 1933 E om)

దానుగూర్చి తాము యోచించెదమునయు, చైనాపై దాడి పెడలవలదనియు నానాజాతి సమితివారు చేసినతీర్మానమును తిరస్కరించి జపాను చైనాపైకి యుద్ధమునకు పోయినపుడు చివరకు జపాను తన సభ్యత్వమునకు కూడ రాజీనామా నిచ్చినపుడు నానాజాతియొక్క అసమర్థత పూర్తిగా వెల్లడయ్యెను. ఇటీవల జర్మనీదేశముకూడ తన సభ్యత్వమును చాలించుకొనెను. ఇటలీదేశము తనచేతులలో నానాజాతి సంఘపతనమును చేయరాదను సానుభూతితో మాత్రమే తన సభ్యతను వదలలేదనియు, యీసమితి క్రమముగా కొలఁదికాలములో అంతరించకతప్పదనియు తెలిపెను. ఇట్లునుటవలన యీరాష్ట్రములు ప్రపంచశాంతిని యెఱుఁగమాత్రమును కోరుటలేదని మనము తలఁపరాదు తమ స్వాధికారములను ప్రపంచశాంతికై మూల్యముగా నర్పించగల దారుఢ్యము, తమ దేశమును తలఁచుకొన్నప్పుడు వచ్చు ఆవేశము, యీసమితి రక్షణకై యించుకయు యీ రాష్ట్రములందు కలుగకపోవుటయే దీనికి కారణము.

కాని యీనానాజాతి సంఘస్థాపన మానవుని రాచకీయ పరిణామములో అత్యున్నతదశను సూచించుచున్నది. అదిని కుటుంబయజమాని పాలకవర్గమును ఇరుకుగదిలో సామాజిక జీవనమును ప్రారంభించిన మానవుఁడునేడు విశ్వసమాజపు సంఘముక్రింద పోరుఁడు కాబోవుననే భావం—నంకుచిత మమత్వమును హిమాలయ పథానికి లేవనెత్తిన ఆవిశ్వ

మమకారభావము—నానాజాతినంఘముచు తలుచుకుంటే గలుగును ఇది యెంతభ్రష్టమైపడు, దాని నిరంతరస్మరణ విశ్వమానవుల కిలయికకు నహాకారి. అయితేవ్యక్తిని యెక్కడికక్కడ సంఘాలక్రిందను, నిబంధనాబద్ధునిగను చేయుటవలననే ఈ అస్వాభావికపు స్థితిచుండి తిప్పించుకొనుటకు ప్రకృతిచేయు కృషిఫలితముగా జాంతికిబదులు సంఘస్మరణలే అధికమగుచున్నవని ఇంగ్లండులో రైకార్డ్ నాటినుండియు నేడు భారతదేశంలో జిడ్డు కృష్ణమూర్తి వఱకును ఈ ప్రపంచనమితి ఉద్యమమునకు పూర్వపక్షీయులు గలరు.

అంతర్జాతీయ కా రికనమితి:—౧౯౧౯ వ సంవత్సరము పెర్సిలీను సంధియొక్క ౧౩ వ భాగములోని నిబంధనక్రింద “లోకన్యాయము, జాంతిగోటకు” అంతర్జాతీయ కార్మికనమితి యేర్పడెను. “పాటు “అనునది కేవలము డబ్బుతోకొనెడు వర్తకపునరుకువంటిదిగా చూడబడరాదను ఉదాహరణాత్రము నీనమితి అంగీకరించినమాట వాస్తవమే. దీనియందలి స్థానములు ప్రతిరాష్ట్రములోను ప్రభుత్వ నిరూపకముల వలన నగమున్న, సదరురాష్ట్రములోని కార్మిక, వర్తకసంఘముల వలన నగమున్న పూర్తిచేయబడును నానాజాతినమితి సభ్యులకు అప్రయత్నముగానే ఇందుస్థానముగలదు. కాని నానాజాతినమితిలో సభ్యులలేని రాష్ట్రములనారినికూడ చేర్చుకొనుటకు వారి కధికారముగలదు నానాజాతినమితిలోవలె జాతుల రాచ

కీయ ప్రాధాన్యతనుబట్టిగాక, దేశముయొక్క పారిశ్రామిక ప్రాధాన్యతనుబట్టియే ఇచ్చట స్థానములు యేర్పాటుచేయబడును. ఈ సంఘమువారికిన్ని, జాతినమితికిని విబంధనాబద్ధమైన సంబంధము (Constitutional relationship) కలదు. వీరును నానాజాతినమితివలెనే క్రియలో చేయగల్గినదేమియు లేనప్పటికి అంతర్జాతీయముగ కొన్ని సమానాశయముల వ్యాప్తిచేయగలిగిరి.

వారి యాజమాన్యమున వాషింగ్టన్ లో జరిగిన సభలో (౧౯౧౯) కార్మికులకు ౪౮ గంటల వారము నేర్పాటుచేయుటకు అచ్చట వర్తక, కార్మిక ప్రతినిధు లంగీకరించిరి. దానిని పారిశ్రామికముగా అంత ప్రాముఖ్యతనొందని గి చిన్నిరాష్ట్రములు తప్ప తదితరములు మన్నించలేదు. (Ratifications) ఆయుధము తగ్గింపు సమస్యవలెనే “ఒకరు చేసిన మేమున్ను చేసెదమని” ఇక్కడను చెప్పుదురు. ముందుగా ఒక పారిశ్రామిక దేశము గంటల తగ్గించినచో తగ్గించని దేశములవారు ఈ అవకాశమును వుచ్చుకొని తమ నరకులను తగ్గించిన వారికంటె చౌకగా అమ్మి లాభమును పొంది తమకు నష్టమును కలుగజేయుదురని వీరి భయము. అన్యోన్యపోటీపైన ఆధారపడిన ప్రస్తుత పారిశ్రామికవిధానము మారుట అవసరము.

కాని ఈ అంతర్జాతీయ సమితి కార్మికోద్యమమును ప్రచారము చేయుటకు కొంత ఉపకరించితి.

ఆర్థిక దుస్థితి:—యుద్ధానంతరము యుద్ధములో పాల్గొనిన దేశములు ఆర్థికముగ చాలదెబ్బలు తినినవి. జాతీయ ఋణములు విపరీతముగ పెరిగిపోయినవి. పరాజిత దేశములపై మిత్రమండలివారు విధించిన మహాభారపంతములైన అపరాధములు (Reparations) ఉభయదేశముల ఆర్థిక జీవితమును దుస్థితిలోనికి తెచ్చినది ¹ పరిశ్రమలు శలించినవి. అందుచే ప్రతిదేశము తన అర్హస్థానమునకై తిరిగి పారిశ్రామికోద్యమము ప్రారంభించెను సోవియట్ రష్యాయొక్క పంచవర్ష విధానముక్రింగ వంటలు, పరిశ్రమలు అధికముగా తయారు చేయబడినవి. తదితరదేశములలో యీవిధానము వ్యక్తుల పెట్టుబడిపై జరుగుటచేతను యేక కాలమున యుద్ధపుప్రోత్సాహములో పడిపోయిన దేశములన్నియు, యేక కాలముననే తిరిగి పారిశ్రామికోద్యమమును ప్రారంభించుట వలనను, నరకు ప్రీయమగుటవలననే సాహుకారుల లాభములు హెచ్చుట అనేది ప్రస్తుతము పెట్టుబడి విధానపుమూలసూత్ర మగుటవలనను, యుద్ధమునకు పూర్వము పాశ్చాత్య రాష్ట్రముల పరిశ్రమల

- 1 ఇందలి వివరములు తెలుసుకొనదలచినవారు క్లెన్సుపండితుని Economic Consequences of the peace అను గ్రంథమునున్ను, జనసామాన్యమునకు తెల్లముగానుండునట్లు తెలిపిన బెర్నార్డ్ షుగార్ Political Mad house in America and nearer home 1933 అను ఉపన్యాసము చూడతగినది.

నుపయోగించు దేశములు తమదేశములలోనే యట్టి పరిశ్రమలను కొంతవఱకు స్థాపించుకొనుటవలనను, మొత్తముమీద ప్రపంచములోని ప్రస్తుత ఆర్థికదృస్థితివలన ప్రజలకు పదార్థముల కొనుగోలు శక్తి తగ్గిపోయినందునను, పరిశ్రమల విక్రయమే ప్రధానోపాదిగాగల దేశములకు “అధికోత్పత్తిదోషము” (Over production) పట్టివది. నిజముగా జనసామాన్యదృష్టిలోనిది అధికోత్పత్తికాదు. ఈ పరిశ్రమలకు యజమానులైన సాహుకార్లలాభములు తగ్గిపోవుట, వీరిలోవీరికి ఒకరికంటె నొకరు చౌకగా నమ్మవలెనను పోటీ, పూర్వమువలె విదేశపు అంగడులలో ఈనరకులు అమ్మకము కాకపోవుట, యేకకాలమున ఒకేరకపు నరకులను ఒకరాష్ట్రములోని పెట్టుబడిదారులు—జపానువలె—అత్యధికముగా, అతిచౌకధరలకు తయారుచేయుట, అను ఆయా రాష్ట్రములలోని జాతీయాచ్ఛాదనము క్రింద కృషిసలుపుచున్న వ్యక్తి పెట్టుబడిదారులైన పారిశ్రామిక యజమానుల దృష్టిలోనే యిది అధికోత్పత్తి యగుచున్నది. ఈ దోషనివారణకై వీరు ప్రపంచ ఆర్థికసమావేశములను పెద్దపేరుతో అనేకనభలను (ఇక్కడ కూడ యీ పేరుతో యేరాష్ట్రమువారు, ఆరాష్ట్రపు పారిశ్రామికులకు లాభము కలుగగ జేయవలయుననియే) చేయుచున్నను యీ సమస్యగాని, యీధరలు పడిపోవుట, ప్రస్తుత ఆర్థికమాంద్యము (Slump) యెంతమాత్రము అనుకూల మార్పులను పొందలేదు. తమ లాభములు తగ్గినవను కారణమున యీపెట్టు

బడిదారులు వందకొలది సంవత్సరములనుండి యాయంత్రముల నాశ్రయించుకొని యంత్రమయ జీవనులైన కోట్లకొలది కార్మికులను పనినండి తగ్గించియు, జీతములు తగ్గించియు నికృష్టములను చేయుచున్నారు. ఇందువలన మూడువంతులు కార్మికులతో కూడినయినవీన ప్రజాస్వామ్యములలో అధిక సంఖ్యోభము కలుగుచున్నది. ఈస్థితినుండి కోలుకొనుటకై ప్రభుత్వములు కొంతకృషి సలుపుచున్నన, వాని జయమునుగూర్చి యుప్పుడు యెట్టియూహను చేయజలగు. దేశపు ఆర్థిక నభ్యుత్థమారవలెననియు, స్వక్తిపెట్టబడి వద్దతిలో దేశముయొక్క యావత్తు ఆర్థికజీవితము కొందఱి చేతులలో నుండుచుగాన యీవిధానము యేదోపధముగా వైశాల్యము నొందవలెననియు, అంతవఱకున్న జనసామాన్యమైన కార్మికుల ప్రస్తుత దుస్థితి తొలగదనియు సాంఘిక రాష్ట్రస్వామ్యవాదులేగాక తద్వ్యతిరేకపక్షము వారుకూడ నేడు నమ్ముచున్నారు. అమెరికాలోని “నేషనల్ రికవరీ” ఉద్యమము యిందులకే నేడు కృషిసలుపుచు—ఇందువలన అధ్యక్షుకునికి రాజ్యాంగ విధాన మొప్పని కొన్ని అవకాశములు అమెరికా యివ్వక తప్పినది

1 ఒక్క యూరపుఖండములోనే ౧౯౨౨ సం॥లో వృత్తిహీనిన జనులు ౩౩ లక్షలనుండి ౧౯౩౩ వ సంవత్సరములో ౧ కోటి ౩౬ లక్షలకు పెరిగిరి

కాదు. ¹ అందులకై ప్రస్తుత ప్రజాస్వామ్య విధానములను కూడ రాష్ట్రము ఆర్థికాభివృద్ధికరములగు కార్యములందు, ప్రవేశించునట్లు మారవలెననుచున్నారు. ప్రభుత్వము పూర్వము వలె దూరమునుండి విధినిషేధ పూర్వకమైన శాసనములు చేయుటతో మాత్రము తృప్తిపడరాదు. తానే స్వయముగా కొంతవఱకు జాతీయక్షేమమునకై ప్రవర్తిల్లునట్టి నూతన విధానముగా నేడు—వందలకొలది సంవత్సరములనుండి క్రమపరిణామమున పొందుచు, పార్టీసాంప్రదాయముపై ప్రధానముగా నాధారపడిన బ్రిటిషు పార్లమెంటు విధానమునే—మార్చి నాద్యమించబడుచున్నప్పుడు తదితర ప్రజాస్వామ్యముల మాట చెప్పనవసరములేదు

-
- 1 సర్ ఆస్టాల్డు మాస్టేవంటి విఖ్యాతనాయకుడు ఫాస్టింగుపద్ధతిని పార్లమెంటును మార్చవలెననుచున్నాడు స్టాఫర్డుగ్రిప్సు (Sir Stafford Grips) అను నాయన పార్లమెంటుసభ కేవల వాగ్వాదములతో గడుపు సభగానుండుట, యావత్తు రాజ్యాధికారము మంత్రులు క్రియలో చేలాయించుట, ఇతరుడరదనియు దేశముయొక్క ఆర్థికాభివృద్ధికై ప్రభుత్వము తన శక్తినంతయు కేంద్రీకరించవలెననియు, అప్పుడు త్వరితముగా ప్రభుత్వము ఉత్తరువులనిచ్చుట, అమలుజరుపుట అవసరమగుననియు, యాపక్షములో మంత్రులు నిజముగా కాఖల అనుభవముగల వ్యవహారాలు (Directors) కొనవలెననియు అప్పుడు వీరికి వారి వారి కాఖాపరిపాలనలో యిప్పటికంటెను హెచ్చు ఆధికారము నివ్వవలెననియు, యీ ఆధికారము దుర్వినియోగము కాకుండునట్లు చూచుటకై ప్రజాప్రతినిధులైన పార్ల

ఈవిధముగా సామ్య వాదనకు, అనుకూల ప్రతికూల దేశములందుకూడ, ధర్మక్షేత్రము రాచకీయము నుండి

మెంటుసభ్యులు ఒక్కొక్క కాఖిస ఒక్కొక్క కిమిటీచొప్పన విభాగమై, కేవలము కాసనకర్తలుగానే కాక కార్యనిర్వహకులుగా కూడ పనిచేయవలెనని నూచించెను ప్రస్తుతము పార్లమెంటులో ముఖ్యనాయకులు కొందఱు పాలుపుచ్చుకొనుటయు, మిగతా చాలమంది సభ్యులు తమ ఆహ్వాన పిసర్జనలేక వెనుకబెంచీలలో నిద్రించుటయు జరుగుచున్నది వారి ప్రాతినిధ్యము సద్వినియోగము కాపావుటయు వారికీ సమరతలకు యెట్టి ఆవకాశము లేకపోవుటయు కూడ తటస్థించినది. ఇట్టిదోషముకూడ యింపువలన నివారించును ఈ సూచనలు తీవ్రముగా యోచింపదగినవని మామరము (Sir Stafford Cripps's article in the Spectator reproduced by the Indian Express dated ౧౬-౧౨-౧౯౩౩) ఇక సుప్రసిద్ధ కన్సర్వేటివు నాయకుడైన చర్చిలు గారు కూడ ప్రైవేటుములను అనగా ప్రస్తుతపద్ధతి మారవలెనని సంగీకరించియున్నారు (చూ ది ౨౨-౪-౩౪ గల యిండియన్ యక్సుప్రెస్సులోని చర్చిలుగారి వ్యాసమున కనువాదము) ఇటులే మిల్లనాటి వ్యక్తివాదనలను, నవీనపరిస్థితుల కటుల వర్తింపజేయవలెనో, తెలుపుటకుగాను వ్యక్తివాదులైన, గ్రాహమువాలా, నార్మనుయేంజల్సుగార్లున్నా, సిడ్నీ నెబ్బుగార్లున్నా కూడ పార్లమెంటరీ విధానపు సంస్కారమును సూచించియున్నారు ఈవిధముగా ప్రస్తుతపార్లమెంటరీ విధానము లోపభూయిష్టమైనదని దానికి పుట్టినిల్లైన ఇంగ్లండులోనే భిన్నపక్షములే కాక భిన్నతత్వముల వారుకూడ అంగీకరించుచున్నారు (అనగా వ్యప్తివాదులు సమిప్తివాదులు.)

“ఆర్థికమునకు” మారినది ప్రజాసామాన్యముయొక్క ఆర్థికోద్ధరణమూలముగా నేడు లోకమున ధర్మసంస్థాపన కావలసియున్నది. అందుచే ఆర్థికపరిస్థితితో రాచకీయమును నమస్వయించవలసిన కాలముగాని పూర్వమువలె “రాచకీయ”మున “ప్రజాకేంద్రము” నేడు లేదు (Centre of gravity). పెట్రోనే ప్రాతరాజ్యాంగములు క్రొత్త పరిస్థితులకు కదురక, మధనము ప్రారంభమైనది. ఇట్లే నేడు ప్రతి దేశములోని “రాజ్యాంగము”న్నా భూకంపముకంటె అధిక తీవ్రముగా కంపించుటకు కారణము. కొన్ని దేశములలో ప్రాతపి మారిపోవుట, సర్వాధికారములు, సమాజవాద పర రాష్ట్రములు (Communist states) యేర్పడుట, అమెరికాకు ఆర్థిక పరిశోధనలు జరుగుట,¹

- 1 నేటి వా రిక్రామిక యుగములో మఖ్యముగా యూరపు అమెరికాలోని ఆధిక సంఖ్యాకులైన పౌరులు కొర్కికులు పాలములోగానిండు, యంత్రములోగానిండు, యిందలి పరిశ్రమలకు యజమానులు వ్యక్తులు కొర్కికులైన తమ సోదరదేశీయులను వీరు ఒక చేతితో ఇచ్చు కూలిపెట్టులను, వారి పాటుతోనే తయారైన, వారి జీవిత వసరములకు యీ సాహుకారులే క్రయకర్తలుగావున మరియొక చేతితో లాగుకొనుచున్నారు ఈవ్యక్తి పెట్టుబడి విధానముత స రిక్రామికీద్యమము పెరుగుచున్నకొలదియు, జాతీయైశ్వర్యమంతయు సాహుకారువద్ద ఆత్యధికముగా పేరుకొనుచుండును ఈదశలో రాష్ట్రము సాహుకారు సానమును ఆక్రమించక (State Capitalism) తప్పనిసరి యగు

ప్రాన్నవలె రోజు, రోజుప్రభుత్వములు తారుమా రగుట

చున్నది అందుచే వ్యక్త పెట్టుబడి విధానము రాష్ట్ర స్వామ్య ముక్రింద పరిమించక అప్పుగు

రెండవ సిద్ధాంతము కామ్రూజ్ నము క ర్మకామికి సంస్థల

పరిపాలనానుభవము కర్మకాశలము (Skilled labour) వృద్ధి యయిన అమెరికావంటి దేశములలో పదార్థము మొదటినుండి చివరవరకు కార్మికుని పాటువలననే నేడు తయారై విడుదల కూడ అగుచున్నది ధనము అంత ప్రయమైనదికొడు ప్రాముఖ్యమైనదియుకొడు నేడు అందుచే మార్పు రోజులలో అయిన ప్రతిపాదించిన కర్మమూల్యసిద్ధాంతమున్ను, సరకు యొక్క ట్టుబాటుననుపైననప్పలాభాల స్వభావము (Labour theory of Surplus Value) ను గూర్చి అనుననైన సిద్ధాంత మున్ను వింతగా కన్పట్టనను నేడు యాక్రింది కారణములవలన అసిద్ధాంతము అంత విద్వూర్యమైనదికొడు, అని మతియొక పక్ష మువారి సమర్థన నేడు పెట్టుబడి ధనము నేడ పూర్వ మంతప్రియ మైనదికొడు నేడు పెట్టుబడి అనగా చక్రము త్రిప్పేవాడు మొదలు మా నేజరు వఱకుగల—కార్మికుల? గవిష్టి పాటు

అని అర్థము చెప్పుకొనవలెను పూర్వమువలె పెట్టుబడి దారునిబుద్ధి ప్రతిధి సహాయం కర్మాగారముకు అవసరము లేకుండగ నే సరుకు ఉత్పత్తి మొదలు దాని విడుదలవరకును కర్మాగార వర్గమువారే అతిస్వేచ్ఛాము, కామ్రూజ్ నము తోచేయ గల్గుచున్నారు అందుచే పైన తెలుపబడిన మహుకొను పెట్టుబడికి పైబడిన సరుకుయొక్క మూల్యంలో (Surplus value) చాలభాగము కార్మికులకు చెందదగిన్ని, చెందకుండా ఉన్నదని మార్పు కోరేవారి వాదము కనుక యీకాస్త పెట్టుబడి రాష్ట్ర మీపెట్టి, సంఘీయుల పాటువలన లభించిన ఈ అమ్మకం

తటస్థించుచున్నది సాంప్రదాయములైన అచంచలభక్తి

ధరలో తగుబడిమూల్యంపోను మిగిలినది (Surplus Values) రాష్ట్రము సంఘీయుల షేమమునకై యేల వినియోగింపరాదు? అను ప్రశ్నబలము మీద ఆధారపడెదరు. రాష్ట్రస్వామ్య వాదులు

పైవిధముగా బుద్ధివికాసమును పొందిన కార్మికుఁడు, రాచ కీయముగా హోదాను పొందిన కార్మికుఁడు, ఇతను పూర్వ శతాబ్దములోవలె వ్యక్తి నిబంధనలకు లోబడి పనిచేయుటకంటె రాష్ట్రపాలనక్రింద కర్మాగారములో జీవనమునే కోరుచుండును ఇక్కడ అతనికి వ్యక్తి దాస్యముండదు. రాష్ట్రాధిపత్యము అతనిపై నున్నను రాష్ట్రనిర్మాతలలో నొకఁడైన పౌరుఁడే యితఁడు గాన రాష్ట్రయాజమాన్యమును యేవగించుకొనఁడు

ఇత యీవిధముగ నే పరిశ్రమలు రాష్ట్రస్వాధీనములోనికి వచ్చినప్పుడు వాని పాలనలోని మూలనూత్రములు మారును రాష్ట్రదృష్టి వేరు వ్యక్తిదృష్టి వేరు రాష్ట్రము, రాష్ట్రము లోని కార్మికుల యొక్కయు సరుకుల నుపయోగించు ప్రజల యొక్కయు షేమదృష్ట్యాపలపాలనకు గడంగును. రాష్ట్ర జనులే ఫ్యాక్టరీకి వాటాదారు, వ్యక్తి నిధానములో కార్మికుల నుంచుట, తగ్గించుట, కార్మికుని దేయవలసినపని నిర్ణయించుట అనేవి వారి షేమముతో నిమిత్తం లేకుండా కేవలయాజమాని లాభదృష్టిలో నిర్ణయించును

పై అనుగమ, కాన్త్రునిధ్య సత్యములను దృష్టియం దుంచుకొనియే అమెరికాలోని N R A విధానముక్రింద జరిగిన పనిని గూర్చి విచారించి రిపోర్టు పంపుటకు ప్రభుత్వము పంపిన

గల బ్రతునులో వస్తున ప్రభుత్వవిధానమువల్ల తీవ్ర
చర్చలు జరుగుచుండుట కూడ యందు వలననే

సంఘము వారు వ్యక్తి పెట్టుబడివిధానమునకు లోబడి అమెరికా
పొందదగినంత ఆభివృద్ధిని యిదివరలోనే పొందెననియు ఇంక
యీ విధానముక్రింద దేశమునకు ఒక అంగుళమైనా ముందు
పోవుటకు వీలులేదనియు, ప్రస్తుత కార్మికుల వృత్తి నాశనము,
దేశపు దుస్థితి తొలగవలెనన్న రాష్ట్రము, వ్యక్తులసానే అర్థి
కొధిపత్యము వహించుటయే కర్తవ్యమని నూచించినట్లు కన
బడుచున్నది కూలీల వేతనములు, సౌకర్యములలో నితరవ్యక్తి
పెట్టుబడి విధానముతదేశములకు మార్గదర్శకగా నుండిన
అమెరికాదేశములోని పెట్టుబడి విధానమునకు ముందు తావు
లేదనిన—ప్రకృతిపరిణామములో అట్టి విధానము ఒక హద్దు
మీరి పోజాలని దశ వచ్చినదను సత్యము గోచరించుచున్నది.

సింహావలోకనము ప్రపంచమే అస్థిరము అస్థిరమైన ప్రపంచములోని నందలు, కట్టుబాట్లు విధానములు అస్థిరములో నస్థిరములు. పూర్వపద్ధతులు పరిమందు వచ్చినవానికి లొంగిపోవు. అనగా అపూర్వపద్ధతిని తెచ్చి ప్రవర్తింపజేసిన కారణములకు స్థితిపరపద్ధతి వచ్చునప్పటికి లేనని యర్థము.

అస్థిరత్వము కూడ మానవాధ్యుడయ్యెనునకు అవసరమే. అస్థిరత్వము లేనిచో సంఘర్షణ లేదు సంఘర్షణ లేనిచో నూతనని గ్మాణము లేదు. ప్రాతఃక్రోత్తయొక్క మార్పుదలకును, ప్రాతది పోయి క్రొత్తది వచ్చుటకును పరిస్థితులు కారణమైనను, జిజ్ఞాసువులమూలమున వీనియొక్క పోకడ, రాకడలను గూర్చి మనకు తెలియును వారు అపూర్వప్రతిభావంతులును, స్వార్థరహితమైన, విశ్వమయమైన దృష్టిగలవారగుటచే, తామున్న కాలపు ప్రజాభిప్రాయమును తెన్నగా చిత్రించి ప్రతిబింబింపజేయుటయే గాక — భావిని గూర్చి అరుణోదయరేఖలను, కిన్నెలపర్వతశిఖరములు, మున్నందుగాంచుచున్నట్లు — తిలకించి నూచించెగరు మానవుడు తాను వర్తమాన కాలచక్రములో ప్రయాణముచేయుచు భావిజ్ఞానము లేకుండును. జిజ్ఞాసువులు నూచించిన పరిస్థితులవలకును, తాను ప్రయాణముచేసి పోయినప్పుడుగాని జిజ్ఞాసువు తనకింటి

యెంతయో ముగియగా చేసిన నూచన యీసామాన్యమానవుని అయభవములోనికి రాదు. మహాజిజ్ఞాసువు, యొక్క వ్రాతలకు కొన్ని స్థలములలో చాలకాలమునకు గాని శౌరవము కలుగ కుండుట, నమ లీనులకు అందు ఒకప్పుడు పిరుద్ధిములు కన బడుటకును ఇదియే కారణము. అనగా దీర్ఘ సర్వస్వము విమర్శ కులకు లేకండుట. ఇట్టి జిజ్ఞాసువుల—వారి జీవితములోనే అర్థము చేసికొని—శౌరవించెడు సంఘము, కాలమున్ను యోగ్యమైనది. సోక్రేటీసు, క్రైస్తవ మొదలు, కారల్ మార్కుస్ వఱకున గల పాశ్చాత్యజిజ్ఞాసువులలో చాలమంది మూర్ఖులన, జీవిత కాలములో ప్రజలు పూజింపలేక పోయిరి. పిమ్మటనే ప్రజలు వీరి అన్యకలకై తమమనోనుచున్నారు మహాముఖులు, బుద్ధులు, శంకరులు మొదలు, మోహనదాసు, గాంధీవఱకున గల భారతజిజ్ఞాసువులు యీ దేశములో త్రికాలపూజ్యత నొందగల్గుట మన అదృష్టము. సంఘమునకు మార్గమును రచించుచునది పరిస్థితులయితే, దానిని నూచించువారు ఆయా కాలసంధులందు ఉద్భవించు జిజ్ఞాసువులే. ఇట్టి జిజ్ఞాసువుల జననమునకును, వృద్ధికిని అనుకూలమైన వాతావరణములు గల దేశములే సర్వవిధముల ఆధిక్యత గలవి. ప్రజాస్వామ్యములలో ప్రధానాంశముగా మనము గుర్తించియున్న “ప్రజాభిప్రాయము”నకు కర్తయు, వివర్ధకుడును కూడ యీ జిజ్ఞాసువే. అందులకే ప్రాచీన భారతసభ్యతలో యీ జిజ్ఞాసువులు ప్రభుత్వముల వాతావరణమునకు కూడ పైబడియే

జీవించుచుండిరి. ఇందు “నైమిశారణ్య” తత్వము. దేశము సంఘముయొక్క కల్యాణమునకై నిరంతరము జ్ఞానచేయుచు నిరక్షేపములైయుండు ముఖ్యమున సంఘమునకు, ప్రభుత్వము నకు సుమార్గము చూపగలదు. రష్యాలోని ప్రభుత్వసంస్థకు పై బడి యుండిన కమ్యూనిస్టుపార్టీ నాయకులగుడి ప్రభుత్వము మార్గస్థితును అపేక్షించుట కూడ దీనితో కొంతవఱకు పోలియున్నది.

ఐరోపా సహస్రరాజ్యానంతరము వెనుక తెలుగు బడిన ప్రపంచవ్యాప్తమైన ఉద్యమములు, పరిస్థితులు అపూర్వ సౌఖ్యిని జ్ఞానాభివృద్ధిపై నాకర్షించినవి. వెంటనే బయలుదేరిన జ్ఞానను ఇట తెలుసట ముఖ్యముగా భావిరాజ్యాంగనిర్మాణోద్యమములు మొలకలెత్తిన భారతదేశములోని ఆంధ్ర పాఠకుల కశ్యవసరము.

సృష్ట్యాగని నాగరికతయొక్క తొలిరేఖలు భారత దేశములో పొడవైనవనియు, అచ్చటి నుండిదే అని ప్రాచీన యాజ్ఞా, అస్మీయా, బాబిలోనియా మున్నగు దేశములకు వ్యాపించినవియు గాని వికాసము ఆయా దేశముల పరిస్థితులను బట్టి జటిలమైనదియు నవసరమైనవి కొన్ని సూచించుచున్నవి. మధ్య యేషియాగాని యేషియామైనది గాని నాగరికతయొక్క స్వతంత్రోత్పత్తి నిలయుములను వాదనకు చరిత్ర ప్రమాణము తగ్గిపోవుచున్నది.

అదిని కుటుంబయజమాని, కలపెద్ద సంఘపు అధిపతి. వేదకాలములో యెన్నికనైన యేర్పాటు రాజులు గణాధిపతుల రాజ్యములు, అటుపిమ్మట క్రీస్తుశకము మొదటి శతాబ్దమువఱకును దేశ లేక గణనామములను బట్టి యేర్పడిన గణరాష్ట్రముల ప్రజాస్వామ్యములు, ఇట్లునే గ్రీకు దేశములోని తెగనుబట్టి పౌరస్వోచ్ఛముగలిగిన సగరప్రజాస్వామ్యరాష్ట్రములు అతి ప్రాచీనకాలమున రాజస్వామ్యములతో పాటు ప్రపంచములో నుండివి. భాగ్య దేశములో క్రీస్తుశకము నాటినుండియు బహుళ మెఱచిన నాగధ, ఆంధ్ర, గుప్తాచీనామ్రాజ్యములలో క్రమముగా నీ ప్రజాస్వామ్యములు లీనమైనవి కాని యీ రాజస్వామ్యములలో కూడ గాజు యేదో విధమైన ప్రజాభిప్రాయమును కనగొని పాలించు విధానములు అప్పటప్పట బయలు దేగి చూసే యుండెను పిమ్మట మహమ్మదీయ స్వామ్యము అటుపిమ్మట బ్రిటిషుస్వామ్యమునకు లోబడిన భారత దేశమునకు ౧౮౫౭ సం॥లో వుట్టిన జాతీయోద్యమమున గ్విజత్వమును పొందువఱకును రాజ్యాంగజ్ఞానకే ప్రసక్తి లేదు. ¹

ప్రాచీననాగరికతలో భారతదేశముతో పోల్చదగిన యేషియాఖండములోని రెండవజాతీయైన చైనాదేశమునకూడ

1. ఈవధ్యకాలములో పరాశర, మాధవీయాది ధర్మశాస్త్రభాష్యములు రాజ్యాంగచర్చను కేవలము వదలలేదు కాని భాష్యకారులు దీనియందు నిఖా చేయలేదు.

అని ప్రాజాప్త్యసౌవరంపరంగాన కుంపించిరి జిజ్ఞాసువులు.
పిమ్మట అది ప్రాజాప్త్యధిపతుల వశమయ్యెను

అంతే మధ్యకాలమునండి పదునెనిమిదవ శతాబ్దము
వఱకును గల రాజ్యాంగ పరిణామమునకు మూలరంగము
యూరపుఖండముగానే ప్రస్తుతచరిత్రలను బట్టి అంగీకరించ
వలసి యున్నది

గర్హస్థ్యాధిపతి, కులాధిపతి, గణయజ్ఞహునియొక్క
రాజ్యాధికారములో నుండిన వ్యక్తి గ్రీకుప్రజాస్వామ్యములో
పౌరప్రజాసభవారి క్రిందకు వచ్చెను. కాన సగరములోని
మూడుగుతులనండికి లేనట్టియు, యిలావదయై మహేల మందికి
మాత్రము గలిగినట్టియు పౌరస్వత్వమిది పిమ్మట రోమనసభ్య
తవచ్చినది. రోమను సభ్యులలో కొందరికాదు మాత్రమే ఒక
విధమైన ప్రజాస్వామ్యము నుండినది. కాని వ్యక్తిహక్కులను
న్యాయశాస్త్రబద్ధము చేయించినదీ సభ్యత పిమ్మట నదియు
నసించినది. పిమ్మట యీ వ్యక్తి మతగురువులయొక్కయు,
ఘోషిడల్ పిథానము క్రింద జమీందారుల రాచకీయాధిపత్య
ముక్రింద వచ్చెను. రోమను సామ్రాజ్యములో నుండి ట్యూ
టను సభ్యులయొక్క అధిపత్యము క్రిందకు వ్యక్తివచ్చుట
కొంతయు ప్రజాస్వామ్యపరమైన మార్పు. తన ఒహిరంగజీవిత
ములో వ్యక్తి యంతదాస్యము నుభవించినను స్థానికప్రజా
సాలనలో అక్షరాభ్యాసము చేసుకొన్నదీ ఘోషలువిధానము
లోనే. పిమ్మట యీ ఘోషలువ్యక్తి దాస్యము అప్పటికి

రాష్ట్రములవారీగా విడబడి రాష్ట్రాధిపత్యమైన రాజదాస్యము లోనికి వ్యక్తిని కొనివచ్చెను. ఇదియే జాతీయరాజ్యాధిపత్యమునకు (National State) ప్రారంభము. ఈజాతీయరాజ్యాధిపత్యమునుండి వ్యక్తి ౧౭, ౧౮ వ శతాబ్దముల ఆఖరునకు జాతీయప్రజాస్వామ్యపు (National Democratic State) రాచకీయాధిపత్యమునకు సిద్ధాంతముగో—వచ్చెను తెలుపబడినది. ¹

-
- 1 బ్రూకలింగ్‌హౌస్‌ను నాటినుంచి జాతీయ రాష్ట్రాధిపత్యము పూర్ణముగా వికసించుచుండుచు వ్యవస్థలేగాక ప్రభువులు, రాజులకూడ తలయొగ్గిన మరియొక శక్తి—అంశముగా తలయొగ్గినవలసిన మరియొక శక్తి—మతపీఠము మతములో రోముపిత దాస్యమునుండి యూరపుదేశములు విడబడి జాతీయ ము పరముల (State Church) స్థాపించుకొనట, సదరు మతపీఠములను రాజావర్ధిలో నుండి తప్పించి స్వతంత్రపాలనగలవిగా చేయుట—స్కాటులెండు, ఆంగ్లభద్రులచర్చి ఉద్యమములవలె—ఈ మతస్వపరిపాలనలో సోపానములు మతమును, దేవుని తిలవనచే కక్షీదారులభయము తమపని ప్రాంతభంగముట యెరుగ గుఱుకోజాలలో. మొదటి రిచ్చర్డురాజు “ఫగవల్తుని ఆశీర్వాదము నాపైన గలదని నమ్ముచున్నాను” అను దైనమత విశ్వాసముపైననే తన (నిరంకుశత్వమును) చర్యలను సమర్థించెను నేనలను క్రాముజులుపైన పురికొల్పెను. ఈ రిచ్చర్డురాజుపైన బయలుదేరిన అరుగుబాటునకు నాయకుడైన క్రామ్‌వెల్ మిడిమతోద్దీపకము (ఉద్యమము రాచకీయమైనను) వలననే తన పక్షబలమును నిలుపుకొనగలగెను ఇట్టి నిదర్శనములను బట్టి ఆకాలమున మతసంఘము అనుగల ప్రబలశక్తి గోచరించును. ఆంధ్ర

ఈప్రజాస్వామ్యమునకు యీ కాలములో రెండుదోషములు పెట్టి పి. సంఘ త్వేన తమప్రజాస్వామ్యము జాతీయతయను సరిహద్దులలో బంధింపబడుట. స్వక్తిత్వేన వాస్తవములో యీప్రజాస్వామ్యములోని ప్రజల అధిఃముగా పారిశ్రామికులైన పట్టుబడి దార్లక్రింద కార్మికులుగా గాని, పరిశ్రమలో రేపేదో

అకే యీ సుతిదాస్యము, మాధవతాపేశము ప్రజలలోనుండి తొలగిపెమ్మటనే ఆనగా ప్రజలు మతమును విడిచిన స్వతంత్రమైన భావజీవానకు అలవడిన పిమ్మటనే రాజకీయస్వాతంత్ర్యము యూరపుఖండములో రేపిల్లలగలిగినది గాన శతాబ్దాంతమునకూడ “అధ్యాత్మికముగా ప్రజాధిపత్యమైన రోమక మతపితమే సకలక్రైస్తవ లోకానికి ఆధికారి ప్రజల భాతికా అపై ప్రభువులైన రాజులు, వారిప్రజలుకు, మతగురువునకే విధేయత కనపర్చినారు. ప్రజలకు రాజుపై తిరుగుబాటు చేయవలసినవీనచో మతగురువులే అట్టి తిరుగుబాటునకు అనుజ్ఞ యివ్వవచ్చును.” అను సిద్ధాంతాలతో ప్రసిద్ధ ఫ్రెంచిజీజా నునైన డిమైస్త్రి ఫ్రెంచి ప్రజల నింకను ఆకర్షింపగలెను. ఈ వాదమునకు బిస్మార్కు మంత్రి పూర్వపక్షముచేప్పెను. రాజ్యపీరాధిపత్యము, మతపితాధిపత్యములు తల తన్నునని ప్రతిపాదించెను కాని బిస్మార్కు దైవభక్తిలో డిమైస్త్రికి తీసిపోవువాడుకాదు. ఒకరు మతసామ్రాజ్యము అండక్రింద రాజ్యపీరము వర్ధిల్లవలెనని కోరితే, మరియొకరు, రాజ్యపీరాధిపత్యముక్రిందనే మతపీతములు వర్ధిల్లవలెనని ప్రతిపాదించిరి ఈ విధముగా గాన శతాబ్దములోని ఇంగ్లండు, ఫ్రాన్సు, జర్మనీ లోని మతరాజకీయములకు గల సంబంధము తెలుపబడినది,

విధముగా సంబంధముగల తదితరవ్యక్తులుగా గాని యుండుటవలన యిది కేవలము, ప్రజలందరి రాజ్యముగాక కొందఱివ్యక్తుల కేమము, ఉద్దేశము, కు ప్రాధాన్యముగల రాజ్యముగా నేయుండుట. అందుచే వ్యక్తి-కుల, మత భూస్వామి రాజదాస్యమును వదిలి ఘనమైన యీ ఆధునికయుగమున నెప్పుడును సమత్వము, సోదరత్వము, స్వాతంత్ర్యము అనుభూయింపవలసినవిధమున ప్రైవిలెజ్జవముగాటి స్వేచ్ఛామంత్రోపాసన యెంత సిద్ధించినది ? అని ప్రశ్న వచ్చినప్పుడు మానవుడు నడినడు పెరిగిపోవుచున్న జాతీయవాతావరణములోని పెనుబడిదారుల యాజమాన్యమున బంధంబబడియున్న, పైయెత్తిసిద్ధి యొకను దూరమున నేయున్నది. అని జపించుచుచున్నది. దీనిని విశదపఱచుటకు నేటి ప్రజాస్వామ్యరాజ్యమున, విమర్శనా జ్యోతిక్రింద పరిశీలించవలసియున్నది.

ప్రజాస్వామ్యములు అవియెటుల పనిచేయుచున్నవి?

“ప్రజలచే, ప్రజలకొరకు నిర్మించబడిన ప్రజలప్రభుత్వము” (Government of the people, for the people by the people) ఈ ౧౯ వ శతాబ్దములో ఐరోపాసంగ్రామానంతరము వలకును, పురుషులు, స్త్రీలు, పెద్దలు, పిన్నులు నిరంతరము యీ మంత్రమును జపింపజొచ్చిరి. వ్యక్తస్వాతంత్ర్యము, జాతీయత యీ రెండును ఈ ప్రజాస్వామ్యమునకు ఆలంబకములని కూడ అప్పటి అభిప్రాయము. “అవి” యే “ఇది” గా కూడ కొందఱు భ్రమించిరని కూడ తలపవచ్చును. పైగ యీ వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యము, జాతీయతయే, యూరపుఖండీయులు మహాత్యాగముచేసి చిరకాలమునుంచి అర్జించి లోకమున కిచ్చిన ప్రసాదమనికూడ అప్పటి వారిచుక్క ప్రాచీనవిప్లవములో గడించిన “వ్యక్తిస్వేచ్ఛ” యొక్క పూర్ణవికాసముగా వ్యక్తి పెట్టుబడి విధానమును నమర్చిందిరి. సైచెప్పిన యీ వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యము జాతీయతయు మూలపీఠము గాగల నవిశేషణ (qualified) ప్రజాస్వామ్యసిద్ధాంతములలో గ్రీకునగరస్వామ్యము నాటినదియు మానవజాతి చేయుచున్న పరిశోధనలకును రాజ్యాంగము పొందుచున్న పరిణామములకును శాంతిపన్నము దొరికినదని భ్రమించిరి; దానిపారము కనిపెట్టబడినదనిరి, ఇతర విధానముయొక్క వివరములలో వికాసమేకాని సిద్ధాంతములు

త్రికాలాబాధితములని తిలచజొచ్చిరి. అమెరికా ఇంగ్లండు, ఫ్రాన్సుమున్నగు ప్రజాస్వామ్యములే యీవత్సవంచములోని రాజ్యాంగశాస్త్ర విద్వార్థులకును, తాము పరిగించిన లక్షణమునకు లక్ష్యసన్నయము గావిశుకొనిరి పంగీతులు. కాని యిరిపజలోనే యీ ప్రజాస్వామ్యసిద్ధాంతములను యాధునిక విధానములను గూర్చిన పరిశోధన బయలుపెడిలిను, ప్రజాస్వామ్యము లనుకొనినవాగే పూర్వపు రాజులనిరంకుశత్వములో కంటెను ఐరోపానంగమరూపముగా ప్రకర్షించిన క్రూరత్వము, ఘోరత్వము చూచినప్పుడు జిజ్ఞాసమతింత తివ్రమైనది.

[ప్రజలచే ఈ సిద్ధాంతములోని పదార్థములను విడదీసి విమర్శించుట ప్రజలచే—అనగా ముందు ప్రజలనగా నెవరు? అమెరికావలె నీగ్రోలు, రెడ్డింగ్ కియనులు, యేషియానుండివచ్చిన భాగతీయాది, అమెరికన్ నివాసులు—వీరు ప్రజలుకారా? వీరికి పౌరస్వత్వము అచటయేలలేదు? (వాషింగ్టన్ వంటి ప్రజాస్వామ్యనాయకులకు నీగ్రోలను బానిసలుగా తన యింటిలో సంచుకొనుట మనస్సునకు బాధాకరము గాలేదనిన అప్పటి ప్రజాస్వామ్యభావములపరిమితి గోచరించును) లేక ప్రజలనగా ౧౯౨౨ వ సం॥మునకు పూర్వము ఇంగ్లండులో వలెను ఫ్రాన్సుమున్నగు కొన్ని ప్రజాస్వామ్యములలోవలెను స్త్రీలు మినహాయించగా మిగిలినవారా? ఇతర ప్రెసిడెంటు విల్సన్ నూచించినట్టయు, మిత్రమండలి వారంగీకరించినట్టయు,

స్వయం సిద్ధయనూత్రము ప్రజాస్వామ్యవాదులైన దేశముల వారు శివుని, బానిసత్వములో నుంచుకొన్న ప్రజలకు వర్తింపజేయకపోవుట యుక్తమా !

ఇక ఒక దేశములోని ప్రజలు వోటింగుహక్కుగలిగిన, వారై నను, అచ్చటి ప్రజాస్వామ్యశాసనసభలు యేర్పడుటకు నిజముగా, బుద్ధిపూర్వకముగా (Consciously) కర్తలా? ప్రతి వ్యక్తియు తన స్వపోషణకు, తనకష్టగుళుకులను తీర్చుకొనిన పిమ్మటనే దేశమునుగూర్చియోచించుటకవకాశముండున గదా అట్టి అవకాశము జనసామాన్యములో కొద్దిమందికే లభించును గదా ! లభించినవారుకూడ క్లిష్టమైనట్టియు, దురవగాహ మైనట్టియు ప్రస్తుత రాజ్యాంగవర్ధతిని అర్థము చేసుకొనగలరా ? ప్రతివోటరు తాను ప్రతినిధిగా యెన్నుకొనే అభ్యర్థినిగూర్చి తెలుసుకొని సరళత్రముగా నిరయించుకొనగలడా ? ఒకే ముహూర్తమున—అమెరికాలో వలె—యెన్నుకొన వలసిన రాష్ట్రశాసన సభ్యుడు, సమాఖ్యశాసనసభ్యుడు, అధ్యక్ష యెన్నికకు ప్రతినిధి, రాష్ట్రన్యాయాధిపతి మొదలైన స్థానములకు వందలకొలది అభ్యర్థులలో నుండి యీ వోటరు ప్రజాస్వామ్యమునకు మూలమైన నిజమైన “స్వం” యొక్క ఇచ్చ (స్వం + ఇచ్చ = స్వేచ్చ) నుపయోగించి యేరుకొనగలడా ? అభ్యర్థికిని, తనకును మధ్యవ్యక్తినబంధములుండవా ? అటులకానిచో ఇంగ్లండు, అమెరికాలోవలె వోటర్లులంచములు, మొగమాటములకును యెందుకు లోనగు

చుందురు ? కేవలము పార్టీమానేజరు చెప్పిన ప్రకారము ఓటర్లు గ్రడ్డిగా యెందుకు మార్కు పెట్టిపోవుచున్నారు ? ఇంగ్లండు లో “నియోజకవర్గమును నేవించుట” (Nursing the Constituency) అను గుప్తపదమునకు అర్థము వ్యక్తికి కాకపోయినను వర్గమువారుకోరినవనికి అభ్యర్థి సామీప్యముచుట, లంచమిచ్చుట కాదా ? అమెరికాలో ఉత్తమపురుషులు అభ్యర్థులుగా యెందుకు నిలువబడుటలేదు ? ప్రాన్సు దేశములో ప్రజాసభాసభ్యుడు (Deputy) తనవోటరునకు గొడుగునుకూడ ఫ్యారీస్ నగరమునుండి తెచ్చి పిల్చుట, వానియల్లునకు ఉద్యోగము చూచి పెట్టవలసివచ్చుట యెందుకు తటస్థించుచున్నది ? ¹ ఈ దేశములలోని శాసనసభ్యులు తమ అతిఃకరణాదేశానుసారము గాక మెరుకనుండి నడిపించువత్తును, దానినాయకుని లేక నాయకుల (Party Caucus) కనుసాక్షిలో యెండుకు మెలగవలసివచ్చినది ? “పార్టీ ఫండ్” నకును, లంచమునకు తేడా ఎంత ?

ప్రజలకొఱకు ప్రజలయొక్క ప్రభుత్వము. ఇతః శాసనసభలో నీ సభ్యులు యెట్లు ప్రవర్తించుచున్నారు. అమెరికా దేశములో గత సీగ్రోవిప్లవములో సైన్యములో పనిజేసినారను నెవమున ౧౮౬౫-౧౯౦౫ సం॥లో తమవోటర్ల మెహసత్తుకై శాసనసభ్యులు ౧౨ వేలకోట్ల రూపాయల ప్రజలడబ్బును (అచ్చట అప్పటికాంగ్రెసు సభావిధానము ప్రకారము ప్రతి బిల్లున్ను యెట్టిపరిశోధనయు లేకుండగనే శాసనసభలో తక్ష

నామే ఆమోదింపబడుటకు గల అనకాశమును గైకొని) యేల దుర్వినియోగము చేయబడెను? శాసనసభలలో వ్యక్తికి తన అభిప్రాయమును ప్రకటించుటకు సంపూర్ణ స్వేచ్ఛగలదను నూత్రముయొక్క అండక్రిందఁ (గయోలిటిన్ పద్ధతిలేనపుడు) అమెరికా శాసనసభలో ఒకపక్షమువారి తీర్మానము నెగ్గకుండ రెండవపక్షమువారు నిరంతరం పన్యాసముల మూలముగా కాలయాపనముచేయుట (దీనినే “Filbustering” అందురు) దుర్మీతికాదా? ఇంగ్లండులోవలె ఆణువందలమంది కామస్సనభ్యులలోనూ యేకమిదియై యో పార్టీనాయకులు సభలో మాట్లాడుట, వ్యవహరించుటయు, జోగి, మిగిలిన అధికప్రతినిధులు వెనుక బెంచీలో ప్రాముఖ్యత లేకయుండినచో అట్టి సభావ్యవహారములు ప్రజలంగణించేసిన వగునా? అధిక శేషములలో శాసనసభ్యులు విషయపరిజ్ఞానములేకను, దూరదృష్టిలేనివారు గను ఉండుటయే గాక (ముఖ్యముగా న్యూజిలండువలె) శాసనసభలోని వీరిప్రవర్తనముకూడ పెద్దమనిషి తిరుహకు లోటుగా కూడ యేలయున్నది? ఎంతప్రాజ్ఞుడైనను వోటర్లను, పార్టీనితప్పుడు మార్గములవలన నశపరచుకొనజాలని అభ్యర్థికి ప్రజా ప్రాతినిధ్యమేల లభించుటలేదు? ¹

బ్రయన్ వంటి ప్రజాస్వామ్యపండితుఁడు “దేశములోని చంటిపిల్లల సంఘటిని నటికి వేయవలెనని” శాసనసభలో అధిక

1 ఇట్లగతి భారతదేశమునకు కూడ పట్టుకుండును గాక.

సంఖ్యాకులు తీర్మానించుటకూడ యీ ప్రజాస్వామ్యములలో ఒకప్పుడు ఆశ్చర్యము కాదని ఒప్పుకొనవలసివచ్చినది. ఈ ప్రజాస్వామ్యములలోని యెన్నిక వర్ధితయే దోషభూయిష్టమగుట వలన అధికమైనవోట్లు పొందినను ఒక పక్షమునను అల్పసంఖ్య గల స్థానములు లభించుచుండటకలదు. ²

ఇక వోటరు దుర్నితీవలన నిజమైన ప్రజాభిప్రాయము మఱితకల్పమమగును. పార్టీపద్ధతిపై నిర్మింపబడిన అమెరికన్ బ్రిటిషుశాసనసభలలో ప్రతిపక్షము దానికి వ్యతిరేకపక్షము అను రెండుపక్షములకే స్థానములు వలన, దేశములో గల తదితరఅభిప్రాయముల కసలే స్థానములేదా. మరియు శాసనసభలో గల సభ్యులందఱు సామ్యముగా హాజరుకారు. అందుచే ఒకప్పుడు శాసనసభలో అధికసంఖ్యాకులు తీర్మానించి రసగా అనలు శాసనసభ్యుల సంఖ్యలో అల్పసంఖ్యాకులనిగాని, దేశములోని రెండుపక్షములవారు మాత్రము చర్చించినతీర్మానమనిగాని, లేక వోటింగు, నియోజకవర్గముల రచనలోగల్గిన పౌరబాటులను అవకాశముగా గైకొని అధికసంఖ్యాకులైన (Chance Majority) పక్షముచే తీర్మానింపబడినదిని గాని, ఫలితము తేలుటలేదా? ఇందు చూసో తెలిసిన ప్రజాసామా

2 ఏకప్రతినిధివర్గములు (Single member constituencies) న్ను మెజారిటీవోటు పద్ధతియగుగల యింగ్లండు లోవలె (Vide Professor Strong's Modern Political constitutions P. P 173, 174)

స్వముయొక్క యిచ్చ (General will) అనునది ఉన్నదా ? ఉన్నచో యెట్టి ఆటకములు లేని ప్రజాసామాన్యముయొక్క వివిధాభిప్రాయములకు ప్రాతినిధ్యము కల్గి సమస్యలు చెర్చింప బడుచున్నవా ? రాజ నిరంక శత్యములోకూడ ఇట్టి ప్రశ్నివిధులే వత్తోది అభిమానములు లేక చేయు సమ్యగ్విమర్శనమునకును, నేటి ఈప్రజాస్వామ్య సభావిమర్శలకున్న అధికభేదములేదు కదా ?

మంత్రివర్గములు.—ప్రజాభిప్రాయమును బట్టి గాక పైన తెల్పబడినట్లు “అదృష్టము” వలన అధిక స్థానములను (Chance majorities) సంపాదించిన పక్షమువారు, మంత్రిత్వములోనికి వచ్చుట యనగా ఒకవిధముగా పూర్వగ్రీకు ప్రజాస్వామ్యములు చీట్లువేసి ఉద్యోగస్థుల నేర్పఱచుటవలె (వాస్తవములో) నుండలేదా ? ఈ మెజారిటీ పక్షములోనుంచి యేదోకారణమునకొందఱుశాసనసభ్యులు రెండవ పార్టీకిపోయి యది మైనార్టీ పార్టీ అయినంతమాత్రమున (ముఖ్యముగా నేటి యింగ్లండు, ఫ్రాన్సులలోవలె సంయుక్తపక్ష (Coalition) మెజారిటీలలోనిది జరుగుచుండును) మంత్రులు చేసే, చేసే ఉద్యోగములు, నిర్మించే—నిర్మించే అనేక స్కీములు వదలి వేసి లేచిపోవుటయేనా ? పిమ్మట వచ్చిన నూతన మంత్రివర్గమువారు వీటినిన్నిటిని రద్దుచేసి రెడ్డోచ్చెమొదలాడు మనునట్లు, క్రొత్తవిధానమును, క్రొత్తరాజనీతులను (Policy) అవలంబించుచుండుటవలన యెంతఅపారసప్తము ! వ్యక్తిప్రతిభకు

యెంత అనవ కాశము? ఇంగ్లండులోనలె రాజ్యాధికారము ఆదిని రాజుచేతిలోనుండి జాన్ రాజుకాలమున జమీంగారు చేతుల లోనికిని, పిమ్మట పార్లమెంటున గలలోనికి, అటుపిమ్మట కేవలము కామగ్నునభలోనికిని యాశతాబ్దారంభమున వీరి నుండి కేవలము మంత్రివర్గములోనికిని ప్రస్తుతిము యీమంత్రి వర్గము సంఖ్యకూడ పెరిగి వీరికికూడ తెలియకుండ వ్యవహార మలను నడపుటవలన, ఈరాజ్యాధికారము తదంతర్గతులైన (Inner Council of the Cabinet) యేనలుగురు చేతుల లోనో ఘనీభవించలేదా? నాలుగుకోట్ల జనాభాగలిగిన దేశములో ప్రతిదోజము అద్దమున చూచుకొని తామే రాజ్యాధికారులమని సంతసించు మూడుకోట్ల గుంగ్గీమహోటర్లు, ఆటువంగలమంది కామగ్నునభ్యులు, మంత్రివర్గములోని పదహారుగురు మంత్రులున్నూ, ఈగురు వ్యక్తుల పైనను విధానరచనకు, శాసనముల ముసాయిదాకున్న, తరుణోపాయమునకై ఆధారపడి చూచుచుండుట యనగా పూర్వపు రాజస్వామ్యమంత్రివర్గ నిరంకుశత్వమునకును, దీనికిని ("రాజ్యాధికారము ప్రజాయత్తము"ను గృప్తిలో)నిజముగా తేడాయున్నదా? అందులకే బ్రయన్ పండితాడు "ప్రజాస్వామ్య మంత్రివర్గమనగా పూర్వ నిరంకుశ ప్రభుత్వముయొక్క చక్రము కొంచెము వైశాల్యమగుట మాత్రమే"నని అంగీకరించవలసి వచ్చినది. ఇక ప్రజాస్వామ్యమువచ్చి నూఱు సంవత్సరములైనను యీ ప్రభుత్వ విధానము పాన జనసామాన్యమైన కార్మిక, కర్షకు

లకను, సాహుకారు జమీందారులను గల సంఘర్షణలు తద్వారా లభాంతి, అనంతప్రియు హెచ్చుకుండెను గాని తగ్గుటలేదు. “విశ్వర్యసుత్తులు” జనసామాన్యమును మామూలు ప్రకారమే భావదాన్యములో నుంచుకొనటలో (వీరికి వారు ఓటునిచ్చుట, స్తోత్రముచేయుట మున్నగునవి) అధిక మార్పులేదు. ¹ ఇంతేకాక కార్మికనాయకులు (పారంభించి కార్మికబహిష్కారో పార్లమెంటుసభలోనికి పోయిన కొందఱు కార్మికపక్షసభ్యులు ప్రభుభిరుగాంకితమును కూడ పొందుచు న్నారు. ఇందువలన కార్మికునికి “పెట్టుబడిదారుగా తాళూకాడ పరిగమించవలె”నను లక్ష్యవాంఛ జుట్టుటలేదా? ఇటీవల వచ్చిన సంఘర్షణ ఆర్థికపరిస్థితులలో జనసామాన్యమును గూర్చి గూఢమతిపర్గమునారు కొందఱు శ్రద్ధవహించుచు న్నారుగాని తిత్పూర్వము వీరికాలము యెంతినేపు విదేశరాజ్యాంగనీతి, తమ రాజ్యములలోని సాహుకార్ల లాభమునకై అవసరముగు చర్యలతోనే మునిగియుండెను. ఇఁక జనసామాన్యస్థితిని చక్కఁబఱచుటకై ఆర్థిక పీఠానములను యేర్పఱచవలెనని తీవ్రముగా వాంఛింపబడుచున్నది ప్రస్తుత ప్రజాస్వామ్యపీఠానములు అందులకు కొంతపడుచున్నవి. ఈశాసనసభలలో గ్రంథము జరుపుటకు దీర్ఘకాలము పట్టును. విధా

1 కార్మికయజమానుల సంఘర్షణమును గూర్చి గత పత్రములో కొన్ని వివరములు తెలుపబడినవి గాన తిరిగి విస్తరింపదలచలేదు.

నము అమలు జరుపుటలో పైనఁచిక్రిందికి ఒక ఉత్తరువు వచ్చు సరికి అగు కాలయాపనము, దేశములోని ఆర్థికమైన విషయములందు అనభవజ్ఞులకును ప్రభుత్వవిధానమునకును సంబంధములేకపోవుట, ఇట్టకొఱతలు తీరవలెనన్న ప్రస్తుతవిధానము మారవలెను ఆర్థికజీవితములో ప్రభుత్వములధికప్రమేయములు పెట్టుకొనవలసిన కేసు పై చూడు దోషములు నివారించబడవలెను అందులకే ప్రజాస్వామ్య విధానములలో కూడ జర్మనీలోను, ఐర్లండులోను ఆర్థికసభలని (Economic Councils) చట్టబద్ధములై ఆర్థికవిషయములపై అధికారిము గల్గిన సభల ఏర్పాటువిరి ఇటలీలో శ్రేణీసంఘములకు కొన్ని శాసనాధికారములు కూడ యివ్వబడినవి. అమెరికాలో National Recovery Act క్రింద అధ్యక్షునకు ఇదివరకు యెరుగని అధికారములు వశపరచబడి విధానము కొంతమారిసకు. ఆస్ట్రేలియాలో నూతన రక్షణ (New protection) విధానమున భూములను జమిదార్లకు లవద్ద గ్రామము పుచ్చుకొని వానిని తగుకమతములుగా విభజించి వ్యవసాయక పెట్టుబడితో రయితులకిచ్చిన విధానముకొంత జనసామాన్యస్థితిని చక్కబరచయత్నించినది

పోని రాజుల వాలనములోకంటె మూలజా సంగతి లోపన్నును తగ్గినవా? అధికారభేషజనులు, కార్యక్రమము ఆడంబగములు, తగ్గినవా? ఒక్క స్పిడ్డర్లండు దేశములో తప్ప యీ విషయములో యెట్టి మార్పున్ను లేదు. పైగా యీ

ప్రజాపరిపాలనములో ప్రజాసామాన్యమును బలియిచ్చే యుద్ధ కాంక్షలు హెచ్చుట, మారణసాధనములు వృద్ధియగుట, జనసామాన్యపు ధనముతో నౌకాదళములు, సైన్యములు, విమానములు అపరిమితముగా పెరుగుట జరుగుచునే యున్నది. గత ఐరోపా సంగ్రాహములో ప్రజాస్వామ్యపక్షమున పోరిన సిపాయికిని, రాజస్వామ్యపక్షమున పోరిన సిపాయికిని క్రూరత్వములో నెట్టభేదమును కల్పించు గతి ఐరోపా సంగ్రాహము నిజముగా ఆయా దేశపు ప్రజలు, దేశలాభము కొఱకు చేసినది కాదు. అటుడజన, యిటుడజను వర్తకులు అధికముగా తమ స్వలాభముకొఱకు పన్నినదియే ఇది.

ఇక బెంధము, మిల్లుమున్నగు జిజ్ఞాసువులు బోధించిన ప్రజాస్వామ్యముయొక్క నాగరికతా లక్షణమైన వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము యెట్లు పరిణమించినది? అక్షులపై, దరిద్రులపై బుద్ధిమంతులూ, ధనవంతులు నిరంకుశత్వమును వహించుటకును భావనాస్పదును కలిగించుటకును, నవీన పరిస్థితులలో యీ వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము మఱి తి సహాయపడినది. వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యముగా వ్యక్తికి తన ఆస్థియందు సంపూర్ణాధికారము, తన స్వలాభములకై పరస్పరమును గణించని భావస్వాశంత్ర్యములను నపగా భాసిల్లుదు. “ఆస్తి” (Property), “స్వార్జితము” (Self acquisition) అనువాని నిర్వచనములు ఇప్పటికంటె పూర్వమే ధర్మసమ్మతిముగాను, సంఘక్షేమకరముగా నున్నవి. పూర్వము భూమియంతయు వ్యవసాయకునిదే. ఇప్పుడు వ్యవ

సాయేతరుఁడు కూడ ఒకవృత్తి గలవాఁడని—జమీందారు
మొఖాసాదారు—ఈనాందారు—శాసన మంగీకరించుచు
న్నది. ఇప్పటి “స్వార్జితము” మూలద్రవ్యోత్పత్తికి యెట్టి సం
బంధము ఉండనక్కరలేనిది. ఇట్టి స్వార్జకుని ఉపపత్తిని అంగీక
రించినయడల సంఘక్షేమదృష్టిలోను, నైతికముగన, ఆర్థిక
ముగన, రాచకీయముగను నష్టము కలుగునను భావము యీ
ప్రభుత్వవిధానాలకు లేదు. అందుచే ఒకమూలకష్టించుకాఁచిక
కృషివలులు, బుద్ధిబలసమన్వితులు, శాస్త్రపండితులకును,
ప్రజావివాదములపై జీవించువారుగా నూరిపోయిన నేటి
న్యాయవాదులు, ఆర్థికజ్ఞాదముపై పోవించు స్పెక్యులేటర్లు
(Speculators) కున్నా, పెట్టుబడిదారులకున్నా, కల్లు,
సారా యిజారాదార్లకున్నా, నేటి ప్రజాస్వామ్యధర్మశాస్త్ర
దృష్టిలో యెట్టి తేడాయున్ను లేదు. పూర్వపుయుగములో,
బుద్ధిమంతులకును, ధనవంతులకును, భేషపు విశ్వర్యమును
చూరగొనుటకును, దాని అభివృద్ధికై కోట్లకోలఁది పెట్టుబడిపై
నిర్మాణములను చేయుటకును అవికాశములు లేనందున వారి
భావదాస్యము కొన్ని వంతులకే పరిమితమై యుండెను. ప్రస్తుత
ఆర్థికపారిశ్రామికయుగములో యీవ్యక్తిస్వాతింత్ర్యము కోట్ల
కోలఁది జనులను దాసులనుగా చేనుకొని బెంధము నూత్రములను
అండగాదీసికొని ప్రజాస్వామ్యమునువేరుతో జనసామాన్యముపై
ఆర్థిక, రాచకీయ, సాంఘికముగా యధేచ్ఛావిహారము చేయు
చున్నది. అందులకే “నేడుమాకుగలిగిన వోటంగుహక్కు అండ

క్రింద వ్యక్తి పెట్టుబడివిధానమును తొలగించి రాష్ట్రస్వామ్యము నేర్పటచి వారివలెనే మా ఆర్థికస్థితిని గూడ యెందుకు చక్కఁ జేయుకొనరాదు ? ” అని ఆయా దేశములలో ఓటగులైన కార్మికకోటలు లనుచున్నారు.

పూర్వము సమిష్టిభావమునకు ప్రోత్సాహముండెను. వ్యక్తి హక్కులకు యింత ప్రకోపము లేకుండెను. వ్యక్తివాంఛ కిట్టి అపరిమితత్వము లేకుండెను. ప్రజాస్వామ్య భాగలాలనశ్యమువలన వ్యస్తి భావము హెచ్చినది. దానివలన యీ వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యము, సంఘక్షయవిరుద్ధమై, తద్వారా వ్యక్తి వినాశనమునకు దారి తీయుచు, వ్యక్తి అహంభావమునకు ప్రేరకముగా నున్నది.

జాతీయత ఈ ప్రజాస్వామ్యము యొక్క రెండవ నాగరికభూమి. జాతీయత యెందుకని? ప్రపంచవిశ్వదృష్టిలో కూడ, అది యొక ప్రజాస్వామ్య సిద్ధికి అవయవములైన రాష్ట్రములు, యొకటి నీ, వేరు, వేరుగా ప్రజాస్వామ్య సాగ్ధ్యమును గలది. అందుచేత ప్రజాస్వామ్యమునములు తాము ప్రపంచమున అవయవముయొక్క అంగములు మాట శ్రమయుగా వృద్ధియై, గూడ రాజకీయ జాతీయతలో ముడిచి పోయితిమి. తాము పోటీపడజొచ్చెను. దీనివలన తాత్కాలికముగా కొన్ని యవయవములకు, లాభము కలిగినను, చివరకు అవయవియొక్క వినాశములో పీని శాశ్వతము కూడ

నిమిడియున్నదని-అశేక అనుభవపరంపరల మధ్యనుండియు-
యీ జాతీయూభిమానము గుర్తించుటలేదు. అందులకే ప్రాచీన
భారతవర్షములో ప్రపంచకల్యాణమును వజచిహ్నమున జేశ
క్షేమము ఉద్దీపన చేయబడలేదు. ఇట్ట రాజసిక జాతీయూభి
మానము మనలో లేకపోవుట నిన్నటిపాటకును పై జాతీయత
కలవాటయిన కొంఱు చాశ్వామ్య ప్రజాస్వామ్యపంగిలు
అనాగరికచిహ్నముగా చాచించిరి కాని నేడు వీరున్న
దీనిని గుర్తించమని వచ్చుచున్నది ¹

ప్రస్తుత ప్రజాస్వామ్యవిధానములలోని దోషములను
తెలుపుట గౌరవహాని కాదు. పూర్వముకంటె నేడు
మానవజాతిలో ప్రజాస్వామ్యవిధానములక్రింద కొన్ని అంశ
ములలో వృద్ధి కలిగినమాట వాస్తవమే కాని నూతనపరిణామ
ములో యెప్పటికప్పుడు మానవజాతి నెడ రొక్కనుచున్న పరిస్థితు
లనుబట్టి సంస్థలు, విధానములు, సంస్కృతములు కానియెడల
యీ వృద్ధిగా మనకు కనపించునది తక్షణమే తీయముగా
మారును. రాజస్వామ్యముక్రింద రాజుగారు, యేర్పజచిన,
ప్రజల ప్రమేయములేని మంత్రులస్థానే, నేడు ప్రజాప్రతినిధు
లుగా పోయిన వారిలో నుండి యిప్పుడు మంత్రులు యేర్పడిరి.

1 వ్యప్టివారులైనను నార్మనుయేంజలు(Norman Angel 1914)
గ్రాహంవాలాసు (Graham Wallas) అనుపండితులు జాతీ
యతకు స్వతఃస్సిద్ధమైన స్థితి లేదని, అంతర్జాతీయ సహకార
వశ్యకతను నిరూపించిరి

ఇది అభివృద్ధి కాదా? వీరుమన మనష్యులు కారా? అని మనము సంతసించిన లాభమేమి? రాజుగారి మంత్రులైనను, మంత్రి యైనవాఁడు “మనమనిపి” యైనన, మనష్యునకు స్వార్థపరత్వము స్వతస్సిద్ధమని మనము గుర్తించవలెను ఇదివరలో రాజుగారి మంత్రులు మానగో చెప్పి, మన అభిప్రాయానుసారము చేయలేదని మనము విచారపడితిమి కాని యీ “మన మంత్రుల”నకొసని వారిని మా “సిజేచ్చగో” (General will) యేర్పరుచుకొనినామా? పూర్వము రాజుగారి మంత్రులను కావలూకాయుటకు మన కధికారము లేదని వగనినట్లు కాని మనము యీ “మన మంత్రుల”ను మా త్రము మనలో గాని, మన ప్రతినిధులలో గాని పెండ్లరు కావలూ కాయుగ న్నరు? పైగా అప్పుడు మంత్రులపై మన మాసి ఒక్కడయి లే, ఇప్పుడు యజమానము బహుమంది యగుటవలన “అనేకమంది రాజ్యము యెవరిని కాదు” అనే సామెతగా మంత్రులకు స్వైరవిహారమునకు అవకాశము హెచ్చు. అనుభవము తెలిపిన యీ నూతనదోషములను సవరణ చేసికొననియెడల, ప్రజాస్వామ్యమునకును రాజాస్వామ్యమునకును భేదమే లేదు

Checks & Balances. అందులకే రాజ్యాంగవేత్తలు అధికారదుర్వినియోగము జరుగకుండునట్టియు, ప్రజాక్షేమము ప్రమాదించకుండునట్టియు కొన్ని యేర్పాటులనుచేసిరి. అనగా ప్రజాప్రతినిధుల సభలపైన మఱియొక “శిష్ట” సభ

(Senate)ను—క్రింది సభవారిచర్యనుకొంతవఱకు నిరోధించుటకు పైసభవారికి అవకాశముండునట్లు—వీరి యుభయులపై నను ప్రజాస్వామ్యపు అధ్యక్షునిలేక రాజునకు “వీటో” అధికారమును, ఫెడరల్ విధానములో శాసనసభలవారి చర్యను న్యాయదృష్ట్యావిమర్శించుటకై న్యాయస్థానములకు అధికారమున్ను, మున్నగు యేర్పాట్లగు గావించిరి. వీనినే రాచకీయ పరిభాషలో “చెక్సు” (Checks) అండ్ “బ్యాలెన్సుస్” (Balances) అనెదరు

స్విడ్జర్లాండు గాజ్యాలగములో వలె అవసరమువచ్చినప్పుడు ఫలానిశాసనము చేయవలెనని, వోట్లద్లై శాసనసభల కాజ్యముచ్చుట (Initiative) శాసనసభలలో చర్చలోనున్న అంశములు తమ ఆమోదమునకై, నివేదించవలెనని, శాసనసభ్యులకు ఆజ్ఞనిచ్చుటకు అధికారమున్ను (Referendum) పరిమితికాలములోనే ప్రజానిశ్వాసమును గోల్పోయిన శాసనసభ్యులసభ్యత్వము వోట్లర్లురద్దు చేయుఅధికారమున్ను (Recall) ఇట్టిదే! ¹ వీటన్నిటిపైనను ప్రభుత్వచర్యలను నిరంతరము పరి

1 ఆదర్శనీయమైన ప్రజాస్వామ్యమునకు, రాష్ట్రము ఆధికవైశాల్యముగానుండిన సమస్యయము కుదరదని స్విడ్జర్లాండు ఋజువు చేయుచున్నది పైచెప్పినప్రజలే స్వతంత్రముగా ప్రవర్తించుట 80 లక్షలజనముతో కూడిన స్విడ్జర్లాండున మాత్రమే చాలకాలము సాధన జరిగిన పిమ్మట బాగుగ జరుగుచున్నది బ్రౌను తెలిపినట్లు “నిరంతరప్రజాభిప్రాయపు కాపలాపైననే ప్రజాస్వామ్యము

శీలించి ప్రజాక్షేమదృష్ట్యావిమర్శించుట మూలముగా—నాలుగుసంవత్సరముల కొకసారి ఒకరోజున “రాజ్యాధికారులండీ తమరు” అని అభ్యర్థించేయు స్త్రోత్రఫలితముగా మైమఱచి గర్వించుచు అభ్యర్థించే ఉబ్బు నేయబడి” పోలీసులకు పోయి తిరిగి గాఢనష్టపిల్లో పడియుండు, ప్రజాసామాన్యమనే ఈ “రాజు కోటుల”ను—నిరింతరము “ఒహువరాక్” అని మేలుకొల్పుచు వారిపక్షమున అశరీరవాణియై శంఖస్వనితో

అధారపడు”నను మాట వాస్తవమైనదో అది చిన్నరాష్ట్రములకే చెల్లును పూర్వ ప్రాచీనభారతదేశములో గ్రామములో ధర్మపరిపాలన బాగుండుటకు కారణము ప్రతిగ్రామము లేక గ్రామసముదాయము ఒకస్థానిక స్వపరిపాలన సంఘముగా (Self Government) స్వవిషయములో నుండుటయే విశాలదేశములలో యేకదేశవిధానము పనికిరాదని బ్రెస్టు తెలుపుటకు కూడ కారణమిదియే ఇటీవల ప్రాన్సుదేశములో కూడ దేశము రాష్ట్రములు వారీగా విభజింపబడి, రాష్ట్రీయస్వపరిపాలనను స్థాపించుట మూలముగా (Regionalism అని ప్రాన్సులో పిలిచెదరు) ప్రభుత్వము ప్రజలదృష్టికి దగ్గరలో నుంచబడుచున్నది ఇది యేకదేశవిధానములలోని నూతనపరిణామము (Organization of the individual into groups and Pluralism in administration) (ప్రాచీనభారతవిధానములు రాజ్యాంగశాస్త్రమునకు యిచ్చిన కానుకగా ఇది కనుపించుచున్నది (చూ రా కు మఖర్జీగారి ప్రాచీనభారత స్వపరిపాలనకూడ) నవీనరష్యా, యిటలీవిధానములుకూడ యీ రీతినే అనుసరించుచున్నవి

నశ్యమునగర్జించుచు పరిపూర్ణస్వాతంత్ర్యముతో విరాజిల్లుపత్రికలు, వేదికలుమున్నగునవి నేటి యా ప్రజాస్వామ్యవిధానములలో కనగొనబడిన దోషములకు విరుగుడుగా వండితులచే రచింపబడెను. ఇందులో ద్వితీయసభ (Second chamber) నిర్మాణము మున్నగునవి ప్రజాస్వామ్యమూల సిద్ధాంతములకు కొంత అవరోధములే కాని సంఘపు “ఁబుచ్చ” గంటె త్రేమము ప్రధానముగా రాజ్యాంగపండితులు నేడు దీనిని ప్రవేశపెట్టక తప్పినదికాదు ¹

ఎన్నిచేసినను యివి యన్నియు బాహ్యనిరోధములగుటవలన నవీన ఆర్థికనభ్యుత్థత, నాగరికశయోక్కు ముఖ్యదోషమైన వ్యక్తి అహంభావము, భౌతికభోగప్రాధాన్యతల నివితగ్గించజాలక పోయినవి. ఇంతేకాక ప్రభుత్వవిధానములలో ప్రవేశపెట్టబడిన గూఢాచార “తంత్ర” వలన అనుకొనని యింకొకదోషము గల్గినది. “సాధ్యములు” (Ends) మరుగునబడి “సాధనము” (Means) లకు ప్రాధాన్యతకలిగెను. శాసనసభల వ్యవహారములు (ప్రాండింగు ఆర్డర్లు, ప్రొసీజర్లు, కన్వెనియెన్సులు) బాహుళ్యములోన, కాలములోను దీర్ఘములగుట, అధికవ్యయప్రయాసలు, ఆడంబరములు హెచ్చగుట (న్యాయశాస్త్ర, క్లిష్టత్వము హెచ్చినకొలఁదియు కోర్టులు, వానిపని పెరిగిపోవుట, చివఱకు క్రియశూన్యమగుటవలె) జరిగి

1 ద్వితీయసభ వ్యక్తితనులాస్కీ-వంటి వర్తమాన ప్రసిద్ధప్రమాణ రాజ్యాంగవేత్తలు కొరిదరు నిరసించుచున్నారు

నది “పార్లమెంటరీయన్” అనగా నీదశలో స్టాండింగ్ ఆర్డరు బాగుగా వల్లవేసి వ్యాఖ్యానముచేయుట శాసనములకు పూర్వావరములను చెప్పట, చరిత్రపాఠములను అంకెలతో శాసనసభలో రోజులకొలది తడుముకొనకుండగ వప్పజెప్పట ; అగ, అధ్యక్షములోనికి సంఘనాయకులు దిగిరి. ఈ చెక్కు, బ్యాలెన్సులను యేర్పడిన దోషములలో ఇది యొకటి. అంతేకాని పార్లమెంటరీయన్ అనగా ప్రజాప్రేమముకొరకు ప్రజాపతి నిధిగా శాసనసభలో ప్రవేశించి అందులకై కొన్ని నిర్మాణ భావముగల యనిమి అని అర్థముచేసుకొనువారు యిప్పుడు కూడ అరుగు.

అందులకే 1940 సం॥ నుంచియు ప్రపంచములోని నూరినవేలవేలములగు—శత్రుత్వా ఆయాదేశములలో నేర్పడిన నవీనపరిస్థితులను, ఐరోపా మహాసంగ్రామానంతరపు ప్రజాస్వామ్యవిధానములను గూర్చియు, అపరిమితజ్ఞాన బయలుదేరినది ఈ జ్ఞాన “సాధనములకు” సంబంధించిన పైన తెలుపబడిన Checks and Balances పైనకాక సాధ్యమునకు సుబంధించిన సంఘముయొక్క మూలసభ్యత్వంలోనికి దిగినది. 20 వ శతాబ్దపు యుద్ధపు పూర్వకాలమునకును, పరకాలమునకును గల భావజ్ఞానలో యిదియొక ముఖ్యభేదము. ప్రజాస్వామ్యజీవితములో పుట్టిపెరిగిన జ్ఞానువు బెర్నార్డుషావంటి వాడు ప్రజాస్వామ్యమనగా “ప్ర” అను అక్షరపూర్వకమైన శబ్దమాత్రమేనని నిరసించెను. ప్రజాస్వామ్యపు పార్లమెంటరీ

విధానములో పుట్టిపెరిగిన యిటలీ నియంతయైన మస్సోలినీ “పార్లమెంటరీ, ప్రజాస్వామ్యము క్రొల్లిపోవుచున్న శవ”మని అనవ్యాపడెను. లాస్కీ, కోలువంటి రాజ్యాంగపండితులు, వెల్పువంటి యూహావైభవనంపన్నులు, రస్సెలువంటి విజ్ఞాని యుకూడ నూతన “శ్రుతిసమ మము”ను (దుర్గిరాల గోపాల కృష్ణయ్యగారి ముద్దలొలిక శబ్దం) నూచించుచున్నాడు. పైన తెలుపబడిన ప్రజాస్వామ్యములోని దోషములు చాలభాగము సకరు విధానముగా వాగినవోలిన అనభవత్వము ఆధారముగా జేసికొని ప్రసిద్ధిపండితుడైన బ్రెస్సు తెలిపినవే

అందుచే ప్రస్తుతమున్నరీతి ప్రజాస్వామ్య విధానమును యీ పటమును అతులతోసి, కట్లతోన, నాడుటకుచురదని ఋజువగుచున్నది. నవీనపరిస్థితులనుబట్టి అవసరమైన నూతన సభ్యతను బట్టి సంఘాభిప్రాయముల ప్రతిబింబించుచు నుండుమునకు లక్ష్యమార్గమును ప్రకర్షించునటులు ఆధునిక ప్రభుత్వ విధానములుమారవలెనని తెలుచున్నది రిష్యాలోసంఘము, సభ్యత, ప్రభుత్వములనూత్రములు, విధానముకూడ చాలవ అకు సమాజవాదముపై నిర్మించి యీ సమస్య ఆవిధముగా పరిష్కరించుకొనిరి. ఇటలీలో యీ సమస్యయే కార్మికులు, పెట్టుబడిదారులు, వైజ్ఞానికులు అగు మూడు సభ్యతలకు సమాన ఉపపత్తినిచ్చి, ఒకరుపై నొకరు అధికారము చెలాయించకుండునట్లు, మూడుశక్తులను రాష్ట్రస్వాధీనములో నుంచుకొని యీ మూడు సభ్యతలనుబట్టి ప్రభుత్వవిధానమును పునర్నిర్మాణము

చేసిరి. పైకి యీ విధానము పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వమువలె కాన్పించుచున్నను, ఇది ఫాసిష్టు విధానము క్రింద శోభింపన సర్వాధికార రాజ్యముగ క్రియలో నడుచుచున్నది.

జర్మనీలో జాతీయ సామ్యిక విధానమును పెరిన (Nazism) ఇటీవలనే హిట్లరు సర్వాధిపత్యమున (మామూలు ప్రజాస్వామ్యవిధానము క్రిందనే) పాలనము నడుచుచున్నది. ఆస్ట్రీయాలో కూడ డోల్ఫస్ సర్వాధికారమున యిటులే నడచినది. ఇక డి ఫాసిజమునందు మహాప్రాధాన్యత హెచ్చుకలదు. కానిజోన్సు వాత్యానంతరము ఆస్ట్రీయా పాసిష్టులు సంఘసామ్యవాదులు పెరుగులాటలో పడిరి ఇదివఱలో తెలిపినట్లు అమెరికా దేశములో N R A విధానముకూడ ముందు యెట్టి సర్వాధికారముగా పరిణమించునో తెలియదు కాని యీ N R A విధానమువలన కేంద్రశాసన సభావరముగా యిదివఱకు ప్రవహించుచున్న “రాజ్యాధికారము” యొక్క గతి ప్రక్కదారినిబట్టి “అధ్యక్ష” వరముగా ప్రవహించుచున్నది. చిరకాలమునుండి పార్లమెంటరీ సాంప్రదాయమునకు గురువీరముగానుండిన మన బ్రిటిష్ పార్లమెంటు స్థలాంతరమున తెలివినటుల మారవలెనని, ఆందోళన జరుగుచున్నది. రషియా ప్రజకు ఆదిరండియు దేశములో “తినద” ననదిలేదు. జాతీయమైన ప్రాచీన నాగరికతలేదు. ఇంక రషియా నిరింకుశ ప్రభుత్వ విధానములో, వ్యక్తికి స్వదేశాభిమానమే గలుగలేదు. అచ్చట స్వదేశాభిమాన మనగా

స్వదేశ జారుచక్రవర్తి ప్రజలను బాధించి యుంచిన శృంగు
లాలస్మృతియే. అందుచేతనే ప్రాశస్త్యము ప్రాతనభ్యుత్థి
లిసేసీయులు తీవ్రముగా నాశముపెసినను జనసామాన్యము
మనస్సుకొచ్చలేదు. ఏల? జారురాష్ట్రము, స్థానే సోవియటురా
ష్ట్రము, పూర్వపు జమీందారులు ఫ్యాక్టరీపాలన, మిరాశీసభ
యాజమాన్యము స్థానే సోవియట్ ఫ్యాక్టరీ సోవియటు గ్రామ
పాలన వచ్చినవి ఈవిధముగా కేంద్రాధికారవిషయకు లొంగి
యుండుట కలవాటుపడిన—రష్యా ప్రజామానసిక తత్వము
నకు నూతనసంస్థలు అతుకుకొసినవి రష్యూలో వ్యక్తి స్వేచ్ఛ
ఇతముందుండియే ఉన్నయించవలెను ఇత యిటలీలో పరి
స్థితులకు వ్యతిరేకమైన పార్లమెంటరీ విధానము యించుమించు
రద్దగుటకు పేరుండొప్పకొన్నను “రోమునగర” పూర్వపు
ఖ్యాతికి వారసునని నమ్ము యిటలీ పేరుడు, జాతీయతా
విధ్వంసకమైన సమాజవాదమునకంటెగా చోరగడచాలెను.
అందులకే అది ఫాసిజముగా మారింది. ఇత యుగ్లండువర్ధితి
యూరెంటికంటెను విలక్షణమైన నూతనభక్తిని ఉన్నది.
ఇంగ్లండు దేశీయునకు ప్రాచీన నాగరికతాగర్భము, ఇటలీ,
భారత పౌరులకుండుగంత యుండగనుట నశ్యమే కాని
అచ్చట పేరుడు ప్రాచీనకాలమునుండియు “వ్యక్తి స్వేచ్ఛను”
బాగుగా అలవాటుపడినాడు. అతని ప్రభుత్వము అతని
ఆందోళనకు లొంగునను విశ్వాస మతసియందు అంకరింప
జేసినది. పైగా రష్యా యిటలీ పౌరునికంటె ఆంగ్లపౌరుని ఆర్థి

కస్థితిమంది. పైగా కార్మికవర్తమువారు యెన్ని ధర్మపన్నములు చెప్పినను తమ దేశమునకు లోకములోనున్న “గొప్ప ఆస్తి” — నామ్రాజ్యము, వ్యాపారస్థానములు — వదలుకొనరు. అందుచే పరిస్థితులనుబట్టి పార్లమెంటరీ విధానము మారవలసివచ్చినను అది యింగ్లండులో, గషియాలోవలెగాని, యిటలీ నమోనాగా గాని లేక రాష్ట్రమును పురుషశక్తిరూపకముగా ఉపసించుటకు అలవాటుపడిన సంస్కారముపై నాధారపడిన నవీన జ్ఞులు విధానం ప్రకారముగాని మారుట కవకాశము లేదు ఆయాసిద్ధాంతములకు ఆయాదేశముల మానసిక ప్రస్ఫుత్తి పరిస్థితులనుబట్టి యే ఆచార్యత గల్గుచుండుననటకీ నాల్గుదేశములు తార్కాణములు.

ఈ నూతన విధానములలోని లక్షణములు మూడు,

(1) జాతీయత్వము ప్రధానమగుట (2) అందుకులోబడి దేశములోగల భూస్వాములు, సాహుకార్లు వ్యక్తినభ్యంత నాధారముచేసికొని కార్మికులు కర్షకులపై నమలు జరుపుచున్న పెట్టుబడి విధానమును హద్దుపద్దులలోనుంచి జనసామాన్యముయొక్క ఆర్థికాభివృద్ధికై అనగా ప్రతివారికిని వృత్తికల్పించుట దేశపు సర్వాణశక్తిని వృద్ధిపఱచుట (3) సిద్ధాంతములో యేకోయో రాజ్యాంగవిధానమున్నను క్రియలో ప్రభుత్వాధికారియు ఒకనర్వాధికారి చేతులలో నుండుట. పార్టీలు, ఆస్థిని గూర్చి తగాదాలుపడి కోర్టుకెక్కినప్పుడు, కోర్టువివాద తేలేవఱకు ఆస్తికి దీనీవరు నేర్పాటుచేసినట్లు, ప్రాతవిధానములకు

శ్రోత్రపరిస్థితులకుగల్గిన యీనంఘర్నలోనుండి స్థిరవిధానము యేర్పడువఱకును కాలపుగుఱుడు యీ సర్వాధికారులనే వారిని ఆయాదేశములకు—ముఖ్యముగా జగ్గనీ, ఇటలీ మున్నగు ఘోషిస్తుపరమైన దేశములకు—రి సీ వ రు లు గా యేర్పాటు చేసినట్లున్నది

ఇది బహు ఆశ్చర్యకరముగ తోపవచ్చును. ఆదినండి గణ, మత భూస్వామి రాజమున్నగు యేకవ్యక్తి నిరంకుశత్వమునుండి, యెంతో బలి సమర్పణచేసి, రెండువేల సంవత్సరములు తపస్సుచేసి చివఱకు తస్ఫిలితముగా స్వేచ్ఛాస్వయాపమైన నాగరికతాశిఖరమైన, ప్రజాస్వామ్యమును పొందిన యూరపు ఖండము తిరిగి వ్యక్తి నిరంకుశత్వములోనికి—అందులో నూటికి నూరు విద్యావంతులైన, ఆదేశములలో (గత జగ్గనీ యెన్నికలును సేటి ప్లేబిసైటున్న తెలివినటు) నూటికి తొంభైముగ్గురు స్త్రీపురుషుల అంగీకారముతో యీవ్యక్తి సర్వాధికారులు ప్రభుత్వములోనికివచ్చి రసగా ప్రస్తుత ప్రజాస్వామ్యవిధానాలకు (సిద్ధాంతములపట్లకాదు) వారి ప్రజలలో అసహ్యము కాకపోయినను అగౌరవమైనను కలిగినదని అంగీకరించక తప్పదు “రామరాజ్య”పురోజులకు యీప్రజాస్వామ్యముగమలలో కూడ స్థానమున్నదని స్పష్టము. ప్రజాస్వామ్యవిధానములు బ్రహ్మాండమైన యంత్రమువంటి కల్పనలో యీప్రజావ్రతనిధులను వారు ప్రవేశించి యీయంత్రభారము క్రింద నొక్కుకొనిపోయి యుండుట, అశేవజనము అన్నమో

రామచంద్రాదుని యేడ్చుచుండుట, దేశములోని వ్యక్తుల నిరగుళత్వము యధేచ్ఛగా సాగుచుండుటకంటె, జాతీయైక్య నూతనభావములను బట్టి ప్రపంచ దృష్ట్యానమ్మేళనచేసి అశేష జాతీయైక్య—ముఖ్యముగాజనసామాన్యముయైక్య—అభ్యుదయమునకై ప్రధానముగా ఆర్థికముగా సమగ్ర నిర్మాణా కార్యక్రమమును రచించి (Planned Economy) అందు జాతీని ప్రపరింపజేయుటకై జాతీలోనుండివచ్చిన సర్వోత్తమ పురుషుడు ఒక్కడైనన, అదిని సర్వాధికారిశ్వమే శ్రేష్టమని ప్రజల తెలుసుకొనిరి ఇది ముఖ్యముగా ఛాసిష్టుగృప్తి. రాష్ట్రమునకు రాసిమీదిదృష్టి (Totalitarian state) కావలెననెదరు వీరు అందులకే ఇటలీ దేశమంతయు ఒక్కటే నియోజనవర్గము. రాష్ట్రములోగల భిన్నసభ్యతలను ఈ రాసిదృష్టితో నిలుపవచ్చుననెదరవీరి. ఈ నాల్గవ భాగములోనున్నది “సమత్వ రాష్ట్రము” (Equalitarian society) భిన్నసభ్యతలకు పొదును భిక్షులనెదరు వీరి. ఉండవలసినది ఒక్కటే సభ్యత. అది కాంగ్రెస్ ది. ఇది వీరి నమక. అందులకే ప్రస్తుత కమ్యూనిస్టు స్వామ్యము, యానూతన సర్వాధికారములు లోకములోని ప్రజాస్వామ్య విధానములను—ముఖ్యముగా పార్లమెంటరీ పద్ధతియైక్య పునాదులను—కదల్చివైచుచున్నవి. ఇందుండి మందు యెట్టి పరిణామముపప్పునో చెప్పజాలముగాని ప్రస్తుతపార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యము మాత్రము ప్రజాదృష్టితో వెనుకబడుచున్నది.

మన భారత సాంప్రదాయభాషలో యీ పరిస్థితులను తెలుపవలసివచ్చినచో యూరప్పాఖండచరిత్రలో ఆదినీ వ్యక్తి గతముగానండిన బ్రాహ్మధర్మము, మతము, ధర్మశాస్త్ర జిజ్ఞాస, లూధరుసంస్కారానంతరము సంఘపరిమైవది. రాజ ప్రభుత్వ పీఠామముతో యోగ్యధర్మమైన రాజ్యాధికారము సంఘపరిమైవది భూస్వాములు, పెట్టుబడిదార్లయొక్క ఆధి పత్యమున నలుగురున్న జనసామాన్యము నేడు వైశ్య, శూద్ర ధర్మములను సంఘపరిమైచేయుమని సంఘర్షించు చున్నది. కావుననే వర్తమాన సభ్యత ఆర్థికమును ప్రధానముగా పురిస్కరించుకొని బయలుదేరుటకు గారణము. జాతి యొక్క ఆర్థికసభ్యత తత్ప్రతినిధియైన ప్రభుత్వమందు ప్రధానముగా ప్రతిఫలింపవలసి యున్నది. జాతీయోద్ధాన విశ్వర్యమును జాతీయులచే ఉత్పత్తిచేయించి నవ్వజనం ౪౨ సద్వినియోగము చేయుటవలన—రాష్ట్రములోని నిర ద్యోగమును దారిద్ర్యమును పోగొట్టవలసిన కర్తవ్యము పూర్వములోపల ప్రభుత్వముయొక్క ముందు వ్యక్తులకు వదలక తనదిగానే ప్రవర్తించవలసి యున్నది. నేడు జనసామాన్యమునకు కావలసినది హేబియస్ కార్పసుచట్టం (Habeas Corpus Act) కాదు. రోమా మరాధిపతి దాస్యవిముక్తికాదు బైబిలును దేశభాషలో చదువుకొను హక్కుకాదు. రాజుల నిరంకుశత్వమునుండి విముక్తికాదు. రాజ్యాధికారమును ప్రభుత్వ సంస్థలమధ్య యుక్తముగా పంపకముచేయుట కాదు. శాఖావిభాగమును

(Division of powers) కాదు ఇవినేడు పురుషవర్తము నకు అవరోధములుగాలేవు. వ్యక్తికి స్వవృత్తి, నవీన ఆర్థిక శాస్త్రము నమర్చించినసహకారభావముతో నిర్మాణము అటుల తియారైన పదార్థము సాధ్యమైనంతవఱకు సమభుక్త మగుట, మూలముగా నేడు వ్యక్తి పురుషార్థసిద్ధిని పొందవలసి వచ్చినది ఇక్కడ నేడు ధర్మసంస్థాపనకు డ్డేశము నేటి ఆర్థికదాస్యము ఆతని ఉన్నతవికాసమున కవరోధముగా నెన్నది ¹ అందులకై నిర్మాణవిధానములను రచించుటకును అవసరమును బట్టి వెంట వెంటనే సవరణచేసికొనుటకు అవకాశముండవలెను. అనగా ప్రభుత్వము అనుభవజ్ఞులైన శాఖాధిపతుల రాజ్యముగా మారవలెను ఇందు పక్షభేదములుండిన పనిసాగదు కాలయాపనమునకు సిద్ధాంత రాద్ధాంతములకు నిట స్థానము లేదు తంతులకు, హోదాలకు ప్రజలపన్ను ఖర్చుపడు

-
- 1 ఇదియే నేడు రషియా ఉద్దీపన క్రింద ప్రతిరాష్ట్రము నిర్మాణ విధానముల రచించుటలోని ఆశయము (Object of planned Economy is the "Fullest scope to the utmost self expression and self realisation for every individual" Planned economy is "Rational production an equitable distribution" K T shaw's Articles in Bombay Chronicle D 26 th 27 th 28th December 1934 విధానముల ఆర్థికనిర్మాణము (Planned economy) అనగా మంతుగా సంకల్పముచేప్పుకొని ఆప్రకారము సమాప్తి చేయుటకై వహించు ప్రత, యజ్ఞ, యాగ, ఉపాసనాది దీక్షవంటిది సంకల్పము (plan) లేవిది శక్తి భిన్నమార్గ

రోజులు పోయినవి. అనగా ప్రజామోదముపై నేర్పడిన, ప్రజల విజ్ఞాన, ఆర్థిక, సాంఘిక రాచకీయజీవితమును, ఆధునిక పరిస్థితుల నుబట్టి ప్రపంచవికృతమును దృక్పథమునుండి జారినీయక ప్రవర్తింపజేయు “ప్రవర్తకుల” (Directors) సంఘముగా ప్రభుత్వములు మార్పుచెందవలసిన దశరాజ్యాంగముయొక్క ఆధునిక పరిణామములో—ముఖ్యముగా అమెరికావంటి దేశాలలో—వచ్చినదని పండితులమతిము.

పరిస్థితులను బట్టి సిద్ధాంతములోని నవ్యపరిణామము అందులకే ప్రేరేపిస్తే ప్రజామోదము నాటరాజ్యాంగ సిద్ధాంతములకు నూతనపరిణామ దశవచ్చినదని నవ్యమతిము నేను ప్రజాస్వామ్యమనగా ఒక రాష్ట్రములోని వయస్సువచ్చిన స్త్రీయొక్క లెల్లదను ఓటమిజాబితాలలో పేరుకాదు లేక వీరిందరును పోలింగులకుపోయి ఓటుహక్కును చెలాయించుటతో మాత్రమే సరిపోయేసితియుకాదు. రాజ్యాంగసిద్ధాంతము నవినపరిస్థితుల అనుభవములో ప్రజాస్వామ్యముయొక్క విశాలార్థమును గమనించుచున్నారే “పరాష్ట్రములో హెచ్చుమంది ప్రజలు సంఘక్షేమమునకై అవసరమగు కార్యములలో ప్రవ

ములు త్రొక్కి గమ్యములేనిదగును దీక్ష (time limit estimate, output, and Methodology) లేనిది గమ్యము పొందుటకు ఉద్దీపనయుండదు ఈసంకల్ప దీక్షలతో గూడిన పూర్వమీమాంసవైపునేడు ప్రపంచదృష్టి తిరుగమని వచ్చినది

ర్పించునో ఆరాప్రములో ప్రజాస్వామ్యవిధానము అధిని
వ్యాప్తిలోనుండు ననే నూతన సిర్వచనముతో వికల ప్రజా
స్వామ్యసిద్ధాంతము వికసించుచున్నది

అందుచే యీ గళలో ప్రజాస్వామ్యమునది మూడు
విభాగములుగా కనబడుచున్నది ఇవి వ్యక్తి ప్రజాస్వామ్యము
(Individualistic democracy) వృత్తి ప్రజాస్వామ్యము
(functional democracy) సమూహ ప్రజాస్వామ్యము
(corporate democracy) అనునవి. ఎట్టి బాధ్యతలుగాని
విశేష ములుగాని మోపబడక కేవలవ్యక్తి మాత్రుడైన
పౌరుడు మూల కందము గాగలదియే నిజమైన ప్రజాస్వా
మ్యము అనియో, అదియే నిజమైన స్వేచ్ఛారాజ్యమునియు,
ఆఘాత ప్రతిఘాత (Action and Reaction) న్యాయము
ననుసరించి శాసన బద్ధమైన బాధ్యత వ్యక్తిపై మోపుటతో
డనే స్వేచ్ఛానిహారమునకు అవరోధము కల్గుననియు, రాజ్యా
ధికారులైన ప్రజలపైన అర్హతలు నిరూపించుట యనునది
ప్రజాస్వామ్యసూత్రమునకు అననుకూలము అనియు వ్యక్తి
ప్రజాస్వామ్యవాదుల ఆక్షేపణలు. అందులకే కేవల వ్యక్తి
మాత్రుడైన పౌరుడు మూల కందము గాగలదియే నిజమైన
ప్రజాస్వామ్యమునియు తదితరములైన పన్నియు ఒకవిధమైన
నిరంకుశత్వములే ననియు వ్యక్తి స్వామ్యవాదుల నెదరు. ఇది
యొకమతము ఈమతమే యుద్ధానంతరమువరకు ప్రబలియుం
డినది.

ప్రజాస్వామ్యమనేది “తోకల లెక్కను బట్టి నిర్ణయించుకొను మందలరాజ్యము కాదు” ప్రాచీనప్రజాస్వామ్యవాదులుకూడ యిటులు కలచియుండలేదు¹. ప్రజాస్వామ్యమనగా రాష్ట్రములో యుండే యాశ్చర్యమనమ్యమ స్వామ్యము కాదు. కొన్ని బాధ్యతలుగల పౌరులరాజ్యము. అందులో నివీనాద్వికపక్షితులలో సరస్సుమధ్యము కార్మికచురుగునూలు క్రింద పీఠాగమైన నేమి యీ అర్హత అనేది సృష్టిపూర్వముగా నిర్ణయించవలసిన ఆవశ్యకత కలిగింది. వెంటనే వృత్తానుబట్టి ప్రాతనిధ్యము వర్షపునుస్లు ప్రజాస్వామ్యవిధానము మారవలెను అనివృత్తిప్రజాస్వామ్యమైన(Functional Democracy) రెండవమతిము. నామ్యవాదము ఫాసిస్టులు (కేటీస్వామ్యవాదులు—యీ ముగ్గురకు ఈ సిద్ధాంతము ఆలంబనమైనను “వృత్తి”యను నిర్వచనముపట్ల వీరిలో మహాద్భేదములుగలవు. ఫాసిస్టు మతప్రకారము పెట్టుబడిదారు, విజ్ఞాని, కార్మికుడు

- 1 “When John Milton or any of the theorists of the British commonwealth spoke of the “people” he certainly did not mean this. For Milton “The people” was essentially a qualitative conception. “The people” that had a right to sovereignty consisted not of all the individuals within the state but only of as many of them as could be adjudged worthy of a share in power on account of their personal quality” (Guide to modern politics by G. D. H. Cole P. P. 402)

యీమధ్యను వృత్తి పౌరులక్రింద వచ్చెదరు కాని సామ్యవాదము వృత్తి అనుశబ్దము క్రింద ప్రధానముగా కార్మికునికి (కొంతవరకు విజ్ఞాని)కప్ప పెట్టుబడిదారునికి స్థానమే యివ్వను.

ఈ వృత్తులనేవి మధ్యకాలపు యూరపుఖండములోవలె “సమూహ” మయములైనవి అందుచేత యీ సమూహములు ప్రాతిపదికగా రాజ్యాంగములు నిర్మింపబడవలెననియే మూడవశాఖవారిమతము వృత్తి సమూహముల మాట అటుంచి వ్యక్తియే నేడు యెక్కడిక్కడ “సమూహ” వర్తియై, (corporate life) జీవించవలసిన స్థితిలో నున్నాడు కాన మానవచరిత్రములో వచ్చిన ఈ స్వాధీన వికస్థితివిగూడ రాజ్యాంగము గమనించక వీలులేదనెదగు వీరు వృత్తిచేయు పౌరుని రాజ్యాంగమునకు మూలముగా నిడికొనుట నచినకాలానుగుణమే. కాని యీ కార్మికపౌరుని దృష్టి తానువిడిగా నున్నప్పటికంటె సమూహవర్తియై యున్నపుడు అధికసామ్యావస్థలో నుండుననికూడ యిక్కడివాదము. వ్యక్తివేను ఆవ్యక్తియే సమూహవర్తియైనపుడు అతని భౌతికమానసికగృష్టివేరు. అని సమూహ ప్రజాస్వామ్యవాదము (Cooperative Democracy)

వ్యక్తియనే పదార్థములోనే యివన్నియు కలవనియు నిర్విశేషమైనవ్యక్తి ప్రజాస్వామ్యమే నిజమైన లక్ష్యమని మొదటిశాఖ. సంఘము కార్మికమయమైపోయిన నేడు ప్రజాస్వామ్యము తత్పరము కావలెనని రెండవశాఖ. సాంఘికదృష్టిపై

ప్రభుత్వము నడువవలసిన ఆవశ్యకత అధికముగా గలిగిన నేడు సమూహవర్తియైన పౌరుల ప్రజాస్వామ్యము వాంఛనీయమను వారు మూడవశాఖవారు. అందులకే వ్యక్తిపరముగా, వృత్తిపరముగా, సమూహపరముగా, యీ రీతిగా యుద్ధానంతరపు ౨౦ వ శతాబ్ద ద్వితీయపాదములో ప్రజాస్వామ్యమనేది మూడుపాయలైనది దీనిపై గల తదితర ప్రసిద్ధపూర్వపక్ష సిద్ధాంతముల సిద్ధాంతదీపికలో మీమాంసచేసెదము

కృషి గౌరవప్రధానమైన ఈనూతనసంఘరచనలో మూం తెన్నునాటి శాఖావిభజన సిద్ధాంతము (Separation of Powers) నకు ప్రవృత్తిగ్నివోవుచున్నది ఇందులకు తార్కాణము శాఖావిభజనసిద్ధాంతము సేమాత్రిము జారినీయక రచింపబడిన అమెరికా రాజ్యాంగములో నేటి అధ్యక్షుడు ప్రస్తుతి N R A విధానంక్రింద శాసన, కార్యవిర్వాహక, న్యాయనిర్ణయ సంబంధమైన కార్యత్రయమును తనయందు లీనముచేసికొనటకు ఉద్యమించుటయే. ఇక యూరపుఖండ దేశప్రభుత్వములు కూడ, ఈకార్యత్రయమును యేకసంస్థయందులీనముచేయుట పరముగానే నడుచుచున్నటుల పూర్వము తెలుపబడినది

ఈ సవీనపరిణామములో రాష్ట్రముయొక్క ఏకస్వామ్యము (state absolutism) నకు కొన్నిస్థలములలో విచ్ఛిత్తి గలుగగలదు. రాష్ట్రమనేది అన్నిటికి మించిన సంస్థయా (one over the many) లేక సంఘములో గల అన్నిసంస్థలలోను—దండనాధికారము మాత్రము విశేషలక్షణముగా

గల్గిన- ఒకటి యా! (one of the many) ప్రేమ యూనియన్లు సహకారసంఘములు వంటిదేకాదా రాష్ట్రముకూడ అయిర్పడ, జన్మనీలవంటి ప్రజాస్వామ్యములలోని శాసన స్థితిమైన అర్థికసభలకూడ రాష్ట్రము యొక్క అద్వితీయాధికారమును అగ్గించునవే రష్యా, యిటలీ మొదలగు రాష్ట్రాధిపత్యవిధానములలో గూడస్థానికసంఘములు కొన్ని అంశములలో శాసనాధికారమును చెలాయించుట క్రొత్త పోకడ (New Varient) రాజ్యాధిపత్యము అద్వితీయమాయమా (Monistic theory of Sovereignty)! లేక అనద్వితీయమాయ (Pluralistic theory of Sovereignty) అను ప్రశ్నకు పూర్వముకంటే నేడె అధికప్రసక్తి గలుగుటవిశేషము.

వెంటనే రాష్ట్రముయొక్క మూలము ప్రయోజనమును గూర్చి ప్రబలియుండిన సిద్ధాంతములే మారగలవు. రాష్ట్రము ప్రత్యక్షముగా ప్రజాభివృద్ధికర కార్యాలను చేయుట కెప్పడ లేదు, దండనీతి ప్రధానమైవది, అని నేటివరకు ఊలువబడినది. సంఘములో నమిప్పి కృషి గౌరవము, వృద్ధిచెందుచున్న కొలదియు స్వార్థము, దుర్నీతి, తిగుచుండును దండనీతికి స్వార్థ ప్రకోపముగల సంఘములోనే ప్రసక్తి యింతేకాక నవీన రాష్ట్రము తన దండనీతిని—భారతసిద్ధాంతము లెటులున్నను—సంఘములోని ధనబలవంతుల అధిపత్యమునకే వినియోగించుట సహజముని కొందరి ఆక్షేపణ. మరియు ప్రజాక్షేమపరమైన కార్యాలను (Social service functions) వ్యక్తు

చకు వదలుట సంఘమును ఆవ్యక్తుల దాన్యమునకు పాలుచేయుట. ఇంతేకాక ప్రజలలో విజ్ఞానాభివృద్ధిగలిగినకొలదియు వాఁలలో స్థానికసంస్థలనిర్మాణము, సంస్థల పరిపాలనా దక్షత హెచ్చునకొలదియు పాలకవర్గము, పాలితవర్గమునే భేదము తగ్గుచుండును. ఇట్టిదశలో పూర్వము వ్యక్తులు జరిగించే ప్రజాక్షేమకార్యాలు ఆవ్యక్తులు ఆక్రమించిన ప్రభుత్వము పెరుతో చెయుటకూడ సహజమే అందలకే రాష్ట్రము నేది గండగతి ప్రధానమైవదిగా గాక ప్రశ్నోక్షముగా ప్రజాసేవను చేయునంస్థ అనే నూతననిర్వచనమునకు కూడ సిద్ధాంతముల దారిచూపుచున్నారు (from the coercive state to the social service state)

ఈ సిద్ధాంతములు యెట్టి ప్రజాన్వామ్యవిధానములో అమర్చగలరో పరిశోధనలే ముందు తెలుపగలవు కాని ప్రజాన్వామ్యములో ఒక తిరగతిదైన పార్లమెంటరీ వర్గతిమాత్రము అనుభవమువలన నవీనపరిస్థితులలో—ముఖ్యముగా యింగ్లండ్ దేశరదేశములలో—పనికిరాదని విదితమగుచున్నది

ప్రస్తుత ఈ దేశ పరిస్థితులలో, కుల, మతపక్షముల మధ్య నిరంతరము మెజారిటీలు మారుట కవకాశము గల్గివట్టి పోయి, దేశ మయొక్క ఆర్థికపునర్నిర్మాణము ప్రధమవశ్య కల్గగా గల్గిన వారత దేశమునకు ఒక ప్రభుత్వము విదుసంపత్స రమలైనను గండునను నమృతములేనప్పుడు యేగుమును లాభములేదు.

పైన తెలుపబడిన రాష్ట్రసంస్కారమనగా పూర్వము భారతదేశములో ప్రభుత్వములే వర్ణాశ్రమధర్మాను ప్రవర్తింపజేసిన వర్గతంత్రులుగా కనపించుచున్నది. ఇది సాధనమా? సాధ్యమా? ఇది సాధనయే ఏలనన? వ్యక్తి సుఖ, వ్యక్తివ్యవస్థ, వ్యక్తి అర్థనాదులైన బెండుము, స్పెన్సరు, రై కార్, మిల్లుపండితులును, సమిప్తివాదమునకు చెందిన—కార్మిక న్యాయవాదులు, సమాజవాదులు, అ రాష్ట్ర—(పోథన్, మార్కుస్, క్రాఫోర్డ్ జిజ్ఞాసువులును, యాదభవాదులు, లక్ష్యములో—ప్రభుత్వరహితమైన ముక్తావస్థనే రాచీయసంఘపు పరిమళప్రాయముగా అంగీకరించిన అందుచే ప్రభుత్వముమాట అటుంచి అనలు సంఘవ్యవస్థయే పై సాధ్యమనకు, సాధనగా అంగీకరింపవలసిన దగుచున్నది. అనగా రాష్ట్ర విధానాలన్నియు మానవస్వేచ్ఛ అనే సాధ్యమునకు సాధనములేయని స్పష్టము. “రాష్ట్ర న్యాయమునకు స్థిరత్వము నిచ్చిన ఒక్క హేగెల్ మతము తప్ప—హేగెల్ మతములో కూడ మానవస్వేచ్ఛయే లక్ష్యముగా నున్నన, ఆ స్వేచ్ఛ ప్రభుత్వవిరహితమైన దశలోనో, సహితమైన దశలోనో చెప్పుటకు వీలుగా కున్నది—తదితర సామ్యత్వ పక్షములన్నియు పై రాచీయలక్ష్యములో యేకాభిప్రాయం లగుట చూడవారి భేదములు ప్రధానముగా సాధనకు సంబంధించినవని గోచరించును. వ్యప్తివాదులనిపించుకొనిన హెర్బర్ట్ స్పెన్సరు, మిల్లు పండితుల జిజ్ఞాసలు సామ్యవాదపరముగా దారితీయుటను వారి

వ్రాతలలో చూచినప్పుడు యీ సిద్ధాంతము మఱింతదృఢ పడును.

భారతదేశపు వేదాంతవడ్డనముల వారికిని జ్ఞానుల కును సాధనములో యున్న సామరస్యము—శమదమూదులు అహింస, సలసారవిరాగము, నిధిభ్యానమునములు జ్ఞానుల నహింస అండఱును సాధనగా నొప్పిరి—వాఙ్మూలముల దర్శనముల వారికి సాధనములలో కనిపించుచున్నది.

అందులకే వ్యక్తివాదులను కూడ నేడు సుఖరామ్ స్థానము పోలేరు బెంథము నాటవృత్తి అదముకూడ నేడు తన స్వసంస్కారములకు లోబడి లక్ష్యపరముగా నిశ్చయించుచు కేయున్నది. జాతీయతనానే అంశిరాతయనహకారమును, కేంద్ర పార్లమెంటు చేతులలో యిప్పటికలె రాజ్యాధికారము నుంచుటకుమారుగా భూభాగములనుబట్టిగాని, వృత్తినిబట్టిగాని యేర్పడినసంఘముల మధ్య రాజ్యాధికారము విభక్తముకావలెను. ¹

- 1 ఇక్కడ ఉద్దేశ్యమున యీ వ్యక్తి పెట్టుబడి విధానపు నలుగుడి లో వ్యక్తి ఒంటరిగా నిలువబడిన పడిపోవును అందుచే అతని భద్రతయు అతనివ్యక్తి వికాసమున కవకాశమును (Opportunity for the development the real personality, of the individual) తనవృత్తి సంఘము అండక్రిందనే కలవు మఱియు రూసో చెప్పినట్లును, మిల్లుపండితుడు ప్రేమించు నట్టియు, ప్రజేచ్ఛ, వ్యక్తి స్వేచ్ఛ అనేవి చిన్నవర్గములలోనే చెలాయించుట కవకాశముండను అధికసంఖ్యాకుల చెప్ప

ప్రవాహవ్యవస్థలని నేడు పిలువబడుచున్న “అధికసంఖ్యాకల నిరంకుశత్వము (Tyranny of the majority) గాఢ వ్యక్తిని కాపాడుటకు భూభాగములబట్టి యేర్పడిన క్రిందిశాసనసభపైన వృత్తి సంఘసతినిధులతో కూడిన రెండవశాసన సభాసామ్యముకావలెను ఇట్టి సంస్కారములతో వ్యక్తివాదముకూడ కీడును అనుశ్ఛిన్నముగానే ప్రయాణము చేయుచున్నది ¹

కాని యేడుమువారి సంస్కారములైనను అష్టావధ్యతకు విరువనిచ్చుచున్నవి వ్యక్తివాదులకూడ “వ్యక్తిత్వనగాతనవృత్తి సంఘములో సభ్యుడైన వ్యక్తి (Group life)” — మొత్తము రాష్ట్రసంఘమునకు అవియవమైన వ్యక్తిత్వనిమాత్రము (నమిష్టవాదాలవశా) విరంగీకరించుని తెలిసికొనవలెను—అని శివువ్యక్తిత్వనిచ్చనమును విశాగపటముటకు టంగీకరించిరి అనగా సభ్యత్వకు మూలవీకము అర్థమనియు,

మనకు యిక్కడ స్థావర తత్కవ ఒంగుచే చిన్నిచిన్నివిగా యేర్పడిన వృద్ధసంఘములే యెన్నికనిభావమునకు ప్రాచీనదికలుగా నుండవలెను

- ¹ మా గ్రాహంవాలాగారి Great Society, అనుగ్రంథము యిటులే జాతీయభావనిరసనకును దోడ్పడును Great Illusion అను Norman Angell గారి గ్రంథముకూడ వ్యక్తివాదములో నవీన పరిణామమును సూచించుచున్నది ఇంక సిడ్నీ జెబ్ గారి వార్ల మెంటరీ సంస్కారసూచనలు (చూ Governance of England) కూడ వ్యక్తివాదపరముగా కనబడుచున్నవి

సభ్యుని వ్యక్తియందుగాక సంఘభూయిష్ట మగుచున్న దనియు, కొంతకాలము యిక్కడను (సమిష్టివాదములోవలె) అంగీకరింపబడుచున్నది అందుచే నది ప్రతిచాదులనుతిమూల లక్ష్యమునకే గాక తత్సాధకమైన విధానములనుకూలములలోని ముఖ్యాంశములయందు కూడా యేకాభిప్రాయము నొందుకొనుటకు గలదని నిగ్మత్యము లగు గోచరింపకపోదు. కాని వేత్తయేమి, భారతాద్వైతజగదురుడైన శంకరుడేమి, బాట్ల హెచ్చగుటవలన, తాను నిరంతరము సంఘములోను, సంసాగములోను కట్టిబడియున్నానను స్మృతిగా వృద్ధిచేయుట చేత, ముక్తావస్థకు, వ్యక్తి దూరమగుచుండునని తలచిరి అందునను నవీనభౌతిక పరిస్థితులవలన వచ్చిన ఆర్థికదాస్యశలో వ్యక్తి అద్వైతజ్ఞునా (ఇదియే పాశ్చాత్యుల “వ్యక్తిత్వచ్ఛ”) వకాశము తగ్గిపోయినది ఈఆర్థికదాస్యపలలమునుండి బయటపడగల సంఘమే తరిగి “వ్యక్తిత్వచ్ఛ”కు సిద్ధిరంగమగుచున్నది ఇదియే సమిష్టివాదులు కోరే “స్వేచ్ఛారాజ్యము (Realm of Freedom)”. “సంఘేకక్తిః కలాయుగే” అను న్యాయానుసారము ఆర్థికదాస్యపలలము వ్యక్తి సాధనవలన గాక సమిష్టిసాధనవలననే భేదింపబడవలెనని పరిస్థితులు ఋజువుచేయుచున్నవి. న్యాయ, సాంఖ్య, మీమాంస, వైశేషిక, యోగదర్శనములే గాక బౌద్ధాదిమతములు కూడ సాధనలో వైరాగ్యమును అంగీకరించుటవలన, సాధ్యములో వీరికి విరోధియని తలచబడుచున్న అద్వైతసాధనకు యెటుల సోపా

సపరంపరయూ ఉపచరించుచున్నవో¹ అటులే తత్వములో వ్యక్తి స్వేచ్ఛానాదులుకూడ ప్రభుత్వములయొక్క యీహుతి సపరిణామములలో అపసరమైన సంఘప్రసర్తక పరిణామమును (State directing the life of the individual in society) అంగీకరించవచ్చును.

ఉభయుల పక్షములకు గలభేదము వాస్తవములోనిది గాక సమస్య “వీక్షణ” (ఇదికూడ దేశకాలపరిస్థితులకు బట్టి యేర్పడినది. అందుచే గల వ శతాబ్దములోని బెధము యొక్క వీక్షణకును, 20 వ శతాబ్దములోని గ్రాహం వాలాను యొక్క వీక్షణకును, ఒకమతములోని వారైనను తేడా కనిపించుచున్నది) మునుబట్టి వచ్చినప్పుడు యిట్టి కలముకకు మఱింత అవకాశము గలదు ఈ విధముగా స్థూలదృష్ట్యా, ఉత్తర, దక్షిణ ధృవములుగా భాసించిన వ్యప్తి, సమిష్టిచాదుల భేదములు నూత్నములో విక్షణామాత్రిభేదములై పోయినవి. వ్యప్తివాది “స్వాత్మలో, విశ్వాత్మను” మాస్తే సమిష్టివాది “విశ్వాత్మలో, స్వాత్మను” లీనముచేయుచు ఆది చైనా జిజ్ఞాసువులైన కన్ ఫ్యూసియస్, మోట్టులకు కూడ కొంతపాటు యిట్టి భేదవీక్షణమే గలదని తోచుచున్నది. అందుచే తత్వములో “యేతానత్వము” గల వ్యప్తి సమిష్టిచాదుల మధ్య గల తీవ్రత్వము యింతటితో శమించుగాక.

1. చూ. వ్యాసతాత్పర్యనిర్ణయము, అనుగ్రంథము.

అథాయము—తొమ్మిది.

ప్రపంచమును యేకసమాజముగా మార్చుటకు పని చేయుచున్న ఉద్యమములు, పరిస్థితులు యూరపుఖండమేమి, తదితరప్రపంచమేమి నేడు అపూర్వవిపర్యయములను పొందుచున్నది. కాలశక్తిభండుండి నూతననంఘమును రచించుటకు గాను లోకముచేతి చేయించుచున్న తపస్సేమోయిది. శాతకముగా భూకంపములు, శీతలవాయు ప్రవాహములు, తుపానులు, అపూర్వరోగములు, ఆర్థికముగా ధరలు పడిపోవుట మారకపుర్రేలు తల్లకిందులగుట, బంగారు ప్రమాణము (Gold Standard) చాలదేశములలో రద్దగుట, నిరుద్యోగము హెచ్చగుట నూతన ఆర్థికనిర్మాణముల ప్రభుత్వములు రచించి జనసామాన్యమునకు పనికల్పించవలసి వచ్చుట. సంఘరాయకత్వము దేశములోను, విదేశములలోను పెట్టుబడిపెట్టి తిద్దప్రస్థానమన్యల వీక్షించే బ్యాంకరులపశములో నుండుటచే, దేశములో కొట్లకొలది జనులు తిండిలేక మాడిపోవుచున్నార—సాహకారుని కొట్లోగింజలు, యంత్రములో సరుకులు విడుదలలేనందున—ఆదేశములో అధికోత్పత్తిదోషము గల్గినదని భ్రమించుస్థితి గల్గినది. యీ స్వల్పవ్యక్తుల ఐశ్వర్యమును బట్టి ఆర్థికనూత్రిముల నిర్మించే భ్రమలో పండితులుండిరి. రాచకియ

ముగా పండలకొలది సంవత్సరములనుండి వచ్చుచున్న రాష్ట్రస్వామ్యములు పడిపోవుట మాట అటుంచి నిన్నటివఱకు చెక్కుచెదగని పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యములు గలిగిన అశేక దేశములలో అవి రద్దైనవి ఉన్నచోట్ల ఉన్నట్లుగా

చున్నవి ఒకమూల జాతీయశాంతిలో, మానసికపానతో, మారణసాధనములు—పూర్వపు ఐరోపాసంగ్రామము లో కంటెను విచిత్రమైనవి—అపరిమితముగా దృఢజల డబ్బుతో నిర్మించుచునే యున్నారు. ఈ అఖండమానోళిము లోని యీవత్తు మానవజాతియు నేడు యీ తపనముయొక్క వేడిని స్వస్థిభేదముతో సమానముగా అనుభవించుచున్నారు. అందులకే మానవజాతియొక్క ఐక్యతకు యీ విపత్తిరంపర కూడ సహకారి కాగలదు.

పైకి నిరుత్సాహకరముగాను, ఆస్థిరముగాను కన్పించు చున్న నేటిపరిస్థితులలో కూడ ప్రపంచఐక్యతను సంధించు శక్తులు తీవ్రత్వముతోడనే పనిచేయుచున్నవి. అట్టి ఉద్యమముల కొన్నిటినిగూర్చి తెలుపకుండగనే యీ భాగమును ముగింపజాలము.

నానాజాతినమితి ఉద్యమమనగా “జాతీయత కదల కుండా ప్రపంచకల్యాణమునకు తోడ్పడుట”. పైగా యిందు సభ్యతకూడ జాతీయతనుబట్టి యుండుటవలన యిక్కడ “జాతీయాహం” నిరంతరము స్మృతిపథములోనే యున్నది.

ఇక రెండవ యుద్ధమును ౧౯౧౯ వ సంవత్సరములో రష్యానమాజవాదుల నాయకత్వమున స్థాపితమైన మూడవ సమాజవాద అంతర్జాతీయసంఘము (Communist third International) ప్రపంచమునంతట “ఓపికన్నంతవఱకు అందఱును పాటుపడి, వచ్చుచు నగునట్లుగా సమభివృద్ధిచుచు హెచ్చుకొను లక్ష్యము — ఏకమానసముగా చేయుట వీరి ఆదర్శము “జాతీయవాదము” యొక్కది కేవలము నామమాత్రమేగాని నానాజాతిసమితిలో యన్నఱు గుర్తించుకొను బప్పురు. వీరినన్నిహితవిత్తమును ప్రపంచకాన్గ్రెసు గణమును యజమానలపై తిరుగుబాటునకు పురిగొల్పుట, పైతఱియు మునకు వీరుపెట్టుకొనిన సాధనము, పెట్టుబడిదారీలయందు వీరికిగల “అన్వృత్యభావము” అరుసవి యుత్పత్తివఱకు ఉపచరించునో. కాని వాస్తవ జగత్తులో మానవులయెదుట గల ఆదర్శములన్నిటికీను యిదికడయే నున్నది. దీని ముందు ఆదర్శపేదైనను ఉన్నయెడల అది లోకముగలదిగా “సైకియోగీంద్రుల” మయమైపోవుట బహుశః కాన్గ్రెసు సర్వమసమాజము యోగీంద్రుల సమాధినిగి సోపానమేమో! 1 కాని

-
- 1 మహత్వవాదము నిజమైన హింసావాదము “అహింస” అనునది ఒక స్వతంత్రవిషయము కాదు శుభవిధాదర్శములలో మానవుని “ఉపహా” లోమమతానిరాసమ పోషకదూరము మఱియే ఆదర్శములోను పోలేరు

రషియా అనుభవములో ఈ ఆదర్శముయొక్క కష్టసాధ్యతను వెల్లడించు అశములుకూడ గోచరింపకపోవు.

మూడవది రషీంద్రనాథుని “విశ్వభారతి” ఉద్యమము “విశ్వభారతి” శబ్దము ఉపనిషత్తువేదాంతములోని “అహం విశ్వం భువనమభ్యభాసామ్” అనువ్యక్తియొక్క మహత్తరమైన పరమప్రాప్తిని తెలుపుచున్నది ఇతరప్రపంచము నిద్రపోవుచుండిన అతిప్రాచీనకాలములోనే—రోమునకు పూర్వమే—యిట్టి అఖండవిశ్వకల్యాణాదర్శమును ప్రపంచమున కిచ్చిన భారతదేశము రషీంద్రోద్గాతాద్వారా యిట్టి సుదేశము ప్రపంచమునకు సేదందజేయును ఉచితమే. కాని యాయన సాధన కేవల ప్రపంచవిజ్ఞానము కలయుకవిలన “విశ్వత్వ” సిద్ధి నపేక్షించుచున్నది అందువలన ప్రత్యక్షరాచీను పరముగా దీనిప్రాముఖ్యము తక్కువ. కాని ప్రపంచములోని ప్రఖ్యాతపండితులు, విశ్వవిద్యాలయములు, రషీంగుని ఉద్యమమునకు తోడ్పడుట శుభకరము.

నాల్గవది.—ఇది గాంధీగారిది. ఇందు విశ్వైక్యము నన్నిహిత సాధ్యముగాలేదు. సాధనశక్తివలన అదియే విశ్వవిక్యముగా మారిపోగలశక్తి యిందు కలదని నోచుచున్నది. దక్షిణాఫ్రికాలోని, భారతజాతీయ ఉద్యమనందర్భములోను యాయని అహింసాసాధనవాస్తవజగత్తులో ప్రవేశించి “ప్రపంచమోక్షమునకు యిదిమాత్రము ఆచరణసాధ్యమైన సాధన గాదా” అని జిజ్ఞాసామాత్రమునైన రగుల్కొలుపుచున్నది.

కేవల వేదాంతముగా నుండిన సామ్యవాదము కారల్ మార్పు చేశుటలో సిద్ధాంతరూపము నెల్లదాల్చెనో, మతవీరముల, శేషాదుల, ఋషుల, దర్బాసముల ఆశ్రమముల చాటి యెరుంగని యీ అహింసాసిద్ధాంతము రాచకీయములో ప్రవేశించుట, సంసారులైన జనసామాన్యమును సమీక్షించుటయే నాలుక—ఇది ప్రపంచప్రప్తి నాకర్షించుటకు,—నీ ప్రవర్తకుని తరింపజేయుటకును. యిది నిలచుకాక ! పోవుకాక !

వాస్తవ రాచకీయములో నేడు ప్రపంచైక్యపరముగా నాల్గుశక్తులు పనిచేయుచున్నవి జాతీయత్వో సమ్యయము నేయజూచు అంతర్జాతీయత. ఉ.—నానాజాతి సమితి వారి ఉద్యమము. రెండు విశ్వకార్మికుల “సమాజోద్యమము. ఉ :—సమాజవాదుల అంతర్జాతీయసంఘము. మూడు అంతర్జాతీయకార్మికసంఘము, ప్రపంచసహకారసమితి ఉద్యమము. నాలు. కేవల జాతీయతప్రధానముగాగల్గి దేశములోపల జనసామ్యాస్థితిని చక్కబెడుచుటకు కృషిసల్పుచున్నను—తన జాతీయలమువలన అన్యజాతీయతలనుకూడ మ్రింగుటకు సంశయించనిశక్తి ఉ .—ఇటలీ, జర్మనీ దేశముల ఫాసిజమ్, నాజీజము, జపాను.

ఈ నాల్గే నేడు రాచకీయములలో పనిచేయుచున్న శక్తులు. నాల్గవది విశ్వైక్యమునకు ప్రత్యక్షములో విరోధము.

విశ్వవిక్యమునకు దారిచూపు మరికొన్ని పరిస్థితులు ; అది మానవచరిత్రను గూర్చి మరికొన్ని పరిశోధనలు , తెల్ల

వారు, నల్లవారు, ఎర్రయిండియనులు, పచ్చవహస్సువీయులు—వీరందఱు యేకజాతినుండి పచ్చిరనియు, భారతనాగరికతయు, పాశ్చాత్యనాగరికతకు మూలమై, అసీరియా, బాబిలోనియానాగరికతలు మూలములో నొకటే యనియు తేలుచున్న సవీసరిశోధన ఫలితములున్న యీ ఉద్వీరుమునకు పోషణకరములు.

నూతనముగా ప్రపంచమవలంబించుచున్న ప్రకృతివైద్యము, అపకర్మాక ఫలహారోద్యమము, కొద్దిపాటలోనైనను విశ్వమూలైక్యమునకును సాత్వికప్రకృతికిని సహకారులనుటకు సుదియిచ్చులేదు. ఫలహారపంక్తులు మానవస్వేచ్ఛనూ కారములలో పరమాలగు నేర్చుకొనుటకు విద్యాలయములు.

ప్రపంచమానవులకు ఉత్పత్తికారుల వర్గములు—అనుభోక్తల వర్గములు—అను రెండు వర్గములుగా సహకారవర్ధిని మేళిగించి లోకశాంతిని చెక్కుగొలమల నమ్మి పసచేయు, ప్రపంచ సహకారసమ్మేళనమువారి కృషిపూడి ఇక్కడ గమనించదగినది.

నేడు ప్రజాదృష్టియొక్క కేంద్రమే దేశమునుండి ప్రపంచపరముగా మారుచున్నది. అంగీకారతీతుముగా బయలుదేరిన స్త్రీలసభలు, మతసభలు, సాహిత్యసభలు, బంతియాటజట్టలు ప్రపంచమానవులమధ్య సన్నికర్షణను పెంపొందింపజేయుచున్నవి.

వీటినున్నట్టికి ముఖ్యకారణము ప్రపంచమును, కాలమును దగ్గరిలోనికి తెచ్చిన విమర్శ, అదిరి, శ్రేణియోశక్తులని యింకాలోనే తెలిపియుండెను.

ఈ ప్రపంచభ్యాసపరిణామములు, చరిత్రకారులు, శాస్త్రజ్ఞులు, కవులు, విశదవిశ్లేషణానులగుట మరియొక శుభనూచకము. బెన్నార్డును, రోలెండు, గార్బిన్స్, వెల్సు, రస్సెలు, యయానప్పిను, జే. సి. జోను, టానూరు, గాంధీ, అరసిందు, గార్బీ, రామారావును, రామకృష్ణగుపారి విశ్లేషకవృత్తియైన తపస్సు కుచు వీరి ఉద్దీపనక్రింద ఆయా శాస్త్ర, కళారాధకులు, విశ్లేషకవృత్తి బ్రహ్మముగా ప్రాయముచున్న ప్రాణలు, చిత్తరువులు, గీతలు, పలుకుచున్న వాక్కులు, కనుచున్నకలలు—వీరికి కొంచెమైనను విలువలేకపోవునా ?

ఈ ఉద్యమములు, పరిస్థితులు, శక్తులనుండి యేర్పినగుణరాసితో నూతనవిశ్వసంఘరచనయందు తిక్కరులమగుచు—మహాకవి కాళిదాసు—“రూపోచ్చయేన విధి నామనసాకృతాను”—అని ఆనాడు చిలుకలకొల్కి, నర్వలావణ్యగాసి—తనశకుంతలా విగ్రహమును భావబ్రహ్మముచే రచింపించుకొని, గానపరవశుడై పోయినట్లు—మనమున్ను వాస్తవమున కుపచరించే అట్టి భావరచనలు చేసికొని, చూచుకొని మురిసి,

తన్మయులవగుచు ఋక్కులను గానముచేయుదము.

“కోమోహలోకగి శోకగి సర్వత్రయేకత్వ మనువశ్యతగి”
(ఈశావాస్యం)

ఓం శాటిః

రాజ్యాంగవివేకమున—మొదటి భాగము

చరిత్ర దీపిక.

సంపూర్ణము.

ఈ గ్రంథము వ్రాయటలో మేము సరిశీలన చేసినట్టియు,
 ప్రమాణముగా నాధారపడినట్టియు గ్రంథములలో
 కొన్నిటివట్టికి నీక్రింద తెలుపుచున్నాము

- 1 Political and Historical Orations 1200-2000,
 (Everyman's Library)
- 2 Mill J S Utilitarianism and Represen-
 tative Government (Every-
 man's Library.)
- 3 Do On Liberty
- 4 Blunchili , Theory of State (1892)
- 5 Bryce Modern Democracies Vol I
 & II (1926)
- 6 C F Strong Modern political constitutions
 (1902)
- 7 Sir Sydney Low British constitution (1928)
- 8 Herbert Spencer Man vs State
- 9 Anne Besent Lectures on Political Science
- 10 Wilson The State 1918 Edn
- 11 Laski, H J Studies in, Sovereignty (1917)
- 12 Do Communism (1932)
- 13 Do Grammar of politics (1928)
- 14 Do , Democracy in crisis (1933)
- 15 Do Introduction to politics
- 16 Do Karl Marx (1925)
- 17 Cole G D H Political Organization (1932)
- 18 Do Europe to-day (1933)
- 19 Do Guide to modern politics (1934)
- 20 Siva Rao
 (Edited by) Select constitutions of the
 World (1934 Edn)

21	Fenner Brockway	Non-co operation in other lands (1921)
22	Karl Marx	Communist Manifesto (Edited by Ryzonoff)
23	Do	The capital Vol I & II (1929 Edn) (Translated by Cader and Elgar-paul) (Everyman's Library)
24	Jawaharlal	Soviet Russia
25	Gorky	Lenin
26	H G Wells	Outlines of the History of the World (1931)
27	Sir Erric Drummond	Ten years in World Co-operation.
28	Labour Delegation	Twelve studies in Soviet Russia (1933)
29	Bernard Shaw	Intelligent woman's guide to Socialism (1930)
30	Do	Apple cart
31	Do	Political madhouse in America and nearer home (1933)
32	C M Joad	Modern political theory (World manuals) (1933)
33	Lindsay	On Karl Marx's capital (World manuals) (1931)
34	Ghoshal	Hindu political Theories (1927)
35	Radha Kumud Mukarjee	Local self Government in Ancient India
36	R C Majumdar	Corporate Life in Ancient India (1918)
37	Jayaswal.	Ancient Hindu Polity

38	B K Sirkar	. Political theories of Ancient Hindus
39	Do	Political philosophies
40	Liang-chi-choo	History of Chinese political thought (1930)
41	Giles Herbert, A	Chinese civilisation (Home University Library) (1929)
42	Legacy of Islam	Oxford University) (1931)
43	Khuda Baksh	History of Islamic peoples (1914)
44	Do	Essays Indian and Islamic (1912)
45	Sankara	Some of his Upanishadic Bhashyas
46	Vidyaranya	Pancha Dasi
47	Gouthama	Dharma Sastras
48	Chanakya	Artha Sastra.
49	Sukra	Neeti Sastra
50	Vyasa	Maha Bharata
51	Vyasa Tatparya Nirnaya	

శుద్ధ పట్టిక

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
1	6	దాశ్యత	దాశ్యము
7	16	తాలివొల్ల	తొలువొల్ల
„	21	అనునది	అనునవి
„	22	చున్నది	చున్నవి
9	16	తగివాయె	తగిపోయె
10	7	విస్తృతిమైన	విస్తృతమైన
11	17	వాంచంతు	వాంఛంతు
12	2	వరవామహే	వరవామహే
„	3	గ-గ-గర	గ-గ-గర
„	24	రామనకు	రామని
13	1	రించుట	రించుట
„	5	సుధార్మికమ్)	సుధార్మికమ్)
15	22	చున్నవి	చున్నది
16	22	ancient	Ancient
21	18	ప్రపాముఖ్యత	ప్రపామఖ్యము
22	3	(గం)	గం
„	17	(రా)	రా
„	20	శాఖ్యాగారే	శాఖ్యాగారే
„	22	భా 1	భా 1
23	13	నూనత్వము	నూనత్వము
„	19	వాఙ్మయము	వాఙ్మయము

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
24	2	కాసనకర్తలే	కాసనకర్తలుగానే
„	8	ఉద్యోగములలో	ఉద్యోగీయులుగా
„	6	నిర్నయించుండిరి	నిర్నయించుచుండిరి
28	19	పాలనము	పాలనములు
29	8	లోమధ్య	లో
„	20	(౧౬)	౧౬
„	21	దీనాయితీ	ధీనాఇతి
„	7	(౧౬)	౧౬
„	17	గరపర్యంతము	గపర్యంతము
31	5	(300)	300
32	2	కెండు-చైనా	కెండు చైనా
„	14	దాస్యత	దాస్యము
„	16	„	„
33	1	కొద్దియు	కొలదియు
„	4	దొంబడుటకు	చొరబడుటకు
34	6	ఉచ్చస్థితి	ఉచ్చస్థితి
„	10	వాజ్ఞరే	వాజ్ఞ
35	5	దాస్యత	దాస్యము
37	8	సాభాతృత్వము	సాభాత్రము
38	4	అయిక్యత	విక్యము
„	10	సామరస్యత	సామరస్యము
39	3	వైకాళ్యత	వైకాళ్యము
40	3	వారికప్తమయినది	వారికనిష్ప్తమయినది
„	11	చేయుచున్నది	చేయుచున్నవి
41	7	సాయా	సాయా
„	14	వారికిదగ్గర	దగ్గర

పుట	పంక్తి	లేపపు	ఒప్ప
46	1	ప్రాధాన్యత	ప్రాధాన్యము
„	8	అభివ్యక్తము	అభివ్యక్తము
„	11	సామ్రాజ్యత్వము	సామ్రాజ్యము
„	20	కూల్యత్వము,	కూల్యత్వ
49	6	క శే	కంటె
50	18	అశేషించెదరు	అశేషించెదరు
52	1	సంవత్సరములు	సంవత్సరముల
„	„	వలసినవోషహమ్మ	వలసినవో
„	2	దీను, గ్రీను,	గ్రీను,
„	12	జేయుట వో	జేయుటలో
53	19	నిరంతరము	నిరంతరము
„	21	రక్షణము	రక్షణ
56	18	అవర	అవర
„	17	ననే,	ననే
57	5	శాసనములను	శాసనములను
58	3	ముసకు	మనకు
„	14	నిర్వాహకుడు	నిర్వాహకుడు
„	17	స్వాతంత్ర్యత	స్వతంత్రత
59	12	ఈవు	“ఈవు”
60	3	యోగ్యుడయిన	యోగ్యుడయిన
61	4	దృఢత్వము	గృహ్య
„	9	(Bilateral compact)	Bilateral compact
62	12	మొదట	మొదటి
64	11	విడబడినది	విడబడినది
66	16	అధికారులకు	అధికారులకు
67	22	న్యాసముల	న్యాసములు

పుట.	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
౫8	13	శైశవావస్థలో	శైశవావస్థలో
౫9	,,	ఆంతరంగిక	ఆంతరంగిక
,,	14	Private	Private
70	8	వైశాల్యత	వైశాల్యము
,,	18	అక్షణములు	అక్షణములను చూడ
,,	21	స్పృహగము	స్పృహగము
72	17	Blanchili	Blunchili
,,	18	వివేకి వంతులతోను	వివేకి వంతులు ను
,,	22	భిన్న గుణముల	భిన్న గుణముల
74	6	ప్రతిపేదనశును	ప్రతిపాదనశును
76	10	(Hegemory)	(Hegemony)
77	17	ముఖ్యులు	ముఖ్యులు
78	,,	చాపల్యత	చాపల్యము
79	8	ఆత్మ్యత్తము	ఆత్మ్యత్తము
,,	15	బాహుళ్య జన్యః	బాహుళ్యజన్యః
,,	16	సూక్ష్మోజాయత	సూక్ష్మోజాయత
,,	17	యిచ్చుచున్నది	యిచ్చుచున్నది
,,	20	అవయవాఅవ	అవయవావి
82	14	స్వాంతంత్ర్య	స్వాంతంత్ర్య
84	2	ప్రపంచఅయి	ప్రపంచై
,,	3	కృతను	కృతను
,,	,,	అయిక్య	విక్య
,,	9	శృణులు	శ్రుణులు
87	18	యివ్వడును	యివ్వబడును
,,	18	విశ్వాసముక్తము	విశ్వాసము
91	12	పథంలో	పథంలోకూడ

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
93	8	అయిక్యమయ్యెను	ఏకమయ్యెను
„	14	యినవి	నవి
94	15	విష్ణువంశ	విష్ణ్వంశ
„	17	బడినట్లు	బడినట్లును
„	„	భాధ్యత	భాధ్యత
„	21	విశువంశ	విష్ణ్వంశ
95	1	విష్ణు	విష్ణ్వం
„	2	వంశ	శ
96	20	రాజాలదనియు	రాజాలడనియు
97	5	పుచ్చుకొను	పుచ్చుకొని
„	8	కమతము	మతము
98	7	దర్శకములు	దర్శకములు
„	15	కామంధక, శుకలే	కామందక, శుక్రలే
„	16	గ్రంథకర్త	గ్రంథకర్త
„	21	పరముతాదు	పరముకొదు.
„	24	తెలిపే	తెలిపే
100	18	ఒడంబడిక	ఒడంబడికచె
101	14	గగనదేచ్చ	గగనదిచ్చ
„	„	వ్యక్తమగును	వ్యక్తమగును
„	29	స్పష్టిక	స్పష్టిక
102	14	స్వాతంత్ర్యతా	స్వాతంత్ర్య
„	24	కాలమిదియే	కాలమిదియే
104	9	దాస్యత్వము	దాస్యత్వము
„	12	భూపలితము	భూఫలితము
„	21	దాస్యత	దాస్యము
105	8	ప్రజామాన్యము	ప్రజాసామాన్యము

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
106	14	యదార్థము	యధార్థము
109	9	అందోళనా	అందోళనా
,,	19	పరిశ్రామో	పరిశ్రమో
,,	20	పరిశ్రామికులను	పారిశ్రామికులను
	22	,,	,,
110	1	మనన,	వలనను,
111	5	దేశీయతాభావ	దేశీయభావ
116	10	గూర్చి	గూర్చియు
117	7	ప్రాతినిధ్య	ప్రాతినిధ్య
,,	10	రోమకమత	రోమకమత
,,	18	మత	మత
118	15	(concilior)	(Concilior
119	4	జాతీయతా	జాతీయత,
120	12	నూతనబోధ	నూతనబోధ
122	1	చర్చ	చర్చ
123	7	దాస్యత	దాస్యము
,,	8	లింపజేయు	లింపజేయు
124	12	ప్రజలను	ప్రజల
126	16	సాంప్రదాయము	సంప్రదాయము
127	12	స్వత్వాది	స్వత్వాది
129	3	“తిరుగుబాటు	“తిరుగుబాటు”
130	4	గాంచుచున్న	గాంచుచున్న
,,	15	చుండెను	చుండినవి
,,	16	,,	చుండెడివి
,,	19	“చూజన్,”	“బ్రూజన్,”
135	14	జంఝూ	జంఝూ

పుట	పంక్తి	తెప్ప	ఒప్ప.
136	16	పదతి	పగతిని
138	22	నుండుట	నుంచుట
„	25	దాస్యతకు	దాస్యమునకు
141	6	తలంపు	తలంపు,
„	12	యుద్యమములు	యుద్యమములకలె
„	17	యశముల	శయముల
142	22	నప్పుడు తేలునది	నప్పుడు
143	2	సం రం)	సం రం) ననితేలును
„	11	చాలచిహ్ను	చాలచిహ్నులు
147	13	రోజులలో	రోజులలో
149	7	వచ్చినది,	వచ్చింది
„	21	ప్రజలే	“ప్రజలే
151	9	స్వతంత్ర్య	స్వాతంత్ర్య
152	22	స్వతంత్రము	స్వాతంత్ర్యము
162	11	యొంటిని	యొంటిని
163	18	చేయుచున్నది	చేయుచున్నది
164	13	తిరస్కారములు, } యాభావము	తిరస్కారములు,
„	14	లకు భాతిక	భౌతిక
165	12	పరిశ్రమయును	పరిశ్రమయును
166	16	కలదని	కలదను
169	7	నౌషధములు	నౌషధము
„	21	జాతీయత	జాతీయ
171	12	నవకౌశము	నవకౌశముగ
178	9	ముడిసరకుల	ముడిసరకులనే
179	3	గాక	గాకత నిందు

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒక్క
179	4	యంత్రయాక	యంత్రాక
181	10	క్రైస్తవము	క్రైస్తవము
182	,	సుకయోగిండు	సుయోగిండు
183	18	బ్రహ్మజ్ఞానేన	బ్రహ్మజ్ఞానేన
195	4	ఉచ్యత	ఉచ్యత
,,	11	దృష్టమైన	దృష్టమైన
,,	5	యల్లనే	యల్లనే
,,	,,	వీర్తన	వీర్తన
191	3	సుఖము	సుఖము
,,	20	సంఘాత	సంఘాత
193	10	సామంత్యము	సామంత్యము
194	21	నదీయనే	నదీయనే
198	10	మైదానము	మైదానము
199	17	పరాజామము	పరాజామము
200	12	తన్నయము	తన్నయము
,,	19	హస్తము	హస్తము
201	4	మానవులు	మానవులు
202	18	శ్రుతులతో	శ్రుతులతో
203	16	పరిణామము	పరిణామము
205	18	భౌతికదృష్టి	భౌతికదృష్టి
207	13	అవశ్యకత	అవశ్యకతను,
,,	17	చేసికొనుట	చేసికొనుటను
,,	21	పూర్ణోత్పత్తి	పూర్ణోత్పత్తి
,,	21	(ఈద,	(ఈదశ
209	17	ద్వారాగానే	ద్వారానే
213	20	తామేమని	తామేమని

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
213	20	పాశ్చాత్యు”	పాశ్చాత్య
215	12	(Dictater	(Dictator
216	15	అవిద్యను	అవిద్యను
219	12	వచ్చెదరో,”	వచ్చెదరో”
220	19	వాస	వస
221	2	దృష్ట	ద్రష్ట
,,	7	ఆరోత్పాదక	ఆరోత్పాదక
,,	9	”	”
223	12	ప్రిప్పిలేయ	ప్రిప్పిలేయ
224	2	వ్యవస్థ	వ్యవస్థ
,,	4	అనవగాహనము	నవగాహనము
225	15	ప్రతివాదిం	ప్రతిపాదిం
226	19	వాక్య	వాక్య
229	15	రోనూ	రూసో
230	9	కార్మికవి	కార్మిక
,,	18	ప్రసరించినది అది	ప్రసరించినది అది
231	8	వెతుకుదము	వెదకుదము
232	19	సామ్యవస్థ	సామ్యవస్థ
233	10	(Undifferenciated	(Undifferentiated
,,	16	గంటలవారిని	గంటలవారీని
234	8	వాఖ్యానము	వాఖ్యానము
235	4	ప్రాధాన	ప్రాధాన్య
237	18	ద్రష్ట	ద్రష్ట
238	10	ఇత్యాది	ఇత్యాది
240	20	(Huxly	(Huxley)
241	7	వృద్ధిపొందుదురుగాని,	వృద్ధిపొందునుగాని.

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
241	8	స్వర్ధభావమే	స్వార్ధభావమే
242	4	బయలుదేరి	బయలుదేరిన
,,	17	సామరస్యతి	సామ ^స స్యము
,,	8	సామరస్యత	సామ ^స స్యము
243	4	సామరస్యత	సామరస్యము
244	18	ప్రాస్న	ప్రాశ్న
,,	22	విడిచిపోవుట	విడిచిపోవుట
246	1	ప్రాధాన్యత	ప్రాధాన్యము
,,	9	రాజకీయార్థము	రాజకీయార్థము
247	2	రాజకీయములు	రాజకీయములు
,,	4	రాజకీయములకు	రాజకీయములకు
,,	12	వైలక్ష్యము	వైలక్ష్యము
248	14	వైకాల్యత	వైకాల్యము
249	1	రాజకీయాది	రాజకీయాది
,,	9	జాపాను	జపాను,
,,	19	గోసాలక్యము	గోసాలక్యము
250	6	ప్రతిహతనము	ప్రతిహతము
,,	,,	చేసినది	చేసినవి
251	3	రాజకీయ	రాజకీయ
,,	17	టయు	టయే
,,	18	రాజకీయముగా	రాజకీయముగా
252	8	కల్యాణము	కల్యాణమున్న,
,,	17	ఉద్బోధించెను	ఉద్బోధించెను
253	7	రాజకీయ	రాజకీయ
254	20	సాపింఛ	సాపింఛ
255	19	పశ్చు	పశ్చిమ

పుట	పంక్తి	తత్ప	ఒక్కొక్క
256	17	యజ్ఞ	జర్న
257	1	దక్షిణ—	దక్షిణ
„	11	మా శ్రమ	మాత్రము
„	6	బ్రహ్మచారివారు,	బ్రహ్మచారివారు
„	7	అన్న విధముల	అన్న విధముల
259	8	మిత్రమండలి	మిత్రమండలి
„	9	సూర్యవాదు	సూర్యవాదు
261	18	గౌరవ	గౌరవ స..
„	22	ప్రశంస	ప్రశంస
264	5	బెల్లదేవులు	బెల్లదేవులు
„	21	చై నాజాతీయవాదులు	చై నాజాతీయవాదులు
265	6	సమాజవాదమునకు	సమాజవాదమునకు
„	8	గౌరవించిన	గౌరవించినట్టి
„	9	విధానము, సదరు	సదరు
„	10	భిన్నాంగుల	భిన్నాంగుల
„	15	స్వాతంత్ర్యము	స్వాతంత్ర్యము
274	2	ఇతరులు	ఇతరులు
275	5	జన సమగ్రుల	జనసమగ్రుల
„	25	E om)	Edn)
278	19	అనుభవము	అనుభవము
279	6	తెచ్చినది.	తెచ్చినది
280	12	బడిదారులు	బడిదారులు
282	1	అంగులకై	అంగులకై
„	11	లేదు	లేదు
285	17	కార్మికల ?	కార్మికుల

ప్రట	పంక్తి	తెప్ప	ఒప్పు
289	4	అన్వయపరత్వం	అన్వయపరత్వం
291	1	అధిపతి	అధిపతి
293	20	అధిపతి	అధిపతి
297	2	అధిపతి	అధిపతి
298	6	(consciously)	(consciously)
301	8	మృత్యు	మృత్యు
304	8	మృత్యుకృతములు	మృత్యుకృతములు
305	15	మృత్యుకృతము	మృత్యుకృతము
309	1	యన	యన
316	1	చేసితి	చేసితి
322	19	an	and
329	11	Sociol	Social
330	19	మాడవాం	మాడవారి
331	20	గోచరి	గోచరి
331	3	వర్ణనముల	వర్ణనముల
331	11	సహకారమును,	సహకారము
331	14	కౌవలెను.	అగుటను
332	3	కౌపాడుటను	కౌపాడుటను
332	5	నిర్మాణముకౌవలెను	నిర్మాణము,
336	10	అనుభవించుచున్నార	అనుభవించుచున్నది
336	11	వికృతి	వికృతి

గు 12000 లకు డిక్లరేషన్ ఆఫు ట్రస్టు దస్తావేజు.

—,0—

ఆ 1931 న || యేప్రియల్ 9 న తాదీఖున, పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా కోవ్వూరు డిజిస్ట్రేషన్ సబ్ డిస్ట్రీక్టు, కోవ్వూరు గ్రామకావుస్తుంబం గ్రామాన్ని, హైకోర్టు అడ్వకేటున్న తేటు వల్లూరి మొకటకృష్ణయ్యగారి కొమారుడుగూ, నగు వల్లూరి నూర్యనారాయణరావు వ్రాసిన డిక్లరేషన్ ఆఫు ట్రస్టు దస్తావేజు.

1. నా చిర కాలపు స్నేహితు పను, నిర్మలస్వార్థ త్యాగ ముతో చిన్నతనములోనే తన న్యాయవాదవృత్తిని వదలు కొని, నుమరు 15 సంవత్సరములు క్లిష్టమైన ధర్మమును, ఆరోగ్యమున తుల్య తనప్రాణములన కూడ విడిచి, కోవ్వూరు గ్రామములో యేబదివేల రూపాయల స్థిరాస్తితో “ఆంధ్ర గీర్వాణ విద్యార్థి మండలము” నొక సంస్థను నిర్మించినవాడగు తేటు తిల్లూరిగిడ నూర్యనారాయణరావుగారు ది 4-3-26 తాదీఖున శివసాన్నిధ్యమును చేరినాన ఆయన నామము ఆచంద్రారకమంగ నంతునట్లు తోడ్పడుట నావిధాయక కృత్యమని యెంచి, నాస్వార్థితమగు తూర్పుగోదావరిజిల్లా గ్రామ చంద్రపురం తాలూకా ఆలమూరు కోఆపరేటివ్ ల్యాండు

మార్గే బాంకులో నన్న నెం 31 టు 43 నె బర్లుగల పండ్లెండువేల రూపాయల డిబెంచ్లను యీ క్రింది మతులతో యీ క్రింద వివరింపబోవు విషయములను నెరవేర్చుటకు కోవూరు ఆంధ్రగీర్వాణ విద్యాపీఠ పాలక సంఘమువారిని ఉన్నీలుగా యేర్పగచి యీ డిక్లరేషన్ ఆఫ్ ఉస్టు దస్తావేజులు వ్రాయుచున్నాను.

2 పైన ఉదహరించిన డిబెంచ్ల మీద ప్రతి ఆరు మాసములకు వచ్చు వడ్డీని మాత్రమే కోవూరు విద్యాపీఠ పాలక సంఘము ఖర్చుపెట్టుచుండవలెను గాన, అందు మీ తీర్మాన శాశ్వత మూలసథగా, యెల్లకాలము ఉలెను. ఈ డిబెంచ్ల గడువాంతరమునూడ పీనిమీద చ్చు వడ్డీని గాన, హెచ్చినను కోఆపరేషన్ ల్యాండుమార్గేకి బ్యాంకులోకి యీ ఆనలు మొత్తము వెంుచుండవలెను. గాని భూముల, యిల్లు మొదలగు స్థిరాస్తులను కొనకూడదు.

3 నేనున్ను, నాయిద్దరు కొమాల్లు కృష్ణమోహన్ M A B L Advocate మద్రాసున్ను, జగన్మోహన్ L E E Electrical Engineer బొంబాయిన్ను కోవూరు ఆంధ్రగీర్వాణ విద్యాపీఠ పాలక సంఘములో జనికాలపు మొండ్లగా నుడివలెను ఈ ముగ్గురిలో యెవరైనను అన్య గ్రామములలో నున్నపుడు సదరు విద్యాపీఠ పాలక సంఘ కార్య నిర్వాహ సంఘ సమావేశములలో పాల్గొని వోల్లువేయట

కున, ఉచ్యోగీకులుగా నందుటకును, వారి యిష్టమువచ్చిన వారిని, మరయొక్కొక్కరిని రాజమహేంద్రవరము, కోవూరు గ్రామస్థులతోపండి మెంబర్లుగా నామినేటుచేసి, పాఠ సంఘ సెక్రటరీకివారిగా తెలియచేసి, తగిన యేర్పాట్లు చేసికొనుటకు అధికారియు కలిగియుందురు

4. పైన ఉదహరించిన బ్రహ్మభంషమీద రాగల వడ్డీలోనంచి నెలకు యిరువది (రు 20) గూపాదుల చొప్పున కోవూరు ఆంగ్లగీర్వాణ విద్యాపీఠమున కనబంధముగా నెల కొల్పబడిన శ్రీవాడేపు బోగాయమ్మ బహదూరు జమీందారు గారి కళాశాలాధ్యక్షుని (Principal) కారవ భృతిక్రింద నిచ్చుచుండవలెను. ఒక వేళ యీ స్వయంమొత్తమును తన ఖర్చులకు స్వీకరించుటకు ఆయన యిష్టపడని యెడల నదరు కళాశాలలో పరిశోధనకును (research) అధ్యాపకమునకును (teaching) సమర్థుడగు ఒక వండితుని జీతము క్రింద నీయవలయును.

5. పై మొత్తము పోగా మిగిలిన వడ్డీని ఆంధ్రభాషలో నులభ్యతైలిని పండిత పామరులకు బోధపడునట్లు చిన్నచిన్న గ్రంథములను యీక్రింద నుదహరించిన విషయములలో విద్యాధికులచేత కొద్ది పారితోషిక మిచ్చిగాని, ఉచితముగా గాని, వ్రాయించి అచ్చొత్తించి ఆంధ్రదేశములోని ముఖ్యమైన గ్రంథాలయములకు ఉచితముగ పంచిపెట్టుటకును, వ్యక్తు

లకు స్వల్పఖరీదుకు విక్రయించుటకను, విద్యాపీఠ పాలకసంఘమువారు పనియోగించు చుండవలెను.

(ఏ) వేదకాలము నాటినుండి హైందవుల ఆగమతములలోని శాస్త్రాస్త్ర కర్మకాండల జ్ఞానకాండ, పరిణామము, ప్రస్తుతము వాటిలోనన్న సాంఘికాచారములు, విశ్వాసములు, సాంప్రదాయములు, వట్టింపులు, వర్ణములు, వినాహములు, స్త్రీల విద్యాస్వాశ్రయములు, జ్యోతిషములు, గుంధ్రతంత్రములు, దేవతలు, దయ్యములు, వర్ణములు, లగ్నములు, శకునములు, గ్రహణములు, మంచి చెడుదినములు, అశుభి, సాయశిత్ర ఆచారకాండలు, తద్దినములు, వృష్టిదోష, వంక్తిదోష, అంటుదోష, వాయుదోషములు, సాముద్రికము, రసవాదము మొదలగువానిని గురించి మూఢవిశ్వాసములను సప్రమాణముగ ఖండించి విచుర్చించుట

(బి) ఋషిశ కర్మలను గురించి ఆగ్రహ టీకాతాత్పర్యములతో గ్రంథములను వ్రాయించి అనవసరమని తోచిన కర్మకాండ విభాగములను సంకుచిత పరచి వేదలక్షణ నేర్పుటోని తగు విమర్శ జ్ఞానమును తెలినియుగల పురోహితులను, దేవాలయార్చకులను, అన్ని వర్ణములలోను బయలుదేరునట్లు చేయుట, ప్రపంచములో తక్కిన జాతుల మతములు, సాంఘికాచారములు, నీతి, వీరి పరిణామములు, మొదలగునవి తెలియజేయుట

(సి) ఆర్యమతమునండి ఒకయైదొడలిన బౌద్ధమతము, జైనమతము, బ్రహ్మసమాజ మతము ఆర్యసమాజ మతము మొదలగు వానిలోని నూత్రములను, తెలియజేసి విమర్శించుట, ప్రపంచములో వ్యాప్తిచెందియున్న యితరమతములతో ఆర్యమతమును పోల్చి వానిని గురించి ప్రజలకు బోధించుట.

(డి) మన పూర్వులు రచించిన మానసిక భౌతిక శాస్త్రములు, కళలు, ఆధునిక పరిశోధనలను కట్టి విమర్శించి, వానిలో అవసరమగు మార్పులనుచేసి మనదేశము పారిభాషిక పదములతో ఆ ధర్మములో గ్రంథములను వ్రాయించుట.

(ఇ) గాంధీమహాత్ములవారి సత్యాగ్రహ తత్వములు, వానిలో నిమిడియున్న వేదాంతము, నానారాష్ట్రపరిపాలనా విధానములు, ప్రపంచములో యదివరకు జరిగిన, యిప్పుడు జరుగుచున్న సమస్త సాంఘిక రాజకీయార్థిక విప్లవములు, ఉద్యమములు, గ్రామ పునర్నిర్మాణము, సహకార, అసహకారోద్యమములు, నానావిధ సమిష్టివాదములు, మొదలగు వానిని గురించి గ్రంథములను ప్రచురించుట.

6. పైన వ్రాసిన విషయములను నిర్భయముగను, నిర్మోగమాటముగను, సత్యము తప్పకుండ సప్రమాణముగ సపూర్ణ మనస్వత్సంత్ర్యములతో (Free thought) ఆంధ్రు

లయెదుట వారి భావలో పెట్టుచుండవలెను. ఏ గ్రంథముగాని రూపాయకంటె హెచ్చు వెలుగు కలిగియుండకూడదు. నాజీవి తకాలములో నే సంగీకరించిన గ్రంథముల నే ప్రచురించవలెను. నాజీవితాంతరము విద్యావీర పాలక సంఘం వారు యిష్ట దేర్పరచు పండితబృందము (Academic Council) చే అంగీకరింపబడిన పిచ్చుట ఆసఘమువారి శాశ్వతసభ్యుల మెజుంటి వారి యామోదమును ఒడయినదే యే గ్రంథముగాని వెలువడకూడదు.

7. స్వాప్రయద్దేశముః ను కొర కిచ్చుటకు యితరడాతలనే ముందు ప్రస్తావించుటకు సహజమగును. నే నమ్మును న్నాను అప్పుడు దేశకాల పరిస్థితుల ప్రకారము నేను తెలుసు జేసిన పరిణామములో దేనికైనను యిష్టమిచ్చి చూచు వడ్డించి అంతగాని కొంతగాని విమర్శలది ప్రజోపయోగముగా నుండి యోగించవచ్చును నాలుగు ఒక చిన్న గ్రంథము వెలువడిన నాయాత్మ శృప్తి నొందగలదు.

8 నేనిదివరకు, ది 16-5-1936 తేదీని కొవ్వూరు అంధగీర్వాణ విద్యావీరమునకు కొవ్వూరులో నాయుంటిమీద రిజిస్ట్రేషన్ ద్వారా యేర్పరచిన రు 120 లు వార్షికము యీ బ్రహ్మదేవు మొత్తము నే చేరి యున్నందున నదనుచార్జి రద్దు అయినట్లు భావించుకొని యీ బ్రహ్మను అంధగీర్వాణ విద్యావీర పాలక సంఘమువారు అంగీకరించవలెను.

9. ఏకాగణమువలన నయినను నాపై యుద్దేశములకు
 తోహాతు, ఆంధ్రగీర్వాణ విద్యాపీఠ పరిపాలక సంఘమువారు
 సరిగా నెరవేర్చజాలనివో ఆంధ్రవిశ్వ విద్యాలయాధికారులు
 తిరిగి తోర్పుగొండా యాత్రస్తుభండును స్వాధీనము చేసికొని
 క్రింద నుపహరించిన కార్యవర్గములకు సక్రమముగ యీ
 తోహాతు విద్యాపీఠములోనే నెరవేర్చునుండవలె.

ఇది నానమ్మకమే గా న్వదస్తూర్తి (రెసియచ్చిన డిక్ల
 లేషన్ ఆఫ్ బ్రస్టు ఏస్తావేజు

అడ్వకేటు వల్లూరి సూర్యారాయణరావు,

సెక్రటరీ

ఆంధ్రగీర్వాణ విద్యాపీఠము

తొహారు

పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా

9-4-31.

— వ్రాయఁగలగిన కొన్ని విషయముల పట్టిక :—

1. వర్ణములు. 2. అంశద్వర్ణ, అంతర్జాతీయ వివాహములు 3. వితంతు, రజస్వలాసంశయ వివాహములు—
3. వాచి 4 వివాహచ్ఛేదము. 5 స్త్రీలవిద్యా స్వాతంత్ర్యములు, 6 ప్రకృతి పరిణామము. 7 మతపరిణామము. 8 నీతి పరిణామము 9. సామర సంబంధము. 10. విగ్రహారాధనము. 11 విశ్వపూజ 12. ఆర్యబ్రాహ్మణ మతములు. 13 పునర్జన్మ 14 స్వర్గపరకములు. 15. జీవభృతదయ్యములు 16 దైవప్రార్థనము. 17 పురాణములు. 18 హైందవ ధర్మశాస్త్రకాలవిగ్రహము. 19 దైవస్వరూప పరిణామము. 20. అవతారములు. 21. ఆత్మస్వరూప పరిణామము. 22. మంత్రతంత్రములు. 23 కర్మజ్ఞాన భక్తి మార్గములు. 24 యోగశాస్త్రము 25. దృష్టిమిక్తి అటువాయదోషములు. 26 సుంచియెడు దినములు. 27. శరణములు, శర్జములు, లగ్నములు. 28 జ్యోతిషము. 29. యజ్ఞములు, యాగములు. 30. శుద్ధాద్వైత జడాద్వైతములు. 31. అహింస, జీవహింస. 32 ఆత్మహత్య 33 విశ్వాన సంశయముల శిక్షణములు. 34 దానశాస్త్రములు 35. అపకృత్యాకాహరము. 36 సమిప్తివాదములు. 37. మహాశ్మశానిధిగారి సత్కారము తిక్షణము. 38 రాజకీయ, సాంఘిక విప్లవములు. 39 భౌతిక శాస్త్రములు. 40. బౌద్ధ విద్యా విధానము.